

MODERN KATALÁN
SZÍNHÁZ II.

KATALÁN KÖNYVTÁR, 5.

*A sorozatot szerkeszti
Déri Balázs és Faluba Kálmán*

*Válogatta
Montserrat Bayà, Déri Balázs és Faluba Kálmán*

*A szöveget az eredetivel egybevetette
Faluba Kálmán és Szijj Ildikó*

MODERN KATALÁN SZÍNHÁZ II.

Katalánból fordította

Déri Balázs

Jánosházy György

Kertész Lóránt

Tomcsányi Zsuzsanna

A fordítást a barcelonai Institució de les Lletres
Catalanes támogatta
La traducció ha comptat amb l'ajut de la Institució
de les Lletres Catalanes (Barcelona)

Az antológia megjelenését az alábbi vállalatok
nagylelkű támogatása tette lehetővé

ESPAN Spanyol-Magyar
Kereskedelmi Kft.

APENTA Ásványvíz
és Üdítőital Kft.

A válogatásban szereplő művek eredeti címe és megjelenési helye

JOAN OLIVER: *Cambrera nova*. (1928) *Teatre original*. Proa, 1999,
Barcelona.

SALVADOR ESPRIU: *Antígona*. (1939) *Obres completes 5. Teatre*.
Edicions 62, 1990, Barcelona.

BROSSA, JOAN: *Al Canigó ja no hi ha àguiles*. (1965) *Teatre complet 5*.
Edicions 62, 1983, Barcelona.

RODOLF SIRERA: *El verí del teatre*. (1978) Edicions 62, 1997, Barcelona.

JOSEP M. BENET I JORNET: *E. R.* (1994) Edicions 62, 1997, Barcelona.

SERGI BELBEL: *Morir*. (1993) *Tres i Quatre*, 1995, València.

A borító ANTONI TÀPIES *L'esperit català* (1971) című képének
felhasználásával készült

© 2001 Fundació Antoni Tàpies (Barcelona) / ADAGP (Paris)

Hungarian translation © 2001

Déri Balázs, Jánosházy György, Kertész

Lóránt, Tomcsányi Zsuzsanna

JOAN OLIVER
AZ ÚJ SZOBALÁNY

Vígjáték egy felvonásban
Fordította Déri Balázs

Személyek

ÒSCAR, a férj

JOANA, a feleség

ENRIC, a szeretõ

PAULA, a szobalány

QUIM, a sofõr

Egy nyaraló hallja. Lépcső, balkonszerű, nagy fordulóval. A háttérben és az ablakokon keresztül a kert jegenyefenyői látszanak. A színen Oscar és Paula. Paula a szobát takarítja. Oscar jön be otthoni öltözetben.

OSCAR Paula, ne legyél butuska, nyisd ki a füled...

PAULA De, uram...

OSCAR Uram? Ugyan már, te lány! Már jó ideje nem szokás... Most a dörzsölteknek áll a világ, értesz engem? Akik nyitva tartják a szemüket és odatartják a kezüket... Kicsi Paula...! *(Könyörög, közelebb lép hozzá)*

PAULA Ó, az Istenért, nézze...

OSCAR *(megpróbálja átölelni)* Gyere, te rózsaszál...

PAULA *(főlemeli a hangját)* Hagyjon! Ha nem hagy, kiabálok!

OSCAR Eh! Lassan a testtel...! Ne lármázzuk föl a baromfiudvart...

Ta-pin-tat! Tak-ti-ka! *(Paulához)* Talán azt hiszed, hogy megkarmollak? Hát nem látod, hogy ma született bárány vagyok?

PAULA Maga nekem nem mondhat ilyesmit, ezek a dolgok...

OSCAR De, lányom, ha egyszer főidényben vagyunk! A nyár... mindig nyár lesz. És mit akarsz? Itt vagyok melletted, hogy megédesítem a keserű perceket... S még többről is szó lehet, figyelsz?, bizony, többről is! Paula, kedves, nem értesz fél-szavakból?

PAULA Tudja, hogy Quim menyasszonya vagyok.

OSCAR Ó, persze! A feleségem ügyletei! Quim nagyon derék legény.

Pourquoi pas? De ő csak egy sofőr, és nem elég finom a keze a csinos leányok...

PAULA Mi a csoda!

ÒSCAR Mindig több hasznót húzol azokból, akik hátul... A kocsikról beszélek. Értjük egymást?

PAULA Szeretem Quimet. Maga csak becsaphat engem...

ÒSCAR Hogy én becsaplak? De ha olyan finom alak vagyok! Mindenki megmondhatja. Szinte... szinte a jó ügy bajnoka. Nem tudom, miért nézel így rám. És ha arra kerül a sor, tartom a hátam, és kész. Ez a helyzet. Látom, te egy... hogy is mondjam... tájékozatlan báránka vagy... De ez más história.

PAULA (*le akarja törölni a port az asztalkáról, ahol Òscar ül*) Megengedi, hogy leporoljam az asztalt?

ÒSCAR Bár többet kérnél tőlem! (*Leszáll az asztalról*) Csak azt akarom mondani, hogy ha rosszul sülnek el a dolgok, még arra is képes lennék hogy... kolostorba vonuljak, vízen és kenyéren... Ami engem illet, semmit sem sajnálok, érted? De te? Te mit csinálsz? Ilyen önző vagy, mi? Nem, kislány, nem... Nem viselkedsz tisztességesen, jó kislány...

PAULA Egy szót sem értek, becsületszavamra! És ha az úrnő hallaná...

ÒSCAR Az úrnő (*borongósan*), az úrnő... Ehhez... a szertartáshoz... nem tart gyertyát... (*Nevet*) Nézd, kicsi Paula, te és én, én és te, tisztességes megegyezést kötünk, miszerint te... kiteszed a fehér zászlót; én meg jövök, és azt mondom... és együtt megnyitjuk a tanfolyamot...

PAULA Micsoda fura beszéd!

ÒSCAR (*megnyerően*) És ne gondold, hogy magadra hagynálak, de még mennyire hogy nem. Minden a családban maradna, minden a családban maradna...

PAULA A maga családjában, nem az enyémben...

ÒSCAR Butuska! Akarom mondani, minden simán menne... Itt a falak jó vastagok, a reteszek meg befelé nyílnak...

PAULA Mintha csak hottentottául beszélne!

ÒSCAR Hallgass ide, ma leugrom Barcelonába... Quim biztosan mondta már... Holnapután jövök vissza... Tehát... kérj... kunyerálj... ne teketóriázz! (*Megpróbálja legyűzni*) Nem örülnél egy étkezésnek, tudod valami üvegfélének?

PAULA De, uram! Hagyjon engem dolgozni! Szeretem Quimet, és senki mást...

ÒSCAR Angyalkám! Te szerelmes vagy? Szeress bele az életbe, lány, a csókokba és... a hempergésbe. A jófajta hempergésbe, persze! Ha csak egyszer meg akarnád kóstolni... csak egyetlen egyszer...

PAULA Én nem akarok vétkezni.

ÒSCAR Vétkezni, a világért sem... *(Színészkedve)* Ó! Most esik le! Tudom, tudom, kicsi Paula...

PAULA Mit?

ÒSCAR Milyen kár! Valami furcsa testi hibád van, valami csúnya folt...

PAULA Nekem? Nem, uram... Esküszöm... Tiszta vagyok és makkegészséges... hálisten!

ÒSCAR Pont nekem mondd? Azok a lányok, akik ilyen szent-fazékok, aztán érinteni sem hagyják magukat, és befedik a karjukat, meg minden... Velem aztán el nem hiteted, hogy más vagy.

PAULA Esküszöm, hogy nem, uram! *(Hüppög)* Én nyomorult! Igenis, egészséges vagyok. Tiszta fehér vagyok...

ÒSCAR *(olvadozva)* Tiszta fehér! Paulácska... *(Hozzálép)* Ne szaladj el... Olyan édes vagy... Kívánlak... Ne hagyj el... Nézz rám! *(Átöleli)* Milyen langyos bőr... Hacsak egy kicsit is szeretnél... Könyörülj meg ezen a szegény gavalléron...

PAULA *(fölcsozódik a pillanatnyi megingásból)* Nem, nem... hagyjon engem! Ne nyúljon hozzám! Ha nem lenne... Elmegyek ebből a házból...

Joana, aki hallotta a kiáltozást, félig kész hímzéssel a kezében megjelenik

JOANA Òscar! *(Paula eltűnik)*

ÒSCAR Jó napot, *madame*...

JOANA Tudom, hogy a te bajodra nincs orvosság. Annyira lealacso-

nyodtál, hogy észre sem veszed, hogy úgy viselkedsz, mint egy vadember.

ÒSCAR Csak lépésről lépésre, hitvesem!

JOANA Az a legrosszabb, hogy a te közelséged engem is majdnem megfosztott a szeméremérzettől. Az én helyemben és ebben az országban, ahol a törvényeket a férfiakra szabják, egy tisztességes asszony megölne vagy legalábbis elhagyna téged. Gyáva vagyok, önző, túlságosan szeretem a kényelmemet, félek a nép véleményétől, gúnyolódásától. Kezdetől fogva gyöngye voltam, egyre csak engedtem; és most... most már beleragadtam a sárba...

ÒSCAR (*megtölti a pipáját*) Asszonyom, kedves és ékesszóló feleségem!... *D'abord*, engedd meg, hogy valamelyest gálánsan üdvözljelek, és értésedre adjam (*könnyed meghajlással*), hogy a te ajkaidról nem érhet engem vád, ahogy a költő mondja. Ami a szenvedélyes megnyilatkozásaidat illeti – mert hogy szenvedélyesek voltak...

JOANA Ó, Istenem! Hova jutottunk... hova jutottunk...

ÒSCAR Ne szakíts félbe, tudod, hogy nem vagyok nagy szónok, hogy össze tudnám csomózni a szálakat... Azt mondtam... Mit is mondtam? Látod? Ó! Azt mondtam, hogy a te megnyilatkozásaid nem tetszettek sem tartalmukban, sem formájukban. Pontatlanok voltak. Mondom, pontatlanok, mert ha hamisaknak minősíteném őket, megijedhetnél és megsértődhethetnél... és teljes joggal. Különben, én – én! – olyan tisztességes vagyok, mint egy püspök – ha megengeded, hogy így szóljak –, te pedig első osztályú hölgy vagy... és így tovább.

JOANA Fölösleges.

Az Òscartól legmesszebb levő székre ül, és idegesen folytatja a hímzést

ÒSCAR (*fel-alá sétál*) Mi az, hogy fölösleges? Itt nincs se sár, se pizok. Minden úgy megy, ahogy kell. A természeti törvények *tant bien que mal* érvényesülnek, és mindenki teszi, amit

nehézség nélkül megtehet, hogy ne álljon túlzottan az útjukban. A nőta is azt mondja: nyáron, szerelem a bogáron; aztán meg arról szól, hogy hányféle módon szórakozik a bogár... Értsük meg egymást egyszer s mindenkorra szögezzük le változhatatlan és egyetemes alapelvként azt – ide hallgass! – azt, ami kimondja, hogy abszolút tilos gáncsolni a felebarátot... *(Álszent kenetteljességgel dörzsöli a kezét)* És ügyeljünk... ügyeljünk arra, mindenekelőtt, hogy soha ne veszítsük el azt a szelídséget... azt a kesztyűs kézzel való bánásmódot – miattad beszélek így –, amely nem engedi, hogy fájjon a tövishúzás.

JOANA Szeretném tudni, hogy sokáig tart-e.

ÖSCAR Nem. Mindjárt a végére érek, barátném... Ha mindent úgy csinálunk, ahogyan javasolom, megnyílik számunkra az élet, s a kezünkbe veti magát, mint egy illatos virág... Jó? Még a hegyek is; a hegyek is élénk guggolnak... Rendben, talán túlzok, de már érted, hogy mire akarok kilyukadni, ugye?

JOANA *(hevesen)* Micsoda lidércnyomás!

ÖSCAR Eh! Ne szörnyülködjünk! Nem bírom a felsőbbrendű személyeket..., nem tűröm a felsőbbrendű férfiakat, még kevésbé a nőket. *(Elmosolyodik)* Hálisten, a mi áldott földünkön nem vetjük föl a vér, a származás kérdését... Az őseink mind a földön jártak, és fogalmuk sem volt például... a mondattanról. *(Elmosolyodik)* Középosztály, középosztály... mit is jelent egészség, mértékletesség, szabadság és... to-le-ran-ci-a. Te is tudod; akár még taníthatnál is ezekre a dolgokra, érted? Azt mondtam, tolerancia. Vagy most például nem áldozom fel a kedvedért a tekintélyem egy részét? Egy úron, egy törvényes úron, mint én vagyok *(nagy nyomatékkal)*, ki kérhetné számon a viselkedését kicsiny királysága szent területén belül? Látod! Hiszen nevetséges! Fél órája – talán annyi sincs –, próbálom igazolni magamat a szemében... *(lekezelő mozdulattal Joanára mutat; az fenyegetően kiegyenesedik)* az én...

JOANA *(kihívóan)* A te kicsodád szemében?

ÒSCAR Hadd fejezzem be, jó?; bizonyíthatom történeti, vallási, fiziológiai érvekkel... Hadd fejezzem be, mert szentigaz... Mi van veled? Mi ez a szigorú arc? Hol is tartottam? Kár! Jópofa dolog volt... Hidd el, hogy jó volt... *(Joana a sok kelekótyaság halatán földjára kihívó viselkedését, és visszasülyyed a reménytelen megvetésbe)* Mit is mondtam utoljára... mi?... Felelj!

JOANA Miről beszélsz itt nekem?

ÒSCAR Erőlted meg a memóriád, a ménkűbe! Megérné... Mondd...

JOANA *(szárazon, föl se néz a munkából)* Nem emlékszem.

ÒSCAR *(méltatlankodva)* Nézd csak... nézd csak, Joana... ne gyere nekem ezzel a fáradt apáca-képpel, mert kizökkentesz a nyugalmamból és... a fene egye meg...

JOANA *(egy kissé megenyhülve)* De, jóember, ne kiabálj, ne viselkedj botrányosan, kérlek...

ÒSCAR *(rövid szünet után)* Nem, nekem se tetszik az ordítózás... De tudhatod, hogy a jólneveltség dolgában nagyon szigorú vagyok, és mindig is az leszek...

JOANA *(majdnem kedvesen)* Igen, persze, igen... *(Szünet. Joana abbahagyja a munkát és férjéhez lép)* Òscar, szeretném, ha egy pillanatra meghallgatnál...

ÒSCAR *(meglepetve a hangnemváltáson)* He? Parancsolj... De... *(Ránéz az órára)* Elég rá három perc? Át kell öltöznöm...

JOANA Mindenre van idő... Hallgass ide, Òscar! Tekintettel kell lenned Paulára. Jó lány, és tudja a kötelességét. Rádadásul ártatlan, mint egy maszületett... és szeretem, ahogy meg is érdemlí. Tedd meg, amit kérek tőled, ha másért nem, önzésből! Tudod, hogy előkészítettem a házasságát a sofőrrel. A lány teljesen beleszeretett. A fiú, ha jól látom, nem annyira, de az is eljön majd. Quimnek megfelel, s nekünk még inkább megfelel. Biztosítjuk magunknak a hozzáértő és állandó, megbízható személyzetet. Ma ezt nem lehet pénzért megvásárolni... Ha tovább molesztáld Paulát, akármilyen szerény és tisztellettudó, a végén itt hagy minket, mert mindenkiben van önzet. Csak ezt akartam mondani. A nyomós érveket, a tisztel-

teletet, amellyel magadnak tartozol, meg amelyet megérdemlek, az illetet, a méltóságot, az erkölcsi törvényt... mindezt nem is akarom felhozni. Túl régi dolgok. Kimentek a divatból. Már mondtam neked, hogy én magam is hozzászóltam az újfajta életvitelhez. Mit akarsz? Úgy látszik, a világ tényleg inkább olyan, amilyennek te látod...

ÒSCAR *(csodálkozva)* Egy régi vágású ember erre azt mondaná, hogy ez cinizmus. Érted? *Cinizmus!* ... De én nem mondanám. A világért sem. Ahogy hallgattalak, úgy tűnt, mintha csak egy működésben lévő gondolkodógépet hallanék... egy olyan gépet, amelyet én magam szerkesztettem a filozófiám legtisztább alkotórészeiből... Nagy vagy, Joana, utánozhatatlan vagy!

JOANA *(lenézően és fölényesen)* Micsoda férfi!

ÒSCAR Mindenesetre... mindenesetre... nehogy sokat gondolj magadról! Hiszen, ne áltasd magad! A nőknek az a legjobb, ha fátyol mögött vannak... nem tudom, melyik író mondja. Bizony, az asszonyok a házikójukban! Ez is van olyan sors, mint egy másik. *(Tréfásan)* Megtaláljátok a ti kis kárpótlásaitokat, ugye? A barátnőket, szóval az irigykedést a barátnőkre... a luxust. Ó! Meg az úgynevezett házi munkákat... és amelyek tényleg házi munkák... nyilván! Csak a mosás kitölt két napot a héten... Gondold csak el!

JOANA Ez az... Ma nagyon ihletett vagy... Akkor megígéred, hogy amikor visszatérsz, soha többé nem gondolsz...?

ÒSCAR Ha ilyen szépen kéred... *(Váltás)* Nők, átkozott nők! Milyen ügyesen kihasználjátok a gyenge pillanatainkat... vagy a szánalmunkat... De azt akarom, hogy értsd meg, ha most engedtem, csak azért volt, mert úgy tartotta a kedvem... Nem szorulok rá arra, hogy bárki is kioktasson... Tökéletesen tudom, meddig juthatok el. *(Kiabál)*

JOANA Ki tagadja? S másodszor is kérlek, hogy ne emeld föl a hangod...

ÒSCAR Semmi kiabálás, semmi kiabálás... *(Mintha csak magát szidná)* Hogy mennyire engedékeny vagyok!!

JOANA Nehogy megbánd!... Méltatlan volna hozzád...

OSCAR *(az órára néz)* Nem! Még a végén elkések miattatok... *(Összeszed néhány papírt, és egy irattartóba teszi)* Habár... egy óra ide vagy oda... *(Saját magán nevet)* Remek vagyok. Egyedi darab. Esküdni mernék... Ezt itt hagyom... *(A tárcára)* Aztán el ne feledkezzek róla!... Jó; megyek átöltözködni. *(Kinéz az ablakon)* Jó az idő!

Ragyog a hold, és a szél
a viharfelhőt szétszórta.
Az ember csak egyszer él,
lépjünk végre ki az útra.

Ezt én írtam. Ez az a díjnyertes vers, valahol itthon kallódik.
Emlékszel rá? Most nem történne semmi...

JOANA *(magában)* Szörnyeteg!

OSCAR *(fölfelé a lépcsőn)* Aztán meg az jött, hogy... Hogy is volt?...

... elmegy, pedig épp csak megjött.
Ezüstös már a levél,
gyere, kedves a fasorba...

A többire nem emlékszem... A kedves a majoros lánya volt...
Béka, bújj a kosárba, érted? *(Nevet, eltűnik a lépcső tetején)*

JOANA Dühítő! Undorító! *(Körbenéz. A telefonhoz lép és tárcsáz)*
A 34-es? Értesítse Comelles doktort, kérem... Enric? Te vagy az?... Joana... Ki más lenne?... Igen... Igen... Hallgass ide, figyeld a kocsikijárót... Igen... És gyere azonnal... Rögtön, halod? Magamon kívül vagyok... ha tudnád! Jobban kellesz, mint bármikor... Hallod, Enric?... Nem jársz rosszul... Igen. Igen!!... Viszlát.

Szünet

ÒSCAR (*ingujjban, a lépcsőfordulóról*) Hé! Mondd meg Quimnek, hogy készítse elő a Bugattit!

JOANA A Bugattit? Nem azt mondtad, hogy javíttatni kell? Óvatos legyél!

ÒSCAR (*Paulához, aki épp ebben a pillanatban megy át a színen*) Paula! Mondd meg Quimnek, hogy álljon készen a Bugattival!

PAULA Értettem, uram! (*Eltűnik*)

ÒSCAR (*Joanának*) Mit mondtál a javításról? A sofőrök szerint mindig akad javítanivaló. A Bugattival jó fél órát megspórolok. Igaz, hogy nem sietek... de ezen a világon minden ízlés kérdése... (*Miközben beszél, az inggallért igazgatja. Belép Quim, a nyomában Paula*)

QUIM Uram, a szobalány azt mondja, hogy a Bugattit kéreti. Hadd emlékeztessen, hogy a fék nagyon rosszul működik. Ha az úr nem határozott volna másképpen, ma szerettem volna átvinni Puigcerdà-ba a szerelőhöz.

ÒSCAR De fiam! Még nem ismeresz engem? Úgy tűnik, azt mondtam, hogy készítsd elő a Bugattit. S ne vesztegessünk több időt! *À tout à l'heure!* (*Eltűnik*)

PAULA Asszonyom, az Istenért! Bajuk eshetik...

JOANA Mit tehetnék? (*Quimnek*) Tényleg veszélyes?

QUIM Egy kissé, asszonyom. Hát még ha az úr vezet. Ott az a lejtő Freixesnél. Egy váratlan akadály komoly gondot okozhat... De ha óvatosan megyünk... Figyelmeztetem az urat, hogy nagyon óvatosnak kell lenni.

Eltűnik, Paulával a nyomában, aki nagyon nyugtalan. Òscar feltűnik a lépcsőfordulón, és lemegy a lépcsőn, miközben fölveszi a zakót.

ÒSCAR Ó! (*Megfogja a tárcát*)

JOANA Nehezedre esik a másik kocsival menni? Gondolj arra, hogy felelős vagy Quim életéért.

ÒSCAR Quim életéért? Vagy úgy! Az enyém mindegy.

JOANA A tiednek te vagy az ura.

Paula megjelenik és fölfelé megy a lépcsőn

ÒSCAR Mennyi ostobaság hangzik el egy nap huszonnégy órájában! Hogy felfújjátok a dolgokat! Hogy ne unatkozzunk túlságosan, minden alkalmat meg kell ragadni, értem én... S most itt a búcsú. Isten veled, nejem! Ha a sors nem nyit közöttünk szakadékot... hidak nélkül... satöbbi, satöbbi.

JOANA Isten veled...

ÒSCAR Nyújtsd ide az orcádat... ha többet nem. *(Hidegen megcsókolják egymást)*

JOANA Bárki azt gondolhatja, hogy háborúba megy.

ÒSCAR Nem, rövid lesz az elválás. Gyengéd szíved heves dobogás nélkül fogja elviselni. Holnapután visszatérek otthonomba. Rövidített Odüsszeia lesz; sőt, ígérem, hogy Kalüpszót is törölöm. Te meg Pénelopé leszel, kevés gonddal, és... meg merem kockáztatni, kérők nélkül... *(Felnevet)* Holnapután itt vagyok...

JOANA Valószínűleg...

ÒSCAR Valószínűleg? Pontosan. Csodálatos vagy. Még – azt mondtam: még – a legérzelemtelibb pillanatokban is tudományos pontossággal beszélsz. *(Paula jön le a lépcsőn, kezében Òscar börendjével és felöltőjével, majd eltűnik)* Én nem. Én poéta vagyok. Ez az én gyöngé pontom... *Au revoir!*

JOANA Isten veled... *(Òscar eltűnik. Szünet. Paula jelenik meg, nyugtalan)* Elmentek?

PAULA Igen, asszonyom... A szívem azt súgja, hogy valami baj történik...

JOANA Nem, nem, dehogy. Quim majd vigyáz. Na, nyugodj meg! Nézz rám! Vidám vagyok... Nem tudod, miért?... Paulácska, menj, fuss a kertkapuhoz... Nyisd ki és várd Enric urat... Szaladj, gyönyörűségem!... A te korodban szomorúság? Ha én olyan idős lennék, mint te... Légy okos! *(Paula eltűnik. Joana nyugtalannak és vágyakozónak látszik. Kivesz egy virágot egy vázából, és a tükör előtt a hajába akarja dugni, aztán a mellére próbálja, végül a csípőjéhez. Félredobja. Hirtelen ötlettel*

gyermekes mozdulatokkal a gramofonhoz szalad, és fölnyitja) Ó! Egy tí sincs. Még egy használt tí sincs... Mindig ez van. *(Enric lép be, előtte Paula, aki eltűnik. Joana Enrichez szalad. Átölelik egymást)* Enric! Három, három nap! Majd nem három napunk van!...

ENRIC Szerinted nem túlzás, hogy... fényes nappal csinálod?

JOANA Hogy? Senki sem fogja elárulni neki...

ENRIC Mit szólna hozzá?...

JOANA Á, Enric, nem nagyon szerethetsz te engem...

ENRIC Ja, csak tudom, hogy a szerelem vak...

JOANA Vakon szeretnék...

ENRIC Végülis az óvatosság soha nem árt ilyen esetekben. Te többet veszíthetsz, mint én...

JOANA Én? Mit veszíthetek? Õscar számomra mintha nem is létezne...

ENRIC Igen, de...

JOANA Az ember azt gondolhatná, hogy félsz...

ENRIC Én, félek? Ne beszélj már badarságokat!

JOANA Csak viccből mondom, hogy hagyd már abba ezt a nyúlszívívködést ... Talán nem tudod, hogy nekem te vagy legbátrabb férfi az egész országban? Enric, kedvesem, mi van veled?

ENRIC Hallgass ide, Joana. Nagyon sajnálom, de némi bosszúságot kell okoznom. Azt mondtad, hogy három napunk van. Nos, nézd *(átad neki egy táviratot, amelyet a zsebéből vett elő)*, olvasd...

JOANA *(azután hogy elolvasta)* Ez rettenetes! De valahogy kimentheted magadat... Ugye, megteszed?

ENRIC Nem, Joana, sajnos, nem. Mindenképpen meg kell jelenem. Ha nem teszem meg, tiszteletlenségnek vennék, s egyszerre elveszteném az előnyt, amelyet két év alatt szereztem...

JOANA Micsoda csapás! Ó, mennyire unatkozni fogok!... Micsoda vigasztalan napok... Három napi folyamatos idillre számítottam... Szétvet a düh!

ENRIC Mit lehet tenni? Nem gondoltam, hogy a dolgok ennyire fölgyorsulnak. De a tények parancsolnak. Tudod, hogy milyen

fontos nekem ez a kinevezés? Ha korábban megkapom a táviratot, már ma reggel elutaztam volna... Kísértést éreztem, hogy bekéredzkedjem a férjed kocsijába, látod!

JOANA Ne, csak azt ne, Enric!

ENRIC Föltételezem, hogy nem lenne bűn. Ha ma délután odaérek, este még találkozhattam volna Cases-szal a klubban. Sok időt megtakarítottam volna, és sokkal jobban előkészítettem volna a dolgot. S az egész holnap nap megmarad, hogy emberekkel találkozzam... Ettől a megbízatástól függhet az egész karrierem... Döntő pillanatban vagyok... mindenkivel jóban kell lennem, ápolnom kell a régi barátságokat, újakat kötnöm befolyásos személyekkel...

JOANA Hű, milyen ambiciózus valaki!

ENRIC Igen, győzni akarok, győzni akarok minden áron!

JOANA És győzol is, Enric. Látod? Már meg is vigasztalódtam... Mindennél előbbre való a jóléted, a sikereid... Most boldog vagy?

ENRIC Mint mindig, Joana.

JOANA És most hallgass ide! Képes vagy arra – ismerlek –, képes vagy arra, hogy még nem is ettél semmit! Jól sejtem?... Ó, látod... Na, gyere, gyere; tegnap csináltam egy pudingot, rád gondoltam... *(Átölelik egymást, eltűnnek. Paula takarítószer-számokkal belép)*

PAULA Hagyják-e végre, hogy befejezzem! Micsoda ház!...

Egyfolytában takarítja a szobát. Szorong és mintha fáradt lenne. Gyakran kinéz a kertre. Egyre kisebb kedvvel dolgozik. Végül abbahagyja, és a pamlagra rogy, ledől, mintegy kihívó ernyedtséggel. Elszundít. Eltelik egy idő. A balkonablakban Õscar tűnik fel, mielőtt belépne, bekukucskál, észreveszi Paulát. Gunyoros képet vág. Halkan lopakodik, egy pillanatra megáll, végigsimít a homlokán és félhangosan mondja: Pompás. Egy bútortól fedve összekócolja a haját, átköti a fejét a zsebkendőjével, meglazítja a nyakkendőjét, kigombolja a zakóját stb. Sántítva közeledik Paulához.

ÒSCAR Ó! Óóóóó!! Paula... Jaj!... Paula...*(Hogy ne kelljen kiáltania, szinte a lány fülébe beszél)*

PAULA He? *(Észreveszi Òscart)* Ó! Uram, mi történt?

ÒSCAR Ne kiabálj!... Óóó! Jaj!

PAULA Megsérült! Ó, Istenem!

ÒSCAR Pszt...!

PAULA *(hirtelen)* És Quim? Óóóó! Meghalt! *(Felsikolt és elájul)*

ÒSCAR *(megtartja)* Ne lármázz, te ostoba!...

Egy pillanatig hallgatózik. Lefekteti a lányt a pamlagra. Végignézi az ajtókon, és Paula élettelen testére veti magát. Ebben a pillanatban megjelenik Joana és Enric. Ez utóbbi, mikor meglátja Òscart, akaratlanul hátrahőköl.

JOANA *(arcát a kezével eltakarva)* Ó, micsoda szörnyűség!!

ÒSCAR *(félre)* A sors így akarta... nincs menekvés. *(Hátat fordít, és sietve rendbe teszi magát)* Jó napot! Megpróbáltam újraélesztetni ezt a lánykát, mert...úgy látszik... elalélt, na! Egyszerű eset!

JOANA *(szarkasztikusan)* Elalélt!

ÒSCAR *(határozottan)* Pontosan, elalélt. Értetted? *(Joanának, félhangosan)* Nagyon szemfüles látogatóid vannak...

JOANA *(Òscar külsejét vizsgálgatva)* Nyomorult!! *(Vált)* De, Enric, mire vársz? Ez a lány...

ENRIC Igen, asszonyom... *(Odalép Paulához. A hivatásos hangján)* Egy pohár vizet... Van itthon éter?

ÒSCAR Egy pillanat, egy pillanat. *(Sietve odalép egy szekrénykéhez, és egy üvegcsét ad Enricnek. Miközben Enric és Òscar a lánnyal foglalkozik, Joana méltóságteljesen áll, mozdulatlan)*

ENRIC Föléledt... Talán... egy érzelmi megrázkódtatás.

ÒSCAR Paula! Paula! Hé, szedd össze magad! Semmiség az egész... Ébredj!...

PAULA Mi? Hol vagyok? Óóóó!... *(Hirtelen)* Quim! Hol van Quim?! *(Föhláll)*

ÒSCAR Quim jól van, persze. Ne izgasd föl magad... A garázsban.
 ENRIC Jobb lenne, ha nem menne ki a levegőre, most azonnal...

Paula kiszalad a kertbe és eltűnik

ÒSCAR *(megpróbálja megállítani)* Paula!... Nincs, aki megállítsa!...
 JOANA *(szinte köpködi a szavakat)* Hagyd csak, most! Majd megtalálod.

ÒSCAR *(megrovóan)* És továbbá?

JOANA *(Enriche karolva)* Òscar, szeretett férjem, van szerencsém bemutatni Comelles doktort, a szomszédunkat, és... *(fagyosan)* a feleséged szeretőjét...

ÒSCAR *(szórakozottan)* Ó, igen, az ő...

JOANA *(kétségbeesetten)* A szeretőm! A szeretőm!!!

ENRIC *(Òscarhoz)* Engedje meg...

JOANA *(gyorsan)* Mit?

ENRIC *(gyorsan)* Föltételezem, hogy nem ad hitelt olyan szavaknak, amelyeket a sértődöttség és a féltékenység diktál egy tiszteletre méltó hölgynek, akivel semmi más nem köt össze, csak...

JOANA Nem igaz, nem igaz! Enric két hónapja a szeretőm...

ENRIC Az Istenért, hölgyem! Tisztában vagyok az ön állapotával, miután tettenért valakit egy olyan jeleneten, amelyet nem tarthatok ráminősíteni, s amelyet e pillanatban örökre elfelejtetek... Nagyon sajnálom, hogy akaratlanul tanúja voltam, de nem értem ezt a furcsa ötletet, hogy kompromittálni akarjon engem...

JOANA De te vagy az, Enric, te vagy az? Ó, Istenem! Milyen gyávák vagytok, ti férfiak... Milyen hitványok vagytok... Beleköpöm a képetekbe minden undoromat... minden undoromat... *(Joana egy székre rogyik, és zokog. Halálra sértve egy percre kimegy a kertbe, hogy levegőhöz jusson)*

ÒSCAR *(eléggé pocskéul érzi magát)* De... megmagyarázná nekem...

ENRIC Ó, uram... semmi másra nem vágyom. Mélységesen sajnál-

nám, ha olyan sajátos körülmények alapján ítélné meg, amelyekkel az ismeretségünk kezdődött... Igen... orvos vagyok, Barcelonában, a Bruc utca 39-ben, a kilencediken praktizálok, s épp ma reggel hívtak a fővárosba egy sürgős ügyben – nézze, kérem. *(Átadja neki a táviratot)*

ÒSCAR *(olvas)* Igen...

ENRIC A Közkórház igazgatói kinevezéséről van szó. Véletlenül – a majorosa mondta el – megtudtam, hogy Barcelonába megy, és bátorkodtam telefonálni önöknek, hogy megkérdezzem, van-e egy hely az autóban... Az ügy, amelyben hívnak, igen sürgős, és számomra nagy jelentősége van. Az igazgatói posztra pályázók között vagyok, bár csak a legszerényebb...

ÒSCAR ... igen, a Közkórház...

ENRIC Pontosan; és az ön szívélyességében bízom – amelyben biztos voltam, noha nem volt szerencsém személyesen ismerni önt –, bízom, mondom, az ön nagyvonalúságában...

ÒSCAR Köszönöm...

Joana lép be

ENRIC ...hogya ne húzódjék el az utazásom a holnap reggeli vonatig... Sajnálatos módon néhány pillanattal az ön távozása után érkeztem és... és a többi...

JOANA Komédiás! Micsoda mocskok!

ÒSCAR Joana! Az úr a vendégünk. Megbocsátom neked ezt a teljesen... ide nem illő hangnemet, amely a te... egyébként alapvetően, hogy is mondjam, zavarodottságodnak tudható be. Van-e jogom, vagy nincs, hogy segítsék egy ájult leánynak, bármennyire is a szobalányom? Mit gondol, doktor?

ENRIC Mindenki a saját házának ura.

ÒSCAR Pontosan, doktor, pontosan. De itt nem arról van szó, hogy vissza akarnék élni bizonyos előjogokkal... érti? Itt arról van szó...

JOANA Elég, elég! Òscar, nyomorult alak vagy, te vagy a világon

a legnyomorultabb ember! Nem maradt benned egy szikra tisztesség sem... Még férfiösztön sem... Mert tökéletesen tudod, igen... érzed... hogy ez az ember hazudott, egyfolytában hazudik... te érzed, látom a képed cinikus grimaszán, te biztos vagy abban, hogy ez az ember lefeküdt a feleségeddel...

ÒSCAR Joana! Elég! Most én mondom, ez tűrhetetlen. Beteg vagy. Eredj, eredj, pihenj le... Nyugodj meg... Vegyél be egy nyugtatót... *(Joana, a legmélyebb undor kifejezésével hirtelen eltűnik a lépcsőn)* Ugye, doktor?

ENRIC Az orvosnak semmi köze a hitvese állapotához. Ez egy tisztán érzelmi vagy erkölcsi eset. Talán egy pszichiáter... S most, hogy egyedül maradtunk, férfi a férfival, kedves uram...

ÒSCAR Òscar Barba.

ENRIC Kedves Barba úr, szívem mélyéből elnézést kérek, hogy jelen voltam...

ÒSCAR Szót sem érdemel, kedves...

ENRIC Enric Comelles, szolgálatára...

ÒSCAR Köszönöm, én is... bocsánat! Akarom mondani, bemutatkozás közben elfelejtettem följánni önnek szerény szolgálatomat, mint ön tette volt...

ENRIC Ugyan, ugyan! Szóra sem érdemes...

ÒSCAR Vannak, akiknek ezek a dolgok elhanyagolhatók... De én olyan aggályos, olyan érzékeny ember vagyok! Olyan kifinomult az igazságérzetem... S látja? Gyakran ez vezet arra, hogy értékelek, jobban mondvá, túlértékelek bizonyos tényeket, bizonyos cselekedeteket, amelyekre a körülmények determinálta progresszív értékelés kritériumát alkalmazom. Nézze; engedjen meg egy példát! A múlt télen aprópénz nélkül utaztam a villamoson – na persze, bankjegyek voltak nálam – *(nevet)*, s a kalauz a legcsekélyebb bosszúságot sem mutatta, és megengedte, hogy befejezzem az utazást... Jelentéktelen ügy, nemde? Nos hát, én följegyeztem ennek a kiváló embernek a számát – nekem legalábbis az volt. Karácsony táján történt, és a villamoskalauz egy szép reggel kapott egy doboz

vegyes szaloncukrot, volt benne vagy hétféle... Ön talán azt mondhatná, hogy nem ide illő történet, hogy megszakítja a társalgást, de...

ENRIC Miért? Nagyon épületes kis történet... amely dicséri önt... Nagy érzékenységre vall.

ÒSCAR Ez az! Mindig arra vágyakoztam, hogy nagy érzékenység legyen bennem... azaz, tulajdonképpen nem nagy... finom... inkább finom... ért engem?

ENRIC Igen, finom...

ÒSCAR (*hangnemet vált*) Hallgasson ide, kedves doktor, készen van a csomagja, ugye, igen?

ENRIC Igen, mindig készen áll.

ÒSCAR Bravó! Akkor hát együtt utazunk... Szerencsére, amint elindultunk, volt egy defektünk, egy kilométerre a háztól... Most a másik kocsival megyünk – a sofőr épp most készíti elő – és az ön háza elé fordulunk, hogy fölvegyük a *motyóját*.

ENRIC Ó, el vagyok ragadtatva a nagylelkűségétől, és higgye el...

ÒSCAR *De grâce*. Ne is beszéljünk róla többet... És, ó, igen! még van időnk. Amíg várunk, hogy a sofőr értesítsen minket, engedje meg, hogy megmutassam önnek – tudja, a gyűjtő hiúsága – az én... az én hobbitomat...

ENRIC Hogyan?

ÒSCAR Az én... hogy úgy mondjam, társadalmi tevékenységem egy különleges oldalát. Pontosítok. Az én kis múzeumomban... *elcsórt* dolgokat gyűjtök.

ENRIC Elcsórtakat?

ÒSCAR Pontosan. Megijedt? Figyelje meg! Elcsórt dolgok, nem pedig... ellopottak. Isten ments! Értéktelen tárgyak, de valami különleges érdekességük van, mint például családi emlékek, személyes holmik s a többi, amelyeket eltüntettek a barátaim, vagy általában, az ismerőseim házából, akik mind tehetősek. Következésképpen nincs ebben semmi haszonszerzés, s nincsenek igazi károsultak, érti? Szavamra... érdekfeszítő játék!

ENRIC Igen eredeti!

ÒSCAR Egy kicsit, talán. Az ötlet részben az enyém... s részben egy közjegyző barátomé. De az ő gyűjteménye gyengébb, tárgyilagosan mondom. Tudni kell választani, ért engem? Szükséges egyfajta humorérzék, hogy a gyűjteménynek valami... pikáns hangulatot adjunk. Elengedhetetlen – nehogy megremüljön –, hogy az ujjaink fürgék legyenek... (*Nevet*) Mert ez a dologban a bájos. Senki ne vegye észre a lopást... azaz, az „elemelést”.

ENRIC Ön nagyon furfangos.

ÒSCAR Múzeumomat csak igen korlátozott számú személy ismeri, bizalmas... barátok, olyan emberek, akik megértőek és érzékenyek a fantázia aprócska játékaik iránt... Mert a tény – ön már biztosan rájött – kellemetlen... értelmezésekre... kínál alkalmat. A másik veszély az iskolateremtés! Ért engem...

ENRIC Nagyon érdekes! Ön igazi *homme d’esprit*...

ÒSCAR (*megdicsőülten*) Tényleg? A legnagyobb érdem, ha úgy működünk, hogy tele van a terem... vagy miközben a ház urával vagy asszonyával beszélgetünk, például. Az eddigi csúcspont egy... hószentőger volt.

ENRIC Hogy mondja?

ÒSCAR Ó, ahogy hallja! Egy hószentőger, amelyet egy részvénytársasági közgyűlésen lovasítottam meg, egy kissé éltesebb, mozgékony és... meg kell hogy mondjam, szórakozott úrtól... Ki volt gombolva rajta... (*Mosolyog*)

ENRIC Csodálatos!

ÒSCAR Úgy találja?... A kiállítás gazdag... Tavaly kénytelen voltam ide átköltöztetni. A barcelonai lakásom túl szűknek bizonyult. A tárgyak be vannak számozva, s egy katalógusban megtalálhatók a... szerzeményezés körülményei. Jöjjön... jöjjön... erre...

Amint a ház belseje felé indulnak, a kertre nyíló ajtóban feltűnik Quim, kis távolságra Paula követi

QUIM Uram!

ÒSCAR Mi az?

QUIM A Packard készen áll, uram.

ÒSCAR Rendben, tíz perc múlva indulunk.

Òscar és Enric eltűnik

QUIM *(folytatja a beszélgetést Paulával)* Nos, ő maga is észrevette, hogy a Bugattival nem boldogulunk, és visszafordultunk... Nem tettünk meg fél kilométert sem... Semmi más nem történt...

PAULA Én pedig esküszöm, és újra megesküszöm, hogy láttam, hogy az úr megsérült... igen, igen... Még a feje is be volt kötözve. Esküszöm az édesanyámra, Quim. Épp itt volt...

QUIM Ide figyelj, Paula! Ne szédíts engem! Túl nagy lány vagy már ahhoz, hogy látomásaid legyenek.

PAULA De mondom, hogy...

QUIM Elég! Az idegesség miatt van, érted? Káprázott a szemed.

PAULA Ennyire ostobának tartasz? Én...

QUIM Elhallgatnál, a fenébe? Végül még engem is bajba keversz a szekírozással. Ti nők, mind fölhergelitek az embert... *(Elhallgat, amint észreveszi, hogy Joana lefelé jön a lépcsőn)*

JOANA *(a lépcső közepéről)* Paula, eridj csak, segíts Jovitának teregetni ...

Paula eltűnik, gyanakvó arccal

JOANA *(lázasan, izgatottan, türtőztetve magát. Quimhez, aki indulóban van)* Egy pillanatra, Quim! Hallgass ide! Tudom, hogy nem helyes, ha az urak a személyezettel bizonyos dolgokról beszélnek... de most nem úgy nézek rád, mint egy cselédre, hanem mint egy férfira... jobban szólva, mint egy... barátára.

QUIM *(gyanakvóan)* Az úrnő nagyon kedves...

JOANA Quim, te és Paula eljegyeztétek egymást... Következésképpen kötelességed, hogy védd, óvd a rá leselkedő veszélyektől... És ha úgy adódik, kötelességed, hogy megbüntesd a vétkest... igaz, Quim?

QUIM Egy cseléd...

JOANA Tudnod kell... (*Mintha valami nagy ellenállást győzne le*) Paula jó úton van ahhoz, hogy elbukjon, és nem a maga hibájából, szegény lány... Talán már te is észrevetted? ...

QUIM Nem, asszonyom.

JOANA Nos hát, elmondom... de ne csodálkozz a szavaimon... (*Mintegy magában*) Nem, nem akarok meghátrálni... Tudnod kell, hogy a férjem... a te gazdád, magáévá akarja tenni Paulát... a te menyasszonyodat...

QUIM (*elfulladás hangon*) Mondott valamit... (*A sapkáját forgatja a kezében*)

JOANA Mit mondott?

QUIM Szóval, azt mondta, hogy valahányszor egyedül találta, udvarolt neki... De mert minden úr ezt szokta csinálni...

JOANA Udvarolt? Mit is tudhat ő, mikor annyira óvatlan. Nem tudja, hogy néhány pillanattal ezelőtt, épp itt, ezen a pamlagon... Õscar ki akarta használni, hogy elájult, és nyomorult módon meg akarta erőszakolni...

QUIM (*hitetlenkedve*) Õscar úr?

JOANA Igen, igen. Õscar úr! Véletlenül éppen én hárítottam el, hogy a gyalázat bekövetkezzék... ez a szégyen mindannyiunkra, Paulára, rád, és rám is...

QUIM (*elszomorodva*) Elképzelni sem tudtam volna.

JOANA (*izgatottan*) Quim, te nem szereted Paulát! Csak érdekből fogadtad el ezt a jegyességet. Ez a hidegség, ez a közömböség... Quim! Ugye, hogy nem szereted?

QUIM (*megszéppenve*) Asszonyom, ha ugyanazzal az őszinteséggel válaszolhatok, ahogy ön beszél velem...

JOANA Monddd!!

QUIM Az az igazság, hogy Paula nagyon rendes lány, de...

JOANA (*nagyon izgatottan*) Látod? Nem szereted... Tudtam én! Úgy van, ahogy mondod; Paula rendes lány... de nem hozzád való. Hallgass ide, Quim! Te talpig becsületes ember vagy... mindig annak tartottalak... Hallgass ide, tanácsot szeretnék kérni tőled. Te vagy az egyetlen, aki tanácsot tud adni nekem ebben az átkozott házban... Quim, mit gondolsz, maradhatok akár egy órával vagy egy perccel tovább egy ilyen... gazember oldalán, igen, igen, egy olyan groteszk gazember mellett, mint Óscar, annyi megvetés, annyi gúnyolódás, annyi kimondhatatlan méltánytalanság után, amit nap mint nap kapok tőle? Nem gondolod, hogy föl kell lázadnom ez ellen a megszegyénítő zsarnokság ellen, amely lábbal tiporja hitvesi méltóságomat, női mivoltomat? Nos hát, mi legyen? Itt kell sínylődnöm; bele kell pusztulnom a dühbe, undorba és szégyenbe, odaláncolva ehhez a rosszindulatú szörnyeteghez? Uramisten! Mit kellene tennem?... (*Vált*) Quim, nézz csak rám, még fiatal vagyok, kíváncsok ... ugye?... Ha te is akarnád...

Megjelenik Paula és észrevétlenül hallgatózik

QUIM (*megrémülve*) Asszonyom...

JOANA Hagyd az „asszonyom”-ot... vége az asszonyozásnak... (*Öröngve*) Quim, el vagyok keseredve... beteg vagyok... nem is tudom! De bosszút kell állnom, tudod? Segíts! Használd ki az alkalmat... Végére is semmi mást nem tennél, mint hogy követed az urak példáját, akik a havibéredet fizetik... Quim (*megragadja a karját*), van pénzem... ékszereim... a kocsí a kapuban van... nem messze a határ... Nagyszerű, ugye?

Paula eltűnik

QUIM (*nagyon nyugtalanul néz a ház belsejébe nyíló ajtóra*) Azt hiszem...

JOANA Mit hiszel? Hogy megbolondultam?

QUIM Azt hiszem, jön az úr...

JOANA (*magához térve*) He? Nyomorultak... Micsoda szörnyűség!
Micsoda szörnyűség!

Kimerülten a pamlagra rogy. Òscar és Enric karon fogva jön

ÒSCAR Mintha valakik veszekedtek volna... Nem?

QUIM Nem, uram. Az úrnő, aki megbízott valamivel... (*Sietve távozik*)

ÒSCAR (*észreveszi Joanát*) Ó, az úrnő! Rendben. (*Odalép Joanához*) Joana, kedves, indulóban vagyunk. Jobban vagy? Még dül a vihar... Jól van, viszontlátásra! Holnapután, he?

Enric biccent. Eltűnnek. Szünet. Paula belép, svájcisapkában, kosztümben, egy kisbőröndöt és egy batyut hoz

PAULA (*sírva, fölháborodottan*) Asszonyom! (*Az úrnő hason fekszik a pamlagon*) Asszonyom!

JOANA (*meg sem mozdul*) Elmehetsz... Egyedül akarok maradni...

PAULA Asszonyom, azt akarom mondani... hogy elhagyom magukat... örökre... Már... nyugodtan... egyedül... maradhat...

JOANA (*felül*) Mit mondasz, gyermekem? Mi van veled?

PAULA Elmegyek ebből a házból... mert... tele van... bűnnel... Nem akarok semmit... maguktól...

JOANA (*meg akarja simogatni Paulát*) Gyere, gyere, butuska!

PAULA Hozzám ne érjen! Ne nézzen rám, asszonyom! Ha Quimet akarja, odaadom magának... Ő is olyan, mint maguk...

JOANA Ah! Kihallgattál minket? De, Paula, jó kislány! Nem tudtam, mit beszélek... Nagyon szerencsétlen vagyok... (*Szipog*)

PAULA Isten áldja... (*Lassan kimegy*)

JOANA De... hová még az éjszaka? Tartozom neked...

PAULA (*hüppögve*) Semmit nem akarok maguktól... (*Eltűnik*)

Hosszú szünet. Joana összegörnyedve ül a pamlagon. Csörög a telefon... csörög... csörög... Végül Joana fölkel és kelletlenül a készülékhez megy

JOANA Halló... Igen... Az úr nincs itthon... Kivel beszélek, kérem?

Ah, a gyümölcskertész, Joan. Igen... igen... Ahogy óhajtja... Igen, a jövő héten... *(Egy kissé elevenebb mozdulattal)* Ah, igen. A maga unokahúgocskája?... Már említette nekem, ugye?... Igen, a Roseta... El tudná hozni a jövő héten? Igen, mert éppen... Nem, dehogyis, nem! Azért mondom, mert éppen most szükségem van egy talpraesett... És tudom, hogy Roseta olyan... Igen, persze...

A függöny lassan leereszkedik

SALVADOR ESPRIU

ANTIGONÉ

Tragédia három részben
Fordította Jánosházy György

Személyek

ANTIGONÉ

ISZMÉNÉ

EURÜDIKÉ

EURÜGANEIA

ASZTÜMEDUSZA

ETEOKLÉSZ

KREÓN

TEIRESZIÁSZ

EUMOLPOSZ

KREÓN TANÁCSOSAI

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS

HÍRNÖK

VÉNEK, ŐRÖK, HARCOSOK, NÉP

ELŐSZÓ 1947-BŐL¹

Mikor alakjaim egy márciusi éjszakán, több mint nyolc esztendővel ezelőtt, megszólaltak a görög nevek megkívánta szabadoszággal, még nem jutott el tájainkra – és nem emlékszem megírta-e már egyáltalán – Anouilh híres *Antigonéja*. Mihelyt befejeztem, felolvastam művemet néhány barátomnak; köztük volt apám, aki azóta meghalt, Palau Fabre, aki most Párizsban él, Josep Cruset, aki szintén távol van, Andalúzia mezőin, és a nagyrabecsült Enric Bagué, aki nem ment el innen. Aztán be kellett zárnom egy fiókba – mert végtére is ez az a hely, ahol az ilyesmi legjobban megérik – más, jóval barbarság foglyok közé, melyeknek jelentéktelenségéhez nem nagyon illett egy hellén jellegű keresztség általi megtisztulás. Most, hogy lapokból, folyóiratokból a holt nyelvek iránti megújult, nemes felbuzdulásról értesülök, megpróbálom nyilvánosságra hozni újjgyakorlatomat, ámbár – mint minden hasonlót – vajmi nehéz igazolni Szophoklész után, és talán teljességgel fölösleges is Anouilh után. De érthető, hogy a vesztégtár bőre szabott idejének múltán szeretném kiszellőztetni fiókomat, sápadt alakjaim hadd jöjjenek ki egy kissé a napra.

Az esetleges olvasó nyomban észreveszi majd, hogy alakjaim és jómagam szeretjük Thébát, a Dirké forrást, az Iszménosz folyót, a kék égboltot. Igen, szeretjük Thébát, úgy, amilyen, Eteoklésszel és Polüneikésszel, a kevély uralkodók emlékével, egyik és másik fejedelem szenvedélyes híveinek véget nem érő civakodásával együtt. Szeretjük a boiótok városát, és azt akarjuk, hogy örökké álljon, Teiresziász előérzete ellenére, aki szomorúan csóválja fejét és azt jósolja nekünk, hogy elpusztul a város. De ő vak, és noha érti a madarak nyelvét és jeleit, nem ismeri a csillagok ragyogását. Megértjük, akárcsak a jós, hogy temetni kell és megbocsátani, érvényre juttatni az erkölcsi törvényt, ezt a gyenge, remegő, mégis olthatatlan kis gyertyalángot. Soha nem szűnünk felmutatni a királylány áldozatát, magasztos példájának tanulságát. De bármily bűnös, ostoba, nyughatatlan és gonosz kincsekben gazdag, Théba ne pusztuljon el büntetésül. Mert ott van és mindenkié a forrás, az égbolt, a folyó, és ott vannak a szegény boiótok, akik nem vétkesek semmiben.

¹ Ez az előszó ahhoz a kiadáshoz készült, amely csak 1955 végén jelenhetett meg.

Régi, fáradt fajhoz tartozom, amely vándorolt és figyelt. Régi koldus urak, vértestvéreim tudják, milyen jó megpihenni és menedékre lelni Théba kapuinak árnyékában. Idegenek! A pusztaság és szomjazás után egy kéz a város vizével telt kagylóhéjat nyújt feléd. És miközben iszol, nem kérdezed, vajon Eteoklész szolgájának, vagy a viszályszító hívének kell-e megköszönnöd. Egyetlen vágyad, hogy maradj és alvással töröld az út fáradtságát.

És amikor felébredsz, szívesen elbeszélgetsz esti órán Iszménével, a fájdalmas Eurüdikével és a két dajkával, Iokaszté vetélytársaival Oidipusz szelermében, ha hitelt adsz az éles nyelvű hagyománynak. Felvonul Kreón a tanácsosaival, és időnként kimond egy igazságos ítéletet. Miután annyi ügyeskedéssel, annyi hamis tanáccsal megszerezted a koronát, végül azon munkálkodsz, kiábrándult Kreón, hogy a bűvös trónszék birtokában immár haszontalan jót tegyél. Törvényed elítéli a királylányt, megöli Haimón fiadat, pusztulásba dönti – megmondja Teiresziász – Thébát. Pedig most már nem kívánsz egyebet, csak ami alattvalóid javára van, jó a szándékod, békét akarsz és a gyűlölködés feledését. Mindent, mindent felednél, csak Polüneikész eltemetésébe nem egyezel bele, amilyen szkeptikus vagy, a legkevésbé sem Eteoklész iránti szeretetből, egyszerűen csak azért, mert saját tanácsod elkötelezett örökösének tekinted magad és egy fölöttebb veszedelmes hivatalos igazságot testesítesz meg.

A Labdakidák palotájának falai, a leszálló est köde. Antigoné halálba ment, a nyomában Eumolposz, a púpos, aki talán ismeri és gyakorolja népem rejtelmes rítusait. A királylány ujjai túlságosan kényesek voltak a durva porhoz, és bizonyára segítette valaki kegyeletes cselekedetében. Erről mesélt Apollodórosz és Pauszaniász, ezt hallottuk, míg jártuk Théba útjait és piacterét? Mindenesetre együtt indultak a közös végzet felé, a rabszolga és az úrnő. És a homállyal együtt megszállja a házakat és a palotát a bánat, miközben mi Teiresziász jóslataitól, a sötétség győzedelmes lépteitől rettegve, mielőtt újra és talán örökre elaludnánk, imádkozunk vallásunk titkos istenéhez a város életéért és nagyságáért.

Barcelona, 1947. április 23.

Átdolgozva 1964. január 14-én
és 1967. szeptember 30-án

A függöny lent van. Kijön a Prológus

PROLÓGUS Régmúlt időkben barátotok voltam, de nem szoktam már megjelenni előttetek, és nem találom meg egykönnyen régi hangomat. Az sem gyakori dolog, hogy egy névtelen valaki vakmerően megpróbál újra lepergetni egy jócskán kimerített görög történetet. Bocsánatot is kérnék ezért a merészségért, amint régebben illett, ha nem mentené már maga a dőresége. Miután eleget tettem ennek a kötelességemnek, most felfrissítem a memóriátokat egy száraz, iskolai ismeretetéssel. Kérlek, nézzétek el a szerzőnek ezt az újabb arcátlanságát.

Bizonyára emlékeztek rá, hogy Laiosz, Théba királya, a Kadmosz nemzetségéből való Labdakosz fia, feleségül vette Iokasztét, Kreón nőtestvérét. Házasságuk meddő volt, Laiosz pedig forrón vágyott egy utódra. Apollón delphoi-i jóshelye megtiltotta, hogy teljesítse ezt a vágyát: a születendő fiú megöli őt, és Théba vesztét okozza. Laiosz nem törődik a jóslattal, Oidipuszt nemzi, és ezzel kihívja maga és családja ellen az isten gyűlöletét. A fenyegető szerencsétlenségtől tartva a király végül is kitéteti az újszülöttet a sötét erdőben, de Oidipusz megmenekül, és távol Thébától erős, okos ifjúvá cseperedik. Egy napon találkozik ismeretlen apjával az úton, és egy vita során megöli. Szülővárosába érve legyőzi az emberevő Szphinxet, és Kreón tanácsára feleségül veszi az özvegy királynét, tulajdon anyját. Gyermekeik születnek: Antigoné és Iszméné, Eteoklész és Polüneikész. Sok idő múltán Oidipusz megtudja kettős bűnét. Iokaszté felakasztja magát, vérfertőző fia kivázza saját szeméit. A palota egyik zugában meghúzódott, szeretet

nélkül, magára maradt Oidipusz belefáradt, hogy elviselje Eteoklész és Polüneikész rossz bánásmódját, és megátkozza fiait: tőle csak a viszályt és háborúskodást örököljék. Az apa halála után a két testvér, aki egyezségük szerint évenként felváltva uralkodik Thébában, összevész a hatalmon. Polüneikészt kitűrják jogaiból, s ő Argoszba menekül, ahol Adrasz-tosznak, a város urának veje lesz. Itt terveli ki bosszúját. Elnyeri apósa és más fejedelmek segítségét, és haddal indul Théba ellen. Hat bajnokkal rohamozza meg a város kapuit. Hét kadmoszi harcos védi azokat, egyikük Eteoklész. A két testvér szembekerül, megvív és megöli egymást. Utód nélkül haltak el, és Kreón lesz a király; elrendeli, hogy tiszteljék meg Eteoklész emlékét, és megtiltja, hogy Polüneikészt, a város ellenségét, illő módon eltemessék. Aki ezt a parancsot áthágja, az életével fizet. Antigoné, a lánytestvérük, éjnek idején elföldeli a keselyűktől kikezdett holttestet. A dolog kitudódik, és a város ellen elkövetett bűnért halálra ítélik. Teiresziasz, a jós, hasztalanul próbálja megmenteni.

Ezek a tények. És most, ha tetszik, hallgassátok meg a szereplők érveit! (*Kimegy*)

ELSŐ RÉSZ

A thébai királyi palotában. Eurüdiké, Eurüthaneia, Asztümedusza és Eumolposz

ASZTÜMEDUSZA Azt beszélük, Antigoné fölkereste a kisebbik öcsét, hogy véget vessen a harcnak.

EUMOLPOSZ Nem tudom, igaz-e.

EURÜGANEIA Sok harcos esett el. Thébában már csak anyák és aggok maradnak. Most aztán végképpen elpusztulunk.

ASZTÜMEDUSZA Micsoda beszéd! Az istenek szeretik városunkat, és azt akarják, hogy örök életű legyen.

EUMOLPOSZ De egy isten régóta ellenünk van.

EURÜDIKÉ Az ő gyűlölete sem tart örökké.

EURÜGANEIA Nem nyerjük el bocsánatát. Romlást hoz a városra.

ASZTÜMEDUSZA Rejtélyekben beszélsz, homályos szavakat szólsz.

EURÜDIKÉ Elvesztette a fiait a háborúban.

Eurüthaneia sír

ASZTÜMEDUSZA De a tieid és az enyémekek élnek. És olyan fiatalok! Még megmenekülhetünk.

EURÜGANEIA Igen, ti is megsiratjátok majd a fiaitokat. Az ellenség dühét és erejét nem tartja fel semmi.

EURÜDIKÉ A te szemedben halott már a város, megértelek. Elkese-
redésedben kívánod a bajt, amely fenyeget bennünket.

ASZTÜMEDUSZA Megfordulhat még a sorsunk.

EUMOLPOSZ Ne csapjatok olyan nagy hűhót azoknak a jóslatoknak!
A jók sem mindig tévedhetetlen.

ASZTÜMEDUSZA Mindent kicsúfolsz. Megbüntetnek érte az istenek.

EUMOLPOSZ Ennél is jobban? Tán nem néztetek meg engem?

ASZTÜMEDUSZA Tartsd eszedben, hogy hercegnő előtt beszélsz!
 EUMOLPOSZ Nagyon is észben tartja a hátam. A nyelvemnek gyengébb az emlékezete, kiváltképpen, amikor mulattatni akar benneteket, mint most.

EURÜDIKÉ Gyors vagy a válaszban. Megbocsátok, mert megnevetetsz.

EUMOLPOSZ Szeretnék nem sírni annyit.

EURÜDIKÉ Azt kívánd, hogy megszabaduljunk a végveszélytől.

ASZTÜMEDUSZA Még fordulhat a sors. Nemcsak aggok és nők vannak a városban. Lesz elég elszántságunk, hogy megvédjük.

EURÜDIKÉ A férjem mellettek áll tanáccsal, a király vitézsege véd bennünket.

EUMOLPOSZ Mégis súlyos perceket élünk. A jós figyelmeztetett, hogy mára várható az ellenséges hadak legerősebb támadása. Talán ez lesz a vég.

ASZTÜMEDUSZA Esztelen háború, mely annyi romlást hozol ránk, esztelen testvérvírszály!

EUMOLPOSZ Városunk sokat és meggondolatlanul háborúzott. Megfeledkeztek a végtelen harcokban elesett nemzedékekről? Théba már csak bamba parasztok városa.

EURÜDIKÉ Úgy beszélsz, mintha valamilyen okosabb város lakosának képzelnéd magad.

EUMOLPOSZ Púpos rabszolga vagyok itt. Elfogulatlanul nézhetem a tényeket.

ASZTÜMEDUSZA Neked nincs vesztenivalód, senkinek sem jutna eszébe, hogy ártson neked. Ha fogságba kerülsz, mulattatod az új urakat, és jól bánnak veled. Így hát hideg fővel szemlélheted a szerencsétlenséget, ami ránk szakad.

EURÜGANEIA Ellenség kardja sebzi a védőket, lángok emészti el a várost, elhurcolnak bennünket és távoli vásárokon adnak el.

EURÜDIKÉ Hallgass!

EURÜGANEIA Az én fiaim meghaltak, a tieitek is meghalnak. Idegen szájak gyalázzák meg a szent forrást. Nagyságunk elmúlik.

EURÜDIKÉ Parancsolom, hogy hallgass.

ASZTÜMEDUSZA Az isten haragosan szól ajkairól. Jaj a mi vérünknek! Jaj, ha Antigoné nem győzte meg Polüneikészt!

Jön Eteoklész

ETEOKLÉSZ Miért jajgattok? Miért kell folyton sírni és jajgatni?

ASZTÜMEDUSZA Eurüganeia ajkairól szerencsétlenséget jósol egy isten.

ETEOKLÉSZ Ha bekövetkezik, bátran viseljük el.

EURÜGANEIA Jaj a ti házatoknak!

EURÜDIKÉ Ne hallgass ennek az asszonynak a siránkozására, fejedelem! A fiai halála elvette az eszét.

ETEOKLÉSZ Ifjak voltak és dicsőn estek el. Nem felejttem el őket.

EURÜGANEIA A ti családotokra kerül most a sor. Antigoné minden könnyörgése sem tartja vissza Polüneikészt.

ETEOKLÉSZ Mit mond Antigonéről?

EURÜDIKÉ Ne törődj ezzel az asszonnyal, nem tudja, mit beszél.

ETEOKLÉSZ Mit mond a nénémről? Feleljetek!

EUMOLPOSZ Azt beszélük, fölkereste Polüneikészt, hogy véget vessen a harcnak.

ETEOKLÉSZ Az árulás mindig megkörményezi a hatalmat. (*Asztümeduszához*) Keresd meg Antigonét!

Asztümedusza el

EURÜDIKÉ Ne büntesd a nénédet!

ETEOKLÉSZ Tudom, mit kell tennem.

EURÜDIKÉ Jusson eszedbe, hogy nénje Polüneikésznek is! Akármit tett is, ezt ne feledd!

ETEOKLÉSZ Most nem az öccse vagyok, hanem a királya. Hűséggel tartozik. Engedelmeskednie kellett volna.

EUMOLPOSZ Nézd...

ETEOKLÉSZ Hallgass, amikor fejedelmek beszélnek!

EURÜDIKÉ Ha meghallgatnál...

Jön Antigóné

ETEOKLÉSZ Ne félj! Most menjetek! (*Eumolposzhoz*) Kreón jöjjön azonnal!

Eumolposz el

EURÜGANEIA (*távozóban Eurüdikével*) Viszálykodó város! Két testvér versengett a koronáért, két édestestvér. És a fiaink mind meghaltak miattuk, azok miatt, akik a város koronájáért versengtek.

40

A két nő el

ETEOKLÉSZ Ettől a hangtól borsózik a hátam.

ANTIGONÉ Igaza van, ha nem békéltek meg. Mit kívánsz?

ETEOKLÉSZ Jártál Polüneikésznél?

ANTIGONÉ Igen.

ETEOKLÉSZ Ez bűn a várossal szemben.

ANTIGONÉ A ti háborútok micsoda?

ETEOKLÉSZ Beszéltél az ellenségemmel.

ANTIGONÉ Az öcsémmel beszéltem.

ETEOKLÉSZ Egy szót sem szóltál nekem, és átmentél az ellenséghez.

ANTIGONÉ Ha elmondtam volna neked a szándékomat, megakadályoztad volna.

ETEOKLÉSZ Igen! Most pedig Théba megtudja, hogy elárultad.

ANTIGONÉ Micsoda nagy szavak! Megtudja, hogy meg akartam menteni.

ETEOKLÉSZ Találkoztál Polüneikésszel. Honnan tudjam, miket fedtél föl neki! Már benned sem bízhatom. (*Fáradt mozdulattal leül*)

ANTIGONÉ Szegény testvérkém, Théba királya!

ETEOKLÉSZ Igen, király vagyok, Théba egyetlen királya. És nem akarom, hogy sajnálkozva testvérkédnek nevezzen. (*Más hangon*) Olyan fáradt vagyok!

ANTIGONÉ Testvércém. *(Mosolyogva odalép és a hajába túr)* Emlékszel?... Én vittelek fürödni a folyóra, az idősebb testvér, és mindig félttem, nehogy játék közben vízbe fúlj. Már akkor is civakodtál Polüneikésszel.

ETEOKLÉSZ Ő volt a hibás. De te őt szeretted jobban.

ANTIGONÉ Egyformán szerettelek mindkettőtöket.

ETEOKLÉSZ Jobban szeretted Polüneikészt.

ANTIGONÉ Ő volt a kisebb, de anyáknak te voltál kedvesebb. Ő nem viselhette ezt el. Sajnáltam.

ETEOKLÉSZ Igen, anyánk nagyon szeretett engem. Hosszú ujjú, puha keze volt... Régóta halott már.

ANTIGONÉ Alig emlékezhetsz rá.

ETEOKLÉSZ Annál jobban emlékszem apánkra. Megátkozott bennünket, ő, akit annyi bűn terhelt.

ANTIGONÉ Zaklatott lelkű vak volt. Nem bántatok vele kegyetelenen.

ETEOKLÉSZ Nem érdemelte meg. Iszonyodva gondolok rá vissza.

ANTIGONÉ Sohasem láttad sírni.

ETEOKLÉSZ Azt mondta, karddal osztozunk majd az örökén. Most életre-halálra harcolunk.

ANTIGONÉ A nagyravágyás a vesztetek. Úrrá lett rajtatok, terajtat jobban, mint Polüneikészen.

ETEOKLÉSZ Engem vádolsz, őt pedig véded. Jobban szereted, ne is tagadd!

ANTIGONÉ Nem úgy állapotdatok meg, hogy egy évig az egyik uralkodik, egy évig a másik? Megtartottad az egyezséget?

ETEOKLÉSZ Ahogy te mondod, neki van igaza. De nem én kívántam magamnak az egész hatalmat: sokan gyűlölték Polüneikészt. A párthíveim és az ő jogsértése kényszerítettek cselekvésre.

ANTIGONÉ Neki is vannak párthívei a városban.

ETEOKLÉSZ Mindenütt vannak ellenségei a törvénynek. Az ilyenek itt az ő párthívei.

ANTIGONÉ Ő ugyanezt gondolja a tieidről. Egyformán beszéltek, csak ellentmondva egymásnak. Nem lesz béke.

ETEOKLÉSZ Lesz, ha ő elvonul az ellenséges hadsereggel. Én nem gyűlölöm. Magánemberként örömmel fogadnám és megölelném: jó ideje nem láttam, és kiskorunkban együtt játszottunk. Iokaszté volt az ő anyja is. De mint fejedelem nem állhatok szóba és nem egyezkedhetek azzal, aki Théba ellen jön, ha előbb nem veti alá magát a hatalmamnak.

ANTIGONÉ Hiábavaló dolog a békéért könyörögni. Be kell hogy teljen a város sorsa. Nehogy bekövetkezzék az, amit az öreg-asszony jósolt!

ETEOKLÉSZ Olyan fáradt vagyok!

42

Szünet. Jön Kreón

KREÓN Királyom... Antigoné... Mikor a rabszolga megtalált, éppen téged kerestelek.

ETEOKLÉSZ Szükségem van a tanácsodra.

ANTIGONÉ Az ő tanácsára!

KREÓN Mindig szolgálatodra áll, de előbb halljad a legfrissebb híreket! Az ellenség elkezdte a falak megrohamozását. És mi itt időzzünk, mint holmi asszonyok? Elszántságra van most szükség, nem szavakra. Kár lenne, ha az idegen király bevenne ma egy ilyen ősi várost.

ETEOKLÉSZ Nem veszi be!

KREÓN A város körül harci szekerek dübörögnek, a lovak nyerítése az agoráig hallik, nyilak süvítenek a falak fölött, az ellenséges katonák egyszerre rohamozzák a hét kaput.

ETEOKLÉSZ Rohanjunk! Összegyűjtöm a férfiakat, és kimegyek a mezőre.

KREÓN Nem, ne tedd kockára a város sorsát! Egyébként az ellenséges király hét bajnokra bízta a hét kapu bevételét, mindegyik bajnokra egyet.

ETEOKLÉSZ Tudod, kiket választott ki?

KREÓN Az elsőre egyik vejét jelölte ki. Állíts ki ellene egy jeles harcost.

ETEOKLÉSZ Helyes. Hét harcost állítunk szembe az ellenfél bajnokaival. Kit vélnél alkalmasnak ehhez a kapuhoz?

KREÓN Egy ősi családból származó vitéz katonát.

ETEOKLÉSZ Így lesz. A második kapu ellen ki jön?

KREÓN Egy óriás, aki esküdözik, hogy fölperzseli a várost, és a nőket eladja mint rabszolgákat.

ETEOKLÉSZ Hozzá illő harcost küldj ellene! Ki támadja az északi bejáratot?

KREÓN Az arkádiai szövetségesek fejedelme.

ETEOKLÉSZ Ne engedd megszensteleníteni az ott lévő sírt. A következő kapunál?

KREÓN Az idegen király egyik fölöttébb becsült hadvezére.

ETEOKLÉSZ Hasonló rangú kedvelt hívünk védje ezt a kaput, és a te egyik fiad az ötödiket. Kit jelöltek ki a hatodik kapuhoz?

KREÓN Azt mondják, egy ismert jóst.

ETEOKLÉSZ Ha így van, a sors egy békés természetű embert kényszerít olyan harcra, melytől bizonynyal irtózik. Nevezz ki vele szemben egy magafajta. Az utolsó kapunál ki az ellenséges bajnok? *(Kreón kissé tétovázik)* Beszélj!

KREÓN Polüneikész.

ANTIGONÉ Kit mondtál?

ETEOKLÉSZ Az öcsém?

KREÓN Nem, kérlek, ne te védjed azt a kaput!

ANTIGONÉ Miért Eteoklész? Szörnyűség!

KREÓN Ezt nem tanácsolhatom.

ANTIGONÉ Ó, apánk átka! Testvér testvér ellen!

KREÓN Hallgass rám! Senki se mondhasa: „Kreón istentelen dolgot tanácsolt”. Hallhatod majd, hogy gyávának neveznek. Újjal mutatnak majd rád, és gyávának neveznek úton-útfélen. De én tudom, hogy nem vagy gyáva, mindenki tudja, hogy nem vagy az. Megvívna az öcséddel, ha nem beszéltelek volna le róla. Ne harcolj a tulajdon véreddel!

ANTIGONÉ Hallgass! Eteoklész még nem beszélt.

KREÓN Segíts, Antigoné! (*Eteoklészhez*) Hallgass rá, ha már énram nem akarsz hallgatni! Ne küzdj a hetedik kapu előtt!

ETEOKLÉSZ (*kitör*) Ki tilthatja meg, ki nevez majd gyávának? Gyerünk, idehallatszik már a kardcsattogás.

ANTIGONÉ Megállj, Eteoklész. Azt akarod, hogy családunk végnapja legyen a mai?

ETEOKLÉSZ Nem tarthatsz vissza. Teljesítenem kell királyi kötelességemet. (*Kreónhoz*) Ha meghalok, légy támasza nővéreimnek!

KREÓN Úgy szeretem őket, mint saját lányaimat.

Eteoklész és Kreón el

44

ANTIGONÉ A mai napon nemzetségünk kihal. Bár volnék vak, mint apánk, hogy ne lássam ezt a napot! Inkább haltam volna meg, hogy ne érjem meg ezt a napot!

Szünet. Jön Asztümedusza

ASZTÜMEDUSZA A város körül mindenütt folyik a harc, és egyelőre nekünk kedvez. Te sírsz, Antigoné?

ANTIGONÉ Semmi. Láttad a csatát?

ASZTÜMEDUSZA Csak messziről, mert a veszély távol tartott. Az óriás, aki a második kaput ostromolja, valóban rémítő. Megfogadta, hogy rabszolganőkké tesz bennünket.

Jön Eurüdiké és Eurüthaneia

EURÜDIKÉ Az óriásról beszéltek? Láttam, amikor legyőzték. Az északi bejárat is felszabadult.

ASZTÜMEDUSZA Tudd meg, hogy a negyedik kaput is sikerrel védték.

EURÜDIKÉ Már nem veszik be a várost. Az ötödik előtt csend van.

ASZTÜMEDUSZA A következőtől is a holtak országában van már az ellenség.

Szünet. Jön Iszméné

ISMÉNÉ Olyan izgatott vagyok, Antigoné! Most esett el az ellenséggel együtt az első kapu védője. A többen már helyreállt a nyugalom, kivéve a hetediket.

ANTIGONÉ *(szorongva)* Mi történt ott?

ISMÉNÉ Két sebekkel borított harcos küzdött pihenés nélkül. Meg sem lehetett ismerni őket a vértől: senki sem tudta vagy sejtette, hogy kik. Valóságos vértengerben maradtak ott végül.

ANTIGONÉ A testvéreinket láttad meghalni.

ISMÉNÉ Jaj az én szememnek, az én szememnek, és ennek a szájának, amely elmesélte!

EURÜDIKÉ Miért is értük meg az órát, amikor elfolyt a vérük a közömbös nap alatt!

EURÜGANEIA Addig néztük a fényét, amíg belevakultunk. A haragos isten diadala most arra kényszerít, hogy részvétlenségének tükrében szemléljük pusztulásunkat.

ASZTÜMEDUSZA Hercegek, én neveltelek benneteket, anya helyett anyátok voltam. Bárcsak megválthatnám éveimmel ifjúságotokat!

ANTIGONÉ Együtt haladtok távoli partok felé, ugyanaz a vérpatak sodor.

EURÜGANEIA Ebben az árban merültek el előbb az én fiaim is. Voltak fiaim? Elmosódik bennem az emlékük, kiszárad és elhal fájdalمام sivatagában.

ISMÉNÉ Édes testvéreim, nemzetségünk utolsó sarjai; szemem látta bűnötöket.

EURÜDIKÉ A közönyös ég alatt, a kegyetlen fényben holttestek hevernek. Árnyak homályosítják el a fekete vizeket.

EURÜGANEIA A feledés vizeit, a feledés mindent elnyelő mélységeit, a víz hosszú útját, amely a semmibe vezet.

ASZTÜMEDUSZA Kinek kellene egy öregasszony áldozata? Hercegek, akiket fölneveltem, nagy nemzetség fiai, senki sem térít vissza benneteket a halál partjairól.

Jön Eumolposz

EUMOLPOSZ Nem kell jelentenem a hírt, könnyeitekről látom, hogy tudtok már a király haláláról. A város szabad, az ellenség megfutott, a megjövendölt pusztulás nem egészen teljesedett be. Köszöntelek, Eurüdiké királyné.

EURÜDIKÉ Kreón király?

EUMOLPOSZ Szava, mely tanács volt eddig, ezentúl törvény.

EURÜDIKÉ Hol hagyta el férjemet?

EUMOLPOSZ Azonnal itt lesz. Ötször beszélt már a néphez, nem késhet tovább.

46

Az asszonyok folytatják a siratást

ANTIGONÉ Viszálykeltő Polüneikész, kegyetlen harcban lobbant ki életem.

ISZMÉNÉ Közel a helyhez, ahol gyermekkorodban bátyáddal játszottál, közel a forráshoz, ahol kicsi korotokban játszottatok.

ASZTÜMEDUSZA Más vizekben fürödtök, nem a szent forrás, nem is a földünket megtermékenyítő folyó fényes habjaiban. Hercegek, fiaim, az én vénségem túlél benneteket.

ANTIGONÉ Örökké siratni fogom apánk vérét, Kadmosz vérét, Eteoklész kiömlött vérét, és a tiédet, Polüneikész.

Jön Kreón, vének, harcosok és a nép kíséretében

KREÓN Eurüdiké, szeretett lányok, szabadok vagyunk, hála Eteoklész hőstétének, gyászoljátok a királyt. De ne sirassátok a város átkozott ellenségének halálát, aki gyűlöletes isteni pártfogóink előtt. Kezemben most a hatalom, hogy e nép javát szolgálja. Először is a király temetését kell megrendeznünk, olyan temetést, amely méltó hozzá és nemzetségünkhöz. És parancsolom, hogy a másik holttestet hagyjátok ott pőrén a madaraknak és az éjnek.

ANTIGONÉ Ó, ezt ne!

ISZMÉNÉ Ne, könyörgök, ezt ne!

KREÓN Miért ne, Iszméné? Miért ne, Antigoné? Egyformán békés álomban pihenjen a viszálykeltő és az igazdicsú fejedelem? Szóltam, és szavam most már törvény. Az ellenséget kutyák és keselyűk éhségének vetjük, s ha valaki megpróbálná eltemetni, nem látja többé a napfényt, és lassú halállal pusztul el egy barlangban. Most pedig, városunk vénei és népe, adózatok velem együtt tisztelettel az elesett király nevének!

ELSŐ HANG

Békében, harcban híven a dicső uralkodóhoz,
végső nyugvóhelyére hadd kísérjük ma el!
Illatos fából ácsolt ágyba fektetjük őt,
mely tisztító lángok közt ég majd porrá vele.

47

ASZTÜMEDUSZA

Reászakadt a balsors a hírneves családra,
amelynek életével adósa városunk.
A homályban közömbös kezek intézik-osztják
a dicsőséget s a bűnt, s kötik finom szövetté.

ISZMÉNÉ

Nem feledjük, kik voltak szülőink, nagyszülőink,
s az első ős nyomában még annyi nemzedék.
Lefele ballagunk mind lépcsőin az időnek,
de nevüket megőrzi örök emlékezés.

MÁSODIK HANG

A sovány búzaföldet, olajligeteinket
sokszor pusztítja dúlja reánk törő sereg.
Mert ellenséges ország kezdődik a folyón túl,
s mindig résen kell állnunk, hogy megvédjük magunk.

EUMOLPOSZ

Most menekül a had a kietlen lapályon,
porlepte utakon, de egyszer visszatér.
Nehogy a partra rendelt őrk szemük lehunyják,
mert éjjel-nappal ott ránk veszély leselkedik.

HARMADIK HANG

Eközben, győztesek, álljunk be holt királyunk
gyászmenetébe mind, és hagyjuk madarak
s kutyák étkéül annak a pőre tetemét,
aki szította köztünk a széthúzást, viszályt.

48

NEGYESEDIK HANG

Nem szabad megsiratni, megemlékezni róla,
jámbor kegyeletünkben nem részesül soha.
Véres testét lepellel nem takargatja senki,
falánk pofák és csőrök szabad prédája lesz.

KREÓN

A fegyveres csatából nőtt hatalom vigyázzon,
nehogy életre kapjon a sívó hamuban
megbújt zsarát! Kegyetlen törvényeket kell hoznom,
hogy némaságban tartsam a vesztes ajkait.

EURÜGANEIA

Ezért zengjünk ma fennen diadaléneket,
mert az igazság végső érve a győzelem.
Jönnek még súlyos órák és újabb háborúk,
s a mélységes homályba szállunk le rendre mind.

*A menet lassan kivonul a színről, Antigóné marad csak egyedül,
száraz szemmel, végtelenül elkeseredett, tragikus arccal, miközben
lassan leereszkedik a függöny*

MÁSODIK RÉSZ

Pusztaság Théba környékén. A háttérben Polüineikész magára hagyott holtteste. Fények és tüzek tanúskodnak az örök jelenlétéről, akik Kreón tilalmának tiszteletben tartására vigyáznak. Viharos éj. Jön Teiresziász és Eumolposz

TEIRESZIÁSZ Hol járunk?

EUMOLPOSZ Egy pusztá helyen az éjszakában.

TEIRESZIÁSZ Te nem az én éjszakámban élsz, nem abban a homályban, amelyet csupán a madarak ríkoltozása és az isteni átok tölt be. Nyomorúságos ez az én tehetségem. Mindig mások bajait kell hallanom és fölfednem.

EUMOLPOSZ Fejedelmek tartanak tőled.

TEIRESZIÁSZ Gyűlölnek. Jóslataim ritkán találkoznak akaratukkal.

EUMOLPOSZ A pénz sokszor tisztábban hall a fülednél.

TEIRESZIÁSZ Vak vagyok, de a karom még erős, szentségtörő. A nyelved valóságos kígyó.

EUMOLPOSZ Megyek. Nem szeretem, ha vaktában ütnek. *(Néhány lépésnyire távolodik)*

TEIRESZIÁSZ Nesze, érjen utol a haragom, és hallgasson el örökre a mérges szád. Eltaláltalak? Válaszolj. Felelj már, felelj! Hol vagy? Ne hagyj itt az éjszakámban, szólj, hol vagy!

EUMOLPOSZ Melletted. Még ezt sem tudod kitalálni?

TEIRESZIÁSZ Gonosz vagy, de szükségem van rád. A lányom cserbenhagyott. Most rád kell bíznom magam.

EUMOLPOSZ Akkor törd el, hogy úgy beszéljek, ahogy nekem tetszik! Tán nem jól számolok be neked a madarak röptéről, az áldozatok húsáról? Nem vezetlek hűséggel az utakon?

TEIRESZIÁSZ Egy szomorú aggkor útjain. Mások szerencsétlenségét hirdetem kényszerből. Magamról semmit sem tudok.

EUMOLPOSZ Az istenek elveszítik azt, akit szeretnek.

TEIRESZIÁSZ Egyetlen vigaszom az, hogy őket szolgálom.

EUMOLPOSZ És a fedelmek pénze. Valld csak be kertelés nélkül!

TEIRESZIÁSZ Valami fénynek át kell hatolnia homályomon. Miféle iszonyú bűz ez?

EUMOLPOSZ Polüneikész holtteste előtt állunk.

TEIRESZIÁSZ Miért hozol ide? Nem fosztja meg törvény ezt a tete-
met a kegyeletes siratástól és a végső nyugalomtól? Nem félsz,
hogy az örök meglátnak minket?

EUMOLPOSZ Búvóhelyet kerestek az oszlás és a vihar elől. Külön-
ben sem mernének Teiresziászhoz nyúlni.

TEIRESZIÁSZ Nincs kedvem egy csöppet is áthágni Kreón törvényét.

EUMOLPOSZ Talán ezt kérem tőled, azt mondom, temesd el Polü-
neikészt, vagy hogy tiszteld meg őt?

TEIRESZIÁSZ Szerencsétlen királyfi! Mit forgatsz a fejedben?

EUMOLPOSZ Éppen ellenkezőleg, azt kívánom, hogy tekintéllyel
segíts meggyőzőnöm Antigonét. Meg akarja adni ennek a holt-
testnek a végtisztességet, ősi szokás szerint.

TEIRESZIÁSZ Hogy mer szembeszállni Kreónnal? Polüneikész Théba
ellensége volt.

EUMOLPOSZ Antigoné számára csupán az öccse volt. Ma éjjel el
akarja temetni. Makacs, és félttem őt. Én nem tudtam lebe-
szélni az érveimmel. Neked talán sikerül.

TEIRESZIÁSZ Semmit sem tehetek egy asszony esztelen érzelmei-
vel szemben. Hadd legyen csak a kegyeletből büntett. Esik, és
az én éveim remegnek. Vigyél vissza az odúmba!

EUMOLPOSZ Milyen heves forgósze! De azért a keselyűk nem
hagyják zsákmányukat.

TEIRESZIÁSZ Vezess vissza magányomba!

EUMOLPOSZ Hogy tülekednek Polüneikészen! Mohón falnak, cson-
tig vágnak; nem hallod a lármájukat? A teletömött csőrökből
kilóg a hús.

TEIRESZIÁSZ Menjünk, riasztó képek törnek be homályomba. Hogy
rikoltoznak ezek a madarak a viharban! Mikor pihenhetek
meg? Hallanom kell újra a sötétség hangjait?

EUMOLPOSZ Mit látsz a jövőben?

TEIRESZIÁSZ Jaj, ez a vér! Ki fürkészheti ki az istenek szándékait?

Polüneikész vétkes volt, igaz, de az is bűnös dolog az istenek szemében, ha még halálukban sem bocsátunk meg a legyőzötteknek. És áthághatatlan törvény tiltja ezt a bűnt. Ez a vér elveszíti Thébát.

EUMOLPOSZ Megrendítő látomás.

TEIRESZIÁSZ Théba szenvedései nem érnek véget, mert utálat, hogy nem temették el ezt a holttestet. De a törvény tiltja, és engedelmeskedni kell. Most meneküljünk a villámoktól és baljós madaraktól!

Jön Antigoné, Iszméné és Eurügameia

51

ANTIGONÉ A madarak és a bűz jelzik, hol van a holttest. Ti most térjetek vissza!

ISZMÉNÉ Osztozni akarok sorsodban.

EURÜGANEIA Elvesztettem a fiaimat, jóformán meghaltam már, és neveltelek benneteket: engedj maradnom!

ISZMÉNÉ Testvére vagyok, és neked is. Azt teszem, amit te.

EURÜGANEIA Árnnyakhoz kívánkozom, semmi sem növelheti már fájdalmamat.

EUMOLPOSZ (*Teiresziászhoz*) Lám, itt van Antigoné a húgával és Eurügameiával.

ANTIGONÉ Ki beszél az éjszakában?

TEIRESZIÁSZ Teiresziász. Miért háborgatjátok az ég jóslatait?

ISZMÉNÉ (*félre*) A jós! Ez a vénember elborzaszt, apámra emlékeztet, amikor már vak volt.

TEIRESZIÁSZ Nem válaszoltok? Mire készültök a viharban?

ANTIGONÉ Jöttem eltemetni egy holttestet, a Polüneikész öcsémét, akit elmulasztottak megtisztelni és elhamvasztani ősi parancsolataink szerint.

TEIRESZIÁSZ És úgy rendelted, hogy ezek elkísérjenek?

ANTIGONÉ Nem, megpróbáltam rávenni őket, hogy térjenek vissza a városba.

TEIRESZIÁSZ Nem ismered a törvényt? Polüneikész el akarta pusztítani Thébát.

ANTIGONÉ Vesztett. Ha nyert volna, most nagyszerű fejedelem lenne minden szájon.

TEIRESZIÁSZ Idegeneket hozott a haza ellen.

ANTIGONÉ Kiforgatták a jogából; ez magyarázza a gyűlöletét.

TEIRESZIÁSZ Eteoklészt vádolod?

ANTIGONÉ Mindenki őt dicsóíti. Ezt pedig nem gyászolja senki.

TEIRESZIÁSZ Eteoklész megmentette Thébát.

ANTIGONÉ Ki siratná a halálát nálam jobban? Nagy volt a tanácsban és a harcban. De Polüneikész is testvérem volt, Iokaszté kisebbik fia.

TEIRESZIÁSZ Békebontó.

ANTIGONÉ Ha győzött volna, most a béke helyreállítóját tisztelnék benne. Csupán én gyászolnám Eteoklészt.

EUMOLPOSZ Nem érdemes felhánytorgatni a siker velejáróit.

ANTIGONÉ Te is itt vagy?

EUMOLPOSZ Hogy végrehajtsam, amit parancsolsz, és hallgassalak benneteket a viharban.

ANTIGONÉ Elmehetsz, ha akarsz.

EUMOLPOSZ Nem hagyhatom magára az aggot, sem téged. Ha jössz, mutatom a visszavezető utat.

ANTIGONÉ Ismerem. Maradok.

TEIRESZIÁSZ Nem tartod tiszteletben a törvényt?

ANTIGONÉ Mindnyájan az örök törvényeknek tartozunk elsősorban tisztelettel.

TEIRESZIÁSZ Rangod nem mentesít a büntetéstől.

ANTIGONÉ Tudom, és nem is tartok rá igényt. Nem félek a haláltól. Mindig körülöttem settenkedett a halál, mindig is tudtam, hogy nem érem meg az öregkort, nem lesz részem férjem és gyermekeim szeretetében.

TEIRESZIÁSZ Iszménét is magaddal rántod bukásodba?

ANTIGONÉ Ő tudja legjobban, mit kell tennie.

ISZMÉNÉ Igen, rémít ez a borzalmakkal teli éj, de nem akarok

nemzetségünk utolsó sarjaként élni. Ha meg kell halnunk, együtt halunk meg.

ANTIGONÉ Gondold meg, mit teszel! Nehogy utóbb megbánd!

ISZMÉNÉ Jaj, a madarak szárnya súrolja arcomat! Nem ismerek Polüneikészre ebben az oszló tetemben. Nem bírom el ezt a látványt.

ANTIGONÉ Miért nem fordulsz vissza? Nem tart fel senki.

ISZMÉNÉ Miért nem fontolod meg még egyszer, mit akarsz tenni? Hallgass rám, Antigoné! Rettentő dolog szentségtörést követni el a város ellen.

ANTIGONÉ Most tétovázol, előbb eltökéltnek látszottál.

ISZMÉNÉ Bátorságom szegi a vihar és az éj, ennek a tetemnek az undok bűze, ezek a madarak.

ANTIGONÉ Térj vissza Eurüganeiával a palotába!

EURÜGANEIA Magadra hagyjalak?

TEIRESZIÁSZ Menjünk mi is, eleget beszéltünk!

EUMOLPOSZ Én maradok.

ANTIGONÉ Te?

EUMOLPOSZ Segítségedre leszek.

TEIRESZIÁSZ Ne hagyj el! Nem hagyhatsz el.

EUMOLPOSZ Szegődj az asszonyokhoz!

ISZMÉNÉ *(félre)* Megrémít. Olyan, mint apám, amikor vak volt, de inkább ő, mint ezek a borzalmak.

ANTIGONÉ Tudod, mi vár rád, ha fölfedeznek minket?

EUMOLPOSZ Tudom.

ANTIGONÉ Nem, nem fogadhatom el az áldozatodat.

EUMOLPOSZ Egy nyomorék tréfacsinálóét. Egyedül te voltál jó hozzám.

ANTIGONÉ Itt voltál a közelemben, és nem ismertelek. Jöjj, kergesd el a madarakat! Jöjj!

ISZMÉNÉ Nem tudom sem megszegni a törvényt, sem leküzdeni a félelmemet.

EURÜGANEIA Bele kell törődnöm az életbe.

TEIRESZIÁSZ Figyelmeztetem Kreónt a jóselekre.

A három utóbbi el

ANTIGONÉ A szél elviszi az esőt, beragyogják az éjt a csillagok. Olyanok, mint Iokaszté számtalanná sokasodott, nagy szemei, amint a titokzatos világban várakoznak. Ő Eteoklészt szerette jobban, de ez a holttest is az ő fiáé. Én öltöztettem és vetkőztettem kicsi korában, és ringattam álomba. A hajfonatimba kapaszkodott, és fájdalmat okozott... Kergesd el a madarakat! Gyorsan múlik az éj, Théba nemsokára ébred. Ti szemek, most ne nézzetek! A föld fogadja magába ezeket a maradványokat! Hova lett a te erőd, Polüneikész, akit legjobban szerettek Théba minden ifja közül, hova lett a vitézséged, viszálykeltő, rossz tanácsokra hallgató? Ha már nem tisztítottak meg a lángok, legalább a föld fogadjon magába, miközben Iokaszté szemei vezérelnek a sötétben.

EUMOLPOSZ Felfigyeltek az örök és körülfognak bennünket. Menekülj, Antigoné!

ANTIGONÉ Nem érdemes. Már késő. Óhatatlanul elfognak.

EUMOLPOSZ Fuss, én vezetlek! Sem a helynek, sem az éjnek nincsenek titkai előttem. Menekülj!

ANTIGONÉ Nem akarok. Különben is, ki játszhatná ki a király éberségét? Siessünk megjelenni Kreón színe előtt!

Antigoné és Eumolposz az örök felé tart, miközben lassan legördül a függöny

HARMADIK RÉSZ

A thébai királyi palota belseje. Kreón és tanácsosai

KREÓN Származásom, Eteoklész akarata és a ti szavazataitok háromszoros felséggel emeltek ebbe a tisztségbe. Most tanácsotokkal segíttek majd a kormányzásban.

EGY VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS *(könnyed fesztelenséggel halkán a mellette ülő másik tanácsoshoz)* Ez a mindig bizalmatlan és óvatos Kreón szinte soha nem teszi ki magát a szónoklás kézenfekvő veszélyeinek, de ezek a túlzott pátosz nélkül mondott szavak, nem tagadhatod, illenek a mai ünnepélyes alkalomhoz.

KREÓN A rám háruló sokrétű feladatok, jól tudjátok, tele vannak nehézségekkel és veszélyekkel. Őszintén remélem, hogy tanácsotokkal segíttek majd.

ELSŐ TANÁCSOS Bölcsességednek nincs rá szüksége.

MÁSODIK TANÁCSOS Igyekszel jó korán barátságot kötni a királyi fülekkel.

ELSŐ TANÁCSOS Saját szándékaidat tulajdonítod nekem. Nem sikerül megaláznod a fejedelem előtt.

KREÓN Nyughassatok, a harc ideje elmúlt. Száműzöm azt, aki a város egységét és újjáéledését gátló ellentéteket szít.

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS *(barátjához)* Ha beéri a száműzéssel, még jó. Attól tartok, hogy mint mindenkinek, aki hatalmon van, hamarosan kedve támad látni időnként egy-egy elguruló fejet.

HARMADIK TANÁCSOS *(Kreónhoz)* Igazságos ítéleteket hallunk tőled.

KREÓN Ismerlek benneteket, és ismertek engem. Szükségem van mindenki erőfeszítésére, hogy újjáépítsem Thébát.

HARMADIK TANÁCSOS Számíthatsz segítségünkre, parancsolj velünk!

NEGYEDIK TANÁCSOS Legidősebb fiam az egyik kapu védelmében esett el. Az ő vére beszél helyettem.

KREÓN Mintha háborúink veteránja lennél. Fiad hamvai ott vannak az Eteoklészéi mellett.

NEGYEDIK TANÁCSOS A katona vezére oldalán pihen, nem is remélhetett jobb nyugvóhelyet. A király emlékezete óvja meg örökre az emlékét!

KREÓN Többi fiad őrizze meg neved és az elesett dicsőségét!

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS (*barátjához*) Nagyon helyes, méltó és emelkedett hangon folyik a dolog. Kreónnak egyelőre sikerült eloltania a régi tűz új szikráit. De mivel nem szenvedhetjük egymást, meglátod, hogy a zsarát nemsokára ismét lánggra kap.

KREÓN És ugyanezt mondom mindnyájatoknak: fiaitok őrizzék meg neveteket, és maradjanak hűségesek a törvényes fejedlemhez! (*A Második tanácsoshoz*) Most beszélj te!

MÁSODIK TANÁCSOS A szavak, amiket hallok, elfojtják hangomat. De holnap eszünk-e?

ELSŐ TANÁCSOS Szellemed nem utánozza a sas röptét. Erről kell ma tanácskoznunk?

MÁSODIK TANÁCSOS Théba éhes ma és mindennap. Az ellenséges sereg kivágta a síkság olajfáit, a város elszenvedte a háború pusztítását, régóta nem műveltük meg a földet, és ezen a télen nem lesz búzánk. Mit eszünk?

ELSŐ TANÁCSOS Miért kérded? Találj megoldást!

KREÓN Nyughassatok; milyen nehéz együttélni Thébában! (*A Második tanácsoshoz*) Igazad van, nagyon igazad van. Holnap megvizsgáljuk ezeket a kérdéseket a nagy tanácsban. Ma tiszteljük meg az elesetteket.

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS (*barátjához*) Nem nehéz együttélni Thébában, hanem lehetetlen. Kreón ugyanúgy tudja, mint te meg én, de nyilván sohasem mondja ki. Nézd csak meg jól: elhízott és csöppet sem megnyerő azzal a kígyószerűen merev és dermesztő pillantású szemével. Igen, talán sikerül megijáztatnia, hogy jót akar, megengedem, de mindent feláldozna egyet-

len szenvedélyének: hogy parancsoljon. Amíg él, valószínűleg nyugton maradunk, mert kész könyörtelenül eltaposni azt, aki útjába áll. De jóformán öregember már, s a fiai és meg a hívei semmit sem érnek. Kreón nem teheti Thébában örökévalóvá Kreónt. Mennyit élhet még, húsz évet, esetleg harmincat? Hacsak nem hal meg jóval előbb erőszakos halállal. És aztán mi lesz? Nosza, mondd meg hát, aztán mi lesz?

KREÓN A gyász napja ez, és a főhajtásé hőseink előtt. Úgy illenék, hogy mély és áhitatos csendben magunkba szálljunk.

Jön Eurüdiké

EURÜDIKÉ Nem akarom zavarni a férfiak tanácsát. De az egyedülletet sem bírom elviselni.

KREÓN Mi nyugtalanít?

EURÜDIKÉ Tudod, hogy sohase féltem különösképpen az isteneket. Szerencsémre, nem olyan a természetem, mint a Teiresziászé és a vén Eurüganeiaé, akik hajlanak a látomásokra, most mégis szerencsétlenségtől félek. Miért hagytam el a palotámat? Oidipusz tétova lépteit hallom az éjben, apjának véres árnyát látom, Iokaszté tekintetét érzem a sötétben. Milyen borzasztó család!

KREÓN Nem vagyunk jogbitorlók, nyugodj meg. Békét hozok Thébának, és helyreállítom gazdagságát. Egyébként legidősebb fiunkat összeházásítom Antigonával.

EURÜDIKÉ Ismét rokonságba kerülünk velük? Bizonyos a szerencsétlenség.

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS (*barátjához*) Eurüdiké finom női ösztönnel tudja, hogy bizonyos elegyedések néha nem vezetnek jóra.

Jön Teiresziász és Iszméné

TEIRESZIÁSZ Szomorú jóslatokkal jövök a királyhoz. Sok bánat vár ránk, ha nem temeted el azt a holttestet.

KREÓN *(félre)* A jós már fenyegetőzik. És tiszteletben kell tartanom.

Milyen keservesek a király kötelességei!

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS *(barátjához)* Kreón arca elsötétült. Teiresziász kiváló profi vészmadár, de gyakran kiteszi magát a kockázatnak, hogy túllő a célon.

TEIRESZIÁSZ Ha eltemeted, a békét szolgálod, és a gyűlölködés elfeledtetését. Ha nem teszed, félj az istenektől!

KREÓN *(félre)* Évek óta így károg, és még nem fáradt bele, szinte hihetetlen. *(Teiresziászhoz, hangosan)* Nem csúfolhatom meg azok emlékét, akik Thébáért estek el; kérdezd meg a tanácsosaimat! Nem tudom egyetemes szeretetre fordítani azt a sok haragot, amely a várost fűti. Vagy az isteneket kell most megbántanom, vagy Eteoklész híveit. Talán okosabb lenne megnyerni az isteneket, de méltányosabb Théba hű szolgálójának kedvére tenni. Nem adom meg a végtisztességet Polüneikésznek.

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS *(barátjához)* Nagyszerű szavak, pontosan illenek ahhoz a magatartáshoz, amit Kreón megszabott magának. Egy etikai érvet mindig szívesen fogad a becsületes hülyék füle; figyeld csak meg tiszteletre méltó kollégáink helyeslését. Egyébként senki sem tudja, vannak-e istenek vagy nincsenek, és ha léteznek, mik az istenek szeszélyei és kedvtelései. Ezzel szemben bizonyos, hogy vannak még, akik siratják Eteoklészt, és Kreónnak van annyi esze, hogy részben erre az érzésre alapozza hatalmát. Már ameddig tart, mert hamarosan elenyészik.

TEIRESZIÁSZ Ez a vér a te házadra száll. Hallgass a szavamra!

EURÜDIKÉ Hallgass rá, nincs már nyugalmam!

KREÓN Hiába, szólottam.

Jön egy Hírnök

HÍRNÖK Újabb zavargás készül Thébában. Antigoné Eumolposz segítségével betakarta földdel Polüneikész holttestét. Aztán

a rabszolgával együtt megadta magát őreidnek, amikor ezek körülfogták.

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS (*barátjához*) Vagyis elmenekülhettek volna, vagy legalábbis megkísérelhették volna, de nem akarták. A különböző elvakult lelkiállapotok azonnal jóvátehetetlen eseményeket szülnek.

HÍRNÖK A nép nyomban hírért vette a dolognak, és kíséri a foglyokat. Szótlán tömeg veszi körül fáklyákkal a palotát.

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS (*barátjához*) Nem lesz semmiféle felkelés, korai volna még. Egy ujját sem mozdítja senki, hogy megvédje Antigonét. De Kreón kezdi ma tapasztalni, hogy a törvények végrehajtása milyen ellenszenvet kelt mindig az alattvalókban a törvényhozóval szemben.

HÍRNÖK Itt vannak a vétkesek.

Őrök között jön Antigoné és Eumolposz, a Hírnök el

KREÓN (*Antigonéhez*) Lépj közelebb. (*Antigoné a király elé lép*)
Miért tetted?

ANTIGONÉ Nincs mentségem, elfogadom a büntetést. Csupán Eumolposz érdekében emelek szót, aki nekem engedelmeskedett.

EUMOLPOSZ Kérlek, ne! Végre megszabadulok az ütéseitektől és a gúnyotoktól. Ismerek minden szót, amelybe magányát rejti az ember, nincs már mit tanulnom.

KREÓN (*Antigonéhez*) Mindig dacoltál velem, mindig kételkedtél a szeretetemben. Gyűlölsz.

ANTIGONÉ Mondd inkább, hogy nem szeretlek és nem tisztellek, de nem gyűlöllek. Nem, most már nem gyűlöllek. Tanácsaid végzetesek voltak családomra. Szíttottad köztünk a viszályt, hogy megszerezd a koronát, amely most már a tiéd. Ezentúl pihenhetsz a hatalom állandó bizonytalanságában.

KREÓN Nem akarsz megérteni, még te sem akarsz megérteni? Azt hiszed, én, egyedül én voltam az, aki annyi borzalmas

eseményt gördített az egyetlen vég felé, amire célzol? El sem képzelheted, hogy szüleiddel, testvéreiddel és a többiekkel együtt eszköz voltam a szükségszerűség kezében? Keserűek számomra a szemrehányásaid, Antigoné. A gőg elhomályosítja a józan belátásodat. A családonbeliek sohasem ismertek mértéket.

ANTIGONÉ Sohasem élhattünk embermódra.

ISZMÉNÉ Veled megyek, Antigoné. Mihez kezdenék nélküled?

ANTIGONÉ Felejteni fogsz, Iszméné. Most nem akarlak magam mellett látni.

KREÓN Jól tudad, hogy a fiamnak szántalak, ehelyett arra kényszerítesz, hogy halálba küldjelek. Milyen fájdalommal, ha tudni akarnád, milyen éles és mélységes fájdalommal! De furcsa módon ezt az utat választottad: legyen hát!

TEIRESZIÁSZ Nem érzed, milyen fagyos helytelenítés vesz körül, király? Ha valaki azt mondja majd, hogy tanácsod vesztett el ősi dinasztiaikat, mindenki hozzáfűzi, hogy a törvényed tönkretette Thébát.

EURÜDIKÉ Szánd meg Antigonét!

ISZMÉNÉ Könyörülj meg rajtunk!

Kreón tétovázik

KREÓN (*tanácsosaihoz*) Mit tanácsoltok?

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS (*barátjához*) Megtartom magamnak, amit gondolok, és ugyanezt tanácsolom neked is. A többiek helybenhagyják Antigoné halálos ítéletét.

KREÓN (*ismét a tanácsosokhoz*) Mit tanácsoltok? Követelem, feleljetek egyértelműen!

MÁSODOK TANÁCSOS Szánom Antigonét és sorsát, de senkit sem menthetsz föl attól, hogy engedelmeskedjék a törvényeknek.

NEGYEDIK TANÁCSOS Tartsd tiszteletben a Thébáért elesettek akaratát!

HARMADIK TANÁCSOS Ne mentsd meg ezt a lányt!

ELSŐ TANÁCSOS Nem lehetsz irgalmas ahhoz, aki ellened uszítja Polüneikész híveit.

ANTIGONÉ *(fenséges méltósággal)* Egyedül te mernél vádolni ezzel a bűnnel, amelyben tudod, hogy ártatlan vagyok. A vérem parancsolta, hogy mentsem meg azt a holttestet a gyalázattól, de Théba olyannyira szükséges békéjét nem háborítom. *(Teiresziászhoz)* Jóslataid ne váljanak valóra. *(A tanácsosokhoz általában)* Nyugtassátok meg a népet, és térjen haza, mindenki térjen haza! Nem tudom, méltán halok-e meg, de annyit tudok, hogy örömmel halok meg. A fénytől elzárva, lassú várakozásom utolsó pillanatáig a városra emlékezem majd. Emlékezem az utcákra, a forrásra, a mezőkre, a folyóra, erre az égboltra. Érjen véget velem az átok, s a nép, feledve azt, ami megosztja, dolgozhasson. Dolgozhasson, és te, a király, és ti mindnyájan, akarjátok és képesek legyetek szolgálni!

Antigoné elhallgat, és Eumolposzszal együtt elindul őrrei között végzete felé. Kreónnal az élen a többi szereplő is távozik. A Világosfejű tanácsos és barátja hátramarad

VILÁGOSFEJŰ TANÁCSOS *(végszóként, amelyet az esetleges olvasó mellőzhet, ha kedve tartja, s amelyet a mű valószínűtlen előadásának rendezője tetszés szerint megrövidíthet vagy elhagyhat):* Sajnálatos, de korrekt befejezés. Teiresziász rövidesen más tapasztalt és szégyentelen szemeket fogad fel. Iszménéből vénlány lesz nemsokára, akinek még unokaöccsei sincsenek. Minthogy a baljóslatú házasságból nem lett semmi, Eurüdiké az illő és mérsékelt bánat elmúltával nyugodtabban lélegzik majd. A bizalmatlanságának várában bizonytalan Kreón talán évekig is irányítja a szervezett demagógiát, ezt az ingatag fegyvernyugvást; ha lefogy és nem gyilkolja meg, nagyon sokáig élélhet még. Minden képzelőerőt nélkülöző kollégáink este asztalhoz ülnek, ahogy naponta szokták, és jó étvágyal esznek, mint mindig. Végső soron a halál semmiség,

mármint a mások halála. A rabszolgáé bizonynyal gyors lesz: őrei útközben találják rá módot, ahogy szokásos, hogy agyonüssék vagy megkövezzék. Senki emberfia nem látja majd az Antigonéét, amikor a múltó órák a sötétben lassan-lassan felőrlik döntése határozottságát, és törlik tudatából e döntés összetett okait. Az ő elhúzódoó kínhalála nagyon nem politikus dolog, és jól tenné Kreón, ha valamilyen bevált módszerrel meggyorsíttatná, noha gyakran a leggonoszabb kegyetlenkedések sem mozdítanak ki bennünket közömbösségünkéből, miközben meghatódunk egy buta dalocskától. Hol találunk tökéletes embert? Aki csupán értelmes, az még csak nem is értelmes, s a legszilárdabb érv is hatástalan a legcsekélyebb gonoszsággal szemben. Ki tudja, az emberek sirámai nem egyedül arra szolgálnak-e, hogy változatlanul megőrizték az istenek közönyös mosolyát. Minden visszatér és elillan újra, nyomot sem hagy; mi marad a fényes szavak után az értelmetlen tettek során kívül? Sok gondolatot hozhatnék még fel, de egyik sem mentené meg a kínhaláltól azt az Antigonét, aki képes volt magára venni és túlhaladni nemzetségének egész tragédiáját, öccseinek ostoba és gyászos viszálykodásával együtt. De, figyeld meg: szellemi és érzelmi befogadó képessége nem volt eléggé tág ahhoz, hogy helyet adjon ennek a baljós, de szükségszerű Kreónnak; mert Antigoné nem elérhetetlen csúcson élt, képzelt istenek között, hanem, akárcsak te meg én, a zűrzavaros élet, vagyis a szenvedés szintjén. Erről az ingatag, köznapi színtről pedig hogyan lehetne megállapítani és elosztani a felelősségeket és vétkeket? A mi némaságunk felelősségét például, azért, amit – tudom – az én távolságtartó éleslátásomnak nevezel, de azért is, amit engedelmeddel félelemnek minősítek, a te félelmednek attól, hogy kihívod az új király nemtetszését. Valld be, hogy félelmednek kényelmes volt belekapaszkodnia az én javaslatomba. Igen, bizonyosra veheted, hogy Kreón hallotta vagy kitalálta, és végül is tökéletesen értette mindazt, amit neked mondtam,

de csöppet sem tartok tőle, mert az életemet leéltem már, belsőleg igazoltam, és ő is tudja, hogy egy megjegyzés, egy beszélgetés vagy monológ jelzi az én határait látható vonalát. Különben is, akad védelmezőm Thébán kívül, akinek a kedvében kell járni, vagy akit nem szabad megharagítani, és remélem, Kreón nem követ el olyan meggondolatlanságot, hogy zaklasson engem. De elhallgatok már, mert úgy veszem észre, egyedül maradtunk, és csatlakoznunk kell a menethez. Elhallgatok azért is, mert az éleslátás, amely nem érinti a cselekvést a maga felfoghatatlan szövevényeivel, egykettőre felbőszít mindenkit, még magát az éleslátót is. No meg azért, mert ha jól megfontoljuk, szavaim talán mégis veszélyesek lehetnek, ha nem is rám nézve, aki beszélek, hanem számodra, aki hallgatsz.

A Világosfejű tanácsos távozik barátjával. Erős zöld reflektorfény világítja meg az üres színpadot, és két ellenkező irányú, heves szélroham zúdul be és csap össze, miközben lassan leereszkedik a függöny

Barcelona, 1939. március 1–8.

JOAN BROSSA

A CANIGÓ CSÚCSÁN
MÁR NINCSENEK SASOK

Vígjáték egy felvonásban

Fordította Déri Balázs

Személyek

FELESÉG

FÉRJ

BARÁT

ÖREG

Vöröses színű szoba, két székkal. A Feleség jobbról bal felé haladva söpröget. Szünet. A Feleség bal felé kimegy, közben söpröget. Szünet. Jobbról bejön a Férj. Alacsonyabb. Fekete szakállat visel, biciklit tol, a háttérben balra, a falnak támasztja. Újra bejön a Feleség, söprű nélkül

FELESÉG Hogy s mint? Végképp megnyugodtál?

FÉRJ Csak a tűztől szokott lenni egy kis színem. Ezen már igazán nem kellene csodálkoznod. Mindig így nézek ki.

FELESÉG Ha jól sejtem, nincs nálad semmi. És a lepkék?

FÉRJ *(levetzi a szakállát)* Hogy, a lepkék?

FELESÉG Igen. Már mondtam, hogy készülj.

FÉRJ S milyen kefével? Hah, ide figyelj!

FELESÉG Bezártad az ajtót?

FÉRJ Persze. *(A szakállat ráteszi a biciklikormányra)*

FELESÉG Mit akarsz még tőlem?

FÉRJ A dolgok még nem értek meg a lepketenyésztéshez.

FELESÉG Azt hiszem, nincs nagy kedved hozzá.

FÉRJ Először is a hernyókkal kell foglalkoznom.

FELESÉG Hogy a hernyókkal? Fúj!

FÉRJ A hernyókat üvegkalitkában vagy vékony drótketrecben kell tartani. Tudom, hogy van olyan is, amelyik a kerti bokrokon él, de akkor a bokrokra alul-felül nyitott zsákokat kell húzni. A zsákot előbb karikába tekerjük, aztán leengedjük a bokor tövéig, végül nagyon óvatosan felgöngyöljük.

FELESÉG Nem azt mondtad, hogy a legmegfelelőbb példányokat fogod kiválasztani?

FÉRJ Hát persze! Pontosan ez a lepketenyésztés egyik legfontosabb része. Ahhoz, hogy jól csináljam, időnként el kell mennem, hogy becukrozzam a lepkéket. Csak hogy tudjad.

FELESÉG Engem nem érdekel a túsarak.

FÉRJ Mindennap meg lehet cukrozni tíz-tíz újabb fát.

FELESÉG Ó, igen?

FÉRJ Igen, Laburmuna. A cukrozás műveletét estefelé kell elvégezni. Biztos lehetsz, hogy nem kell neki szűk egy óra sem, és egy csomó lepkét ott találsz, amint esznek. Csak hogy tudjad.

FELESÉG Ó, igen?

FÉRJ A lepkefogásra azok az éjszakák a legalkalmasabbak, amikor vihar volt, vagy épp kitörőben van. Minél sötétebb van, annál jobb. *(A kezét dörzsöli)*

FELESÉG Mitől félsz?

FÉRJ Egyáltalán nem félek. Tudod, a lepkefogáshoz jó sok ládika kell, az alján egy réteg fűzfapálcikával, meg kell egy lámpa is.

FELESÉG Ó, igen?

FÉRJ Hallgass ide! Aki a lámpát viszi, odamegy a fához, rávilágít a törzsre, amelyik be van kenve cukorral, mert ott eszik az összes lepke.

FELESÉG S a lábacskaik nem ragad bele a cukorba?

FÉRJ Ugyan! Soha nem érnek bele.

FELESÉG Ebben intelligensebbek, mint az emberek meg a legyek, nem gondolod?

FÉRJ De még mennyire! Ebben biztos vagyok. Szóval, amikor a lepkek épp a becukrozott sáv szélén esznek, akkor a legkönnyebb kiválasztani azokat a példányokat, amelyekre szükségünk van, és a világon semmi gond nincs a befogásukkal.

FELESÉG Hogy mik nem vannak! *(A kezét dörzsöli)*

FÉRJ Miért félsz?

FELESÉG Ha mondom, hogy nem félek! Te is jól tudod. Mindig tetsettek a cipők.

FÉRJ *(nevet)* Na persze! A csúnya nők azt hiszik, hogy szép lábbal hódíthatnak.

BARÁT *(balról. Magas, jóvágású)* Üdvözetem!

FELESÉG Jó napot, Rigobert!

BARÁT Jó napot, Laburmuna!

FELESÉG Jó napot, te jópofa pimasz.

BARÁT Natali, hogy milyen természetességgel jársz az utcán!

FELESÉG Hallgass, csak még jobban fejébe száll a dicsőség!

BARÁT (*a Férjhez*) Talán nem azt teszed, amit akarsz?

FÉRJ És neked meg mi közöd hozzá?

BARÁT Mint mindig. Folyton kérdezősködsz.

FÉRJ S ezt szerintem nem teljes természetességgel csinálom?

FELESÉG (*a Baráthoz*) Azt csinálja, amit én akarok, nem amit te.

Vagy nem így van? Amihez hozzáérsz, kialszik.

BARÁT A kertkapun jöttem be.

FÉRJ Világos, hiszen gyermekkorunktól fogva barátok vagyunk!

FELESÉG Jó, hogy monddod, a nézők nem tudták.

BARÁT Ahol a karika, ott a reszelő – a fenébe!

FELESÉG Ó, igen?

BARÁT Ugyan. A legjobb enni és inni. Éljen!

FÉRJ Néha nem könnyű megőrizni egy dolgot, még ha ki is köti az ember.

FELESÉG Jujj, megyek a konyhába. Napok óta feléje se néztem.

FÉRJ (*félre, a Baráthoz*) Mindig ezt mondja, amikor ki akar menni.

BARÁT Becsszóra, ez aztán jól kijutott neked!

FELESÉG Jól van, visszajövök, ha elkészültem. (*Jobbra ki*)

BARÁT (*szünet*) Natali, sokat gondolkodtam azon, amit az emlékműről beszéltünk.

FÉRJ Ó, igen?

BARÁT Igen. Rendkívülinek kell lennie. Hidd el, hogy majd belehalok, annyira látni akarom. El kell hogy meséljem neked. Hol tartottunk a múltkor? Ó, igen, az a lényeg, hogy ne pihenjünk.

FÉRJ Biztos vagy benne, Rigobert?

BARÁT Abszolúte. Már mióta beszélek neked erről!

FÉRJ Ez igaz.

BARÁT Oroszlánok és tigrisek is kellenek.

FÉRJ Lehetséges?

BARÁT Vörhenyes oroszlánok, mint a nap színe. Az emlékműnek úgy kellene kinéznie, nem is tudom, mint valami megkövült

tájnak. Látok egy sor embert is, hosszú fehér tunikában, amely hátul a földet söpri. Ugyanakkor fel vannak fegyverkezve íjjal és lándzsákkal. Nem tudom, mintha az őseinket jelenítenék meg. S mindenekelőtt mintha mindenütt hatalmas kőtömbök lennének. El tudsz képzelni egy ilyen emlékművet? Nos, Natali?

FÉRJ Igen, Rigobert.

BARÁT Nagyon élvezem, ahogy a márványlépcsőkön le-föl járok. Az emlékműbe egy nagy ajtón lehetne bejutni. Ez lenne az az ajtó, amely a belső, zárt térségbe vezet. A közepén egy nagy fej, a törzsön, amely valamiféle talapzatot képezne, s hátulról beléje lehetne jutni egy titkos, kétajtós bejáraton, amelyet csak mi ismernénk, meg a szobrász.

FÉRJ Két ajtó?

BARÁT Igen, igen, két ajtó. Világosan látom, hogy igazam van. Te meg én elrejtőzhetnénk a kőtalapzatban, és abból, ami kívül zajlik, egy mozdulatot se veszítenénk. Amikor befejeződik az előadás, akkor előbújnánk. El tudod képzelni, Natali, hogy milyen érzés lenne? Ó, ha megfeszítjük az akaratomkat, minden akadályt legyőzhetünk. Gondold csak el, hogy minden jeleneten részt vehetnénk, hátul, a kőben!

FÉRJ Szóhoz sem jutok.

BARÁT Amikor kijövünk a törzsből, fokozatosan följuthatunk a fejig. Az persze igaz, meg kellene várnunk, amíg teljesen egyedül maradunk, hogy előbújhassunk a rejtekhelyről.

FÉRJ S ha megtalálnának benne?

BARÁT Ugyan, a villámok már nem ölnek.

FÉRJ Térdre hullt rabszolgák még mindig vannak.

BARÁT Elképzelek egy nagyon magas tornyot is, ahol nagy tűz lángholna, egészen a horizonton.

FÉRJ Egy hold épp elég. *(Hátat akar fordítani)*

BARÁT *(megállítja)* Ne fordulj meg!

FÉRJ Egyedül érzem magam.

BARÁT Milyennek látod ezt az egész emlékművet?

FÉRJ Hiányoznak a polcok.

BARÁT Polcok? Mit akarsz mondani a polcokkal?

FÉRJ Könyveknek, mégpedig rövid műveknek.

BARÁT Én inkább egy aranykancsót raknék egy oszlopra.

FÉRJ Én meg egy egyoldalas könyvet.

BARÁT Ugyan! Nyissunk egy másik ajtót! Nem szeretnél belépni egy háromszögletű szobába?

FÉRJ Miért? Talán hogy fügét együnk?

BARÁT Ugyan! A szoba egy bronz emlékmű szobrának a talapzata lenne, egy nő két kézzel fogja egy lepel sarkait, és azt szél lengeti.

FÉRJ Amikor felkelek, oda szoktam menni az ablakhoz.

BARÁT Egyáltalán nem szomorú törvény, becsszóra. A virágok is arra szolgálnak, hogy hadakozzunk.

FÉRJ Azt én is tudom. A politikáról ne is beszéljünk! Azok aztán tényleg cserepes virágok. Nem tudom, de úgy gondolom, másokról beszélsz, de csak magadra gondolsz. Az az igazság, hogy nem szívesen vakargatom a talapzatokat. És nem csak ez van... Szóval, te úgy dobod ki a cserepeket az utcára, hogy nem gondolsz a járókelőkre.

BARÁT Huh! Figyeld csak, milyen nyomorult az emberi lét! Ó, az önzés! Tényleg sokszor kedvem támad arra, hogy megfogjam a cserepeket és az utcára hajítsam őket.

FÉRJ Na persze, mert te laksz feljebb!

BARÁT Mit tehetnél, így neveltek minket. De te sem a földön fekszel, a fenébe!

FÉRJ Mivel még nem vagyok nagyapa, nem válaszolok.

BARÁT Én viszont mivel a családból csak én örökölok, magasan tartom a fejemet. (*Hátba vágja*) Bátorság, Natali, ne beszéljünk kialudt tüzekről!

FÉRJ Helyes, Rigobert. Jól van, szavak és kész.

BARÁT Mindent jól teszünk, ha önvédelemből tesszük. (*A Férj nevet*) Most meg miért nevensz? He, Natali?

FÉRJ A nászéjszakára gondolok.

BARÁT Ugyan, Madridban nem ismerik a tréfát.

FÉRJ A tenger mellett sem nagyon vannak gótikus fiúk.

BARÁT Badalonában viszont jócskán esik.

FÉRJ Hú, erről ne beszéljünk!

BARÁT Gyerünk, ne legyél álszent! Az emlékművektől nem lehet eltekinteni. Ezért kell méltóságteljesen, az idők jelentőségének megfelelően bemutatni őket. Gondold meg, hogy az önzésnél fontosabb dolgok is vannak.

FÉRJ Ha így van, akkor nem szeretem a képzőművészetet.

BARÁT A papundekliből készített művek engem sem érdekelnek.

Gondold meg, hogy egy külföldinek mind egyformák vagyunk.

Ezért aztán méltó emlékművekkel kell a világ elé állnunk.

FÉRJ Rendben, vannak lámpáink és mécseseink.

BARÁT Egy emlékmű nem lehet olyan, mint egy vásári asztalka.

Ha oroslánok vannak, tökéleteseknek kell lenniük, s a talapzat elhelyezése eredeti kell legyen. Egy emlékművet, bármilyen kicsi is, soha nem egy eldugott zugba szánunk.

FÉRJ A Canigó csúcsán már nincsenek sasok.

BARÁT No lám, a vígjáték címe! De otthon van egy kutyám, a fenébe. S azt hogy a Föld halad, azt tucatnyi ember mondhatja el neked.

FÉRJ Elég, elég.

FELESÉG (*visszatér*) Natali, az idei tavasz nem csak hogy későn jött, hanem nagyon hűvös is. A kőhalmok között szeder nő. Szetretnék harcolni ellene, de nem látok magamban elég erőt, pedig semmit nem irigyelek.

FÉRJ Ez mindig a hegyről nézi a tengert.

BARÁT Tudom, tudom.

FELESÉG Te csak hallgass. (*A Férjhez*) Natali, nézd csak meg, szét tudod-e szedni a kulcsokat!

FÉRJ Jól van. (*Jobbra ki*)

BARÁT Szétszedni a kulcsokat?

FELESÉG Igen, a violin- meg a basszuskulcsot. Csak az alaphang, a terc és a kvint alkotja a dúr vagy a moll hármashangzatot.

A szeptim alapvető hangközeit más jelekkel kell jelezni.

Érted, mire célzok?

BARÁT Az igazság az, hogy a zenei technikához egyáltalán nem értek.

FELESÉG De azt csak tudod, hogy mi a keringő?

BARÁT Vegyed figyelembe, Laburmuna, hogy én viszont Vilanovából kerengtem ide.

FELESÉG Tehát nem tudod, mi a dúr hármas, meg a moll hármas?

BARÁT Keménykötésű ember vagyok.

FELESÉG Pedig egyszerű dolgokat kérdezek.

BARÁT Gondold meg, hogy mindennap több órát gyalogolok.

FELESÉG A vízcseppek levélről levélre pottyannak. S tudni kell a levelekről olvasni.

BARÁT Igen, igen, minden tragédiának megvan a maga végkifejlete.

FELESÉG És egyáltalán nem érdekel az összhangzat?

BARÁT A hegyről nézem a tengert.

FELESÉG Ezt mondta az előbb Natali is.

BARÁT Ő nem hisz a tudomány és a mechanika fejlődésében.

FELESÉG Mit akarsz? Mindenki megtalálja a maga csillagjegyet.

BARÁT Tudnivaló, hogy semmit nem törölhetünk le a térképről.

FELESÉG A keringő nagyon élénk zene, amelyre táncolunk. Minden balettban van keringő.

BARÁT Rendben. Köszönöm!

FELESÉG Szereted a hűvös nyarakat?

BARÁT Az igazság az, mondanám, hogy igen, anélkül, hogy észrevenném.

FELESÉG S azt sem tudod, hogy mi az az ária?

BARÁT Nem, nem; se dúr, se moll.

FELESÉG *(nevet)* Hogy mik nem vannak!

BARÁT *(kissé sértődötten)* A kijárási az ajtón keresztül történik, nem?

FELESÉG Bizony, az élet az égen cikázó villámokhoz hasonlít. Az ostobák úgy forognak a világban, ahogy a fűszeres kávépörkölője. Megfigyelted az énekhangot és a fuvalák hangját?

BARÁT Én... én...

FELESÉG És hogy tűnhetett el, mondd csak, annyi civilizáció?

BARÁT De azt látod, hogy nem kisméretűre szabtuk.

FELESÉG Nézd csak, Rigobert, az ária szólóének. Az opera, például, semmi más, mint áriák sorozata, amelyeket recitativók kötnek össze. Vannak énekelt és vannak beszélt áriák.

BARÁT Rendben. Köszönöm!

FELESÉG Látod, milyen nyugodtan halad a nyáj?

BARÁT És a duettek?

FELESÉG A duett epizód, két hangra, vagyis párbeszédes ária.

BARÁT Most mi is egy duettet alkotunk, nemde?

FELESÉG Hát persze, de az opera seria mellett ott van az opera buffa is.

BARÁT De ami igazán érdekes, az az utolsó belégzés, nemde?

FELESÉG Fiacskám, nem vagy valami kifinomult.

BARÁT Nem; nem szeretem a ciprusokat.

FELESÉG Kis híján szálnalmat keltesz.

BARÁT Az egészség nem játék.

FELESÉG De még mennyire nem!

BARÁT *(belecsíp az arcába)*

FELESÉG Uh, nem tetszik, ahogy a hármashangzatokat jelzed. Az egymással szembeállított hármashangzatok nem nagyon fontosak. Sokféle disszonancia van...

BARÁT Húha! Te mindent a tonalitás gondolatához kötsz.

FELESÉG És hidd el, egyelőre nem akarnék meghalni.

BARÁT Mindenki ezt mondja.

FELESÉG Jól van, ne számolgassuk tovább az ütemeket!

BARÁT Minden civilizáció és minden nép egy csomó olyan építményt szokott maga után hagyni, amelyek soha nem tűnhetnek el. Hol itt, hol ott emelkedik egy csomó kupola, tele mozaikokkal, meg egy sereg, különböző testhelyzeteket ábrázoló szobor. Milyen káprázatos megjelenést nem mutat ilyen nagy tömeg óriási oszlop! Natali nem érti. Nem fogom föl a természetét.

FELESÉG Natali természetének megvannak a szopránjai és a basszusai, de nem találsz benne egyetlen sötét zugot sem.

BARÁT Én más szemszögből beszélek.

FELESÉG Hej, hagyd az egymással összecsapó szenvedélyeket!

BARÁT Én az emlékművek architektúrájára szorítkozem, minden oszloppal, szoborral és oromzattal együtt, amelyek azokat díszítik.

FELESÉG Végeredményben mindenhová ajtón keresztül lépünk be.

BARÁT Szeretnék egy nagy emlékművet hagyni örökül, amely helyet adna valamilyen konzulátusnak, figyelmen kívül hagyva elveket és tanokat.

FELESÉG Bizonyos formákban a zene szöveggel társul, a táncosok néha mégis úgy viselkednek, mint valami vadak, egy bizonyos fajta zene kiváltotta mozgások szerint. Ám a tűz az a fiú, amelyet a Nap küldött a földre, hogy megváltsa az embereket.

FÉRJ *(belép, nyomában az Öreg)* Parancsoljon!

ÖREG *(belép, feketében)* Köszönöm.

FÉRJ Laburmuna, a hitvesem.

ÖREG Örvendek, Luburm... asszony. *(Kézet fognak)*

FELESÉG Laburmuna.

FÉRJ A velünk szemben fekvő földbirtok bérlője.

ÖREG Remélem, hogy nem fintorgunk majd egymásra.

FELESÉG Köszönöm!

FÉRJ Rigobert úr, a család barátja.

BARÁT *(kezet fog az Öreggel)* Szerencsémnek fogom tartani.

ÖREG Nagyon köszönöm!

FÉRJ Rendben, ott vagyunk, ahol a part szakad.

ÖREG Engem a halottak már nem botránkoztatnak meg; jóllehet, a múlt csupa felhő, és a jövő teljesen ködös.

FÉRJ Ön szerint volt ködösebb idő, mint manapság?

ÖREG Azt hiszem, nem. Az uniformizáltság kétségbe ejt.

FELESÉG Ó, igen?

ÖREG Ah, de nincs bennem semmi zseniális. Kiskoromban egy padláson éltem. Ami az emlékezőtehetséget illeti, a legkevésbé sem vesztettem el.

BARÁT Szereti ön az emlékműveket?

ÖREG Már látom, hogy előadást kell tartanom önöknek.

FÉRJ Micsoda ötlet!

BARÁT Figyelje csak meg, hogy a testek a fejek talapzatai.

FELESÉG Hallgass! Hagyd, hogy befejezze!

ÖREG Az én koromban a búcsúk a végük felé járnak; és sokszor látjuk, hogy a juhok kecskék, vagyis hogy lóvá teszik az embert.

Egy szikla soha nem lehet párnás ágy, és a felhők meg a viharok nem mindig színházi kellékek.

BARÁT Persze, hogy nem! Egy egyszerű fényjáték tönkretehet egy festményt.

ÖREG Igen, uram; teljesen igaz. A szellem soha nem jelenhet meg egy taligán.

FELESÉG De vannak nők, akik lovagolnak.

ÖREG Persze, de még mennyire! A dolgokat hivatásszerűen kell végezni, de lelket is kell beléjük vinni. A csatákat jobb villámfénynél megsejteni.

BARÁT Nem rossz gondolat.

FELESÉG Vannak, akik nagyon modorosak.

BARÁT Tényleg.

FÉRJ *(az Öreghez)* Most jut az eszembe, amit korábban mondtunk.

Azt hittem, ez a személy soha nem létezett.

ÖREG Már mondtam önnek, hogy téved. Nagyapám ismerte, és én nemegyszer láttam azt a doktort, aki az életrajzírója volt.

FELESÉG Kiről beszéltek?

FÉRJ Sherlock Holmes-ról.

BARÁT Ó, nem! Én is azt hiszem, hogy nem történelmi személy.

ÖREG Márpedig elhiheti. Nagyapám mesélte, hogy ismerte, és én, kiskoromban, nemegyszer láttam azt a doktort, aki az életrajzírója volt. Hegedült is. Higgyc el, hogy olyan jól emlékszem, amennyire a korom megengedi. Engem nem ver le az öregkor; s ez már családi örökség.

BARÁT Fenntartom, hogy Sherlock Holmes kitalált személy.

FELESÉG Én is azt hittem, de hallottad, hogy mit mondott.

ÖREG Igen, uraim; nem egyszer s nem kétszer hallottam zsörtölődni a doktort.

FÉRJ Hihetetlen, sose gondoltam volna.

ÖREG Ó, én emlékszem arra, amire emlékszem!

BARÁT Valaki más lehetett.

ÖREG Emlékszem, amint egy hosszú széksorban ült. Utazókabát volt rajta, meg fülvédős sapka, és szivarozott.

FÉRJ Mostantól kezdve arra kényszerítetek, hogy eloltsam a lámpát.

FELESÉG Egy magányos lámpa nagyon szomorúan világít.

BARÁT Biztos, hogy vannak alacsony és hitvány ösztönű emberek, noha kétségtelen, hogy a tudományos fejlődés befolyásolja az emberek kultúráját.

ÖREG Nos, biztosíthatom önöket, hogy Sherlock Holmes létezett.

FÉRJ Furcsállom.

FELESÉG S miért ne lehetne? Mondd!

BARÁT Sehol nincs szó a létezéséről, kivéve a kalandjairól szóló könyveket.

ÖREG Elismerem, hogy valóban van néhány ellentmondás, de számomra a tény továbbra is érinthetetlen. Élt, és ezt el kell fogadni.

FELESÉG S nagyon magas volt?

ÖREG Igen. És pipázott. Nagy pipája volt. Rómában vagy Londonban van egy múzeum, ahol életének ereklyéit őrzik. Semmi nem véletlen. Nélküle a bírák sokszor teljesen ártatlan embereket ítélték volna el. Bátor volt az erősekkel szemben, és szelíd az elesettekkel. Mindig úgy intézte a dolgokat, hogy elérte: az ártatlanok szabadok legyenek, és a vétkesek bűnhődjenek. S nem szeretett szerepelni. Magában a munkában talált örömet.

FELESÉG *(a Férjhez és a Baráthoz)* Na látjátok! Az én megérzésem nem jelentéktelen dolog.

ÖREG Néha azt mondják, hogy fülig beburkolózott egy sálba, és egy csillag vezette őt.

FÉRJ Úgy tűnik, hogy az ön nagyapja babonás lehetett.

ÖREG Kell, hogy higgyünk, uraim!

FELESÉG Úgy bizony!

BARÁT Sherlock Holmesnek nincs emlékműve?

FELESÉG Mit számítanak az emlékművek, ha a hit a hiteles tanú?

BARÁT A dolgoknak meg kell mutatkozniuk.

FÉRJ Olyan személyeknek is állítanak emlékművet, akik soha nem léteztek.

ÖREG (*sértődötten*) Nos, tegyük föl, hogy nem létezett. Szükségünk van rá valami miatt? Az általa keltett rokonszenv és csodálat nem ostobaság. Nagyon is biztos dolgok.

FELESÉG Pontosan! Még mernétek tagadni?

FÉRJ Tartom magam a valódi gondolatszabadsághoz.

BARÁT Vannak, akik túlzott bizalommal alszanak.

ÖREG Ezzel én is tisztában vagyok.

BARÁT Nézze! Túl sok kérdést kell megoldanunk ahhoz, hogy különösebben izgathasson minket, Sherlock Homes élt-e vagy nem.

FÉRJ Mi is örök szerelmet esküdtünk egymásnak.

FELESÉG Mit akarsz ezzel mondani?

BARÁT A pap, aki összeesketett, nagyon öreg volt.

FÉRJ Annyi mese, legenda, történet, példázat vagy parabola van, meg minden más...

BARÁT Ezért nem tökéletesek a spanyolok.

FELESÉG Hallgatok, mert jól nevelt személy vagyok.

BARÁT És azonosulsz a zenével.

FÉRJ Igen; mint egy opera-librettó.

ÖREG Biztosíthatom önöket, arra a következtetésre jutottam, hogy egy százezer lakosú városban mindig van néhány ezer dologtalan, aki kész arra, hogy bármely ingyenes látványosságot élvezzen.

FELESÉG Nagyonis egyetértek. Én mindig hajlom a rend felé.

FÉRJ Ejha, még szerencse, hogy a kígyók nem tanulnak kémiát!

FELESÉG Mit akarsz ezzel mondani?

BARÁT Úgy hiszem, a méregre utal.

FELESÉG Te csak hallgass, ostoba!

BARÁT S te mi vagy?

ÖREG Nyugalom, uraim! Sherlock Holmes evangéliuma arra szolgál, hogy harcoljunk a bűn és a jogtalanság ellen. Azt mondta: „Nekem mindegy, hogy egy nyughatatlan, együgyű vagy tekintélyes személyről van-e szó; ha az esete megérdemli, egyformán szolgálni fogom.”

BARÁT Ez teljesen erkölcsös, de...

FELESÉG Ugyan, nehogy megint a földi létezésénél köss ki!

ÖREG Ezzel együtt, mindig azt mondogatta, hogy csupán *amateur*. A „detektívkirály” titulus az első rajongók ötlete volt. A valóságban a hivatalos rendőrség ellen lépett föl, amely csalhatatlannak gondolta magát. S e szempontból egy erkölcsi forradalom győzelmét képviseli (*a Baráthoz*), ön mondta, a jövő nemzedékek szemében.

FÉRJ De mindez csak az irodalom dolga.

BARÁT És nagyon ködös dolog.

FELESÉG A pokolba vele!

BARÁT Jól van; fogadjuk el szimbolikusnak a tényt, mint Zoroaszter vagy Herkules esetében.

FELESÉG Nem, Rigobert; ő valóságos.

ÖREG Uraim, gondolják meg, hogy nagyon jellegzetes dolgokról beszélnek, s amelyek nemzedékről nemzedékre hagyományozódnak.

FÉRJ Ahogy így elhallgatom, még lehet, hogy visszakozom.

BARÁT Csakhogy a legendákat nem lehet csak úgy történelemmé redukálni.

ÖREG Meg kell tenni, hogy jobban megítélhessük őket. Ezt mindenkinek meg kell értenie.

FELESÉG Persze hogy! Ezek olyan dolgok, amelyeket alapjában véve titokzatos módon érzékelünk az emberek szívében.

FÉRJ Te csak akkor vagy idealista, ha ez az érdeked.

FELESÉG Nos, mit akarnál? Hogy a csapatok közt hegedüljek?

ÖREG Jól van; valamikor visszajövök, hátha adnának gyümölcsöt és sajtot.

FELESÉG Nagyon jó, ööö... ööö...

ÖREG Floripondi, szolgálatára.

FELESÉG S egy darab hideg csirkét, ha óhajtja.

ÖREG Köszönöm, Laburm... asszony.

FELESÉG Laburmuna.

ÖREG Ez az! „Fény a sötétségben, és nap az igazságban. Ámen!

FELESÉG *(kezet nyújt)* Igen, igen. Érezze magát otthon!

ÖREG Nagyon köszönöm! Adok majd egy jó könyvet Sherlock Holmes-ról.

FELESÉG Nagyon köszönöm. Bár láthatja, hogy nem vagyunk nagyon tehetősök. *(Jobb felé kikíséri)*

ÖREG Isten áldja magukat, uraim!

FÉRJ Isten áldja!

BARÁT Minden jót!

Az Öreg hazamegy, a Feleség követi

FÉRJ Hú! *(Leül)*

BARÁT Mivel foglalkozik ez az a jóember?

FÉRJ Azt hiszem, az egyházi heraldika professzora.

BARÁT Mind eleven szobroknak tűnnek, de ennek hiányzik egy szilárd fej a talapzaton. Amikor kialszanak a fények, ez kezdi az előadást. Egy filmre emlékeztet, amelyet tegnap láttam. *(Leül)*

FÉRJ A farsang után jön a nagybőjt.

BARÁT Egész pontosan a filmben egy ügyvédről volt szó, amint lelkiismeretvizsgálatot tart. Tettekkkel akarta megmutatni, hogy az igazságosság lehet egy tisztességes szobor, de ezt a társainak nagyobb része látszólag nem ismerte föl. Értesz engem? A maga oldalán akarta az igazságot, és hogy elérje pályája elismertségét és méltóságát, fogja magát, és azoknak az eszméi mellett kötelezi el magát, akik nem egyszerűen önmaguk számára keresik a hasznát, hanem egy új helyzetet akarnak teremteni ott, ahol ez lehetetlen. S ebben gyökeredzik az egész konfliktus. A saját anyja az első, aki nem akarja, hogy eltávolodjék a dolgok érvényes állásától, és arra kényszeríti,

hogy olyan dolgokat csináljon, amelyek annak keretén belül maradnak. A rendőrség közbelép, hogy tisztázzon bizonyos pontokat, és az épület, engedd meg nekem ezt a hasonlatot, düledezni kezd. Azt akarom mondani, hogy úgy van, mintha egy hagymát fába vagy porcelánba vagy aranyba és ezüstbe akarnánk burkolni... mindig ugyanaz a hagyma marad. A rendőrség, persze, annak eszköze, hogy fenntartsa a dolgok régi rendjét, és föl kell lépnie az ügyvéd ellen, mint a fennálló társadalom természetes következménye. Értesz? Egy olyan esetről beszélek, amelyben az a legsajátosabb, hogy egyáltalán nem sajátos.

FÉRJ S mi történik aztán?

BARÁT Magad is kitalálhatod. A közömbösség szakadéka veszi körül az ügyvédet, s mindenki gyanakvóan eltávolodik tőle. Az összes ajtó becsukódik előtte, s a barátai megvonják tőle a bizalmat. Akikkel először összeütközik, a szegények, akiken valóban segíteni akar. Eljut egy olyan pontra, hogy még arra sincs kedve, hogy kedve legyen. S mivel a rendőrség azok közé tartozik, akik a törvényen belül megszeghetik a fennálló törvényt, csapdát állít neki egy nehezen ehető darab hússal meg egy falat kenyérrel. Ő valóban felháborodik, de mégis börtönbe kerül, pedig tiltakozik, hogy nem bűnös.

FÉRJ Ronda dolog.

BARÁT Akkor a képmutatók gyilkossággal vádolják és ragaszkodnak a vádhoz. Egy hivatalos detektív kitalál egy hamis táviratot, és rögtön eléri, hogy siettesse azoknak a dolgoknak a menetét, melyek más alkalommal arra szolgáltak volna, hogy a bíróság előtt bizonyítsák az ügyvéd ártatlanságát. Tudjuk jól, öregem. A pénznek nincs hazája. S a többi. A film néhány érzelmes jelenettel ér véget, hogy meghassa az érzékeny szívű embereket, ahogy ez mindig történni szokott az ilyen esetekben. Úgy találom, hogy az építészek azok, akiknek a leginkább van személyiségük. A fantáziát nem kell mindig irigyelni. Persze, ott van az ipar is, de ebbe nem ütöm bele

az orromat. Egy jó építésznek kertésznek is kell lennie, mert egy kertnek saját arculata is lehet. Néha egy távirat révén egy vagyont lehet szerezni vagy elveszíteni.

FÉRJ De mi még itt vagyunk.

BARÁT *(föláll)* Egy jó emlékmű az egyetlen dolog amely a hatalom látszatát kelti. Azzal szemben a lelkesedés semmit sem ér. De mit tehetünk, ha nem építenek jókat? *(Szünet)* Jól van, Natali, s ha fölvennénk a méreteket?

FÉRJ Igen, Rigobert. *(Fölkel)*

BARÁT *(a zsebéből egy centimétert vesz elő)* Milyen legyen?

FÉRJ Hagyd olyan hosszúra, ahogy szoktad!

BARÁT Tudom, hogy itt nem arról van szó, hogy valamilyen tudományt tanulmányozzunk.

FÉRJ Elhallgatnál?

BARÁT Biztosítalak, Natali, hogy a lelkiismeretem mélyén azt hiszem, hogy tökéletesen sikerül. Mindenkinek szüksége van segítségre, támaszra és együttműködésre.

FÉRJ Semmit nem akarok megbosszulni.

A színészek mögött, a székeket elfedve, leereszkedik egy erdőt ábrázoló függöny

BARÁT Előbb a nadrág. *(Előbb a hosszát méri le, fennhangon bemondja a méretet, s följegyzí egy füzetbe, amelyet a zsebében hord, s amelyet elővesz, majd visszarak)* Derékméret. *(Méretet vesz, s följegyzí, közben fennhangon mondja)* Mondd, bőre akarod?

FÉRJ Tudod, hogy hidegen hagynak ezek a dolgok.

BARÁT Egy levélnyi bőségre csinálom. Jó? *(Följegyzí)*

FÉRJ Igen, igen.

BARÁT Most a zakó. *(Méretet vesz, bemondja és följegyzí)* Hány gombot akarsz?

FÉRJ Ahogy gondolod.

BARÁT Hármat. *(Följegyzí)* Elég hosszúra csináljuk?

FÉRJ Ne gondoldj engem kútnak!

BARÁT *(fölv teszi a zakó hosszát, és bemondja)* Jól van. *(Följegyzi)*
Egyforma ujjak, ugye?

FÉRJ Igen, nem mernék változtatni.

BARÁT *(fölv teszi, bemondja és följegyzi a zakóujjak méretét)* Jól van,
öregem. Mellény is legyen? Akarsz két nadrágot?

FÉRJ Mellény nélkül. Egy nadrág is elég.

BARÁT *(följegyzi)* Jól van, öreg. Nincs olyan bénultság, amelyet ne
kellene szégyellni.

FÉRJ Úgy véled, hogy lefogytam?

BARÁT Nem. Az élet nem kopik el olyan gyorsan. Ne hidd! *(Leteszi
a füzetet és a centimétert)* Viszontlátásra, Natali! Micsoda kár,
hogy nem vagyunk fivérek!

*Jobbra ki. Az erdő fölszáll, és marad az előbbi szoba. A Férj fölve-
szi a zakót, és lassan begombolja magán*

FELESÉG *(balról, rémulten)* Natali, Natali, a kertben lepkeinvázió
van! Mindenfelől jönnek! Szaladj, gyere már! *(Sietve visszatér)*

FÉRJ A fenébe! *(Fölteszi a szakállat, és balra kimegy, biciklivel az
oldalán)*

Függöny

1965 júniusa

RODOLF SIRERA
SZÍNHÁZ ÉS MÉREG

A főúr meg a komédiás párbeszéde
Fordította Tomcsányi Zsuzsanna

„Mit kellene tennem, hogy kielégítsem ezeket a szigorú bírákat? [...] Csak annyit kellene tennem, hogy eltérek a természetestől, és beleve-tem magam a rendkívülibe...”

Jean Racine, a Britannicus
*első előszava**

* Az idézet magyar változatának forrása: *A Britannicushoz fűzött jegyzetek*. In *Jean Racine összes drámái*. Budapest, 1963. Magát a művet és a későbbi előszót Kálnoky László fordította, de a jegyzetek nem említik az első előszóból idézett részlet fordítóját.

Joan Brossának

Személyek

GABRIEL de Beaumont, komédiás
a MÁRKI

Párizs, 1784. Rokokó palota fogadószobája, a kor ízlésének megfelelő bútorokkal. A háttér fal egy része sarkot formáz, amelyben függönyök takarta, boltíves díszlet áll. A háttér többi részét nagy, rácsos ablak foglalja el, amelyen át látszik, hogy kéréletlenülül esteledik. Balra is, jobbra is egy-egy csukott ajtó. Gabriel de Beaumont egy karosszéken ülve várja, hogy a Márki úr fogadja. Egy tétova léptű Inas szertartásos mozdulatokkal sorra meggyújtja a kandelábereket

GABRIEL (*hosszú csend után, hangosan megjegyzi*) A márki úr biztosan megfélekezett rólam... (*Az Inas nem válaszol. Csend. Gabriel nem hagyja annyiban, szenvtelen hangon*) Volna szíves emlékeztetni, hogy várom... (*egy pillanatra elhallgat*) majdnem egy órája várom, hogy fogadjon...? (*Mivel a másik továbbra sem szól, sértett hangon folytatja*) Megjegyzem, nem is én akartam találkozni vele... Maga a márki úr... (*Elbizonytalanodva megtorpan. Aztán újra erőt merít*) Igenis, ő maga... A márki úr kérte, hogy találkozzunk... Nem is tudta? Tegnap, az előadás szünetében üzenetet küldött: „Szeretnék néhány percig elbeszélgetni Gabriel de Beaumont úrral, a komédiással...” Csakhogy egy olyan neves színész, mint én, nagyon elfoglalt ám, barátocskám... Ma is el kellett volna olvasnom jó néhány darabot... (*A távolban hatot üt egy óra. Gabriel egyre kényelmetlenebbül feszeng*) Hagyja már abba! Rettentően... idegesít... Olyan mint egy kísértet, ahogy itt céltalanul jön-megy! Azt hiszi érdekel, hogy húsz vagy negyven kandelábert gyújt meg...? Tőlem meg is takaríthatja a fáradságot. Elme-
gyek. (*Feláll*) Most már nyilvánvaló, hogy tréfa volt az egész. Világos, hogy a márki úr ma már nem fogad, nekem meg még sok a dolgom...

INAS (*közömbös hangon, miközben teszi tovább a dolgát*) A márki úr szíves elnézését kéri. Nemsokára beszélhet vele.

GABRIEL (*gúnyosan*) Jóságos ég! Tehát mégiscsak van nyelved! Már azt hittem, nem is ember vagy, hanem két lábon járó szobor!

INAS A márki úr szeretné, ha ön jól érezné magát a palotájában, nem akar kellemetlenséget okozni...

GABRIEL (*meggyőződés nélkül*) Kellemetlenséget éppen nem okoz... különösebben... Ez a szoba nagyon barátságos, csakhogy...

INAS Engedelmeivel... (*Megterít egy alacsony asztalkát, italokat és poharakat vesz elő az egyik oldalajtó mögül, amely mögött nagy, beépített szekrény rejtőzik*) A márki úr meghagyta, hogy mondjam meg önnek, fogyasszon kedvére bármiből.

GABRIEL Köszönöm szépen, nem kérek semmit.

INAS Bátorkodom különös figyelmébe ajánlani (*mintha nem is hallotta volna a másik szavait*) ezt a ciprusi bort... Egzotikus ízű, roppant drága itóka... (*Kitölt egy pohárral és Gabriel kénytelen elfogadni*)

GABRIEL Na jó, legyen... (*Egy hajtásra kiüssza, hogy minél előbb befejezhesse a beszélgetést. Az arcán látszik, hogy nem ízlett különösebben*) Mondd meg a gazdának, hogy még jobban örülnék, ha hamarosan megtisztelne a jelenlétével. Hallod?

INAS Meg fogom mondani a márki úrnak... (*De nem mozdul*)

GABRIEL De ha itt ácsorogsz, nem tudom, hogy adod át neki az üzenetemet! (*Újra fogytán a türelme*) Mozdulj már! Tedd, amit mondtam!

INAS (*kitölt még egy pohár bort*) A márki úrnak nincs szüksége az én közreműködésekre; anélkül is mindenről tud, ami ebben a palotában történik (*Rövid szünet*) Megkínálhatom még egy pohárral ebből a borból, uram?

GABRIEL (*kimérten*) Szerintem túl édes.

INAS (*tárgyilagosan*) A márki úr viszont nagyon kedveli.

GABRIEL (*mégis enged, és elveszi a poharat*) Na jó! De ha azt hiszi, hogy efféle kedveskedéssel feledtetheti a bosszúságomat...

(Iszik egy kortyot, aztán leteszi a poharat az asztalkára) Ittam a borából. Na és, most mi következik? *(Egyre zordabban)* Mit akartok még tőlem? Miért nem mész a dolgodra?

INAS *(alázatosan)* Uram...

GABRIEL Le sem vetted rólam a szemed, mióta bejöttél ebbe a szobába. A márkí úr küldött, hogy megless...?

INAS *(elszörnyedve)* Ó, dehogy, uram...! *(Aztán más hangon)* Csak valahogy... *(Mint aki nem biztos a dolgában)* Mintha a színpadon magasabb lett volna.

GABRIEL *(meglepetten)* Vagy úgy... *(Önkéntelenül is fölényes hangra vált)* Ez igazán egyszerű. A színpadon a néző csak ahhoz tud viszonyítani, amit elébe tárunk...

INAS *(szelíden)* És a hangja is...

GABRIEL *(a helyzet ellenére szórakoztatja a dolog)* Csengőbb, erőteljesebb a színpadon... igaz? *(Kioktatja)* Logikus. Most, hogy veled beszélek, nem kell odafigyelnem a hanghordozásomra. Nem okoz gondot a távolság vagy az akusztika...

INAS *(érdeklődést színlelve)* Azt akarja mondani, hogy amikor játszik, nem pontosan azt nyújtja, amit a való életben...?

GABRIEL *(most már valóban élvezi a beszélgetést)* Hát persze, hogy nem. Nem is volna lehetséges... Ha úgy tennék, senki sem hallana rendesen, és nem tudnám érzékeltetni a közönséggel a szereplő érzéseit...

INAS Bocsássa meg a kíváncsiságomat, de rajongok mindenért, ami összefügg a színházzal. A szereplők érzéseit említette. Valóban azokra gondolt, vagy talán a saját érzéseire, amelyek a játék során...

GABRIEL *(a szavába vág)* Nem, nem... Valóban a szereplő érzéseiről van szó, amelyek azonban valamiképpen az enyéme is... *(Miközben beszél, újra leül)* Akarom mondani, amikor az ember játszik, elér egy pontra, ahonnan már nem tudja, mi a valóság és mi a fikció...

INAS *(áhítattal)* Akkor hát őszintén érezni kell mindazt, ami a színpadon kifejezésre jut...?

GABRIEL Ahogy mondod. Az jut kifejezésre, amit érzünk.

INAS De hisz éppen ön mondta, hogy ezzel ellenkezőleg bizonyos beszédmódhoz kell folyamodni... fel kell venni a megfelelő hanghordozást... Mert így szokás. Másrészt hogyan is érezhetné át valaki őszintén például Racine szereplőinek érzéseit, amikor Racine, akárcsak a többi klasszikus szerző, versben beszél, márpedig ha jól tudom, ez nem éppen természetes, no meg a szókincse sem mondható a hétköznapi beszéddel egyezőnek...

GABRIEL *(jól mulat)* A végén még kiderül, hogy filozófus vagy, mint Diderot úr! *(Felnevet)* Az efféle eszmefuttatások, barátoctskám, nem illenek különösebben a társadalmi helyzetedhez!

INAS *(rezzenéstelen arccal)* Bocsássa meg a merészségemet, uram, de a társadalmi helyzet éppúgy csupán konvenció kérdése, ahogy sok minden más.

GABRIEL Ó nem, ez nem igaz. A te márki gazdád például hatalmat gyakorol... Valós, tényleges hatalommal rendelkezik... Márpedig ez a hatalom – és ezt neked nálam is jobban kell tudnod – nem éppen társadalmi konvenció...

INAS Igaz, csakhogy szegény sorból is fel lehet emelkedni a hatalmasok közé, és a hatalom magasából is nyomorba lehet süllyedni. A társadalmi helyzet megváltozhat...

GABRIEL *(ámulva)* Nahát, te titokban biztosan előfizetsz az Enciklopédiára! Szolgát még sosem hallottam ilyen választékosan beszélni!

INAS Nem értem, miért csodálkozik, uram... Hiszen ön sem nemesi származású, mégis kivívta a maga helyét a társadalomban... Mégpedig kizárólag a saját erejéből, ami önmagában véve is bámulatos...

GABRIEL *(keserűen)* A helyemet a társadalomban... *(Hirtelen meg-szédül)*

INAS *(szolgálatkészen)* Uram...

GABRIEL Az a túl édes bor nem tett valami jót. Nem kellett volna

meginnom... Mindig elkövetem ezt a hibát... *(Más hangon)*
 A helyemről beszélsz a társadalomban? Az én helyem a társadalomban egy cseppet sem biztos. A művészetemtől függ, a művészet pedig egy-egy kor ízlésének a függvénye... És akárhogy is van, a származásom és a foglalkozásom állandó gátat állít elém, mintha egy strázsa folyton figyelmeztetne: olykor odaülhetsz ugyan a királyok és az udvarnép asztalához, de sosem emelkedhetsz fel közéjük. Örökre komédiás maradsz.

INAS *(megindultan)* Komédiás... A legmegvetettebb és egyben a legirigyeltbb mesterség. Mindenkinek vannak olyan pillanatai, amikor úgy érzi, játszania kell... Úgy értem, a való életben; nem a színpadon... *(Aztán rövid szünet után, mintha tépelődne, megvalljon-e egy nagy titkot a másiknak)* Én magam is...

GABRIEL *(nem veszi észre az inas növekvő izgatottságát)* Ez cseppet sem meglepő. Az inas munkája óhatatlanul ámitásba torlik. Inasnak lenni azt jelenti, hogy el kell játszani a szolga szerepét...

INAS *(gyorsan a szavába vág)* Nem, nem, most nem erről akartam beszélni... Valami egyszerűbb dologról van szó. Színjátékot játszottam önnek, szerepet alakítottam... és ön, tapasztalt színész léte sem leplezett le. Ezek szerint nagyon jól sikerült az alakításom. Mégpedig elsősorban azért, mert a legnagyobb természetességgel viselkedtem ön előtt.

GABRIEL *(zavartan)* Mit akarsz ezzel mondani? Nem értelek...

INAS Pedig roppant egyszerű: én nem a márki úr inasa vagyok... *(Lassan, kerülve a másik tekintetét)* Én maga a márki vagyok... Személyesen...

GABRIEL *(rövid szünet. Tétovázik, megpróbál úgy tenni, mint aki nem dől be a tréfának, sőt meglehetősen ízléstelennek tartja)*
 Ne nevettesd ki magad... Az nem lehet...

INAS *(ugyanazon az alázatos, visszafogott hangon, amit kezdettől fogva használ)* Ugyan miért nem? Hányszor látta életében

a márkí urat, azaz engem? Háromszor vagy négyszer... legfeljebb ötször, és mindig távolról, ünnepi parókájában és öltözékében... Nem, nem... Lásza be: nagyon is könnyen lehetséges... Diszkrét félhomály, más hajviselet, közönséges libéria és főleg az inashoz illő beszéd és taglejtések... Ennyi elég is... (*Elmosolyodik*) És én még naivan azt hittem, hogy egy percig sem áltathatom majd önt, a hivatásos színészt! Valóban nem fedezte fel a turpisságot? A beszédem, mindaz amit mondtam – nem az, ahogy mondtam, érti? – a... mélyenszántó gondolataim... a témák... Mindennek fel kellett volna keltenie a gyanúját, mindez elárult... De nem... Ön hagyta magát meggyőzni a külsődleges tényezőktől... Inasruhában vagyok, tehát inasnak kell lennem... De hisz az öltözék mindig csupán jelmez...

GABRIEL (*egyre elszántabban*) Jelmezben vagy anélkül, engem nem csapsz be, ha ezt forgatod a fejedben! Ismerem a fajtádat...! (*Erőteljesen*) Idehívom a gazdádát, és hárman tisztázzuk a dolgot.

INAS (*nagyon nyugodtan, végtelenül csöndesen*) Nem kellene bizonyítékokat keresnie, barátom... Jobban tenné, ha elhinné, amit mondok...

GABRIEL (*míg az Inas beszélt, felállt és megcibálta a csengőzsinórt*) Elhallgass!

INAS (*hosszú hallgatás után*) Látja? Senki sem jelentkezik a hívásra. Még mindig kételkedik a szavamban?

GABRIEL (*újra megrángatja a zsinórt, és a csilingelés távoli szobákból visszhangzik*) Nem vagyok hajlandó belemenni ebbe a játékba. Ha nem hallják, hát majd megyek és megkeresem őket! (*Elindul az egyik oldalajtó felé, de izgalmában eltéveszti az irányt, és azt a szekrényt nyitja ki, ahonnan az Inas elővette az italokat. Dühösen becsapja, és átvág a szobán a másik ajtóhoz*)

INAS Az ott ruhásszekrény (*elmosolyodik*), az előcsarnokba nyíló ajtó pedig be van zárva...

GABRIEL (*megpróbálja kinyitni, aztán szembefordul az inassal*) Be van zárva?

INAS Mégpedig kívülről. Erre adtam utasítást a komornyikomnak.

GABRIEL (*kiabál*) Kívülről van bezárva? Neked elment az eszed!

Add ide a kulcsot! (*Fenyegetően közelebb lép a másikhoz*)

Add ide a kulcsot, vagy erővel veszem el! Nem hallod?

INAS Dehogynem... De már nem olyan biztos a dolgában, mint egy perccel ezelőtt... Már elfogta a kétkedés...

GABRIEL (*durván*) A kulcsot!

INAS Gabriel de Beaumont... (*Az Inas hanghordozásának hirtelen változása olyan váratlan, hogy Gabriel döbbsen megtorpan*)

Ha az vagyok, akinek mondom magam, és ön rám merészeli emelni a kezét, ha fenyegetni mer... (*Olyan metsző a hangja, hogy a mondatot így, befejezetlenül is hosszú, jelentőségteljes csend követi*)

GABRIEL (*összeszedi magát, de a meggyőződés eltűnt a hangjából*)
Én nem fenyegetem! De ön akaratom ellenére tart itt!

INAS (*magabiztosan*) De sajnos nincs tanú, aki ezt igazolhatná. (*Rövid hallgatás után, enyhültebb hangon folytatja*) De hisz semmit sem akarok önre kényszeríteni. Csak azt kérem, hogy hallgasson meg. (*Átmegy a színen, a beépített szekrény ajtajához*) Még mindig nem győztem meg. Nem hiszi el, hogy én vagyok a márki, mert az öltözékem nem márkihoz illő. (*Miközben beszél, kinyitja a szekrény ajtaját, kivesz egy parókát és felteszi a korábban viselt helyett, aztán egy pompás szalonkabátra cseréli az Inas libériáját*) Ám legyen; máris teljesítem a kívánságát. (*Ahogy átöltözött, becsukja a szekrény ajtaját és Gabriel felé fordul, aki szájátva nézi*) Na, ehhez mit szól?

GABRIEL (*nehezen nyögi ki*) Hát... nem is tudom... Teljesen megzavarodtam...

MÁRKI* (*leül, és elnéző mozdulattal Gabriel felé int*) Foglaljon helyet, Gabriel barátom... (*Gabriel gépiesen engedelmeskedik*) Azért akartam beszélni önnel, mert ajánlatot akarok tenni... a hivatásával kapcsolatban... Ezért játszottam el ezt az ártatlan

* A szereplőt ettől kezdve ezen a néven említjük.

kis álarcos mókát. Remélem, megbocsát érte, de próbára kellett tennem.

GABRIEL (*rövid csend. Nagyon bizonytalanul*) Márki úr... Most már így kell szólítanom, igaz? Kérem, ön is bocsásson meg nekem, de még mindig nem tudom, mit higgyek. Te volnál... Akarom mondani... valóban ön volna a márki úr...? Vagy újabb tréfáról lenne szó? De nem... Milyen ostoba vagyok... A bizonyítékok, amelyeket felsorolt, döntőnek látszanak. Igen, valóban ön a márki. Kezdetől fogva tudnom kellett volna... (*A társadalmi konvenciók lassan felülkerekednek, és egyre inkább meghatározzák Gabriel viselkedését*) Be kell vallanom, hogy lenyűgöző alakítást nyújtott... És attól tartok, hogy eleinte nem úgy viselkedtem önnel, ahogy kellett volna. De értsen meg... Sose gondoltam volna, hogy... vagyis... Ha talán tiszteletlen lettem volna önnel...

MÁRKI (*kedélyesen*) Ó, dehogya... Mindenki aszerint viselkedik a másikkal szemben, hogy kinek hiszi a másikat... no és aszerint, hogy ő maga milyen társadalmi helyzetben van, vagy milyenben hiszi magát... Érti? Most, hogy már tudja, én vagyok a márki, nem beszél olyan fölényesen... olyan magabiztos hatalmi pozícióból, mint ahogy az inashoz szólt. Már nem tegez, hanem magáz. És talán ebben a pillanatban ön is szerepet kezd játszani anélkül, hogy tudna róla...

GABRIEL (*eltúlozza a tiltakozást*) De drága jó uram! Csak nem azt akarja mondani... Hogy is kételkedhet az őszinteségemben?

MÁRKI De hisz nem kételkedem benne, drága barátom! Csak szóvá teszek egy tényt, aminek ön bizonyára nincs tudatában. (*Rövid csend*) A való életben, ahogy az imént megpróbáltam rámutatni, színjátékot játszunk... valamennyien és szünet nélkül... Ez a mindennapos szerepjátszás másfelől elengedhetetlen feltétele a társadalmi státus fennmaradásának... Sőt, az egyén fennmaradásának, mindannyiunk létének is... Ha komolyan vennénk Rousseau úr eszméit, ez a világ valóságos pokol volna! ... (*Az utolsó mondatot szinte morbid kéjjel*

mondja ki) A jó vadember... *(Szünetet tart. Elmosolyodik)* Nem... Az ember a maga természetes állapotában nem éppen jó... Az igaz, hogy a megnyilvánulásai hitelesek... De ez a hiteles őszinteség, Gabriel barátom... megmutatná, milyenek vagyunk valójában. Márpedig rosszabbak vagyunk, mint az őserdő legvérszomjasabb bestiái... Nekem elhiheti, tudom, mit beszélek...

GABRIEL Mindazonáltal, márki úr... a mi nagyon is felvilágosult évszázadunkban, civilizált kortársaink világában is... jó néhány példát találunk a rendkívüli kegyetlenségre... olyan emberekére, akik engedtek a legbarbárabb ösztönöknek...

MÁRKI Természetesen így is van... De amikor én a földi poklot említettem, nem erkölcsileg elutasítóan... erkölcsi megvetéssel tettem... és nem is ájtatos elmarasztalással... Tárgyilagosan megállapítottam egy tényt, amely iránt amúgy bizonyos... mondjuk úgy, esztétikai csodálatot is érzek...

GABRIEL *(meglepetten)* Nem értem, márki úr... Hogy lehet a vétek... szép?

MÁRKI De hisz... *(Kissé csalogódottan)* Ön nem úgy gondolja? Ez meglep... Biztos, hogy amikor elvetemült embereket vagy gyilkosokat alakít, nem érez a lelke mélyén némi irigységet...? Úgy értem... egy időre kibújik a társadalmi konvenciók, a kötött formák bőréből... És nem úgy viselkedik, ahogy kell...

GABRIEL *(halálos komolyan)* De az csak fikció...

MÁRKI *(újra elmosolyodik)* Hát persze... fikció... Igaza van... Erről megfeledeztem... *(Hosszú csend. A Márki feláll. Odalép az egyik bútordarabhoz, kihúzza egy fiókot és kivesz belőle egy könyvet)* Azért hívtam ide, mert szeretném, ha előadná az egyik színművet.

GABRIEL A színművét? Ön drámaíró, márki úr? *(Eltúlozza az ámulatot, mintha nagyon meggyőzővé akarná tenni. A Márki kíváncsian néz rá)*

MÁRKI Kísérletképpen írtam egyet. *(Közelebb lép)* Nagyon szeret-

ném, ha színre vinné, Gabriel. A költségeket természetesen én állom. Ha megcsinálja, szép summa üti a markát.

GABRIEL De hisz ez a foglalkozásom. *(Szünet)* Elolvashatom?

MÁRKI Hát persze, csakhogy... *(Hirtelen megtorpan. Nem adja oda a könyvet)* Előbb figyelmeztetnem kell, hogy a darabom nem-igen hasonlít azoknak a stílusára, amelyeket játszani szokott. Nem garantálhatok különösebb sikert.

GABRIEL Nem értem. A drámaíró mindig a siker reményében alkot.

MÁRKI Engem nemigen érdekel a közvélemény... *(Szünet)* Nem, Gabriel barátom. Az én művem kísérleti jellegű. Ezzel akarom próbára tenni – és bizonyítani – az elméletemet: már Diderot úr is határozottan megmondta, hogy az a legjobb színész, aki a legtávolabb tud maradni a szerepétől. A színház fikció, és mint ilyen, a nézők előtt úgy jeleníthető meg a legeredményesebben, ha tudatosan színleljük. Ön ebben ellentmond önmagának. Korábban azt mondta, hogy játék közben az érzelmei dominálnak, hogy a személyisége összeolvad azével, akit alakít, de azt is elismerte, hogy ez az azonosulás nem teljes, mert bizonyos technikákhoz kell folyamodnia a megformálásához: hanghordozás, gesztusok satöbbi. A magam részéről én a végletes álláspontot képviselem: az a legjobb alakítás, amikor a színész maga a szereplő, mélyen átéli a szerepet, sőt elveszíti a saját személyiségét. A színháznak nem fikciónak, műalkotásnak vagy technikának kell lennie... A színház érzésekből, érzelmekből kell hogy álljon... és legfőképpen abból a gyönyörűségből, amit az elfogadott normák felrúgása jelent... A színpadra magunkkal kell cipelnünk a nyomorúságunkat, a szorongásainkat, a be nem vallott vágyainkat, a félelmeinket... Gabriel... a tulajdon valóságunkat... Engem az érdekel, amit a mindennapi életben nem merünk beismerni és elfogadni... És olyan emberekre van szükségem, mint ön, barátom... bátor és képzeletgazdag emberekre, akik készek végre is hajtani... *(Gabriel hirtelen ólmos fáradtságot érez és elbóbiskol. A Márki, aki egyre nagyobb hévvel élte bele magát*

a monológjába, észreveszi és elhallgat. Gyöngéden, mindenféle nehezítés nélkül odamegy Gabrielhez, és szinte a fülébe súgja) Ön nem figyel rám...

GABRIEL *(felriad, nyugtalan)* Uram...

MÁRKI *(érthetetlenül kedvesen, ami tovább növeli Gabriel zavarát)*

Elaludt, Gabriel... Nem hallgatta, amit mondtam...

GABRIEL *(szégyenkezve próbál mentséget találni)* Nem is tudom, márkí úr... Nem tudom, mi lelt... Egy ideje valami különös kimerültséget érzek a fejemben... De semmiség az egész... mindjárt elmúlik... Már jobban is vagyok... Valószínűleg túlhajszoltam magam... Pillanatnyi bágyadság, semmi más...

MÁRKI *(élénken érdeklődve)* Aha! Fáradtnak érzi magát! *(Az órájára néz)* Akkor sietnünk kell, barátom... Nincs már sok időnk... *(Amikor Gabriel a pohár bor után nyúl, amit az imént letett az asztalra)* Állj! Ne igyon abból a borból... most még ne. Csak még bágyadtabb lesz tőle, nekem pedig szükségem van a tiszta elméjére... *(Kitölt egy pohárral egy másik palackból. Odaadja Gabrielnek, aki mohón kiissza. Természetes hangon)* Akárhogy is, nem kell aggódnia. A fáradtsága csak átmeneti. Nemsokára sokkal jobban érzi magát. *(Minden szót külön hangsúlyoz)* Jobban kell érzenie magát. Csinálnunk kell egy próbát.

GABRIEL Próbát? *(Bántja, hogy megsértették a szakmai önérzetét)* Azt akarja mondani, hogy nem bízok a képességeimben?... A tapasztalatomban?... Csak nem hiszi, hogy ügyetlen kezdő vagyok?

MÁRKI *(negédesen)* Ugyan, dehogy, hová gondol... Félreértette a szavaimat. Nem önt akarom próbára tenni, hanem a darabomat.

GABRIEL *(még mindig sértett hangon)* Nem értem.

MÁRKI Már korábban említettem, hogy ez a mű cseppet sem hasonlít azokra, amelyek a közízlés... korunk... dekadens ízlése szerint íródtak. Jómagam... *(habozik)* többször is elolvastam... szobám magányában... Még hangosan is felolvastam, de még az sem elegendő. Hallanom kell, mégpedig kívülről...

az ön szájából... az ön megformálásában... *(A márki elhúzza a függönyt, amely a háttérben álló árkádot takarja, és egyfajta apszis tűnik elő, amelynek keskeny, rácsos ablakai vannak, de nincs ajtaja. A falak nyers kőből vannak. Olyan, mint egy középkori börtön „teátrális” díszlete. A közepén egyetlen be rendezési tárgyként jókora, kőből faragott, támlás karosszék áll, akár egy királyi trónus)* Látja... Már elő is készítettem a megfelelő színpadot...

GABRIEL De hát... én nem tudok... Nem tudok csak úgy eljátszani valamit önnek... anélkül, hogy ismerném a művet... próbák nélkül... Ahhoz előbb el kell olvasnom, meg kell próbálnom megérteni a cselekményt és a szereplőket... *(Minthogy a Márki nem válaszol, mert azzal van elfoglalva, hogy meggyűjtsa a színpad fényeit, Gabriel egyre feszélyezettebben odamegy a kis színpadhoz)* Legalább azt mondja el, miről szól... nevezze meg a témát, az alaphelyzetet, a cselekményt... valamit...

MÁRKI *(nem hagy fel a sürgölődéssel)* Valóban úgy gondolja, hogy ez annyira fontos?... *(Megáll, megfordul, és odaáll Gabriel elé. Lágyabb hangon)* Na jó, legyen... Szókratész életének szabad feldolgozásáról van szó, Xenophón apológiája nyomán. De, hogy is mondjam csak, maga a történet nem érdekel különösebben... Bárki másról is megírhattam volna a darabot, bármely más szituációban, ha éppen az jutott volna eszembe...

GABRIEL De hát Szókratész...

MÁRKI *(lelép a színpadról)* Szókratész csupán ürügy, Gabriel barátom. Voltaképpen nem is az életéről van szó... hanem a haláláról. A halála *(megnyomja a szót)* folyamata az, amit meg akartam jeleníteni.

GABRIEL *(némi kétkedéssel)* A halála? Tehát a lélektani tényező... A történelmi tények, amelyeket valamennyien ismerünk...

MÁRKI *(elégedetten)* Úgy, ahogy mondja: amelyeket valamennyien ismerünk. Márpedig ha ismerjük őket, akkor a legjobb nem is törődni velük. *(Elmosolyodik)* Másrészt a lélektan... csak afféle filozófiai ködösítés... Nem... Az egyetlen, amit nem

tudunk Szókratészről, sem sok más személyiségről, az éppen a halálával kapcsolatos. Annyit persze tudunk, hogy meghaltak... de azt már nem, hogy hogyan, nem azt, hogy miért, hanem hogy hogyan, érti? hogyan történt a haláluk... A halálukról van szó... ismétlem, a haláluk folyamatáról... Velük együtt meghalni... Nemcsak látni, hogyan halnak meg, hanem velük együtt érezni a halált... a tulajdon halálunkat...

GABRIEL (*lenyűgözve*) Érezni, újjáélni...

MÁRKI Igen, érezni! Érezni, Gabriel! Érezni, szónoklatok nélkül...

Valamiképpen részt venni a szorongásukban, a zsigereinkben tapasztalni, az eszünkkel felfogni minden mozzanatot, minden lépést, amely az elkerülhetetlen megsemmisülés felé visz...

GABRIEL Elkísérni az elítéltet a verpadra, igaz?

MÁRKI (*sietősen*) Nemcsak erről van szó... Ha valami varázslat révén beléjük bújhatnánk és átélhetnénk őket anélkül, hogy megszűnnénk önmagunk lenni... micsoda fenséges élvezet, a megismerés micsoda gyönyörűsége lenne, amely szétáradna nyomorult testünk minden tagjában, még a legtávolabbi porcikáiban is! Micsoda élvezet lenne, Gabriel barátom, az értelemnek és az unalomnak ebben a korszakában! (*Felnevet*) Látja... Megállás nélkül beszélek... A szavak egyszer még a vesztemet okozzák... (*Újra az órájára néz*) Túl korán gyönyörködöm azokban az érzelmekben, amelyeket még nem sikerült önben felébresztenem... (*Szünet. Aztán látszólag közönyösen*) Még nem is mondta, belemegy-e a játékba...

GABRIEL (*elfáradt, és végül beletörődik a másik hóbortjaiba*) Nem egészen értem, mit akar, uram, de ha ez önnek örömet szerez, kész vagyok eljátszani a darabjának azt a részét, amit nekem szán. Kérem, mondja meg, mit kell tennem. (*Közben felmegy a színpadra*) Figyelmeztetem azonban, hogy mindenféle felkészülés nélkül, csak úgy elsőre, képtelen leszek igazán sikerült alakítást nyújtani, de ha mindenképpen ragaszkodik hozzá...

MÁRKI Igen, igen, Gabriel... Ragaszkodom hozzá... (*Gyorsan ő is felmegy a színpadra, és figyelmesen körülnéz*) Várjon csak...

(*Aztán a szemle végeztével, elégedetten*) Igen... minden rendben van... (*Lemegy a színpadról, megfogja a könyvet, kinyitja a megfelelő oldalon, és a színpad elé lépve odaadja Gabrielnek*) Ez a jelenet különösen érdekel...

GABRIEL (*a színpadról, miután gyorsan átfutotta a kérdéses lapot*)
A halál...

MÁRKI Pontosan.

GABRIEL Na és... a többi szereplő...

MÁRKI Tőlük most eltekintünk.

GABRIEL Akkor jó. (*Odamegy a kőtrónushoz*)

MÁRKI Ne mozduljon a székből. Már nincs hozzá ereje.

GABRIEL (*leül*) Egész idő alatt üljek?

MÁRKI Igen.

GABRIEL De akkor nem iktathatok be bizonyos... tragikus mozdulatokat.

MÁRKI Nem lesz rájuk szükség. Azt kell eljátszania, hogy halodlik.

GABRIEL Aha. (*Némi szünet után*) De...

MÁRKI (*nyugtalanul*) Miért nem kezdi már?

GABRIEL Azon gondolkodtam...

MÁRKI Arra most nincs idő. (*Aztán észbe kap, és újra udvariasan*)
Min gondolkodott?

GABRIEL Ha annyira megszállottja a valóságosságnak... (*rejtett gúnnnyal a hangjában*), nem találja majd furcsának, hogy nem vagyok görög öltözékben?

MÁRKI (*szórakozottan*) Nem. Voltaképpen semmi másra nincs szükség, mint... (*Hirtelen elhallgat, mintha a saját szavain döbrent volna meg*) Nem, most még nem... (*Más hangon, erőltetett könnyedséggel*) Majd később megmagyarázom. Most még úgysem értené meg... (*elmosolyodik*) vagy nem akarózna elhinnie.

GABRIEL (*láthatóan nem érti, miről beszél a másik*) Aha... (*Hosszú szünet. Aztán habozva*) Hát akkor... ebben a ruhában?...

MÁRKI (*határozottan*) Igen. Pontosan ebben kell játszania.

GABRIEL Na jó. Ön rendezi a darabot.

MÁRKI *(lágyan)* Igen, Gabriel barátom. Valóban én rendezem.

GABRIEL Ám, legyen. Adna legalább néhány percet, hogy beleéljem magam a helyzetbe?

MÁRKI Amennyit csak kell.

GABRIEL Köszönöm. *(Gyorsan, figyelmesen elolvassa azt az oldalt, amelynél a Márki kinyitotta a könyvet. Hosszú csend. Aztán váratlanul szavalni kezd, meglehetősen affektáltan)* Mondjátok meg, barátaim... Mondjátok meg ti, akik e szörnyű órán mellettem vagytok... mit várnak tőlem... milyen viselkedést követel meg tőlem a történelem... a halálomkor... Hősies viselkedést és tökéletes lelki nyugalmat... Példamutatást... De hisz a történelem semmit sem tud a halálról... az egyén haláláról... A történelem elutasítja az egyes eseteket. Általánosít. Hallani sem akar tünetekről, életfunkciókról... Csak az eredmény érdekli... Hát én? Mi vagyok én ebben a gépezetben? Csupán mítosz. A mítoszok pedig nem tudnak sikoltani. *(Szünet. A Márki önkéntelenül is csóválni kezdi a fejét, de Gabriel lassanként belefeledkezik a szerepébe, és nem veszi észre)* Csakhogy akik meghalnak, azok emberek... És az emberek fájdalmak, görcsök, sikoltások közepette halnak meg... nyomorultul pusztulnak el... beszennyezik az ágyat véres hányadékukkal és székletükkel... és félnek... legfőképpen félnek... iszonyúan rettegnek... nem vallásosan, nem attól, ami odaát van... ez nem holmi megnevezhetetlen félelem... ez kinek-kinek a konkrét félelme a konkrét haláltól... mert a halál a félelem nagy rítusa és felszentelése... értitek?

MÁRKI *(váratlanul, közönyös hangon)* Nem.

GABRIEL *(csodálkozva hagyja abba a játékot. Habozik, nem tudja, mit mondjon)* Hogyan?

MÁRKI Csak annyit mondtam, hogy nem. Nem értem. Vagy legalábbis nem úgy értem, ahogy maga játszott.

GABRIEL *(feláll a trónszékből, próbál uralkodni a haragján. Kimérten)* Azt akarja mondani, hogy nem tetszett a játékom?

MÁRKI Azt akarom mondani, hogy nem tudta meggyőzően érzékelteni, mi történik a szereplővel. (*Meggyőződéssel*) Hogyan érthetném meg azt, amit nem érzek?

GABRIEL (*fagyosan*) Különösnek találom a színészi képességeimről alkotott véleményét, márki úr, mert az gyakorlatilag ellentétes a párizsi közönség elsöprő többségének véleményével. Márpedig a közönségben hozzáértő emberek is ülnek... (*alaposan megnyomja a szavakat*) nem kevésbé hozzáértőek és műveltek, mint ön.

MÁRKI (*békülékenyen*) Ugyan már, kedves Gabriel... Hallgasson meg...

GABRIEL (*felcsattan. Lejön a háttérben álló kis színpadról*) Azért hívott hát ide, és azért játszatta el velem ezt az abszurd bohóckodást, hogy nevetségessé tegyen? Bocsásson meg, de nem vagyok hajlandó részt venni a kisdéd játékaiban. Nem szeretem, ha sértegetnek. Ha kételkednek a művészetemben, az számomra éppen olyan, mint ha valaki az ön nemesi származásában kételkedik.

MÁRKI (*nem emeli fel a hangját*) Nem akar megérteni. Az én színművem nem olyan, mint a többi...

GABRIEL (*megvetően*) Vettem észre. De nem értem, mi köze az egyiknek a másikhoz.

MÁRKI Pedig nyilvánvaló az összefüggés: a mű eltérő stílusa eltérő tolmácsolást kíván.

GABRIEL (*fensőbbségesen*) Ja persze!... Nem elég, hogy belekontrárok a drámaírók dolgába. Most még a mesterségemről is kioktat.

MÁRKI (*türelmesen*) Egyszerűen azt akarom mondani, hogy nem tudja megfelelően eljátszni azt, amit még sosem élt át... Amit még sosem tapasztalt közvetlen, személyes módon. Hiszen még sosem haldoklott... a valóságban...

GABRIEL (*rosszul leplezett iróniával*) Ha haldokoltam volna, nyilván meg is halok, és nem tudok többet játszani. (*Maga is meglepődik az érvelésén*) A fenébe is! Ökörségeket mondat velem!

(Megpróbálja jobban megmagyarázni) Ha úgy volna, ahogy mondja, valahányszor egy színész eljátssza egy szereplő halálát... (Megtorpan. Habozik, hogy még jobban felháborodjon, vagy elnevesse magát) Na de kérem! Bolondnak néz? Aki a színpadon esténként meghal, az előadás után feltámad. Az előadások így követik egymást újra meg újra.

MÁRKI (mintegy hangosan gondolkozva) De sosem ugyanolyanok, mint a többi előadás... Mindig vannak... kisebb különbségek...

GABRIEL Úgy, ahogy mondja. Kisebb különbségek, de semmi több.

MÁRKI (ahogy beszél, egyre jobban belemelegszik) Csakhogy én egyedüli előadásnak szánom a darabomat! Ahogy egyedi darabok a képeim is... a bútoraim... a ruháim... (izgatottan jár fel-alá a szobában) meg a könyveim... (Azokra a kötetekre mutat, amelyek az egyik polcon sorakoznak, két klasszikus szobor könyvtámasza között) A könyveim is... egyedüli darabok, az én megrendelésemre készültek, azokból a művekből, amelyeket kedvelek...

GABRIEL (nem érti) De a színházzal ez nem lehetséges. A szöveg-könyvvel talán igen... De az előadással...

MÁRKI (gyorsan) Az előadással is, Gabriel!... Engem éppen az előadás érdekel!

GABRIEL És hol akarja megőrizni? (Mosolyogva) Egy színielőadást nem lehet bekeretezni, mint egy képet, vagy feltenni egy polcra...

MÁRKI Itt akarom megőrizni... (a fejére mutat). Az emlékezetemben...

GABRIEL (megvonja a vállát) Ha ez a hóbortja...

MÁRKI (ünnepélyes hangon) Ez nem hóbort, hanem szükséglet.

GABRIEL (némi szünet után, színlelt közönnyel szólal meg és mozdul, hogy lelépjen a színpadról) Értem... Hát, nagyon sajnálom. Úgy látom, nem felelek meg az igényeinek. Másik színészt kell keresnie, aki olyan érzékletesen realista tud lenni, ahogy ön kívánja. Bár, ha megengedi, azért megjegyzem, hogy ilyet aligha talál. Végül is valamennyien ugyanabból az iskolából kerültünk ki.

MÁRKI De nekem nem más kell, hanem ön!

GABRIEL (*zavarodottan*) De hisz azt mondta, hogy...

MÁRKI (*megbántódva*) Csak nem hagyta, hogy befejezzem... Nem hagyta, hogy befejezzem, és mindketten csaknem megfélelkezünk az idő múlásáról... (*Mintha magában beszélne*) Az idő pedig múlik... És ez nagyon veszélyes lehet.

GABRIEL Veszélyes? Ugyan miért?... Nem értem, mire gondol.

MÁRKI No persze, hogy is érthetné? Valahányszor rá akartam térni a tárgyra, ön mindig elterelte a gondolataimat akadémikus eszmefuttatásaival... amelyek barátom, ez idő szerint már teljesen feleslegesek. (*Gabriel hirtelen megtántorodik és látszik, hogy képtelen megtartani az egyensúlyát. A fejéhez kap, elfojt egy fájdalmas nyögést. A Márki aggodalmasan figyeli*) Mi baja? Talán nem érzi jól magát?

GABRIEL Szédülök... Forog velem a világ... Különös... Mintha a lábam nem bírna megtartani... Engedelmeivel... leülök... muszáj egy kicsit leülnöm... (*A kőtrónushoz botorkál és beleül, a Márki pedig mozdulatlanul figyeli, nem lép közelebb, hogy segítsen*) Bocsásson meg... de nagyon nehezemre esik... koncentrálni... Meg kell bocsátania, nem, nem tudom követni a gondolatmenetét... Őszintén szólva... nem is emlékszem... Nem tudom, miről beszél... Elfelejtettem... És igazság szerint... azt sem tudom... mitől fogott el... ez a... váratlan... ki-merültség...

MÁRKI (*rövid szünet után, nyugodt hangon*) Hogy mitől? A válasz roppant egyszerű, Gabriel... Attól a ciprusi bortól... meg az időtől...

GABRIEL A... bortól?

MÁRKI (*türelmetlenül*) Ejnye! Hát töviről-hegyire el kell magyaráznom, akár egy zöldfülű kezdőnek? Próbára akartam tenni, Gabriel! Kísérletet végeztem magán!

GABRIEL (*lassan úrrá lesz rajta a félelem*) Kísérletet... művészeti kísérletet? Valami ilyesmiről beszél?

MÁRKI Ó nem, de még mennyire hogy nem! Fiziológiai kísérletet... amelyet a színészi technikára alkalmaztam.

GABRIEL Fiziológiai... *(Hirtelen megérti. Megrémül, de nincs elég ereje felállni a székből)* A bor! A bor volt az!... Jaj, ne! Ne!

Édes Istenem! Hogy volt képes ilyet tenni?

MÁRKI *(energikusan)* Úgy, hogy szükségem van a tudásra!

GABRIEL *(A rettegés elveszi az esztét. Kiabál)* Tudásra? Itt nincs más tudnivaló, csak az, hogy ön gyilkos!

MÁRKI *(méltóságteljesen)* Nem vagyok gyilkos! Tudós vagyok!

Az esztétika csupán fikció, és én nem tűnök semmit, ami nem valódi! Engem egyedül az emberi viselkedés vizsgálata érdekel! Az emberek valóságos, eleven lények, és a vizsgálatuk nagyobb gyönyörűséget nyújt számomra, mint a maguk valamennyi színjátéka és szimfóniája!

GABRIEL Maga megőrült! Maga valóságos szörnyeteg!

MÁRKI *(diadalmasan)* Látja? Mennyire megváltozott a velem szemben tanúsított viselkedése! Most már valóban fél! Most már nagyon fél, és ez a félelem valódi! Tudja, hogy meg fog halni... Hogy már csak néhány perce van hátra... Ó, micsoda nagy-szerű alkalom a kísérletem végrehajtására! Ugyanúgy fog meghalni, ahogy a színművem szereplője! A fikció meghát-rál a győzedelmes valóság elől! Itt már nem lehet kétféleké-pen szemlélni a világot és a dolgokat! Csak egy nézőpont van, csak egyetlen egy, a valóságé! A valóság minden érzem, minden társadalmi konvenció felett...! A valóság, Gabriel! A valóságért érdemes meghalni!

GABRIEL *(időközben nagy nehezen lábra állt, és most néhány lépés-sel közelebb megy a színpad előteréhez. Rekedt, bösz hangon)* Ha meg kell halnom, előbb magát is megölöm! Összeszedem a maradék erőmet! Bosszút állok!

MÁRKI *(egy lépést sem tesz hátra. Parancsolóan)* Várjon, Gabriel! Álljon csak meg! Ajánlok egy... egyezséget...

GABRIEL *(habozik, de tovább közeledik a Márki felé)* Nincs idő... Arra már nincs idő...

MÁRKI De van. *(Az órájára néz)* Pontosan nyolc perc.

GABRIEL *(végre megáll, és nem lép le a színpadról)* Mit mond?

MÁRKI A mérég lassan elhatalmasodik a testén... a mozdulatain... de a feje egy ideig még tiszta marad... *(Rövid szünet. Aztán nagyon határozottan)* Életben akar maradni, igaz? Ám legyen. Ez most csupán a tehetségétől függ. *(Kivesz a zsebéből egy kis üveget és felmutatja)* Látja ezt az üveget? Ebben van az ellen-mérég.

GABRIEL *(újra fenyegetően)* Adja ide! Ha nem adja ide, megölöm!

MÁRKI *(nyugodtan)* Ha megpróbál lelépni a színpadról, földhöz vágom az üveget.

GABRIEL *(hosszan hallgat, az akarata megtört, sírva lerogy a földre, és hisztériás rohamot kap)* Jaj, ne! Ne!... Nem akarok... meghalni... Dehogy akarom megölni...! Élni akarok...!

MÁRKI *(szenvtelenül, mintha egy érdektelen kereskedelmi ügyletről volna szó)* Hagyja abba a sírást, és hallgasson rám. Elfogadja a feltételeimet? *(Gabriel a könnyeivel küzdve és még mindig a földön ülve, alázatosan bólint)* Akkor jó: újra játszani fog nekem.

GABRIEL *(újra sírva fakad, rettegve)* Játsszani... Jaj, ne!... Nem volnék képes...

MÁRKI *(hajthatatlan)* Képesnek kell lennie.

GABRIEL Még ha úgy is lenne... a játékom... ezúttal... *(alig tudja visszafojtani a könnyeit)* csapnivaló lenne...

MÁRKI Élete legjobb alakításának kell lennie, Gabriel. Ha nem tetszik... jól figyeljen... ha nem tetszik... nem adom oda az ellenmérget.

GABRIEL *(mint aki a Márki szavaiban a halálra ítélt utolsó mentsvárát látja)* Megesküszik, hogy így lesz? Azazhogy, megesküszik... Megesküszik, hogy ha sikerül...?

MÁRKI *(a szavába vág)* A szavamat adom. *(Rövid szünet. Újra az órájára néz)* Hat perce maradt, Gabriel. Hat perc játékkal megválthatja az életét. És ha megváltja, biztosítom, hogy olyan busás fizetséget kap, amennyit egész pályafutása alatt nem keresett. De most igyekezzen. Szedje össze magát, koncentráljon, és máris fogjon hozzá. *(Kihúzza az asztalka fiókját,*

kivesz egy kis homokórát, és odaállítja az asztalra, az ellenmérget tartalmazó üveg mellé) Amint az utolsó homokszem is lepereg, vége az előadásnak, és kiderül, sikerrel állta-e ki a próbát. (Leül egy karosszékre az asztal mellé, amelyen a homokóra és az üveg áll) Készen vagyok. (Gabriel rövid hallgatás után feláll a földről, és ingatag léptekkel újra odamegy a trónushoz. Beleül, fogja a könyvet, és kifürkészhetetlen arc kifejezéssel a nyitott oldalra mered. Csend. Végül Gabriel a Márki felé bólint, de nem néz a szemébe. Emez ünnepélyes hangon bejelenti) Kezdődik az előadás. (Ekkor a Márki lassú, már-már szertartásos mozdulattal megfordítja a homokórát, hogy peregni kezdjen a homok. Gabriel, mintha rugóra járna, játszani kezd)

GABRIEL (testi gyengesége ellenére, láthatóan igyekszik uralkodni rosszulletén. Minden idegszálát megfeszítve koncentrálna a szerepére, megpróbálja árnyalni a mondatokat, a szavakat, jelentést vinni minden kéz- és fejmozdulatba; még a legkisebb, legjelentéktelenebb taglejtéséből is süt az emberfeletti igyekezet, hogy a színész jelen nyomorúságán felülemelkedve, nagyszerű áldozati szertartást mutasson be a felsőbbrendű, pózolásból mentes szépség oltárán. Önmaga, saját természetes lényé, meggyőződése és színészi tapasztalatai ellenében játszva, Gabriel testestől-lelkestől átadja magát annak a szívbe markoló és ugyanakkor alázatos alakításnak, amely nagyon messze van attól a szónokias modortól, amelyben a mű részletét először előadta. Olyan természetesen, annyi átérzéssel játszik, hogy az már-már mesterkéltnek tűnik. Nagyon lassan beszél, kitarítja a szüneteket, hagyja, hogy a szíve ritmusa szabja meg az ütemet, és csodálatosan együtt él a szerepével. A Márki lenyűgözve, lélegzetviasszafojtva, mohón fürkészi a színész arcát. Mindkettőjük homlokáról csorogni kezd az izzadság. Minden szünet, minden újabb szó titokzatos, baljós és reménytelen visszhangot kelt a falak és a bútorok között) Mondjátok meg, barátaim... Mondjátok meg ti, akik e szörnyű órán mellettem

vagytok... mit várnak tőlem... milyen viselkedést követel meg tőlem a történelem... a halálomkor... Hősies viselkedést és tökéletes lelki nyugalmat... Példamutatást... De hisz a történelem semmit sem tud a halálról... az egyén haláláról... A történelem elutasítja az egyes eseteket. Általánosít. Hallani sem akar tünetekről, életfunkciókról... Csak az eredmény érdekli... Hát én? Mi vagyok én ebben a gépezetben? Csupán mítosz. A mítoszok pedig nem tudnak sikoltani. Csakhogy akik meghalnak, azok emberek... És az emberek fájdalmak, görcsök, sikoltások közepette halnak meg... nyomorultul pusztulnak el... beszennyezik az ágyat véres hányadékukkal és székletükkel... és félnek... legfőképpen félnek... iszonyúan rettegnek... nem vallásosan, nem attól, ami odaát van... ez nem holmi megnevezhetetlen félelem... ez kinek-kinek a konkrét félelme a konkrét haláltól... mert a halál a félelem nagy rítusa és felszentelése... értitek? *(Amikor idáig ér, Gabriel megtorpan. Az első alkalommal épp ennél a pontnál szakította félbe a Márki. Gabriel, aki rettegve várta a közelgő végszót, most képtelen folytatni. Kérlelhetetlenül megbosszulja magát az a hatalmas erőfeszítés, amellyel eddig uralkodott magán, hogy az állapota ellenére játszani tudjon)*

MÁRKI *(hosszú szünet után, Gabriel kérdő, szorongó tekintete sürgetésére, megértve, hogy a másik nem bírja tovább)* Ennyi elég is lesz. *(Szünet. Gabriel nem mer megszólalni. Fél kérdezni. A Márki azzal is fokozza a feszültséget, hogy nagyon lassan beszél)* Még nem pergett le teljesen a homok... *(Fogja a homokórát, és lefekteti az asztalra)* De ennyi is elég lesz. *(Feláll. Fogja az ellenméreggel teli üveget, és kimérten odamegy ahhoz az asztalhoz, amelyen az italok állnak. Háttal áll, és a teste eltakarja, amit csinál. Egy pohár bort töltött, és most a pohárral a kezében lassan odamegy a színpadhoz. Gabriel sóvár, ugyanakkor rémült tekintettel követi a mozdulatait. Teljes a csend. A Márki felmegy a színpadra. Odalép Gabrielhez, és felé nyújtja a poharat. Gabriel nem szól. Nem mozdul.*

Aztán kinyújtja a karját, és remegő kézzel elveszi a poharat. A szájához emeli. Iszik. Mélyet sóhajt, aztán behunyja a szemét. A Márki elveszi tőle a poharat, és lassan elindul a színpad előtere felé. Gabriel teste ütemesen rázkódni kezd. Zokog. Csöndesen, hüppögve sír, akár egy gyerek. A Márki lelép a színpadról, és gyengéden nézi Gabrielt) Ne sírjon. Ez méltatlan egy olyan emberhez, mint ön.

GABRIEL *(nem néz rá, és nem tudja visszafojtani a könnyeit)* Nem... tehetek... róla... Örömben sírok...

MÁRKI *(lágyan)* Nos, akkor megemelem a kalapomat a bátorsága előtt. *(A színpad egyik széléhez lép, ahonnan félrehúzta a függönyt, és megnyom egy szegélydíszet a falon. A mennyezetről olajozottan és hangtalanul nagy vasrács ereszkedik le, amely másodpercek alatt földet ér, és teljesen lezárja a kis színpad bejáratát)* Igen... ön nagyon bátor, Gabriel. Bátrabb, mint gondoltam. Mert volt mersze kiállni ellenem... mert vállalta a kockázatot, hogy kiáll ellenem, Gabriel, és elvesztette a játszmát... És mert örömmel tudta fogadni a vereségét.

GABRIEL *(lassan felemeli a fejét, és meglátja a rácsot. Nem mozdul. Összetörte, letaglózta az idegfeszültség, és nem képes erőt venni a hangjába)* Hogy... én vesztettem? De hisz... azt mondta... Megígérte... a szavát adta...

MÁRKI *(a karosszéke felé indul, aztán mielőtt leül, szembefordul Gabriellel)* A szavamát meg is tartom. De egy szóval sem mondtam, hogy tetszett a játéka.

GABRIEL De hisz ön... Jaj, ne!... De hisz az imént adta ide... az ellenmérget...

MÁRKI *(kiveszi a zsebéből az érintetlen kis üveget, és megmutatja Gabrielnek. Nyugodtan)* Nem az ellenmérget adtam oda önnek, Gabriel. Éppen ellenkezőleg. Az imént mérgeztem meg.

GABRIEL *(már nem is tud reagálni. Nagyon halkan)* De hát... a bor...

MÁRKI Egy szóval sem mondtam, hogy az a bor, amit először ivott az érkezése után mérgezett volt. Nem... Emlékezzen csak... Ezt ön feltételezte, bizonyos tünetek alapján... *(Leül a karos-*

székbe) Abba csak egy enyhe, ártalmatlan szert kevertem, ami fáradtságot okoz, és megnehezíti az erő kifejtést. *(Elmosolyodik)* Védekeznem kellett az esetleges durva fellépése ellen... *(Rövid szünet. Újra felmutatja az üveget)* Ha bevette volna az ellenmérget, az előbb leírt tünetek percek alatt megszűntek volna. Ez fiziológiai tény, Gabriel. Ön volt az, csakis ön, az ön képzelete, amely megteremtette a fiktív haldoklás érzését. Az egyetlen igazi méreg, az egyetlen halálos méreg, amelynek szavamra nincs semmiféle ismert ellenszere az, amint az imént megivott. *(Újra elmosolyodik. Lágyan)* Látja? Ebben sem csaptam be. *(Az órájára néz)* Korábban azt mondtam, hogy csak néhány perce van hátra, és ez is igaz volt. A különbség csak abban van, hogy ön azt hitte, már megitta a mérget, és az a pár perc ahhoz kell, hogy kifejtse a hatását. Én viszont azt próbáltam meg elmagyarázni, hogy a jelzett idő leteltével, a próba sikerén az élete múlik... vagy a halála. Mióta bevette a mérget, ön halott, Gabriel. *(Zsebre teszi az órát)* Lejárt az ideje, most már nincs hatalma sem az élete, sem a cselekedetei felett. A halál rabszolgája. A halál bezárta a bőrtönébe... és gondja volt rá, hogy bereteszelve a kapukat.

GABRIEL *(nehezen forog a nyelve)* És ez a... rács... miért... kell...?

MÁRKI Mert mostantól fogva a haldoklása veszélyessé válhat. *(Felláll, és közelebb megy a színpadhoz)* Márpedig szeretném háborítatlanul szemlélni, anélkül, hogy a biztonságommal kelljen törődnöm.

GABRIEL *(belekapaszkodik a reménység utolsó, törékeny szalmaszálába)* Egy ember halálát szemlélni... Nem... Az nem lehet... Ön... nem tehetett ilyet... Ez valami újabb csalás... Valami játék... újabb hazugság... *(Megpróbál nevetni, de merev arca csupán groteszk fintorba torzul)* Arról van szó, hogy meg akar ijeszteni... Élvezi a szenvedésemet, igaz? *(A végére cserbenhagyja a hangja. Sírva, lihegve, fuldokolva, kimerülten)* Mondja meg... kérem... Mondja, hogy nem igaz... mondja, hogy csak álmodom...

MÁRKI *(minden megrendülés nélkül)* Nem, Gabriel... nem álmodik... Az ön szerencsétlenségére és az én szerencsémre. Mint mondtam, egyszeri és megismételhetetlen alakítást várok öntől. De talán nem fejeztem ki magam elég pontosan. Voltaképpen nem is alakításról van szó. Hanem magáról a valóságról. Érti? A halál kielégítően valósághű bemutatásának – ahogy korábban, tréfásan ön is megfogalmazta – csupán egyetlen módja van: ...ha valóban meghal.

GABRIEL De... én... korábban... az alakításomban... Megformáltam a félelmet... Rettenetesen féltem... azt hittem, hogy haldoklom...

MÁRKI Ó igen, korábban... Korábban félt, ez igaz. Nagyon félt, de ez nekem nem volt elég. Még mindig volt miben reménykednie. A játékaival szembeszállt velem. Nyerni akart. És éppen mert játszott, még nem tekintette magát visszavonhatatlan vesztesnek. Még nem volt tökéletesen veszve, mint most. *(Felnevet)* Ó, Gabriel!... Színészi ösztöne a végsőig működött. Az utolsó pillanatig szerepet játszott. *(Gabriel mélyet sóhajt, és a feje erőtlenül a mellére csuklik)* Nocsak... Szegény Gabriel, újra elaludt... Elaludt, mert nem maradt más kiút... Mert nem akarja látni, ahogy az élet feltartóztathatatlanul kipereg az ujjai közül... percről-percre... lélegzetvételtől-lélegzetvételre... szívdobbanásról-szívdobbanásra... csendről-csendre fogy... *(Más hangon. Szenvtelenül)* De mindez nem érdekes. Néhány pillanat, és visszanyeri az eszméletét. Az első szer hatása elmúlik, és visszatér önbe a teljes éberség, az erő. És a méreg, az igazi méreg lassan hatni kezd a szervezetére... nagyon lassan... órákig tart majd és fájdalmas lesz... De ne szaladjunk az események elébe, Gabriel barátom. Tartsuk tiszteltben művészetünk formáit és konvencióit. Foglaljunk hát helyet. *(Újra leül a karosszékre)* És most, Gabriel, engedelmével elhallgatok. A függöny már felment. Láthatatlan hegedűkön halk zene csendül fel. A színpadot gyertyák százai világítják meg, és a főszereplő, előírásos öltözékben, felkészül drámai

belépőjére... Ó, micsoda emelkedett, várakozásteljes pillanat... Mennyi vágyakozás sűrűsödhet az első monológot megelőző pillanatokba... De most csitt... A nézőknek csendben kell ülniük a helyükön... Tartsuk be a rituálét. Csitt. Egy pizszenést se. Ma éjjel ősbemutatót látunk, és az előadás... máris kezdődik.

A színpad fényei nagyon lassan kialszanak, és minden sötétbe borul

1978. január-február

JOSEP M. BENET I JORNET
SZÍNÉSZNŐK

Színmű hat képen
*Fordította Jánosházy György**

* Az Euripidész-idézeteket Devecseri Gábor, a Shakespeare-idézetet Mészöly Dezső, az Ibsen-idézetet Hajdu Henrik fordította.

Személyek

LÁNY

GLÒRIA MARC

ASSUMPTA ROCA

MARIA CAMINAL

1

Sötét. Kitörő éljenzés. Heves taps, hosszas bravózás, amely erősödik, gyengül és elhal. Csend. Egy kis térség kivilágosodik, és egy nagyon fiatal lányt látunk

LÁNY Kicsi koromban régi játékszínházat kaptam ajándékba, használtat; kartonból volt, díszletekkel és kis figurákkal, ezek voltak a szereplők. Nem tudtam beleunni a játékba. Egy napon aztán elvittem az iskolába, és hogy, hogy nem, a gyerekek elhánták a figurákat. Többet nem játszottam vele.

115

Az egész tér kivilágosodik. Olaszos színpad, a nyílása kék és arany motívumokkal van kifestve. Üres, ütött-kopott, a falai csupaszok, pillanatnyilag nincs semmi díszlet, talán csak egy hivalkodó függöny lóg félig elhúzva az egyik sarokban. Egy még vonzó, idősebb nő, praktikus, de elegáns öltözetben, határozott és gyors léptekkel fel-alá kezd járni a színpadon

GLÒRIA *(egy pillanatra megáll, körbefordul és fagyos hangon kiáltja)*
A reflektor négy másodperccel előbb jöjjön be, világos? Holnap addig nem húzzuk fel a függönyt, amíg ki nem próbáltuk! *(Hirtelen melegen)* Szeretlek titeket! Jó éjszakát mindenkinek! *(Tovább járkal fel-alá, de a Lány félénken elállja az útját)*

LÁNY Bocsánat, Marc asszony.

GLÒRIA *(tartózkodó mosollyal)* Nos?

LÁNY Megengedi egy pillanatra?

GLÒRIA Ki eresztett be?

LÁNY Szeretnék egy percig beszélni önnel.

GLÒRIA Autogramot akarsz?

LÁNY Nem.

GLÒRIA Be megkönnyebbültem! Végre valami új. Nem tetszett a játékom? Vagy nem láttál játszani?

LÁNY *(lelkesen)* De igen, láttam. Glòria Marc a legkiválóbb színésznő, aki színpadra lépett Empar Ribera óta.

GLÒRIA Igazán? Mit tudsz te erről? Ribera meghalt, mielőtt te megszülettél volna.

LÁNY De ön ismerte őt, ugye? Szeretnék... szeretnék néhány percet kérni öntől, amelyik nap mondja, amikor lehet...

GLÒRIA Ki vagy?

LÁNY Harmadéves színinövendék. Színésznő akarok lenni.

Glòria valamivel őszintébb érdeklődéssel méri végig tetőtől-talpig

GLÒRIA Ahá, színésznő akarsz lenni. Tehetséges vagy?

Szünet

LÁNY Igen.

GLÒRIA Örülök, hogy nem szerénykedsz nekem.

Ettől kezdve Glòria röviden, de megejtő melegséggel beszél

LÁNY Megmagyarázom. Egy darabot akarnak előadni Empar Ribera színésznőről. Az indulásáról. A rendező eljött a színiiskolába, hogy új arcokat keressen hozzá. Lehetőleg ismeretlen lányt választanak ki. Ön... tudja, milyen volt Ribera.

GLÒRIA Nem ismertem az indulásakor. A pályája végét láttam.

LÁNY Ha megkérhetném... Ha nem lehet, hát nem lehet. Egy interjúra. Néhány percre; amikor mondja, ahogy akarja, mindegy.

GLÒRIA Mit akarsz tudni?

LÁNY Bármit Riberáról. Ön mesélhetne. Úgy áll a dolog... A rendező kiválasztott négy számbajöhető jelöltet a szerepre, köz-

tük engem is. Próbát akar tenni velünk. Egyikünk aztán eljátssza a darabot. Tudni szeretném, milyen volt Ribera, hogy jobban megértsem.

GLÒRIA Hány jelölt van, négy?

LÁNY Annyi.

GLÒRIA Négy. *(Talányos mosollyal)* És csak egy játszik az előadás-son. Voltál már profi színpadon?

LÁNY Nem.

GLÒRIA Ez volna az első alkalom.

LÁNY Ez.

GLÒRIA Jópofa dolog.

LÁNY Nem, cseppet sem az. Jól fel akarok készülni a próbára. Ezért, ha ön hajlandó lenne beszélni egy kicsit Riberáról... Tudom, talán csacsiság, talán nem segít abban, hogy kidolgozzam a szerepet.

GLÒRIA Persze, hogy segít, biztos lehetsz benne.

LÁNY Nem szívesen zavarom önt, Marc asszony.

GLÒRIA Nem lesz könnyű; egész nap kötelezettségekkel gyötörnek, amelyeknek a fele nagy semmi, merő hülyeség. De megnézem az előjegyzési naptáramat, hátha találok benne egy rést. *(A magával hordott táskából előveszi a naptárt, és lapozgat benne. Közben beszél)* Nem mondtad még, mi a véleményed az előadásomról. Egy nagy színésznő-jelölt: az effajta közön-ségtől félek a legjobban.

LÁNY El voltam ragadtatva! Ahogy ön hangot vált!... Hogy is gondolt arra, hogy nagy szerzők annyi nőalakját szólaltassa meg egymaga, annyi monológot és drámarészletet?

GLÒRIA *(egy pillanatra felnéz)* Érett nő vagyok, igaz? Sok-sok darabot számítottam eljátszani majd egy nap, amelyet már nem érek meg. Így bepótoltam néhányat, mielőtt még jobban eltelik az idő és... Mielőtt végképpen eltelik az időm. *(Egy pillanatra visszafordítja tekintetét a naptárra, aztán elteszi és járkálni kezd, miközben a Lány követi)* Meglátjuk, jöhetsz-e aznap, amikor mondom. Nem lenne baj, ha nálam találkozoznánk?

LÁNY Ellenkezőleg! Biztosra vettem, hogy nemet fog mondani.

Nagyon köszönöm, Marc asszony!

GLÒRIA (*elmenőben*) Pályatársak vagyunk: tegezzél. Empar Ribera volt a legjobb, nem akadt senki hozzá fogható. Senki. És ha azt hallod, hogy én őt folytatom, ne hidd el. Egy kicsit se. Ribera – Ribera volt. Én pedig én vagyok. És kész.

Kimegy. Glóriával együtt eltűnik a függöny is a sarokból, helyette megjelenik valamilyen gép azokból, amelyek megtöltik a tévéstúdiókat. A Lány nem ment el. Egy másik idősebb nő jön be, erélyes arcvonásokkal, kényelmes, sportos öltözetben. Magában beszél, talán, hogy valaki hallja, de nem okvetlenül

ASSUMPTA Ha nem értenek a tévéhez, menjenek kecskét legeltetni!

Alkalmatlan rendező, alkalmatlan producer és alkalmatlan színészek!! Nem tudom, honnan pottyanhattak ide! Nyilván kevés gázsival beérik, ezért szerződttették őket. Aztán nono, csak semmi izgalom, itt van ez a balek Roca, ez majd kifoltoz mindent, ha kell, és elrendez minden problémát. De uraim, engem azért fizetnek, hogy mutogassam a képernyőn ezt a butuska ábrázatot, amit Isten adott nekem, meg hogy a nép-ség-katonaság halálra röhögje magát a vicceimen, nem azért, hogy műszakiak nyálát és seggét törölgessem, akik nem tudnak rendesen felállítani egy kamerát, és látva, hogy görbén nézek rájuk, öt perc múlva összecsinálják magukat!

LÁNY Roca asszony!

ASSUMPTA (*nyersen*) Mi az?

LÁNY Meg... meghallgatna egy pillanatig?

ASSUMPTA Attól a mafla sminkelőtől jössz?

LÁNY Én...

ASSUMPTA Mondd meg neki, hogy az én arcomra többet rá nem teszi a kezét, még ha az utolsó festékpocsékoló marad is a földön! A saját maszkmesteremet hozom legközelebb, ha sor kerül rá. A gyártásvezető meg ne aggódjon, a magam zsebé-

ből fizetem. Bármilyen hihetetlen, de ha igazi profi vesz kezelésbe, csinosabb leszek, mint ezek a fruskák, akik a seggüket meg a cicijüket mutogatják, és akkora sikerük van – két hétig és fél napig –, de némák, mert Isten nem adta meg nekik azt a fél gramm intelligenciát, ami kell ahhoz, hogy asszonytól született módjára beszéljenek!

LÁNY Nem vagyok sminkes.

ASSUMPTA Akkor honnan a picsából csöppentél ide? Statisztákodsz? Be akarsz futni a tévénél, kicsikém? Helyes, a tévénél nem fizetnek rosszul, és ha sikerül hetenként egyszer szerepelned, ha csak annyira is, hogy egyet büffentesz és eltűnsz, ha ennyit elértél, nyugodt lehetsz, máris befutottál, nép-sze-rű lettél. Én is nép-sze-rű vagyok, és vastagon megfizetnek, hogy marháskodjam, és mindenki azt mondja: „Milyen jópofa ez a Roca: pontosan úgy beszél, mint az a kerge nénikénk”. Kis-lány, a tévénél csak szart kotyvasztanak, de ha nép-sze-rű akarsz lenni, dolgozz a tévénél. Huszonöt éven át színészkedtem az ország valamennyi színházánál, söpörtem a színpadok porát, és nevet is szereztem mesterségemben, olyan fenemód tisztességes darabokban, amelyek a mi nyomorúságos és nevetséges életünkről szólnak. Ó, de azt nem mondhatom, hogy népszerű voltam. Semmiképpen sem! Ami népszerűvé és végül gazdaggá is tett, az a tévé. Nagyon is hálás vagyok. De tudod, mit mondok én neked? Hogy tele van a hócipóm, hogy engem ugyan nem cseszegetnek itt többet, Roca nem tűri tovább! (*Befelé kiabál*) Visszamegyek a színházhoz! Ej, hát nem megyek el egészen, egy cég azt akarja, hogy reklámozzam a képernyőn az eszményi betétet, amely véglegesen megoldja annak a feneségnek a kérdését, amit a nők huszonnyolcból hét napon át viselnek! Amit ezért a reklámért fizetnek – persze, ha már vagy valaki –, abból jó ideig meg lehet élni gond nélkül. Gond nélkül, vagy színészként. Ó, Istenem, színészként!

LÁNY Visszatér a színházhoz, igazán? Ezt várják öntől, Roca asszony.

ASSUMPTA Ugyan ki várja? Meglesz, de nem várja senki, hagyjuk a francba! És neked, aki a tévénél dolgozol, miért fontos, hogy én színházhoz szerződjem? Azok közé tartozol te is, akik igyekeznek elfoglalni a helyemet?

LÁNY Nem!

ASSUMPTA Mert abban nem kétkedem, hogy befutni befutsz! Még egy víziló is befuthat a tévénél!

LÁNY Nem dolgozom a tévénél. Interjút szeretnék.

ASSUMPTA (*felcsattan*) Mit? Eredj kislány, máris leléphetsz! Én nem adok interjúkat. Nem a-ka-rok semmitérő képeslapokban megjeleni. Nem engedem, hogy a lakásom legmeghittebb zugát lefényképezzék, nem mesélem el exkluzív interjúban, hogy a kedvesem faképnél hagyott, és nem tűröm, hogy megleljenek a klinikán, miután új orrot csináltak és kivasalták az arcomat. Tudnivaló, hogy a lakásomnak van egy meghitt, kedves zuga, hogy a kedvesem jó néhányszor otthagyt, és ha úgy hozta kedvem, átszabattam az orromat és kivasaltattam az arcomat. De ez mind a magánéletemhez tartozik. Egyedül az én dolgom, és ti, újságírók, részemről mehettek a fenébe! Lehet, hogy ti ebben lelitek örömtöket, de nekem semmi közöm hozzá!

LÁNY Nem vagyok újságíró.

ASSUMPTA Nagyszerű, akkor nem is kell, hogy interjút kérj tőlem. (*Elindul*)

LÁNY Másféle interjút. Színinövendék vagyok.

Szünet. Assumpta megállt és most először nézi meg igazán a Lányt

ASSUMPTA Á, értem. Még mindig olyan rosszul tanítanak? Kijártam én is a színiiskolát, nem nyertem vele semmit. Nem találtam olyan mestert, aki valamire is megtanított volna. Azazhogy, hazudom, volt egy. Egy asszony.

LÁNY Kérem, beszéljen nekem Empar Riberáról.

Szünet

ASSUMPTA Nincs vesztegetni való időm. (Szünet. A Lány szorongva nézi) Azt akarod hallani tőlem, hogy Ribera volt a legnagyobb? (Szünet) Olyan arcot vágysz, mint egy leforrázott csirke, kislány. (Szünet) Végtere is összejöhetünk egy kis időre, és mondhatok neked Riberáról egyet-mást, amit nem is képzelnél. Most ki akarok menni ebből az odúból, ebből a térsztyágyárból, és nyugodtam meginni egy pohár hideg sört. Mi a francot akarsz tudni? Úgyis biztosan ráveszel.

LÁNY Rajta leszek, Roca asszony. Ha megtudok ezt-azt Riberáról, azt hiszem, segítségre lehet.

ASSUMPTA Tegezz már, ne mind asszonyozzál! Assumpta Roca vagyok. Vagy egyszerűen csak a Roca. Közönséges név, egy senkié. Az enyém: nem cserélném el semmi mással. Tegezz, ne mind asszonyozzál! Persze, nem is tudom, mit vársz tőlem, mert holmi pletykáknak Riberáról nem veszed semmi hasznát. Figyelsz rám, kislány?

Elmegy. A Lány utána néz, miközben eltűnik a tévés díszletelem, és könyvtartó jelenik meg papírlapokkal; talán egy villogó vízszintes fénynyaláb is. Bejön egy harmadik idősebb nő egyszerű ruhában, és felveszi az állványról a papírlapokat

MARIA Mára befejeztük. Holnap reggel pontban nyolckor! Pontosságot kérek; fél négykor kezdődik a keverés, és holnapután már vetítik is a filmet.

A fénynyaláb kialszik. A Lány odalép Mariához

LÁNY Ön Maria Caminal?

MARIA (derűsen) Igen. Kerestél?

LÁNY Meghiszem azt. Nem kis fáradságomba került megtalálni.

MARIA A próbaszinkront nem én csinálom.

LÁNY Pillanatnyilag nincs szükségem munkára. Nem szándékozom filmeket szinkronizálni. Nem azért keresem.

MARIA Mondd hát!

LÁNY Úgy tudom, ön ismerte Empar Riberát, a színésznőt.

MARIA Ugyan már, sok évvel ezelőtt volt az, amiről beszélsz.

LÁNY Ismerte, ugye?

MARIA Igen. Ezért kerestél?

LÁNY Pontosan.

MARIA Ki irányított hozzád?

LÁNY Nyomoztam egy keveset. Ön a színiiskola növendéke volt.

Évfolyamtársa volt Glòria Marc és Assumpta Roca. Hárman együtt jártak.

MARIA Többé-kevésbé.

LÁNY Gondolom, barátnők voltak.

MARIA Kebelbarátnők.

LÁNY Azután is azok maradtak?

MARIA Időnként összejövünk. Igen, azt mondhatom, hogy továbbra is barátnők vagyunk. Persze, nincs erre semmi bizonyosság. Mindenesetre, hétfőn Glòria és Assumpta hozzám jön vacsorára.

LÁNY *(elbűvölve)* Ah!

MARIA *(önmagának)* Mindhárman egyedül. Mint valamikor régen.

(A Lányhoz) Nem kellene veled erről beszélnem.

LÁNY *(állhatatosan)* A színiiskola után más-más utat választottak.

MARIA Különösen én. Végül teljesen a szinkronra adtam a fejem.

Otthagytam a színházat.

LÁNY Nem érdekelte már?

MARIA *(szárazon)* Mit akarsz?

LÁNY Harmadéves növendék vagyok a színiiskolában.

MARIA Te is?

LÁNY És keresek valakit, hogy segítsen.

MARIA Nehéz dolog jó színésznőnek lenni.

LÁNY Tudom.

MARIA Kegyetlen mesterség.

LÁNY Nem számít.

MARIA Számítani fog még. Hogy jutott eszedbe, hogy színésznő legyél?

LÁNY A szüleimtől egy öreg játékszínházat kaptam ajándékba. Azzal játszottam.

MARIA Ó, azok a játékszínházak! Szépek. Főképp amelyeket régebben készítettek. Nekem is volt egyszer. Valóságos ékszer. De nem tartott sokáig.

LÁNY Az enyémet még mindig őrzöm. Akkor, kiskoromban, folyton vele játszottam. De a tetejébe be is öltöztem, és képzelheti, úgy éreztem, hogy magam is ott vagyok a díszletben és együtt játszom a kis figurákkal. *(Más hangon)* Segítségemre lesz?

MARIA Tudom is én. Ha kell...

LÁNY Szükségem van rá, hogy valaki elmondja, milyen volt Empar Ribera.

MARIA No nem; nem tudom, hogy ebben segíthetlek-e.

LÁNY Miért?

MARIA Nem tudom, milyen volt. Ismertem, de nem tudom, milyen volt.

LÁNY Nekem... ki kell állnom egy próbát. Hogy megkapjak egy szerepet egy profi társulatnál. Az első szerepemet. Főszerepet. Úgysem lesz az enyém, nincsenek illúzióim, de nem akarok lemondani arról, hogy megkísérlejem.

MARIA Nyilván nagyon is sok az illúziód. Tudom én, hogy van ez. Miről szól a darab?

LÁNY Empar Ribera életéről. *(Maria elneveti magát)* Szép darab.

MARIA Persze, hogy az, bocsáss meg! *(Tréfásan)* Az egész életéről?

LÁNY Csak az indulásáról.

MARIA Ó, boldog vége lesz.

LÁNY Akar segíteni rajtam? Elmesélné az emlékeit Empar Riberáról?

MARIA Igen, miért ne? Találkozzunk egy este. Én ugyan soha nem értettem, de jól van, beszélek neked azokról az időkről.

LÁNY Úgy véli, hogy ostobaság?

MARIA Micsoda?

LÁNY Nem tudom, mennyire segít, hogy jól eljátszhassam a színpadon, ha megismerem, milyen is volt az az asszony.

MARIA Talán igen, talán nem. Magadnak kell eldöntened.

LÁNY Mikor találkozhatunk?

MARIA Akármelyik nap. Vagyis a hétfő kivételével. Akkor lesz az a vacsora, emlékszel? Az ünnepélyes vacsora. És tegezz, jó?

Sötét

Fény. Glòria, Assumpta és Maria asztalnál ül, amelyn vacsora maradványai látszanak. Hátral a színpad csupasz falai

GLÒRIA Ez még csak terv. És titok: nem akarjuk, hogy híre menjen.

MARIA Ne nézzetek rám! Hamarabb megtudják töletek, mint éntőlem.

ASSUMPTA Mit szólsz az ötlethez?

MARIA Senki sem számít rá, hogy egy nap együtt lát benneteket a színpadon. Ha ez igaz, bomba lesz.

GLÒRIA A dátum megfelelő, és a társulat a legjobb, ami színházban lehetséges.

ASSUMPTA Jó lenne tudni, ki játssza Borkmant.

GLÒRIA Nem lesz semmi gond.

ASSUMPTA De tudni akarom. Gunhild vagy Ella, az nekem mindegy. Válassz te, Glòria! De aki Borkmant játssza, annak meg kell ütnie a mértéket. *(Mariára pillant, akinek lekoppant a szeme)* Beszéljünk másról, mert Maria elalszik.

MARIA *(erőt vesz magán)* Nagyon érdekel a dolog, te csacsi. Éppen csak nem érzem magam valami jól. Beszéljete, én hallgatom!

GLÒRIA Fáj a fejed?

MARIA Olyasmi.

ASSUMPTA Vegyél be fájdalomcsillapítót. Ha nincs itthon, nekem van a táskámban.

MARIA Elmúlik.

ASSUMPTA El kell mennem az orvoshoz. A tévéfelvételek úgy megnyomorítottak, mintha egy szekrény dőlt volna rám. Ez nem múlik el, de szedjen rendbe egy kicsit. Mikor Francesc meghalt, a lát-hatatlan rém, aki szüntelenül figyel, belém vájta a fogát. Hogy mindig emlékezzem a halálára. Mintha el tudnám felejtetni.

GLÒRIA Mikor volt ez? Három éve?

ASSUMPTA Három szaros éve.

GLÒRIA El akartam menni a temetésére, de éppen Belgiumban voltam, és...

ASSUMPTA Nagyon messze van.

GLÒRIA Eljöttem volna akkor is, ha Kínában vagyok. Az volt a baj, hogy az utolsó próbákat tartottuk az operából, amelyet Brüsszelben rendeztem; nem hagyhattam ott.

ASSUMPTA Pocsékabbul éreztem magam, mint amikor az anyám halt meg. Jobban vigyázott rám, pedig csak négy évvel volt idősebb nálam. Mit mondjak még? Aztán az az éjszaka, a telefonhívás, a rohanás a kórházba... A baleset... A bal szeme félig kifolyt... A másikkal még látott. Megfogtam a kezét. Tudta, hogy halálán van. És én színészkedtem, azért vagyok színésznő. De a rém közénk furakodott. Túl sokáig tartott.

MARIA Hallgass már az örökös rémeddel!

ASSUMPTA Látszik, hogy téged nem látogatott meg soha.

MARIA Bizonyára nem vagyok elég fontos személy.

ASSUMPTA Ó, most szurkálózik!

MARIA Nekem szabad szurkálóznom.

ASSUMPTA Hogy érzed magad?

MARIA Megvagyok. Jobban.

GLÒRIA (*Assumptához*) De amikor Francesc meghalt, ott volt neked Maria, akire mindig számíthatsz. Meg a férjed... és a lányod... és a barátaid. Mikor Sean odalett, én senkire se támaszkodhattam.

ASSUMPTA A barátok semmire se jók.

MARIA Köszönöm.

ASSUMPTA Értesz te engem. A férjemet pedig hagyjuk!

GLÒRIA Szerettem volna egy barátot abban a három hétben. Most lesz egy éve. Nektek elmondhatom. Közölték, hogy a betegség gyógyíthatatlan, és nem él tovább két hétnél. Felültem az első repülőgépre, és Londonba mentem. Csak azért, hogy néhányszor futólag lássam. Még szerencse, hogy nem otthon tartották, hanem a klinikán. De a felesége hosszú órákat töltött nála, én

pedig csak a szeretője voltam. Próbáltam beszélni a fejével, hogy valamilyen megegyezésre jussunk, de nem akarta.

MARIA Még szép!

GLÒRIA Sean csak engem szeretett! Mikor végre bemehettem a szobájába, melléje feküdtem, kigomboltam a ruhámat, hogy megtapogathasson, és a nemi szervét kerestem a lepedő alatt. Egy ápolónő rumlizni akart, de Sean, nem is tudom, hogyan, megőrizte a humorát, és megkérdezte tőle, nem akar-e beszállni a buliba... Az ám, de három hét alatt, mert három hét volt, nem kettő, ahogy megesküdtek nekem, mindössze négyszer láthattam. A többi időt a szállodai szobában töltöttem, néztem a tévét és vártam a telefonhívást. Egyedül, folyton egyedül. Olyan jó lett volna, ha velem vagy, Maria.

MARIA Rémes vicceket meséltem volna neked. Az utóbbi időkben az akasztófahumor technikájára szakosodtam.

GLÒRIA Bárcsak ott lettél volna velem! Csak a múltó másodpercek és percek maradtak számomra.

ASSUMPTA És mindannyiszor meghal valakink.

MARIA Hagyjátok ezt a transzcendens dumát. Mikor Anna meghalt, nem nyavalyogtatok ennyit. *(Szünet. Kajánul elmosolyodik, és a szeme sarkából nézi őket)* Persze, mindannyian nagyon fiatalok voltunk.

Szünet

ASSUMPTA Hogy kerül ide Anna? Annyi idő után. Sokat kotyogsz.

GLÒRIA Úgy van.

MARIA Ejtsünk szót másról is! Nemcsak azért vacsoráztatlak benneteket, hogy beszéljete az előadásról, amelyen együtt kell majd szerepelnetek; és amire fenemód szeretném, ha igent mondanátok, hogy végre lássalak benneteket egymás ellen játszani.

GLÒRIA Egymás ellen még tréfából sem.

MARIA Együtt látni titeket a színpadon – erre még nem volt példa; életem álma teljeseodnék ezzel. A két kedvenc boszorkányom!

ASSUMPTA Most hajoljunk meg?

MARIA De hagyjuk ezeket a világregető szarságokat: öt perc beszélőnivalóm volna Glòriával a filmje szinkronjáról.

GLÒRIA *(hirtelen lelkesedéssel)* Az ám! Tudod-e, Assumpta, hogy Maria rendezi annak a filmnek a szinkronját, amelyet Olaszországban csináltam?

ASSUMPTA Ki ne tudná?

GLÒRIA Nagyszerű lesz! A film egy nagy semmi. De ha arra gondolsz, hogy Mariával dolgozom majd... Mióta megtudtam, visszanyertem az illúziómat.

MARIA Még azt is?

GLÒRIA A te kezében biztonságban érzem magam.

MARIA Két nap alatt végzünk vele.

GLÒRIA Ketten újra együtt, annyi év után!

MARIA Egy szinkronszobában. És csak a te hangod számít.

GLÒRIA Szíven ütöttél: számodra ez csak olyan szinkron, mint bármely másik.

MARIA Szeretlek. Nem olyan szinkron lesz, mint bármely másik. Számomra nem. Számomra különleges két nap lesz. Négy menetre osztottam be a felvételeidet. Nem fogsz elfáradni, és nem kell korán kelned. Délelőtt tizenegykor és délután négykor. Még ha nekem tetszenék is, de te elégedetlen vagy egy felvétellel, addig ismétljük, amíg megnyugszol. Jó lesz így?

GLÒRIA Én is szeretlek.

MARIA Akkor kész. Öt perc. A téma nem érdemel többet. Rajta, folytassátok a fontosabbik témát, hallgatlak. Talán behunyom a szemem, de hallgatlak.

ASSUMPTA *(Mariához)* Lányom, olyan tökös vagy, mint egy bika. *(Vidáman felkacag)*

GLÒRIA Mit találsz olyan viccesnek?

ASSUMPTA Saját magam. Tán nem közsismert, milyen jópofa vagyok? Maria viszont nagyon unalmas.

MARIA Rágalom.

ASSUMPTA Én nem. Nem tehetek ellene semmit. Láttam a közön-

séget sírni és bőgni drámai játékomtól. De vígjátéki színészt akarnak látni bennem. Hiába kelek ki az intézményes tunyaság ellen, vagy sikoltozom a Rossz ellen, amely előretör és úrrá lesz a világon, vagy éppen csak durrantok egyre-másra. Ha én ott vagyok, csak a hangomat fogjátok hallani, és a többiek nevetését.

GLÒRIA (*ironikusan*) Igazán?

ASSUMPTA Otthon ugyanez a helyzet. Jövök fáradtan a munkából, újsághírektől felpiszkálva, szidom az anyámat, amiért megszült...

MARIA El tudlak képzelni.

ASSUMPTA Ott találom azt az embert a fotelben üldögélve, és ám-bár tökmindegy, hozzá szólok-e vagy valamilyen bútordarabhoz, mivel mégis valamelyes emberformája van, kiöntöm az epémet, és kitálok neki mindent. Jár a szám, össze-vissza beszélek, és ő csak néz, és egész idő alatt nem hervad le a képéről a végtelen derű, a boldog cinkosság mosolya. Úgy felhergel ezzel, úgy felmegy tőle a cukrom, hogy egyszer, hogy bosszantsam, nem tudtam megállni, és... Kicsúszott a számon, későn kaptam észbe. Lehordtam mindent, a legelvontabb dologtól, mint a haza, a legkonkrétabbig, ami ő. És ő meg se rezzent, mint rendesen. Akkor, bár semmi köze sem volt ahhoz, amit előzőleg összehordtam, a szemébe vágtam, hogy volt egy szeretőm. Hogy nekem volt, nem neki. Aztán elhallgattam. Akkor nagy sokára kinyitotta a száját. Ezek voltak a szavai: „Veled nem lehet unatkozni. Mindig megnevetetsz.” Bevallottam neki, először és utoljára életemben, a szeretőmet. Mire ő: hogy midig megnevettetem. (*Más hangon*) Így hát el kell ismernem, hogy van humorom.

MARIA Egy nap majd, ha képes leszel rá, te hallgatsz, és én mondom el neked, amit gondolok.

ASSUMPTA Nem szeretsz. Csak Glòriát.

MARIA Neki mondtam, hogy szeretem. Neked bebizonyítottam, valahányszor kellett.

Hosszú szünet

GLÒRIA Noha Sean meghalt, és ő volt az a férfi, akit legjobban szerettem, már van egy másik, aki betölti a helyét. Úrrá kell lenni az életen. Nem fogok dühöngve meghalni. Összefeküdtem egy zongoristával, aki felizgatott és feltüzelt a Mozart-játékával. Volt egy rövid és szégyenletes kalandom egy olyan nyomorulttal, aki a szabadfogású birkózást műveli; majd összetört, és közben sírt, hogy magamfajta úrinőt kefélni. Egy ideig olyan kísérettel jöttem-mentem, hogy kénytelen voltam a legfurcsább álruhákat ölteni, mivel a kedvesem miniszteri rangban volt. Aztán... vagy még előtte, volt egy tizenhét éves fiúcska, olasz, olyan, mint egy velencei festmény, akinek sosem volt elég, és aki bűbájos szerelmi tanítvány volt. És most, hogy magunk vagyunk, bevallok valamit. Megismertem egy gyönyörű lesbikus nőt, és elhatároztam, miért ne. Egyáltalán nem is volt rossz. Szexszel vagy szex nélkül, kapcsolatba kerültem az összes érdekes ember felével, akik az évek során megjelentek a lapok kulturális mellékletében. Ezt mind a színház adta nekem. És mindenföltre foszforeszkáló szépségű estéket adott, a teljes érzelmi részegség estéit. De annyit... nem is tudom, melyiket választanám. Talán mégis. Mikor Klütaimnésztra voltam Attikai Heródes római Ódeonjában, az Akropolisz alatt. Hangom azoknak a köveknek a közelében szólt, ahol legelőször hangzottak el a történelem első drámaírójának ezek a szavai. Emlékszem, hogy az égre emeltem arcomat, a csillagos égboltot néztem, miközben szavaltam a szövegemet, és úgy éreztem, összeolvadnak a századok, megszűnik az idő. Egy pillanatra legyőztem a rémet. *(Szünet. Hangot vált, közvetlenebb)* Sohasem játszottam Epidaurosban, de nem kívánhat mindent az ember. A magam módján ura voltam az életnek, nem gondoljátok? *(Szünet)* Pisilni kell. Rögtön jövök.

MARIA Utazgatott a lány.

ASSUMPTA És dugott. *(Szünet. Assumpta feláll. Komoly arccal utá-*

nozza Glòriát, jóformán anélkül, hogy kifigurázná, ámbár időnként közbeszúrja saját megjegyzéseit) A magam módján ura voltam az életnek. Klütaimnésztrát játszottam... Nem szeretem a Klütaimnésztrákat, sajnálom, a görög tragédia hidegen hagy. Klütaimnésztrát játszottam az Attikai Heródes Ódeonjában. Athénben, a Parthenón alatt. Felejtethetetlen éjszaka, varázslatos éjszaka, foszforeszkáló szépségű. Mit jelent az, hogy foszforeszkáló szépségű?

MARIA Az égvilágon semmit.

ASSUMPTA Foszforeszkáló. Az érzelmi részegség éjszakája. Felfúvódtam, mint egy léggömb, és felröppentem az égbe. Csak egy bánat emészt: még nem játszottam a Vatikánban, a Szent Péter téren és a pápa előtt. *(Glòria belépett Assumpta mögött, aki Maria felé fordulva játszik, és így nem látja. Maria pedig nem jelzi Glòria ottlétét)* Csalódott nő volnék? Nem annyira, mint ti, talán azért, mert összefeküdtem egy velencei festménnyel... és egy orángutánnal az afrikai őserdőből... meg egy lesbikussal. Vagy kettővel. Ebben is sikerült utánoznom tudjátok kit. Ebben is utolértem azt a gonosz teremtet, aki rátette a kezét a jövőbeli életünkre. Tehát eljutottam a csúcra. És most pisilni kell. Rögtön jövök. *(Megfordul, mint aki menni készül, és szemben találja Glòriát. Egy pillanatra meghökken, egy mosolygó Glòriát lát, és nyomban feltalálja magát)* Maria, pizsok kurva vagy. *(Meghajol Glòria felé)* Függöny. *(Glòria tapsol)*

GLÒRIA Bravó, bravó, bravó! *(Mariához)* Köszönöm, hogy nem szakítottad félbe az előadást.

MARIA Pizsok kurva vagyok. Vagyis nem sokban különbözöm tőletek.

GLÒRIA Úlj le, Assumpta! Most rajtam a sor.

A két nő összenéz

ASSUMPTA Így megtisztelsz?

GLÒRIA El nem mulasztanám.

ASSUMPTA Türelmetlenül várom.

Leül. Glòria fokozódó sértődöttséggel kezdi utánozni Assumptát, ami gátolja a hiteles utánzásban

GLÒRIA Utálom a tévét. A tévé tett nép-sze-rű-vé. Nem akarok feltétlenül nép-sze-rű lenni. Bármelyik majom, ha segge és szilikoncijje van, nép-sze-rű lehet. Színésznő vagyok. De hát egy kis lóvét akartam szerezni, és áldozatot kellett hoznom. Most van lóvém, és leszarhatom a tévét, amely gazdaggá tett. Csak hogy közben a város bohóca lettem. Ó, milyen igazságtalanság! Nem vagyok bohóc. De miért olyan rossz dolog bohócnak lenni? Kérlek, én színésznő vagyok. Olyan színésznő, aki el tud játszani bármit. Drámát vagy komédiát. Tragika és bohóc is. Nem, tragédiát nem. Azok a tragédiák, a tunikák és koturnusok... Fúj, milyen nevetségesek! És bohócot sem. Lélektelen bábuk. Jobban szeretem a középfajt, egy drámát vagy vígjátékot. Középfajú művészetet választottam. És nyugalmas életet. Középfajút. Persze, néha, ugye, néha valami... valami nosztalgia-félét érzek... Mi után érzel nosztalgiát? Emlékszel még. Mindhárman emlékszünk. Hány éve annak a késő tavasznak és kora nyárnak? Mi után érzel nosztalgiát, Assumpta? Nem tudom, nosztalgiát mondjak-e, vagy irigységet.

Szünet. Leül

ASSUMPTA Nagy színésznő vagy. De az utánzást hagyd nekem!
MARIA Ne bontsunk egy üveg whiskyt?

ASSUMPTA Te és én kissé különböző utat választottunk, kedves Glòria.

GLÒRIA Ebben biztos lehetsz.

MARIA Ha nem kell whisky, mivel már megvacsoráztunk, el is mehettek. Fáj a fejem, nem akar elmúlni.

ASSUMPTA Hozd a whiskyt! És vegyél be csillapítót, fogadj szót! Neki és nekem van valami mondanivalónk egymásnak, és te vagy az eszményi közönség.

GLÒRIA Mi mondanivalód lehetne még, ha ismerem minden gondolatod? Mi olyat mondhatnál, amiről én ne tudnám, miből ered?

ASSUMPTA Egyszerűen jól esik kipakolni, ami a begyemben van.

GLÒRIA De még nem fejeztem be. Hagyd, hogy én kezdjem!

MARIA A whiskyt jéggel vagy anélkül?

ASSUMPTA Jéggel.

GLÒRIA Három kockával. Hadd fejezzem be! Az irigységed. Egész este azt éreztem. A férjeden kívül, aki egy fotelben ül otthon, ezen a bútordarabon kívül – ahogy te mondtad –, aki biztosan megcsal minden titkárnővel a vállalatánál...

ASSUMPTA Ó, micsoda felfedezés; most tönkretetted az életemet!

GLÒRIA Ezen az úron kívül összesen egy szál szeretőd volt az egész kibaszott életemben!

MARIA Ne légy közönséges, Assumpta a közönséges.

GLÒRIA Egyetlen egy szeretőd! És azon sem csodálkoznék, ha az is félig csak a képzeletedben létezne!

ASSUMPTA És akkor?

GLÒRIA Semmi, csak egy példa! Dráma és vígjáték, de soha azon innen vagy túl! Egy olyan ember abszolút közepszerűsége, aki nem mert élni, és akit halálában is gyötörni fog mindaz, amit kiengedett a kezéből. Itt fogsz megposhadni ebben a provinciális városban, nincs bátorságod átugrani egy köpésnyi tengeren és a hegyeken, amelyek nem többek holmi kartondobozoknál. Magad választottad, lányom! És irigyelj, ha akarsz, de ne próbálj megkarmolni! Karmold azt, aki tehet a bajaidról, karmold össze a tulajdon képedet! Ezzel talán rendbe is hozod, mert amikor megműtötték, jól elrondították!

ASSUMPTA Neked viszont a képedet, amelyet kezd már jóvátehetetlenül megrágni a moly, hosszú éveken át sikerült megőrizned mint jó hamisítványt nemzetközi garanciabélyeggel. A nagy Glòria Marc, egyik repülőgépből a másikba, egyik fesztiválról a másikra, mindig isteni személyek között, mindig a szaksajtó címlap-figurái között, de nagyon vigyázva,

nehogy melléfogjon, nehogy kilógjön a sorból, amikor egy jeles múmiából álló közönségnek felszolgálja az egyetlen menüt, amit várnak és elfogadnak, az ötcsillagos reggelit: sterilizált, tiszta szart, illatosítva és sztaniolba csomagolva!

GLÒRIA Olcsó mese. Meglehet, hogy szerte a világban egyszer-másszor több undorral mint kedvvel kellett köszönnöm és mosolyognom, de esküszöm, hogy meg is adtam az árát! Félelem nélkül, gondolkodás nélkül, és utólagos megbánás nélkül. Azon a tavaszon és azon a nyáron, amelyet mindketten ismertek, megtanultam, hogy mi emberek egyedül vagyunk. Nagy felfedezés! Így haladtam előre, mind meszezebb, én és a színházam, ameddig csak elérhettem, és nem panaszkodhatom, hogy meddig értem el.

ASSUMPTA Eközben én megmaradtam provinciális városomban, annak mértékével mértem, és talán vele együtt nőtem, darabcskákban játszottam, amelyek nem szóltak istenekről és hősökről, sem kozmikus hatalmakról, sem a Nagy Végső Gondolatról. Élő, kis, hétköznapi, hús-vér emberekről szóltak, a szomszédaimról és az ő középszerű bajaikról, amelyek éppoly középszerűek, amilyennek engem mondasz. És egy rövid időre megtaláltam az üdvösséget ezekkel az emberekkel, üdvözlünk mindnyájan a színház révén, de nem azzal, hogy a színházat szolgáltam, hanem azokat, akik a játékomat nézték. Látod? Nem voltak szeretőim, de most jövök rá, hogy sohasem maradtam egyedül.

GLÒRIA Szent együgyűség: mindig egyedül vagyunk!

Szünet

MARIA Úgy sejtem, nem fogtok együtt játszani. *(Csend)* Várható volt; milyen kár.

GLÒRIA Késő van, megyek. Hol hagytam a táskámat?

MARIA Egy pillanat. Én még nem beszéltem magamról és az én ragyogó karrieremről. Rövid leszek, mert fáradt vagyok, és

mert egyikőtök sem fog ellentmondani. *(Szünet. A másik kettő összenéz, esetleg vállat vonnak, esetleg csöndesen leülnek)* Köszönöm. Az én bámulatos karrierem. Akkor, a késő tavasz előtt, amelyről Glòria beszélt, színésznő akartam lenni. Azok akartunk lenni mind a négyen. Mi hárman... és ő. De eltelt a nyár, és beálltam a szinkronhoz. És ott is ragadtam. Egy igazi színésznőnek adom a hangomat, felcserélem a nyelvét az enyémmel, igyekszem jól csinálni. Jó profi vagyok. Rendezem más színészek és színésznők szinkronhangját is. Igyekszem azt is jól csinálni. Tudom, mit gondoltok. Alacsonyrendű munka, szinte méltatlan munka. Legalábbis tihozzátok méltatlan. És ráadásul úgy tűnik, kérészeletű munka. Száz évvel ezelőtt nem volt szinkron. És száz év múlva, gondolom, de senki sem próféta, megint nem lesz. Valami más módja lesz, ki tudja, mi. És akkor valaki rábukkan valahol a „szinkron” szóra, de nem érti. Volt, nincs. Így történhet. Ó, milyen fájdalmas! Nem keltek szóalmat? Sajnálom, de a tükrötök vagyok. Civalodhattok, vitatkozhattok, hogy melyikőtöknek volt több diadalmas estéje, de elmúlik minden, ti magatok és az emléketek, és a kis és nagy darabok emléke is, amelyekben játszottatok. Miért nem nyugosztok meg már? Csak teljék el némi idő, ki merem mondani, végül Shakespeare is eltűnik majd. Shakespeare? Idő kérdése. *(Szünet)* Nincs jövő. Semmi sem halhatatlan. Alapjában az ellenkezőjét hiszitek. Sajnálom, nem. Semmi. Ha ezt tudjuk, az segít, hogy némi derűvel és neheztelés nélkül folytassuk. Minden neheztelés nélkül régi idők ócska törtéirai miatt. *(Szünet)* Jó, talán mégis maradt bennem egy kis neheztelés. *(Szünet)* Beszéljünk egyébről! Tudod, mit mondanak rólad, Glòria? Hogy frigid vagy. És tudod, mit mondanak terólad, Assumpta? Hogy átázoltál mindenkinek a holttestén, aki utadba állt. *(Szünet)* Most mehettek. Jó éjszakát.

Fény. Rendetlen szobabelső elemei. Könyvek. Telefon. Hátral a színpad csupasz falai látszanak. Glòria beengedi a Lányt, aki virágcsokorral jön

GLÒRIA Gyere be! Gyere be és ülj le!

LÁNY *(átadja a virágot)* Tessék.

GLÒRIA Nekem? Mire való ez? Gyönyörűek. Nem kellett volna.

LÁNY Az utolsó pillanatban vettem. Gondoltam egyet, és már meg is volt.

GLÒRIA Ide teszem, és beszélgetés közben nézhetjük. Mit innál?

LÁNY Egyelőre semmit.

GLÒRIA Nem kínálhatlak sokfélével. Ez a lakás borzalom. Olyan, mint egy cigánytanya. Folyton jövök-megyek. Egy megbízható embert kellene keresnem, aki tisztességes külsővel ruházza fel. De lehet, hogy itt hagyom, és végleg kiköltözöm falura... Meglátjuk. Hogy áll a szerepróba dolga?

LÁNY Még nem kezdődött el. Azt mondják, a döntőre kettő marad.

GLÒRIA Két jelölt, vagy két próba?

LÁNY Két próba. Jelölt...

GLÒRIA Négy van.

LÁNY Emlékszik még.

GLÒRIA Ismerem a rendezőt. Egyszer majdnem felkértem, hogy rendezze egy szerepemet. Nem versenylő, de nem is málház öszvér. Pedig a rendezők között sok az öszvér.

LÁNY Volt néhány rendezése... amelyet nem találtam rossznak.

GLÒRIA Tudja, hogy eljöttél hozzám?

LÁNY Nem! Szégyellném megmondani neki.

GLÒRIA De bizony tudja.

LÁNY Nem, nem!

GLÒRIA Elmondtam neki én. *(Szünet)*

LÁNY Hogy?

GLÒRIA Eljött megnézni az estemet, aztán megvárta, hogy üdvözljön. Elmesélte, mit vállalt fel, és elmondtam neki, hogy az egyik lány, akit a főszerepre kiválasztott, hozzám fordult, hogy beszéljek neki az alakról. *(Szünet)*

LÁNY És ő... Hogy fogadta?

GLÒRIA Nem vagy a kedvence, de kért, hogy figyeljelek, és aztán mondjam el a véleményemet. *(Szünet)*

LÁNY Azt hiszem, elmegyek.

GLÒRIA Ugyan már! Legyőzted a szégyenkezésedet és interjút kértél tőlem, és amikor megkaptad, el akarsz menni?

LÁNY Csakhogy... Sajnálom, csakhogy...

GLÒRIA Csakhogy a helyzet megváltozott.

LÁNY Igen.

GLÒRIA Jobbra változott. Több szem többet lát. Azt mondtad, jó vagy.

LÁNY Önhöz nem azért jöttem, hogy próbára tegyen.

GLÒRIA Hagyd már azt az önzést, micsoda hóbort! Tegezz. Nem mondta senki, hogy itt próbára kell állnod. Én állok próbára. Neked kell hasznot húznod belőlem. Az Empar Riberához fűződő emlékeimből. Nem akarod meghallgatni? *(Szünet)*

LÁNY De igen.

GLÒRIA Felejtsd el azt a próbát! Nem biztos, hogy az egyetlen nagy alkalom az életedben.

LÁNY Nem könnyíti meg, hogy elfelejtsem.

GLÒRIA Négy jelölt.

LÁNY Négy.

GLÒRIA Ne izgulj már, hanem kérdezz! Amit csak akarsz.

LÁNY Most innék egy kis whiskyt, ha lehet.

GLÒRIA Van whiskym. Jéggel?

LÁNY Három kockával.

GLÒRIA Természetesen. *(Hangot vált)* Empar Ribera. Színésznő akartam lenni, és ő adta hozzá az első lökést. Az ilyen lökések

veszedelmesek, el is bukhat az ember, de azt mondják, én felrepültem.

LÁNY Iphigeneia szerepével.

GLÒRIA Iphigeneia szerepével.

LÁNY Nagy este lehetett.

GLÒRIA Csak néhány pillanatára emlékszem.

LÁNY És azután... Ribera... továbbra is segítette... segített?

GLÒRIA Nemsokára meghalt, pár hónap múlva, a szülővárosában, a fivérénel. Vonatra ültem, és rohantam a temetésére. Temérdek ember. A gyászolók élén a város vezetői és a testvére, Enric Ribera, egy talán még nála is kiválóbb színész.

LÁNY Láttá őket együtt játszani vagy egyszer?

GLÒRIA Azt hiszem, kétszer. Mielőtt a színiiskolába kerültem volna.

LÁNY Tetszettek is.

GLÒRIA Kötelezőnek éreztem, hogy el legyek ragadtatva. A kor legtekintélyesebb színészpárosa volt. Később egy időben kétségbe vontam, hogy igazán tetszettek. Mikor aztán megismertem, úgy döntöttem, igen, fellelkesítettek.

LÁNY A színiiskolában ismerted meg.

GLÒRIA De nem azonnal. Bocsáss meg, Riberával együtt magamról is beszélnem kell.

LÁNY Nem baj, nagyon jó így.

GLÒRIA Meggyőződésből mondod, vagy udvariasságból, vagy mert hogy sose lehet tudni?

LÁNY (*lassan*) Hogyan?

GLÒRIA (*mosolyog*) Nem kerülheted el, hát kedveskedni akarsz.

LÁNY (*elsápad*) Miért beszél így velem? (*Feláll*) Ön nem akarja, hogy elfelejtsem azt a próbát. Hagyjuk az egészet!

GLÒRIA Megállj, megállj! Ül le! Nyílt beszéd nem tűr félreértést. Tekintsd tréfának! Ne vess rajta, önmagadon és rajtam is! Ül le! (*A Lány leül*) Megpróbálsz?

LÁNY Ha nem teszem, biztosan rémes véleménynyel leszel felőlem.

GLÒRIA Így tetszel nekem! (*Nevet*) Illúziókkal eltelve léptem be a színiiskolába, de amit kaptam, a teljes kiábrándulás volt.

LÁNY Ah, velem is ez történt.

GLÒRIA Nem tesz semmit, ki kell bírni.

LÁNY Igen, megtanuljuk, hogy ki kell bírni.

GLÒRIA Ritka az olyan illúzió, amely testet öltve olyan, amilyennek álmotduk. Az én időmben a helyzet mindenképpen katasztrofális volt. Mocskos tantermek, korpás tanárok, pókhálók és semmitmondó szájalás. Akkor, a második évben, egyszercsak megjelent ő, Empar Ribera, a szent szörny, aki méltóztatott eljönni, hogy átadja nekünk a bölcsességét.

LÁNY És aztán?

GLÒRIA Az izgágább diákok teljes szkepticizmussal fogadtuk. Ekkor vontam kétségbe, hogy igazán tetszettek nekem az alakításai. Mire taníthat minket egy dölyfös tekintetű öregasszony, aki nevetséges kurta, gyors léptekkel jár? Egy őslény volt előttünk, aki a testvérével már minden hivatalos elismerést leartott, és aki a legjobb, amit tehet, az, hogy meghal, és átengedi nekünk a színpadot.

LÁNY És elkezdődtek az órák.

GLÒRIA Úgy van. Nagy meglepetésünkre ez a ráncos, kimázolt öregasszony úgy megértett minket, ahogy senki más nem értett meg azelőtt, és olyan ösztönzést kaptunk tőle, amilyenben senkitől sem volt még részünk. Újra felfedeztette velünk a színházat.

LÁNY Igazán?

GLÒRIA Látnod kellett volna! Kíváncsian faggatott, honnan jövünk, és hová akarunk eljutni... Nem voltak ezek szokványos órák. Először meg akart ismerni bennünket. Maga köré gyűjtött, mint a kotlós, tréfálkozott és csipkelődött, hogy elűzze a szégyenkezésünket... Vagy komolyra váltott át, és azt mondta, hogy a színház etikája az élet etikája. *(Nevet, nem tudni, miért)* És egyszercsak azon kaptuk magunkat, hogy a színházról beszélünk, antikről és modernről. Csúfolta például a szörnyűséges darabokat, amelyekben élete során kénytelen volt játszani... Aztán hirtelen, minden átmenet nélkül, kinyújtotta

a kezét, mintha elsöpörné a fecsegésünket, és a beállott csendben kezdte mondani a repertoárját. Rekedt, legalábbis akkor már rekedt hangon, amely ólomsúllyal hullatta a szavakat. Mondta, mondta, aztán egy reccsenéssel hirtelen abbahagyta, és azt mondta, nem, nem szabad így, ehhez fiatal hang kell, és közöttünk keresgélt, kijelölte valamelyikünket, szöveget nyomott a kezünkbe, biztatott és zsémbelt: „Kész, kész, ezeket a szavakat neked kell elmondanod, a te hangodhoz illenek ezek a szerelmes mondatok...” És mindegyik úgy érezte, mintha az ő folytatása volna, Ribera folytatása, és olvasott, olvasott, beleadva minden erejét, energiáját, ő pedig oda-odacsapott, belecsípett, türelmetlenkedett, sóhajtozott, és végül egy hévvel, örömmel, diadalmámmorral áthatott kiáltással újra hozzáadta a maga hangját a másikéhoz, miközben a szöveg a csúcsra ért, majd lassan hullott a befejező mondatok felé.

LÁNY Engem soha senki sem tanított így!

GLÒRIA Nem volt éppen ortodox oktatási módszer. Színtiszta szenvedély volt, semmi más. De nekünk ez kellett.

LÁNY Hogy egyeztette össze, hogy a színházban is játszott, és az óráit sem adta fel?

GLÒRIA Nem, nem jól értetted. Ribera nyugalomba vonult. Nem játszott már, úgy határozott, hogy elég volt. Akkor felajánlották neki a színiiskolai órákat, és elfogadta. Érted? Csak két tanévre.

LÁNY Igen, olvastam az iskola évkönyveiben.

GLÒRIA Csak arra a két évre, velünk. Senkinek sem volt benne része se előttünk, se utánunk. Mi voltunk a kiváltságosak, az ő egyetlen diákjai. Tulajdonképpen csak egy évig akarta csinálni, fáradtnak érezte magát, de vállalta a másik évre is, mert kivételesen jó évfolyam voltunk, szeretett bennünket, vagy legalábbis jól érezte magát köztünk, és nem akart elhagyni.

LÁNY Ott volt Assumpta Roca is.

GLÒRIA És mások. Nagyon jó évfolyam volt. Egy idő után a közte és köztünk levő kapcsolat túlnőtt az iskola falain. Otthon foga-

dott minket, órákig beszélgettünk, emlékeket mutatott, fényképeket, karikatúrákat, újságkivágásokat, kedves tárgyakat... Volt ott egy régi játékszínház, amelyet kimondottan az ő számára készítettek. Csodás játékszer, tudod, mire gondolk?

LÁNY Nekem is van egy.

GLÒRIA Nem hiszem, hogy felérne az övével. Nem hiányzott belőle semmi, ami egy igazi színházhoz kell. Bíbor, kék és arany, csodálatos darab.

LÁNY Bíbor, kék és arany?

GLÒRIA Beszélhetnék neked sok szép és érdekes dologról ott a lakásában... Nézelődtünk, megfogtunk ezt-azt, kérdezősködtünk, aztán hirtelen meglegelte, és énekeltetett, szavaltatott minket. Egy adott pillanatban váratlanul felállt a fotelból, amelyben ülni szokott; egy pillantás, egy észrevehetetlen mozdulat, és láthatatlan kör, bűvös kör alakult körülötte. Ez volt az ő pillanata. Játsszani kezdett, játszani a maga ódon módján, de csodálatosan, a ráncáival, a rekedt hangjával együtt... Csodálatosan, és egyedül nekünk. Aztán, ha szerencsénk volt, valamilyen különleges nap, cinkos mosollyal szépen megkért, hogy maradjunk ott vacsorára. A cselédlány tiltakozott, de ő csak nevetett, mi pedig úgy tettünk, mintha nem akarnánk a terhére lenni, de Ribera kinevette a cselédlányt, meg saját magát, a magányos öregasszonyt, aki társaságra vágyik, most, hogy a fivére talán messze jár... Nem volt kiút, engedtünk. Értesítettük a családunkat, és vele maradtunk kora reggelig. *(Szünet)* Kiváltságnak tartom, hogy megélhettem azokat a napokat... Az aranykort. *(Szünet)* Végül, mikor a harmadik tanévünk, a második övele, tavasz végére befejeződött, egy este, ismét őnála, ismét vacsora után, azt mondta, felhagy az egésszel, elég volt, Isten áldjon, számára véget ért a színház. Csak, pontosan ezekkel a szavakkal mondta, csak annyit tehet még, hogy egy utolsó bizonyosságát adja szeretetének. Megrendezi az *Iphigeneiát*, az első darabok egyikét, amelyeket fiatal korában eljátszott, és négyünk közül egyik lesz a főszereplő.

LÁNY Négy? Csak négy lány volt az évfolyamon?

GLÒRIA Nem, mit beszélsz, sokkal több nő volt, mint férfi.

LÁNY Akkor miért négy?

GLÒRIA *(szünet)* Megmagyarázom. A négy. Abból az évfolyamból mi négyen tűntünk ki igazán: négy színésztanonc, aki mindig együtt járt, és Ribera szerint mi adtunk szint az évfolyamnak. Nem szerénykedhetem. Ribera négyünkre való tekintettel tanított, fáradsága ellenére, még egy évig. Mi megtaláltuk őt, és ő megtalált minket.

LÁNY De a látogatások, a vacsorák, a reggelig tartó éjszakázások...

GLÒRIA Kevés kivétellel csak négyünket illették. Annát, Assumptát, Mariát és engem. Csak nem képzelted? Az évfolyam minden diákja vacsorára Empar Riberánál?

LÁNY Assumpta, vagyis Assumpta Roca?

GLÒRIA Ő.

LÁNY És Maria. Talán Maria Caminal.

GLÒRIA Honnan tudod a nevét?

LÁNY Azt hiszem, szinkronnal foglalkozik.

GLÒRIA Sok mindent tudsz. Elragadó lány.

LÁNY A negyedik, Anna, nem tudom, kicsoda.

GLÒRIA Anna meghalt. Vele szemben tartozásom van. Ribera nevelt bennünket, színházetikát oltott belénk, egyfajta színházszemléletet, ami csöppet sem vallás, hanem bizonyos gondolkodás- és látásmód volt. Hogy ezt kifejezze, meg akarta rendezni az *Iphigeneia Auliszbant*. Alkalma nyílt újra egy társulatot összehozni, és felajánlottak neki egy szabadtéri színházat. Azon a nyáron négyünk közül egyik Iphigeneiát játszhatta.

LÁNY Ön volt az.

GLÒRIA Nem, várj még. Ribera tétovázott. Különleges Iphigeneiát akart, az ő Iphigeneiáját. Tudod, a király háborúba készül, igazságos háborúba, de nem fúj a szél, nem tudnak kifutni a hajók. Végül megszólalnak az istenek. Hogy a hajók útra kelhessenek, fel kell áldozni valakit, a király leányát, Iphigeneiát. Iphigeneia feláldozza magát a közért. Feláldozzák, és a szél

végre feldagasztja a Trójába induló vitorlákat. A közjó felette áll az egyetlen ember javának. Iphigeneiának nyugodtan kellett szembenéznie az áldozattal. Melyikünk hozná ki a legáryaltabban ezt az értelmezést? Gondolom, nem volt könnyű döntenie. És Annát választotta.

LÁNY Téged.

GLÒRIA Később. Két héttel a bemutató előtt Anna megbetegedett.

Fel kellett adnia a szerepet. Ribera erélyesen rendezett, ez volt az utolsó erőfeszítése, és a színházi emberek körében, azok között, akik szeretik a színházat, nagy volt a várakozás. De nem volt Iphigeneia. Mondtam már, ugye, hogy csak két héttünk maradt a bemutatóig? Akkor, nos, akkor került hozzám a szerep. „Mered vállalni?” – kérdezte Ribera. Ezt kérdezte, és az arca nem volt valami szívélyes. Elkecsereedett arc volt, de határozott. Igent mondtam. Két hétig jóformán nem is aludtam. Tanultam, próbáltam, tanultam, próbáltam. Iphigeneia talán nem a leghosszabb szerep a darabban, de ő áll a közép-pontban. Gyöngéd szüzet kellett játszanom, aki, amikor éppen készül feleségül menni a szeretett férfihoz, belenyugszik, hogy feláldozzák népe érdekében. A bemutató estéje, a zsúfolt széksorok, a tunika, melyet Empar Ribera segített elrendeznem, rám szögezett, figyelő szeme, aztán az utolsó pillanatban újra a kérdés: „Mered vállalni?” Rábólintottam, és kimentem a színpadra. *(Hirtelen elindul, és a szobában heverő könyvek között keresgél)* Hol van? Ezek között lesz. *(Felvesz egy megviselt könyvet és lapoz benne)* Itt van, ni csak, félig elfelejtettem. Ez az. *(Olvas)* „Halld, anyám, mi gondolat szállt, míg töprengtem, énbélém.” Ez áll a tragédia végén. „Halld, anyám, mi gondolat szállt...” Ez már az én hangom, nem Iphigeneia hangja! Próbáld meg! Olvasd!

LÁNY *(ijedt meglepetéssel)* Én? Nem, én nem.

GLÒRIA Igen, próbáld csak meg, könnyű.

LÁNY Nem, nem tudom... nem bírom.

GLÒRIA Riberának nem lehetett nemet mondani. Tudni akarsz

valamit Riberáról? No tessék: veszélyes volt nemet mondani neki. Olvass! Képzeld el azt az estét! Majd elmesélem. Olvass!

„Halld, anyám, mi gondolat szállt, míg töprengtem, énbelém.”

LÁNY *(fogja a könyvet, és gépiesen olvas)* „Halld, anyám, mi gondolat szállt, míg töprengtem, énbelém.”

GLÒRIA Hangosabban!

LÁNY „Meg kell halnom, így döntöttem, de azt kívánom, ez dicsőségben történjék meg, rút haragtól mentesen.”

GLÒRIA „Rút haragtól mentesen!” Éreztem, hogy Ribera ott van, tettekrelesen, a tekintetével átölel és irányít. Folytasd csak, ne állj meg!

LÁNY „Együtt vizsgálj meg velem most, anyám, hogy jól szólok-e. Most a nagy Hellász egészen csak reám néz.” *(A Lány igyekszik árnyalni, igyekszik koncentrálni. Glòria jeleket ad neki, mozdulatokkal kíséri szavait, ösztönzi, hogy mozogjon és utánozza őt)* „Rajtam áll, útrakelnek-e hajóink, porbahull-e Phrúgia, és hogy asszonyainkat eztán barbár ne rabolja el boldog hellén otthonunkból.”

GLÒRIA Ekkor talán fölemeltem a fejemet, nem emlékszem, talán életemben először kinéztem a közönségre, talán félig-meddig láttam is árnyakat, talán megéreztem, hogy ez az ellenség, amelyet le kell győzni!

LÁNY „Ezt, ha meghalok, kivívom mind – s ezért a hírnevem, mint azé, ki megmentette Hellászt, boldog s nagy marad!”

GLÒRIA „Boldog s nagy marad!”

LÁNY „Életemhez ragaszkodni miért akarnék oly nagyon? Hisz nemcsak magadnak szültél – egész Hellaszé vagyok!”

GLÒRIA Egy kis rátartiságot! Adj bele egy kis rátartiságot! Ártatlan lány volt ez, de rátarti is! Győzőm kellett az ellenségen, azokon az árnyakon előttem, és csak egy másik árnyék segített, a Riberáé, aki ott őrködött mögöttem, mint egy hűséges, de veszedelmes kutya!

LÁNY „Férfiak bizony sokezren, pajzsborított férfiak, és evezve sok-sok ezren, mert hazájuk szenvedett, bátrak az ellenségre törni

és meghalni Hellászért: s mindezt megíúsítsa most az én egyetlen életem? Hol az igazság? Árva szót is szólhatnék-e ellene?”

GLÒRIA Feszüljenek az idegek! Egy köhintést sem akartam hallani! Azok a kurafiak, akik azért fizettek, hogy lássák, hogyan erőlködöm és kínlódom, akik szemernyi irgalom nélkül néztek, és azt mérlegelték, megérem-e a pénzt, amit a jegyért kiadtak, hallgassanak és hódoljanak meg a szavaimnak!

LÁNY „És ha Artemisz kívánja áldozatnak testemet, én, halandó leány, az istennőnek álljak ellene? Nem lehet!”

GLÒRIA Nem, nem, nem!

LÁNY „Hellén hazámnak áldozom fel testemet. Öljetek meg, s Trója vesszen. Ez lesz majd emlékjelem hosszan-élő, és a nászom, sarjadékom, hírnevem. Hellén légyen úr a barbár fölött, nem hellén fölött a barbár, anyám: mivelhogy szolganép az, s ez szabad.” *(A Lány tőle telhetően jól szavalt, düh, félelem és felajzottság keverékével. Most elhallgat és Glòriára néz)* Vége.

GLÒRIA Nem, nem volt vége! Volt még néhány replikám. És végül azzal a sikollyal fejeztem be: „Drága fényem, üdv neked. Derülj, derülj!”, az utolsó szavakkal az áldozat előtt. Kimentem a színpadról, Ribera megragadta a karomat, és csak annyit mondott: „Jó”. És akkor a széksorokban ülő disznók tapsolni kezdtek!

LÁNY Jól csináltam?

GLÒRIA És ösztön, kedv, düh hajtott, hogy kimenjek és meghajoljak, megbizonyosodjam, valóban győztem-e. De ha tudni akarod, milyen volt Ribera, elmondhatom, hogy visszatartott: megfogta a karomat, és visszatartott. Azt mondta: „Csak várjnak. Tanuld meg, hogy náluk is nagyobb kurvának kell lenned.”

LÁNY Marc asszony, jól csináltam?

GLÒRIA Csak néhány másodperc volt, aztán kiengedett, intett, hogy most igen. És kimentem. A taps pedig felerősödött, és én arra gondoltam: most a kezemben vagytok!

LÁNY Jól csináltam?

GLÒRIA És először életemben meghajoltam, és tudtam, hogy igazi színésznő vagyok. Ez volt a kezdet, és aztán meg nem állt a játék. Empar Ribera meghalt, én elmentem a temetésére, vittem néhány szál rózsát, amely beleveszett a rengeteg koszorúba, és azt gondoltam: „Köszönöm, és Isten veled, Empar Ribera.” Azóta mindmáig le nem szálltam a színpadról. Időnként egy-egy hülye még kijelenti, hogy én Empar Ribera folytatása vagyok. Egy szikrányit sem. Empar Ribera nagy volt. Én Glòria Marc vagyok.

LÁNY Mondja meg, hogy csináltam?

Fény. Meghitt szobabelső elemei. Könyvek. Telefon. Hátul a színpad csupasz falai látszanak. Assumpta beengedi a Lányt, aki szép virágcsokorral jön

ASSUMPTA Gyere be! Gyere be és ülj le!

LÁNY *(átadja a virágot)* Tessék.

ASSUMPTA Mi a szösz, virágot hozol nekem? Azt hiszed, az angol királynő vagyok?

LÁNY Az utolsó pillanatban vettem. Gondoltam egyet, és már meg is volt.

ASSUMPTA Vannak hozzá szép vázáim. Nem valami illatos. Manapság minden műanyagból van.

LÁNY Ez igazi!

ASSUMPTA Látom, kislány. Gyönyörűek. Mit innál?

LÁNY Egyelőre semmit.

ASSUMPTA Van minden bőven. És ha nincs, hozatunk.

LÁNY Nagyon szép lakása van.

ASSUMPTA Az lesz. Apránként. Egy szép napon az lesz. Hetvenéves koromra akarok elkészülni vele. Megvolt már a szerepróbad?

LÁNY Az első. Lesz egy második is. Nem tudom, meglátjuk. Nagyon nehéz. Összemérnek a többiekkel... Talán, ha több időt hagynának rá...

ASSUMPTA *(közbevág)* Megcsinálod. Ha nem most, legközelebb. De nem arról volt szó, hogy kérdezni akarsz valamit Riberáról? Figyelmeztetlek, hogy rossz az emlékezőtehetségem. Meg aztán vannak az ember életének olyan részletei is, amelyek senkit sem érdekelnek. De rajta, durr bele.

LÁNY Nem, a dolog egyszerű. Ön ismerte Empar Riberát.

ASSUMPTA (*ismét a szavába vág*) Innék egy whiskyt. Nem akarsz te is?

LÁNY Talán igen.

ASSUMPTA Egy whiskyt neked...

LÁNY Ne töltsön annyit!

ASSUMPTA Nekem sem kellene ennyit innom! Három kockával...
Te hányat kérsz?

LÁNY Én is hármat.

ASSUMPTA No tessék, leutánoz!

LÁNY (*vörösen*) Mindig hármat szoktam.

ASSUMPTA Persze. Hol hagytuk abba?

LÁNY Hogy ön ismerte Empar Riberát...

ASSUMPTA Kevés ideig.

LÁNY Úgy tudom, tanára volt a színiiskolában.

ASSUMPTA Tegezzél! Megteszed ezt a szívességet?

LÁNY Ó, hogyne. Köszönöm.

ASSUMPTA Ribera két évig tanárom volt az iskolában, úgy van.

LÁNY Milyen viszonyban volt önökkel... veled?

ASSUMPTA Empar Riberának arany szája volt. A színház fennkölt művészet, és nekünk azért kell élnünk, hogy a színházat méltósággal ruházzuk fel... Fantasztikus égi muzsika! Csak-hogy a valóság az utcán van, nem a tantermekben. Elvesztettem a szüleimet, még szerencse, hogy a bátyám, nyugodjék békében, tőle telhetően támogatott anyagilag. Úgy robotolt szegény, mint egy igásló, sok mindent meg kellett tagadnia magától, hogy valamire vigye és még engem is segítsen valamire vinnem. Ki tudja, miről kellett lemondania, amikor kifizette a beiratkozásomat a színiiskola harmadik évére. Ő, senki sem szeretett engem úgy, ahogy ő szeretett. De én nem voltam pofátlan, és amikor befejeztem a színházi tanulmányaimat – amelyeket akár meg is spórolhattam volna –, hálásan fogadtam bármilyen szerepet, amit profi társulatoktól kaphattam. Bármilyet! Nekigyürköztem, elfelejtettem az Antigónékat és Júliákat, röptében elkaptam bármit, ami színpadra

került, elmondtam három mondatot, és hét végén felvettem a gázsít. Végképpen kigyógyultam mindenféle finnyasságból aznap, amikor szerződtek egy avított bohózatba. Megfogtak, befestettek rikító sárgára, rám csesztek egy bikinit, és közönség elé kellett állnom, hogy az egyszázbél testemet mutogassam – mindenestre fiatal, friss hús volt –, és mondjak néhány baromságot a fő-fő színésznek, miközben az egyetlen, ami számított, uram Istenem, az volt, hogy gyönyörködtetem vagy sem a nézők szemét.

LÁNY De az emléked Riberáról...

ASSUMPTA Máris elérkezünk Riberához. Azt akarom, hogy előbb láss bele a buliba. Mielőtt egy becsületes szerepez jutna az ember, gyakran sok szart kell lenyelnie. Ha szerencséje van! A színház kegyetlen pálya. De szép is. Ha nem az volna, nem csinálnám. Lásd, miután be-fu-tot-tam a tévénél, azt mondhattam volna, menjetek a franchba, és egyedül a tévének szentelhettem volna magam. No de nem. A színházzal semmi sem ér fel. A film nem rossz dolog, de az sem. A színház sok elégtételt nyújtott nekem, meg sok bosszúságot is. A színház révén bebújhattam olyan nők bőrébe, amilyenek az utcán mászkálnak, az élettől, férfiaktól és kormányoktól kicsinált, meggyötört, igazi nőkébe. Ez tényleg megéri a fáradságot. Klütaimnésztrát úgy csinálhatod, ahogy kedved tartja. Felhúzott szemöldökkel, isteni jelmezben és a felhőknek szavalva. Úgy csinálhatod, ahogy kedved tartja, mert ezt a hölgyet nem látta soha senki. De azokat az utcán mászkáló nőket mindenki naponta látja. Legyen bátorságod egy ilyen nőt alakítani! Kérsz még egy whiskyt?

LÁNY Nem kérek.

ASSUMPTA Én igen. Ha felizgatom magam, innom kell. Lányom, ez vagyok én. Most pedig Riberáról beszélünk. Mit akarsz tudni Riberáról?

LÁNY Azt mondják... azt mondják, szóval, az ő hatása önökre...

ASSUMPTA Ki mondja?

LÁNY Nem tudom, csak úgy hallottam.

ASSUMPTA Bocsássam előre: Ribera lesbikus volt.

LÁNY Mit beszél?

ASSUMPTA Nem tesz semmit, minden tisztelem a lesbikusoké.

Sokszor jobb társaságot jelentenek egy férfinál. Eh, engem nem kaptak el. Próbálták, de nem kaptak el. Én nagyon konven-ci-o-ná-lis vagyok.

LÁNY (*a fülét hegyezve*) Lesbikus volt, biztos ez?

ASSUMPTA Ribera? Lópikula! Az egyetlen férfi, akivel lefeküdt, a fivére volt.

LÁNY Hogy értsem ezt? Miféle fivére?

ASSUMPTA Az övé. Csak egy volt neki. Enric Ribera, a nagy színész! Nagyszerű párt alkottak. A színpadon remekül értették egymást. És úgy látszik, az ágyban is.

LÁNY Alig tudom...

ASSUMPTA Ébredj fel, lányom. Hiszen mindenki tudja. Van egy színdarab is, amely erről a gyöngéd szerelemről szól két színész testvér között. Gondolom, nem azt akarod eljátszani.

LÁNY Nem, eszemben sincs. Nem, a darab, amelyben kipróbálnak, Empar Ribera kora fiatalságát eleveníti fel, amikor...

ASSUMPTA (*a szavába vág*) Jó, rendben van. Nézd, Ribera jó pedagógus volt. Mi, a növendékei, szájtátva csodáltuk. Nagyon szeretett minket. Fantasztikusan jól érezte magát köztünk. Ráncos volt, mint egy mazsola, kipingált, mint egy majom, de még ebben a korban is olyan színésznő, amilyent nem igen láttak. Voltak utánczói, vagy folytatói, nevezd őket, aminek akarod. De semmi. Nem mondom, hogy utána nem akadtak jó színésznők, előtted van az egyik, de mi másfélék vagyunk. Nagy pedagógus és nagy színésznő és nagy lesbikus. De jobb volt nem kerülni a karmai közé. Minden lobogását és minden fortélyát abból lehet levezetni, hogy úgy szerette a nőket, mint gyermek a cukorkát. Az iskolában volt az évfolyamon néhány sokat ígérő lány. A magáévá tett minket.

LÁNY Hogy érti ezt?

ASSUMPTA Nem, egyelőre nem úgy, ahogy gondolod. Hazavitt minket. Csupa fénykép, mindenféle tárgy, emlékek.

LÁNY Nem volt neki egy bíbor, arany és kék játékszínháza?

ASSUMPTA *(figyelmesen nézi a Lányt)* Ki beszélt róla?

LÁNY Valahol olvastam. Felkeltette a figyelmemet. Imádom a játékszínházakat.

ASSUMPTA Az különleges darab volt. Sohasem láttam hasonlót. És a piros, ahogy mondod, bíbor függöny legalján két betű állt: E és R.

LÁNY *(a hallottaktól izgatottan)* Persze, Empar Ribera monogramja!

ASSUMPTA *(hamiskásan)* Nemcsak az övé. *(Szünet)* A fivéréé is, Enric Riberáé. Egyszerre mindkét testvére. Két név és ugyanaz a monogram. Két ember, aki egyetlen eggyé olvad össze. Érted már? Azt a kis színházat Enric Ribera készítette, hogy diszkréten mindig a szerelmére emlékeztesse a nővérét. Két betű a művészet jelképén, amely egyesítette őket: egy játékszínházon. *(Szünet)* Nagyon romantikus. Mi van veled, kis-lány? Elbambultál? Hallasz engem?

LÁNY Bocsánat. Igen, igen.

ASSUMPTA Tudod, miért beszélek neked arról a színházról? Az enyém lehetett volna. Ő, Ribera, nekem kellett volna hogy adja. Afféle örökségként. De a játék sohasem került hozzám. Nem emlékszem, mi lett vele.

Szünet. Whiskyt tölt magának

LÁNY Kérek én is egy ujjnyit.

ASSUMPTA Egy ujjnyit! Mit meséljek még? Alighanem egy bizonyos felvilágosítást vársz tűkön ülve.

LÁNY Nem tudom, mi lehetne. Annyi mindent mondott...

ASSUMPTA Abbahagyom, ha akarod.

LÁNY Nem! Egyszerűen csak nem vártam... nem vártam... nem képzeltem volna azt, amit mesélsz.

ASSUMPTA És még nem fejeztem be.

LÁNY Igen, kérlek, folytatd!

ASSUMPTA Pontosan négyen voltunk azok a sokat ígérő lányok az évfolyamon. Be akartuk falni a világot, és Ribera volt a világ kulcsa. No, és Ribera, mielőtt végleg elhagyta volna a színházat, rendezni akart egy darabot. Ezt szánta nagy befejező előadásnak. Sok szarban játszott ő, de persze a visszavonulásához valami nagyot akart. Az *Iphigeneia Auliszbant* választotta. És úgy határozott, hogy négyünk közül egyik lesz Iphigeneia. Gonosz dög volt.

LÁNY Mit csinált?

ASSUMPTA Megjátszotta, hogy ingadozik négyünk között.

LÁNY Kezdetől eldöntötte volna?

ASSUMPTA Hát persze. Egyikünk a szeretője lett. Anna, Annának hívták. Szegény lány. Elkápráztatta, megbűvölte, vámpírként kiszívta az agyát, és az ágyába hurcolta.

LÁNY De ha... szerették egymást...

ASSUMPTA Hallgass, mit beszélsz? Egy húszéves, drága lány tele illúziókkal, az egész élettel maga előtt, és az a kipingált vén majom, aki összefogdosta, bepiszkolta, aki már halálán volt, de nem adta fel, nem adta fel, nem adta fel!... Csakis Anna lehetett Iphigeneia. Rendben van, ez volt Ribera ajándéka a kurvájának! Mind a négyünkkel kacérkodott; úgy csinált, mintha még nem határozott volna. „Bocsássatok meg, sajnálom, hogy izgultok. Tudom, hogy várjátok a döntést.” És a francba, vártunk! Egy nap elkaptam Annát. Meghitt barátnők voltunk. Mind a négyen azok voltunk. Mind a négy muskétás. Jogom volt köntörfalazás nélkül beszélni vele. „Mi a picsát csinálsz?” – rohantam le. Mire ő: „Nem értheted meg, nem értheted meg. Empar, Empar...” Ó, Empar! Empar Ribera, maga a mindenható Isten! És átfogta a vállam, ő, Anna, és biztosított, a szent ártatlanság, hogy az ő kapcsolatának az egyiptomi múmiával semmi köze a döntéshez, hogy melyikünk lesz Iphigeneia. Elhitte! Megesküdhetem bíró előtt, hogy elhitte! Nevetni kezdtem, mire megsértődött. Felhagy-

tam az egészszel, noha a szívemben valami figyelmeztetett, hogy nem, ki kellene tartanom, ki kellene szabadítanom a karmokból, amelyek megragadták! Így hát, amikor Anna megtudta, hogy ő a kiválasztott, meg volt győződve arról, hogy ezt színészi érdemeinek köszönheti. *(Szünet)* Nos? Segítségére lesz mindez, hogy megtestesítsd a színpadon a nagyszerű Empar Ribera reményteljes ifjúságát?

LÁNY Nem tudom.

ASSUMPTA Mi a picsát akarsz tőlem? Figyelmeztettelek, én nem szoktam hiába jártatni a számat. Ez van. *(Újabb whiskyt tölt magának)* Bocsáss meg, ha kikelek magamból.

LÁNY Nem, nem...

ASSUMPTA Utána megbánom. Álmatlanságban szenvedek. A férjem csak horkol, tökéletesen megbékélve a világmindenséggel, én pedig ott mellette findzsányi szemekkel átgondolom a napot, belátom a vétkeimet és eltervezem a jóvátételüket. A legfőbb vétkem az, hogy nem hallgatok. Előtted, egy ismeretlen előtt sem, aki holnap bárkinek elfecsegheti azt a sok sületlenséget, amit Roca összehordott, miközben berúgott a whiskytől.

LÁNY Esküszöm, hogy senki sem tudja meg!

ASSUMPTA Ne esküdj hamisan, nem érdemes. Nem a te hibád, hogy szószátyár vagyok. Elhatározom, hogy fékezem magam, néma leszek, de öt perc múlva kezdem előlről.

LÁNY Hálás vagyok a bizalmáért. Nem fogok visszaélni vele.

ASSUMPTA Hajlandó vagy tegezni?

LÁNY Igen!

ASSUMPTA Erőszakkal nem kell. Nem kényszerítelek.

LÁNY Egy-egy pillanatra megfeledkezem róla.

ASSUMPTA Öreg és távoli vagyok a szemedben.

LÁNY Ön nem öreg! *(Szünet)* Ó, sajnálom.

ASSUMPTA Egy nagyasszony, aki ezer évvel ezelőtti érdekes történeteket mesél. Hol tartottunk? Anna kezdett felkészülni a nagy eseményre. Mi hárman igyekeztünk nem irigykedni. Jólelkű fiatal lányok voltunk. Nekem dolgoznom kellett,

és kerestem a társulatot, amely igényt tartana rám. Tudtam, hogy ha a fene fenét eszik is, Iphigeneiát nem kapom meg. Más számára vált valóra az álom, nekem a valóság maradt. Akkor Ribera, mivel továbbra is nagyon szeretett bennünket, elhívott minket egy próbára. Ezt már kegyetlenségnek nevezik. Nyilván elmentünk. Csöndesen, zavartan letelepedtünk egy sarokban, miközben színészek és színésznők, akiket mindig bíráltunk és csodáltunk, Ribera karmesteri pálcájára táncoltak. És a középen Anna. Látott minket, és messziről köszöntött. Aztán erősen összpontosítva kezdte felmondani a szerepét, és jönni-menni a színpadi térben. Eleinte hideg volt. Ribera letolta. Aztán belejött. Egyre nagyobbra nőtt. Én, tele bevallatlan irigységgel, nem akartam elhinni. Nőtt és nőtt, és egy pillanatra Iphigeneia lett, tényleg sikerült neki. Mondták neked az iskolában, hogy a színház minden művészet összessége? Anna festészet volt, szobrászat volt, zene volt, tánc volt... Mindez azért, mert Iphigeneia volt. *(Szünet)* Ő, most úgy beszéltem, mint Glòria Marc. *(Szünet)* Tanúi voltunk egy színésznő születésének. De Riberának ez sem volt elég. Hallottuk, hogy szünet nélkül piszkálgatja. Néhány nappal később, vagy néhány héttel később, egy másik próbán, amelyen persze nem voltunk jelen, Anna hirtelen elvágódott, mint egy zsák. Összeesett. Rohangálás, van orvos, nincs orvos... Mikor kezdett magához térni, Ribera megkérte a társulatot, hogy hagyják magára Annával. Aki utolsónak távozott, még hallotta, hogy Ribera szárazon azt kérdezi: „Mi volt ez az ájulás?” És hogy Anna így felelt: „Nem tudom, nem bírom megcsinálni.” Több, mint egy órát beszélgettek kettesben. Aztán Anna elment, nem is köszönt senkinek. Ismerjük az ilyen. Anna megrémült. Olyan felelősséget érzett magán, amit nem tudott elviselni. Azt mondta, visszalép a szereptől. Akkor ahelyett, hogy segítette volna, Ribera kinyírta. Azt mondta neki, hogy nagy senki, és örökre senki is marad. Hogy bevégezte, mielőtt elkezdte volna. *(Szünet)* Anna ebben a helyzetben

nem keresett senkit, aki segítségére lehetett volna. Még bennünket sem; talán szégyenkezett, és nem volt mersze. És másnap vagy harmadnap megtörtént a baleset.

LÁNY Baleset? Nem megbetegedett?

ASSUMPTA Baleset. Helyesebben öngyilkos lett.

LÁNY Nem!

ASSUMPTA De bizony! Akkor... Akkor, tudom is én, lényegtelen részletek dolgában kihagy az emlékezetem. A próbák nem szakadtak meg. Ribera megegyezett Glòria Marc barátnőmmel. Glòria olyan Riberának való volt. Hideg és kemény, mint a kő. Átvette Anna szerepét. És elég jól megállta a helyét. Befutott. Én hosszú évekig cselédekét játszottam. Azt mondják, a színház példázat az életről, de voltaképpen nem létezik az életben semmi, ami ne volna példázat az életről.

LÁNY Egészen... Egészen kikészített. Nem tudom, mit mondjak.

ASSUMPTA Én cselédekét játszottam, sztrájkokban vettem részt, hittem, hogy a színháznak nevelnie kell a közönséget... Tök hülyeség. De nem panaszkodhatom, előbbre vergődtem. A cselédek után jobb szerepek jöttek. De nem való magamról beszélnem, te azt szeretnéd, hogy Riberáról beszéljek. Nem tudom, mit mondhatnék még róla. Jó volt. Ma már nem tetseze. Akkor, a maga korának stílusában nagyon jó volt. Még valamit?

LÁNY Nem. Máris eléggé visszaéltem a türelmeddel.

ASSUMPTA Mióta betetted a lábad, egyebet sem mondsz, csak közhelyeket. Ennyire félsz tőlem?

LÁNY Ugyan már! Azt hiszem, csak félnkség.

ASSUMPTA A színész félénk. Még egy próba kell, hogy megtudjad, megkapod-e a szerepet?

LÁNY Nem kapom meg.

ASSUMPTA Meggyőződésed, hogy igen. És miből állnak ezek a fene próbák?

LÁNY Először fel kellett olvasnom a szerepet, amelyet jó esetben kapnék a darabban. Anélkül, hogy előzőleg láttam volna

a szöveget. Lesz, ami lesz. A másodikon el kell mondanom egy részletet kívülről egy általam választott darabból.
 ASSUMPTA Milyen darabot választottál?

Szünet

LÁNY Az *Iphigeneia Auliszbant*.

Szünet

ASSUMPTA (*lassan*) Micsoda véletlen... Csupa meglepetést rejtesz.

LÁNY Tudom, hogy ön... hogy te nem szereted a tragédiát.

ASSUMPTA És miért választottad?

LÁNY ...Tetszik. Egy lány, aki... hajlandó feláldozni magát a népe javáért.

ASSUMPTA (*felcsattan*) Ki?

LÁNY Iphigeneia.

ASSUMPTA Iphigeneia nem hajlandó feláldozni magát a népe javáért. Honnan veszed ezt?

LÁNY A darabból.

ASSUMPTA Ó, bocsánat! Látom, értesz hozzá. Szóval, az *Iphigeneia* egyik jelenete. No lám! Én nem lelkesedem a tragédiákért, de ezt kívülről tudom. Iphigeneia egy szegény teremtés, az apja pedig egy kurafi katona, aki el akarni indulni a seregével, hogy megcsessze a szomszédait és elvegye a földjüket! Egy kurafi, aki képes átgázolni a saját lánya holttestén, ha az az érdeke! Az természetesen élni akar, de erről szó sem lehet. Teletömik a fejét, és ő hagyja teletömní, és végül úgy megy a halálba, mint egy borjú. De mielőtt a kés elvágna a torkát, a lelke mélyéből felszakad egy kétségbeesett kiáltás: „Drága fényem, üdv neked!” Hol van az a darab? (*A könyvek között keresgél*) Itt kell lennie. Megvagy! (*Felvesz egy megviselt könyvet*) Hogy mit gondol Iphigeneia, ő maga mondja meg, nagyon világosan, mielőtt kinyírnák. Itt van, ni, olvasd!

LÁNY Nem kell, igazán, azt hiszem, hogy...

ASSUMPTA Olvasd itt, és én hallgatlak!

A Lány kábultan áll, kezében a könyvvél, és igyekszik érzéssel, két-ségbeesett szenvedéllyel olvasni

LÁNY „Apám, ha Orpheusz hangján tudnék szólni...”

ASSUMPTA Ahhoz a dög apjához beszél, hogy megindítsa, és ne ölje meg őt!

LÁNY „...s varázs-szavam követni hívna szirteket, s beszéddel bír-nék elbűvölni bárkit is, megtenném. Csakhogy, lásd, egész művészetem a könny, hát ezt adom csak, mert csak ezt tudom.”

ASSUMPTA Nem látszik valami boldognak a lány.

LÁNY „Ne ölj időm előtt le: édes látni a fényt; tekintetem ne kény-szerítsd a föld alá.”

ASSUMPTA Nézd csak, milyen nagy kedve van feláldozni magát a népe állítólagos javáért!

LÁNY „Az első voltam én, ki apának hívtalak, s te gyermekednek: térdeden ringott e test, és gyöngéden becéztelek, s te enge-met. Ezt mondogattad: »Én leányom, látlak-e egy férfi ottho-nában egykor boldogan, hogy élsz s virulsz, s hogy hozzám méltó lesz sorod?« S én így feleltem, álladat kulcsolva át, min most is esdve csüng kezem: »S én néked mit kívánjak? Majd, ha agg leszel, a házamban fogadlak-é vendégemül, s hogy föl-neveltél, meghálálom gondjaid?« E szók emlékét híven őrzöm én ma is; te elfeledted őket, és megölni vágysz.”

ASSUMPTA „Te elfeledted őket, és megölni vágysz!” Több erővel! *(Kitépi a kezéből a könyvet)* Add ide! Megvan hozzá a korod és a hangod, de bennem van az erő. *(Félig olvassa, félig kívül-ről mondja, dühösen)* „Mi dolgom van Párizs nászával énne-kem? Mi Helenével? Mért az én vesztetemre jött? Nézz hát rám, adj egy csókot, egy tekintetet, halálban is hogy rólad emlékem legyen, ha meg nem indulsz most az esdeklésem.” És most a kisöccséhez szól, aki szintén ott áll szájátva. „Öcsém, kicsiny

vagy, kedvesednek csöpp segély, mégis zokogj velem, s apánkhoz így esengj, hogy nénéd meg ne ölje: részvét él a csöpp gyerekekben is, megérzi, mi a szenvedés. Nézd: néma ajkkal is miként esd, nézd apám! Riadjon vissza szíved, te dög – azt, hogy dög, azt én tenném hozzá –, szánd meg életem. Legyőz minden beszédet ez az egy sikoly. Állad simítva kérlel így két kedvesed: a csöpp fiú s az immár fölserdült leány. Az embernek legédesebb a napsugár, a halál semmi; örült, aki halni vágy: még a rút élet is szebb, mint a szép halál.” (*Szünet. Összecsukja a könyvet*) Ez Iphigeneia, ne akarjanak becsapni minket. (*Helyére teszi a könyvet*) Téged ki csapott be? (*A Lány hallgat*) Csináld így, és tiéd a szerep. Whiskyt?

LÁNY Kérek.

Sötét

Fény. Semmitmondó szobabelső elemei. Könyvek. Telefon. Hátral a színpad csupasz falai látszanak. Maria beengedi a Lányt, aki üres kézzel jön

MARIA Gyere be! Gyere be és ülj le!

LÁNY Akartam virágot hozni...

MARIA Micsoda ötlet! Szerencse, hogy nem hoztál.

LÁNY Mozgalmas napom volt. Amikor észbe kaptam, a boltok már zárva voltak.

MARIA Sztároknak visznek virágot. Én nem tudnám, mit kezdjek vele... Mit innál?

LÁNY Egyelőre semmit. Ugye azt mondtad, hogy tegezzelek?

MARIA El is várom. Mikor vannak a próbáid Ribera szerepében?

LÁNY Tegnap volt az utolsó.

MARIA Máris? No és?

LÁNY Megtelefonálják, hogy igen vagy nem.

MARIA Nem tudtam segítségedre lenni. Mindegy, azt sem tudom, sok hasznát vetted volna-e.

LÁNY Segítségemre leszel. Ha engem választanak, okvetlenül. Ha nem engem választanak... akkor is. Szükségem van valakire... Szükségem van a tanácsodra.

MARIA Szívesen. Ha telik tőlem.

LÁNY Ah, tudod, a te telefonszámodat adtam meg. Nem baj?

MARIA Egy csöppet sem.

LÁNY A segédrendezőnek. Ha kiálltam a próbát, és nem talál ott-hon... itt fog felhívni.

MARIA Nocsak! Figyelnünk kell a telefont. Igazán bosszantó.

LÁNY Nincs mit tenni.

MARIA Én is várok egy telefonhívást. De én az orvostól.

LÁNY Baj van az egészségeddel?

MARIA Bemondják valami vizsgálatok eredményét. Eh, próbáljunk csevegni, elszórakozni és megfélekezni a telefonról. Tudod, mit mondok? Igyunk. Ha nincs is hozzá kedvünk, majd megjön.

LÁNY Tulajdonképpen miért ne.

MARIA Whisky megfelel?

LÁNY Jó sokat, ha lehet, három kockával.

MARIA Hármat neked, hármat nekem. *(Szünet)* Beszéljünk Empar Riberáról, vagy hagyjuk a fészkes fenébe?

LÁNY Én szeretnék beszélni róla.

MARIA Akkor hát kérdezz!

LÁNY Volt egy kis színháza, piros, kék és arany színű színház...

MARIA Honnan tudod?

LÁNY Nekem is van egy hasonló. Nem emlékszel? Szóba került, amikor először beszélgettünk

MARIA A Ribera színháza?

LÁNY Az enyém. És a másik, amelyet ismersz. A Riberáé... Úgy hiszem, azt mondta, hogy Rocának ajándékozza. Afféle örökségként, de aztán nem...

MARIA Ribera azt mondta Assumpta Rocának, hogy neki adja a színházát? Honnan veszed ezt? *(Csend)* Assumpta! Beszéltél Assumptával, igaz?

LÁNY Igaz.

MARIA Afféle örökségként! De nem kapta meg az örökségét! Miket mesélt még neked Assumpta?

LÁNY Rossz néven veszed, hogy jártam nála?

MARIA Ellenkezőleg!

LÁNY Ha meg akartam tudni, milyen volt Empar Ribera, el kellett mennem néhány emberhez, aki felvilágosíthat. Hozzád, Rocához és... no és Glòria Marchoz.

MARIA Tőle is audienciát kaptál?

LÁNY Igen.

MARIA Fantasztikus! Miket tudnék én hozzátenni ahhoz, amit ők meséltek neked?

LÁNY A kettejük emlékei kissé ellentmondanak.

MARIA *(nevet)* Igazán? Lássuk, mondd el, mik ezek az ellentmondásos emlékek.

LÁNY Jól összezavartak. Lényegében nem is annyira ellentmondóak. Látszólag azok, de valójában... Mindketten úgy vélik, hogy Ribera nagy színésznő volt. Mindketten nosztalgiával emlegették azokat az estéket, amelyeket nála töltött a négy kiváltságos diáklány, az évfolyam legjobbjai. Marc számára ez... életének jelentős élménye volt. Aranykornak mondta. Roca számára inkább szemfényvesztés, de látni lehetett rajta, hogy ő is élvezte.

MARIA Mindnyájan élveztük.

LÁNY Csakhogy... Ribera... talán nem vitt haza benneteket csupán... színházszeretetből. Így van?

MARIA Nem tudom, folytasd.

LÁNY Azt a lányt, Annát, a szeretőjévé tette. Aztán neki adta Iphigeneia szerepét, de egyre többet követelt tőle, mintha csak önmagától követelte volna. Azt mondja Roca, hogy a lány talán jó Iphigeneia lett volna, ha Ribera nem bénította volna le a követelményeivel. Végül öngyilkos lett, igaz ez?

MARIA A nemjóját, micsoda regény!

LÁNY Nem így volt?

MARIA Előbb fejezd csak be.

LÁNY Akkor Glòria Marc került a halott barátnője helyébe.

MARIA Igen.

LÁNY Így kezdődött a karrierje.

MARIA Nyilván. És hogy történt, hogy Empar Ribera Glòriát választotta Anna helyébe?

LÁNY Vagy őt tartotta a legjobbnak, vagy... Vagy Glòria volt az egyetlen hármatok között, aki hidegvérrel jelentkezett.

MARIA Megengeded, hogy elmondjam a magam verzióját a dologról?

LÁNY Alig várom.

MARIA Lehet, hogy Ribera többet követelt Annától, mint amennyit adhatott. Szerette. Figyelj, mind a négyünket szeretett. Annát

talán valamicskével jobban, mert talán a keresett folytatását látta benne. Benne inkább, mint a többiekben. De kétlem, hogy szexuális kapcsolat lett volna kettejük között. Nem érdekel, de kétlem. Igazából sohasem tudtam megérteni Riberát. Két évet töltött úgy, hogy újraélte az ifjúságát a növendékei közt. Nem sok volt hátra az életéből, úgy sejtem, tudatában is volt ennek, és négy fiatal lányba kapaszkodott, akikben színészi tehetséget látott. Ribera nagyon kemény asszony volt, de egyben érzelmes is. A játékszínház is ezt bizonyítja.

LÁNY A színház, hogyan?

MARIA Ez volt az a tárgy, amelyet talán legjobban szeretett. A fivérértől kapta ajándékba. A függönyön E. R. monogram volt.

LÁNY Te tudod, mi lett azzal a színházzal?

MARIA Bárki másnál jobban. Az a színház a díszleteivel, a figuráival, az ajándékozó szeretetével valahogy... Az ő számára az a kis színház mindezzel a nagybetűs Színház jelképe volt. Vagy nem nagy- és nem is kisbetűs. És elhatározta, hogy annak ajándékozza, aki megítélése szerint az örököse lesz. Sokszor elmondta ezt. És elismételte, miután bejelentette, hogy meg akarja rendezni az *Iphigeneiát*, és aztán örökre abbahagyja. Mert a túlzott keménysége, túlzott igényessége mellett, ismét mondom, mindenekfölött rendkívül érzelmes volt, és hajlott a giccsre is, divatjamúlt dolgokra, szeretete a hatásos jeleneteket... Nagy ünnepélyesen kijelentette: „Nem oszthatom négyfelé a színházat. Elküldöm majd egyikőtöknek, és aki megkapja, tudni fogja, hogy ő az én Iphigeneiám.”

LÁNY Már eldöntötte, hogy a szerep Annáé lesz!

MARIA Mit tudsz te erről?

LÁNY Roca biztos volt benne.

MARIA Roca szívesen véli úgy, hogy igen. De amíg Anna nem kapott valóban egy nagy dobozt, benne a színházzal, napokig mind a négyen szorongásban éltünk, összeölelkeztünk szobazugokban és megesküdünk, hogy bármelyikünk győzzön is, örök barátnók leszünk. Anna győzött, és én irigyeltem. Soha

senkit nem irigyeltem úgy. *(Szünet)* És azóta is bennem van az irigység.

Szünet. Maria suta kézmozdulatot tesz

LÁNY Jól vagy?

MARIA Felhevültem. Nem szeretek felhevülni. *(Szünet)* Elkezdődtek az *Iphigeneia Auliszban* próbái. Egyiket láttuk. Anna nem tudta feltalálni magát a szerepben.

LÁNY Nem volt nagyszerű azon a próbán?

MARIA Még a próbálkozások időszaka volt. De Anna szerette volna már az alak bőrében érezni magát. Izgult. Türelmetlen volt. Nem tudom, hogy ment volna neki. Lehet, hogy nagyon jól, ki tudja. És akkor hirtelen közbejött a baleset.

LÁNY Az öngyilkosság.

MARIA Dehogy öngyilkosság. Baleset. Autózott a társulat más tagjaival. Ő hátul ült. Mellette rosszul volt bezárva az ajtó. Egy kanyarban túlságosan nekidőlt, az ajtó kinyílt, és ő kiesett. Az aszfaltba verte a tarkóját és szörnyethalt.

LÁNY És ha ő maga ugrott ki?

MARIA Miért? *(Szünet)* Nem. Az élet nem melodrámá. *(Szünet)* Glòria, Assumpta és én, amikor megtudtuk, felhívtuk egymást, összejöttünk, és kikeseregtek magunkat. Vége volt a világnak. Ha a barátnőnk számára véget ért az élet, véget ért a mi számunkra is. Nem tudom, hol voltunk. Nem tudom, hol és kinél. Sírtunk, szerettük egymást, úgy éreztük, hogy összetartozunk és felnőttünk. A végzet meglegyintett minket, és jelt hagyott rajtunk, amit semmi sem törölhet ki, a szörny, ahogy Assumpta mondaná, olyan jelet hagyott rajtunk, ami megkülönböztet a többi halandótól. Beteges örömet találtunk ebben a kesergésben. Ekkor hirtelen nyílt az ajtó, és megjelent Empar Ribera. Jókorá csomag volt a kezében, előbb nem szólt semmit, csak nézett minket. Mi is hallgattunk. Tudod, milyen egy feldúlt arc? Nos, Ribera arca ilyen volt. Egy csepp

könny sem; nem láttam, hogy sírt volna. De Anna halála megviselte. Őt igen. Őt igazán. Aztán azt mondta, fáradt, leült, és a csomagot letette maga mellé. Halkan beszélni kezdett. Nem beszélt nyíltan Annáról. Nem kellett semmit bizonyítania. Emlékszem, hogy néztem őt, és elfogott a szégyen, hogy milyen az én bánatom. Néztem, és azt gondoltam: vége, Riberának vége. Így hát elámultam, amikor ráébredtem a szavak értelmére, amelyeket az öreg színésznő lassan és kifejezéstelenül morzsolt. Azt mondta, az *Iphigeneia* próbáit nem lehet megszakítani, és két hét múlva meglesz a bemutató. Hogy a szerep természetesen hármunk közül valamelyiké lesz. Hogy nem érez rá erőt, hogy újra válasszon, döntsük el mi magunk egymás között, kire marad. Nehézkesen felállt, és a csomagra mutatott: „Ez itt a színház – mondta. – Visszahoztam Annáéktól. Most... Mondjátok meg, kié legyen, és tudni fogom, ki kezdi próbálni *Iphigeneiát* még ma délután.” Ezzel elment. Nehezen emelte a lábát.

LÁNY A történetnek ezt a részét sem Marc, sem Roca nem mesélte el.

MARIA Mit tesz a rossz memória! Mindnyájunknál hibádzik, meg kell bocsátanod. Mikor magunkra maradtunk, elsőnek én szólaltam meg. Halasszák el az előadást, mit képzelsz ez a vén szipirtyó! Egy perccel előbb még szégyenkeztem, amiért az Anna halála keltette érzéseim nem hasonlíthatók az övéihez. Most nem értettem, mi történik, és úgy nőtt a felháborodásom, mint a szappanbuborék. Nem tudom, miket mondtam még, de egy darabig be nem állt a szám. Végül elhallgattam, és hallgattak a barátnőim is. Igazából még ki sem nyitották a szájukat. Akkor egyikük, nem emlékszem, melyik, elkezdte, hogy a darabot úgyis be fogják mutatni, ha akarjuk, ha nem. Senkik vagyunk ahhoz, hogy ezt megakadályozzuk. És átvenni Anna szerepét, ez a legszebb tiszteletadás, amiben részesíthetjük. Egy adott pillanattól mindketten egyszerre beszéltek, egymás szavába vágva, folytatva a mondatot, amelyet a másik elkezdett. Úgy tűnt, hogy olvasnak egymás gondolata-

taiban, és teljes egyetértésre jutottak. Többször meghányva vetve a kérdést, a végkövetkeztetés ez volt: mivel olyan megítéltetésről van szó, amelyről hármunkból egy sem akar lemondani, nincs más megoldás, ki kell sorsolni a játszószínházat.

LÁNY Kisorsolni? Magatok között?

MARIA Igen. Kisorsolni. Páros vagy páratlan. Fej vagy írás. Egy kártyaparti.

LÁNY És nem volt más megoldás?

MARIA Hogy kettő közülünk visszalépjen.

LÁNY (*rábólint*) Aha, tényleg nem volt.

MARIA (*szárazon*) De én nem játszottam!

LÁNY (*meghökkenve*) Ah!

MARIA Nem akartam játszani. Ők igen. (*Mosolyogva a Lány szemébe néz*) Te is játszottál volna.

LÁNY Nem tudom.

MARIA Nem is fogjuk megtudni. Egy kártyapartival kisorsolták a színházat, és vele Iphigeneia szerepét. Igazi kártyás szenvedéllyel. Megtették. Csillogó szemmel figyelve egymás mozdulatait, azt kívánva, hogy a másik sülyedjen el, tűnjön a semmibe... A két jó barátnő meggyilkolta volna egymást azért a szerepért. Glòria nyert, és Assumpta veszített. A történetnek ezt a részét nem mondták el neked, de biztosra veheted, hogy emlékeznek rá. Olyan jól emlékeznek rá, hogy sohasem játszottak együtt. Sohasem fognak együtt játszani. (*Szünet. Hangot vált*) Ribera azt mondta, a színház egy férfi vagy nő, a színész, aki vigasztal egy másik férfit vagy nőt, a nézőt. A színész arra való, hogy vigasztalja a nézőket. Ribera meg akart győzni minket, hogy valami papnő-félék leszünk, afféle szentek, akik jótékony szertartást végeznek a színpadon. Én nem voltam képes semmi ilyesmire, de néha azt gondolom, hogy Anna, aki annyira közel állt Riberához, végül is elhitte. Glòria és Assumpta biztosan nem. Ők a narcizmusukat akarták szemérmetlenül mutogatni a színházban. A színpadi hősnő sír, két-

ségbeesik, a szeretője örökre elhagyta... De nincs egyedül, megmaradnak neki a nézők. Glòria és Assumpta, történnék bármi, mindig számíthat a közönség tapsára.

LÁNY Róluk mondsz ítéletet, vagy minden színészről?

MARIA Két barátnőmről beszélek. És tudod, mit mondok? Jó színésznők. Nagyon jó színésznők. És még valami. Nem számít, hogy mit gondolnak és mit remélnek, nem számít, hogy milyen kicsinyesek. Az igazság az, hogy végül valóra váltják azt, amit Ribera kívánt: az alakításaikkal megvigasztalják a nézőt.

Szünet

166

LÁNY És te?

MARIA Én? Én nem voltam igazi színésznő. Ha az volnék, én is megpróbáltam volna elnyerni a játékszínházat. Gyűlölöm és szeretem őket. Csodálom őket. Főképpen pedig... Mondtam már neked. Tudom, hogy irigykednek egymásra, de én sokkalta jobban mindkettőjükre. Mindig megmaradt bennem az irigység. Az irigységnek talán nagyobb az ereje, mint az igazságnak. Talán észre sem veszem, és amikor róluk beszélek, hazudom én is. Nem szabad jobban hinned nekem, mint nekik. Irigylem őket. *(Szünet)* Már aznap annyira irigyeltem őket, miközben kisorsolták Iphigeneia szerepét, hogy elloptam a játékszínházat.

LÁNY Te?

MARIA Én. Utóbb elloptam. A színház eltűnt, Glòria nem tarthatta meg. Nem tudom, bánta-e egyáltalán.

LÁNY De hát nálad sincs!

MARIA Honnan tudod? Nincs.

LÁNY Mit csináltál vele?

MARIA Égette a kezemet. Nem volt az enyém. De nem tudtam, nem is akartam visszaadni. Néhány évig színésznősködtem. Találtam munkát, megvoltam valahogy. De valami hiányzott. Nem voltam elég pimasz kurva ahhoz, hogy igazi vezető színész-

nő legyen belőlem. Bekerültem a szinkron világába... Ott-hagytam a színpadot... Aztán egy nap fogtam azt a kis színházat, és elkótyavetyéltem.

Szünet

LÁNY Akkor történt tehát, hogy a szüleim, én még kicsi voltam, megvették és nekem ajándékozták.

MARIA Neked?

LÁNY Ha az enyém nem is az, mindenesetre éppen olyan, amilyen-nek Assumpta és te leírtátok.

MARIA Piros függöny, monogrammal?

LÁNY E. R.

MARIA *(nevet)* No ez kedves! Biztos lehetsz benne, hogy megkapod Ribera szerepét. Kislány, erre születted!

LÁNY Ne neved ki!

MARIA Nem hiszed?

Szünet

LÁNY De igen. *(Más hang)* Már az elején meg akartam tőled kérdezni, és most még inkább meg kell tennem: mit csináljak azzal a színházzal? Hát ha elvinném Glòria Marcnak? Először Assumpta Rocára gondoltam, de talán úgy volna igazságos, hogy visszaadjam Marcnak. Ő nyerte meg.

MARIA A tied. Tartsd meg.

LÁNY Igazán?

MARIA Őrizd meg, emlékezz a történetére, és legyél nagy, nagy, nagy színésznő!

Szünet

LÁNY Helyes, jól van. Nagy színésznő leszek, és eljátszom én is az *Iphigeneia Auliszbant*.

MARIA Feltétlenül!

LÁNY *(röpdösve)* Az a lány leszek, aki élni akar, aki a fényt akarja, de végül belenyugszik abba, hogy ő legyen a feláldozott ártatlanság!

MARIA *(józanon)* Feláldozott – nem. A darab végső percében egy isten vagy mit tudom én ki felragadja a levegőbe. És Tauriszban áll meg vele, egy tengeri kikötőben, ahol vérszomjas papnő lesz belőle, aki megöl minden idegent, aki a partra vetődik.

LÁNY Ez már egy másik tragédiában történik.

MARIA A folytatásában, amelyet ugyanaz a szerző írt. Ez is Iphigeneia. Ha egy nap úgy adódik, hogy meg kell személyesítened Iphigeneiát, ne játszd ártatlannak! Játssz jól, az éppen elég!

LÁNY *(tanáccstalanul)* Kicsoda hát Iphigeneia?

MARIA Ha eljön a napja, te leszel. *(Észbe kap)* Nem ittuk meg a whiskynket. *(Cseng a telefon. A két nőn nyugtalanság látszik. Maria odamegy és felveszi a kagylót)* Halló. Én. Ah. *(Mosolyog)* Szóval pozitív?

LÁNY Nekem szól?

MARIA Az én laboreredményeim. *(A készülékbe)* Köszönöm, holnap okvetlenül.

Visszateszi a kagylót

LÁNY Jó hírek?

MARIA Nem kell műteni. Az áttétel nagyon előrehaladott.

Sötét

6

A színház most teljesen üres. Mindenfajta díszlet eltűnt. Assumpta falnak dőlve vár, nyugodtan és csöndesen, utcai ruhában. Lépések hallatszanak, és megjelenik Glòria, szintén utcai ruhában; biztos, gyors léptekkel járni kezd a színpadon, nem látja Assumptát

GLÒRIA (*arrafelé kiabál, ahol bejött, melegen*) A holnapi viszontlátásra! Szeretlek benneteket! Jó éjszakát mindenkinek!

Assumpta lép egyet, hogy Glòria észrevegye

ASSUMPTA Hogy van ez? (*Glòria megáll némi távolságra tőle, a két nő nézi egymást*) Nem fáradsz bele, hogy mindig azt mondd, amit kell, sohasem azt, amit gondolsz? Mikor hagyod már abba a szerepjátszást? Jó módszer lehet, neked nagyon bevált.

Szünet

GLÒRIA Voltál a temetésen?

ASSUMPTA Onnan jövök.

Glòria mélyet lélegzik

GLÒRIA A virág, amit küldtem, megérkezett?

ASSUMPTA Az volt a legízlelhetőbb.

GLÒRIA Az az istenverte délutáni előadás. (*Szünet*) Nem mondott nekünk semmit.

ASSUMPTA Leckét adott nekünk. Imádott leckét adni egész életében. (*Halkabban*) A rémnek is.

GLÒRIA Mit csinálsz itt?

ASSUMPTA Jöttem, hogy hergeljelek.

GLÒRIA Milyen megtiszteltetés!

ASSUMPTA Mikor fejezed be?

GLÒRIA Az előadásokat? Még két hét, és kész.

ASSUMPTA És utána? Turné?

GLÒRIA Majd meglátjuk. Eltunyultam.

ASSUMPTA Egy héttel ezelőtt vitték be a kórházba. Nem akarta, hogy bárkit is értesítsenek. Telefont sem volt hajlandó megadni.

GLÒRIA Sok évvel ezelőtt megtanultam, hogy ha nem segítek magamon, nem segít senki. Elboldogultam. Legalább nem prédikálom tele a világot, nem vagyok szemforgató.

ASSUMPTA És frigid? Az se vagy?

GLÒRIA Nem minden férfitől, aki megjárta az ágyamat, kaptam ugyanannyi gyönyört. Némelyiktől semmit.

ASSUMPTA Tudtam én, hogy nem fog segíteni senki, de nem tudtam elképzelni, hogy egyedül dolgozzam, csak a karriermért. Léteznie kell egy nagyobb... nagyobb elképzelésnek, amely számításba vesz más dolgokat és más embereket is.

GLÒRIA Ne nevetesd ki magad! Annyi holttesten léptél át, amennyin csak kellett.

ASSUMPTA Mindig azt vallottam: nem esküszöm meg senkivel. Összeállok vele, de nem esküszöm meg. Ilyen az, ha mások holttestén lép át az ember?

Hosszú szünet

GLÒRIA Az első párizsi út. Anna, a fiúja az évfolyamról... Az első évfolyamunk. És Maria, te, én, Francesc bátyád... Még valaki más is. A La Joie de Lire-ben két könyvet loptam. A La Joie de Lire könyvesboltban, amelyről senki sem tudja már, hogy létezett.

ASSUMPTA Mi lehet jobb? Meghalni elsőnek, vagy élni, miközben a többiek meghalnak?

GLÒRIA Élni mindig jobb, fafejű.

ASSUMPTA Arra a párizsi útra már csak te tudsz emlékeztetni. Ha előttem halsz meg, amit remélek, senki más nem beszélhet róla. Egyre több a homályba vesző részlet. Eddig legalább itt volt Maria.

GLÒRIA Nagyon ígéretes volt, de hamar kitűnt, hogy rossz színésznő. ASSUMPTA Egyszerűen közepszerű. Akkoriban nem látszott olyan rossznak.

GLÒRIA Nem volt színésznő, és kész. Hiányzott belőle az érzékenység.

ASSUMPTA Nem, ez nem áll.

GLÒRIA Az életben, nem mondom; de a színházban, igen. De még mennyire.

ASSUMPTA Mihez kezdek nélküle?

Szünet

GLÒRIA Mi jobbak vagyunk.

ASSUMPTA Legalábbis többre vittük. Te bömböltél, én pedig megpróbálkoztam az élet ábrázolásával.

GLÒRIA Fölöttébb nehéz csak bömböléssel elérni, hogy egész Európában tiszteljenek.

Szünet

ASSUMPTA Tökéletesen elégedett voltam a pályámmal. Ha újjászületnék, akkor is ezt választanám. Ma is. Mikor cselédeket játszottam, azt gondoltam: „Mindegy, egy szép napon megmutatom, ki vagyok, és mindazok, akik most körülöttem vannak és rám se néznek, seggreesnek, és megbánják, hogy nem méltattak figyelemre.” Nem számoltam a rémmel. Talán megmutattam, hogy vagyok valaki, de azok, akik körülöttem voltak, eltűntek. Kereshetem őket: nincsenek. Már csak kísértetek. Nem várhatom, hogy egy kísértet seggreessék. Járt nálam egy lány, hogy Ribera felől kérdezősködjék.

GLÒRIA Nálam is járt.

ASSUMPTA Fecsegetem, mindenfélét. De egyszercsak észrevettem, hogy nem ért engem. Ez az igazság, az a lány alapjában nem értett meg. Nem voltak támpontjai. Nem tudom, Riberának hogy sikerült kommunikálnia velünk.

GLÒRIA Tudta, hogy egyedül van. Ha kezdettől az egyedüllétet választottad volna, mint én, most nem volna újdonság számodra. *(Szünet)* Gondolom, mindenki egyedül van. És mindenki úgy védekezik, ahogy tud. Nekem itt van a színház.

ASSUMPTA És nekem mi? Egy rakás szar?

GLÒRIA Mit érzel, amikor kigyúl a fény, és ki kell menned a színpadra?

ASSUMPTA Mit érezzek? Rettegést. Legszívesebben nem mennék ki.

GLÒRIA Még mindig?

ASSUMPTA Még az utolsó alkalommal is, amikor színházban játszottam. Jobban, mint valaha.

GLÒRIA Én is. És ez a nagyszerű. A te rettegésed itt, a fény egyik oldalán, és az ő szkeptikus vagy reménykedő várakozásuk a másik oldalon, a seggfejek várakozása, akik befizettek és most néznek. Semmi sem kopott meg bennem abból, amit az első nap éreztem. Kilépek a fénybe, és okádok a rettegésemet, kiokádok egy történetet, amely úgy ölt testet, ahogy a rettegés átalakul szavakká.

ASSUMPTA Ha szerencsém volt, mert sokszor az volt, azok a tekintetek a másik oldalon segítettek végigcsinálni a dolgom. Ó, nem seggfejek.

GLÒRIA De nem véd tőlük semmi. És meg is cseszhetnek. Kilépek a fénybe, kiokádok a mesémet, biztosan megtapsolnak, és én egyedül maradok. De miért ne? Valamit kaptam. Eleget ahhoz, hogy végigcsináljam. Te mondtad.

ASSUMPTA Eleget ahhoz, hogy kihúzzam az előadás végéig. Nem tovább. Te igen. Benned megvan a kellő eltökéltség, és Seant felváltod egy másik szeretővel. Hát persze. Különben nem volna Glòria Marc. Én vesztettem. Elég volt. Nem tudom, játszom-e még.

GLÒRIA Micsoda? Mit beszélsz?

ASSUMPTA Jól hallottad.

GLÒRIA Tréfálsz, nem?

ASSUMPTA Nem, nem tudom, játszom-e még. Vége! Nem, nem játszom! De téged úgysem érdekel!

GLÒRIA Akkor miért jöttél ide? Eljöttél megmondani, hogy nem játszol többé, noha engem úgysem érdekel? Gondolom, ha eljöttél, valami oka van. Kijelented, nem gondom, hogy nincs szándékodban többé játszani, és miért, miért nem, mégis kifejezetten azért jöttél, hogy ezt közöld velem.

ASSUMPTA Eljöttem közölni veled, hogy eltűnök, hogy elmegyek, mint a többiek. Hogy magad maradsz, tiéd az egész színpad, és amikor befejezted és távozol, ne felejtss eloltani a villanyt. Mögötted nincs már senki.

Szünet

GLÒRIA Ó, nem! Ezt csak nem teszed velem!

ASSUMPTA Ez minden. Így hát Isten áldjon!

GLÒRIA Ezt nem teheted velem! Várj!

ASSUMPTA Majd írnék!

GLÒRIA Várj! Piszok kurva, várj, nem vagy egyedül!

Assumpta megáll

ASSUMPTA Nos?

GLÒRIA *(idegesen)* Nem vagy egyedül.

ASSUMPTA Nem? Milyen hármasszabály szerint nem vagyok egyedül?

GLÒRIA Mert én is itt vagyok.

ASSUMPTA És akkor mi van?

GLÒRIA *(idegesen)* Szükségem van rád, ahogy neked is szükséged van rám. Tudni akarom, hogy vagy, valahányszor megjelenik rólam valami a lapokban, el akarom gondolni, hogy olvasod, és hogy esz a méreg, meg akarom őrizni azt az érzésemet,

hogy megnyerem veled szemben a játszmát, de azt is akarom, hogy bánthass, hogy fájhasson valamelyik kijelentésem, azt akarom, hogy bosszants azzal, amit gondolsz, és amit teszel. Csak te ítélsz meg engem. És csak én ítélek meg téged. Ha ez sem marad meg nekünk... De ez még megmarad. (*Emelt hangon*) Mit mondjak még? Légy átkozott! Nagyon jól tudod te! Nagyon jól tudod, és légy mindörökre átkozott!

ASSUMPTA Ni csak, előbújik a tragika! Mire céloz a hölgy, aki annyira szereti a magányt és az efféléket?

GLÒRIA Hogy nem hagyod te el a színházat, mert nem engedem, és magad sem akarod elhagyni. Egyszerűen begyulladtál, nem mered kérni tőlem, amit kérni akarsz, ezért hát zsarolsz! Rendben van, nem hagyod el a színházat, mert velem együtt lépsz színre!

ASSUMPTA Én, teveled?

GLÒRIA Hányszor ismétlem el? Nem azért jöttél ide, hogy megmondd, hogy elhagyod a színházat. Azért jöttél, hogy megmondd: velem fogsz játszani!

ASSUMPTA Ó, micsoda újság! El sem tudom hinni. Igazán? Még megfontolom. Játsszunk együtt?

GLÒRIA Egy ideig, amíg újra megvastagszik a bőrünk. Összehozzuk az Ibsen-előadást. Ibsen jó neked, nem?

ASSUMPTA Félúton van közted és köztem.

Szünet

GLÒRIA Tehát?

Szünet

ASSUMPTA Nem fogunk szót érteni. Veszekszünk majd. Ha csak látlak is, felmegy a cukrom. A szerződésben benne legyen, hogy bárhová megyünk is, külön öltözőt kapunk. (*Szünet*) Igen, összehozzuk az előadást. (*Szünet*) Köszönöm.

GLÒRIA Menj a fenébe!

ASSUMPTA Köszönöm, gonosz dög, köszönöm.

GLÒRIA *(hirtelen tréfás hangnembe csap át)* Miért ne részesítsünk jótéteményben valakit, akinek szüksége van rá?

ASSUMPTA *(átveszi Glòria hangját)* Jótéteményben? Várj, hadd jelenjenek meg a kritikák!

GLÒRIA Ó, biztosan neked kedveznek majd. Szeretnek meglepetést okozni.

ASSUMPTA Vigasztalan vagyok... De kell egy jó Borkman. Anélkül nem.

GLÒRIA Maria meg volt győződve arról, hogy sohasem fogunk együtt játszani.

ASSUMPTA Igaza volt, sohasem látott volna minket együtt játszani.

Kissé félénken jön a Lány. Nagy dobozt hoz, csak a feje látszik fölötté. Megáll és nézi őket. Assumpta és Glòria elhallgatott; hidegen nézik, nem bátorítják, hogy közeledjék

LÁNY Bocsánat. Félbeszakítottam a beszélgetésüket.

Szünet

ASSUMPTA *(megmoccan)* Igen, de mindegy.

LÁNY Nem tudtam, hogy együtt találom önöket.

GLÒRIA Hozzám jöttél?

LÁNY Igen... Talán jobb is, hogy mindketten itt vannak. Eh... Szomorú pillanat, igaz? Ismertem a barátnőjüket, Maria Caminált. Nem képzeltem, hogy ilyen hamar meghal.

ASSUMPTA Azt akarod mondani, nem képzelted, hogy meghal, és punktum.

LÁNY Beszéltem vele. Mondta, hogy meg fog halni.

ASSUMPTA *(nyersen)* Neked?

LÁNY Igen.

Szünet

ASSUMPTA Neked.

GLÒRIA (*gyorsan*) Miért jöttél, kicsikém?

LÁNY Egy... ajándékot hoztam.

GLÒRIA (*kedvesebben*) Ajándékot nekem?

LÁNY Gondolom, igen, ha valakit, akkor önt illeti meg. De Roca asszonynak is van hozzá némi joga. (*Körülnéz, végül leteszi a dobozt a földre. Kezdi felnyitni*)

GLÒRIA Mi ez?

LÁNY Egy pillanat.

Kivesz a dobozból egy elnyűtt, de szép kivitelű játékszínházat. Felmutatja

GLÒRIA Egy régi játékszínház?

ASSUMPTA Hallgass! Nagyon hasonlít... Nem látod? Hasonlít a Riberáéhoz.

GLÒRIA Lehetetlen.

LÁNY Azt hiszem, a Riberáé volt.

GLÒRIA Honnan szerezted?

LÁNY Az enyém kicsi korom óta.

Glòria és Assumpta odamegy hozzá

ASSUMPTA (*odamutat*) A monogram.

GLÒRIA Ott van.

ASSUMPTA Uram Isten!

Fölemelik a zsíros, sötétpiros függönyt, és belenéznek

GLÒRIA El nem képzeltem volna, hogy még látom életemben. Igazán kedves tőled. De most a tiéd, nem kellene elajándékoznod.

LÁNY Úgy határoztam, hogy igen. Úgy határoztam, hogy nincs hozzá jogom.

ASSUMPTA *(felvillanyozva a Lányhoz)* A dobozban vannak a figurák is? Vedd elő.

LÁNY Nincsenek meg. Elvesztek. Mind.

Szünet

ASSUMPTA Mire jó egy színház, ha nincsenek hozzá figurák?

GLÒRIA Ez már nem színház. Csak egy tárgy. *(A Lányhoz, kedvesen)* Mindenképpen lehetetlen. A tiéd. Értékes tárgy. Mennyi emléket ébreszt bennünk! Ugye, Assumpta? De ha te nekem ajándékozod, én visszaadom neked. Állandóan úton vagyok, csak a port fogná.

ASSUMPTA Van benne bőven.

GLÒRIA Jobb, ha megtartod. *(Alpári hangon)* Képzeld örökségnek.

LÁNY *(tanácstalanul)* Azt gondoltam... *(Assumptához)* Ön sem akarja?

ASSUMPTA Én? Nem, köszönöm szépen. Figurák nélkül.

LÁNY *(összeszedi a bátorságát)* Valamikor nem... nem vágytak nagyon erre a kis színházra?

ASSUMPTA Nem emlékszem már. Igen.

GLÒRIA Sok évvel ezelőtti dolgokról beszélsz. Nem fogadhatjuk el.

ASSUMPTA Én megyek is.

GLÒRIA Várj.

ASSUMPTA *(hirtelen a Lányhoz)* Hogy mennek a próbák?

LÁNY Milyen próbák?

ASSUMPTA Hát a Ribera-darabéi.

LÁNY Nem én kaptam a szerepet.

GLÒRIA Nem?

ASSUMPTA Milyen kár!

GLÒRIA Ó, és én azt mondtam, beszélek a rendezővel! Micsoda fej! Ne keseredj el. Elmúlt egy alkalom, jön majd egy másik, meglátod.

LÁNY Nem tudom.

ASSUMPTA Én megyek.

GLÒRIA Veled tartok. *(A Lányhoz)* Igazán nagyon köszönöm. Ez a te színházad. Minden jogod megvan hozzá. Ne kétkedj benne! Találkozunk még. Most, hogy ismerlek, figyelni fogom a pályádat. És egy nap... együtt játszunk.

ASSUMPTA Keresd meg a figurákat! Keresd meg, hallgass rám!

Köszönnek a Lánynak, aki nem mozdul, és keresztülmennek a színpadon, hogy távozzanak

178

GLÒRIA *(szeme sarkából kinéz a terembe)* Színpadon vagyunk, és most távozni készülünk. Melyikünké az utolsó replika? És ha feldobjuk: fej vagy írás?

ASSUMPTA Nem! Nem bízom benned! Különben sem az utolsó replika: a legjobb replika kell.

GLÒRIA Nagyon helyes. Akkor... a két hölgy távozik.

GLÒRIA és ASSUMPTA *(egymás szavába vágva, miközben kimennek a színről)*... Egy szó nélkül. Félholtan a félelemtől, mint mindig. Pedig nem kell félni! Beszélni kezdünk, és már a kezünkben vannak. Emlékszel? „Mikor az est sivatagába veszve, a távoli tenger kékjére szomjazol, érezni fogod a tekintetem.” Nem, nem, várj: „Már menni készülsz? Messze még a reggel. Ne félj, szerelmem: nem pacsirta szól! A csalogányunk csatog minden éjjel: amott tanyáz a gránátalmafán. Hidd el, szívem, hogy csalogány dalol!” „Csalogány!” Nem, nem. Idehallgass: „Ó, Torvald, ha a csoda megtörténne... Ha annyira megváltoznánk mindketten, hogy... Nem, Torvald, én már nem hiszek a csodában. Hogy együttélésünk házasság lehessen. Isten veled. Bumm.” Isten veled? Vagyis... „Drága fényem, üdv neked!” Te, ez nem igazság, ez nem lehet csak a tied. *(Mindketten együtt)* „Drága fényem, üdv neked!”

Hangjuk elhal. Szünet. A Lány egy pillanatig nem mozdul. Aztán felteszi a játékszínházat a dobozra

LÁNY Nincsenek meg a figurák. Azért nem játszottam vele többet.

Szünet. Gyufát gyújt. A játékszínház mellé lép és meggyújtja. Egy ideig nézi. Elmegy. A színpad gyakorlatilag sötétbe merül. A kis színház ég. A lángok játéka eleven fényeket és árnyakat vet a csupasz falakra. Szünet. Aztán lassan ereszkedni kezd egy bíbor színű, szép függöny, eltakarva és elrejtve a színpadot és a kis színházat. Jobb alsó sarkában arany monogram: E. R.

SERGI BELBEL

HALÁL

Egy pillanattal a halál előtt

Fordította Kertész Lóránt

<i>Helyszín</i>	Különbööz helyek egy városban
<i>Idő</i>	Most

Személyek

FORGATÓKÖNYVÍRÓ
FELESÉG
HEROINISTA
HÚG
ANYA
LÁNY
BETEG
ÁPOLÓNŐ
ASSZONY
RENDŐRNŐ
RENDŐR
MOTOROS
GYILKOS
ÁLDOZAT

ELSŐ RÉSZ

Halál...

Első jelenet

Szobabelső. Fotelek. A Forgatókönyvíró és a Feleség

FELESÉG Tegnap felkeltél éjfélkor.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Éjjel kettőkor.

FELESÉG Jó, éjfélkor, éjjel kettőkor, ami azt illeti, mindegy, aludtam, felkapcsoltad a lámpát, hallottam, ahogy morogsz, felkeltél és égve hagyta a lámpát.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nem morogtam.

FELESÉG De morogtál.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nem.

FELESÉG De.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nem morogtam. Csak hangosan beszéltem.

FELESÉG Ami azt illeti, mindegy. Morogni, dohogni, hangosan beszélni, érted, egyre megy.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Dolgoztam tegnap.

FELESÉG Mi?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Hallottad.

FELESÉG Oh! Oh, ennek örülök!!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Oh! Most örülsz.

FELESÉG Oh, de még mennyire! Dolgoztál tegnap!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Dolgoztam tegnap. Kettőtől reggel hétig.

FELESÉG Oh! Hétig! Nem hallottalak visszajönni.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Tudom. Horkoltál.

FELESÉG Meséld el, mit csináltál!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Úgy horkoltál, mint egy férfi.

FELESÉG Egy teljes év után! Tudod, mit jelent ez?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Egy teljes év?

FELESÉG Egy éve, vagy régebben, nem? Hogy nem írtál semmit.

Hogy nem csináltál semmit.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nem csináltam semmit?

FELESÉG Nem, semmit. Gyerünk, mesélj már!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Olyan hülye érzés.

FELESÉG Miért?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Csak egy ötlet.

FELESÉG Jó, tisztában vagyok vele. Csak egy ötlet. Csak az ötlet.

Az a lényeg. Hisz az már magában is elég sok. Ha megvan az ötlet, a többi, a többi csak... emésztés dolga.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Mi? Emésztés? Mit beszélsz? Minek a megemésztése?

FELESÉG Jaj, nem tudom, úgy rémlik, hallottam valahol ezt a kifejezést, „a többi emésztés dolga”, lehet, hogy egy könyvben olvastam; szerintem jópofa mondás és könnyen meg lehet magyarázni, tudod, én mindig ezt mondom a betegeimnek, amikor sikerül túljutniuk a szindróma első stádiumán, mert ez az, amit igazán nehéz legyőzni, „a többi emésztés dolga”, ezt mondom nekik, arra utalva, hogy ezután a dolgok már majdhogynem maguktól elrendeződnek, szinte segítség nélkül, tudod, mint az emésztés: a belek végzik a dolgukat, és sem a lelkiállapotod, sem a gondjaid, sem az akaratod nem akadályozhatják ezt meg; ha tegnap ilyesmi történt veled, akkor mától kezdve minden megváltozhat; ha tegnap támadt egy ötleted, ami a legnehezebb, akkor mától kezdve csak hagynod kell érlelődni, szavakba és képekbe kell öntened, meg mit tudom én, azt kell csinálnod, amit mindig is csináltál, amit egy évvel ezelőttig mindig is csináltál; szóval a tegnapi megvilágosodás volt a tulajdonképpeni étel, és mostantól kezdve jön a piszkos munka, ami egyszerű, mechanikus, a fenébe is, az emésztés, amiről beszéltem; következképp mostantól kezdve nincs több kétségbeesés és átvirrasztott éjszaka és panaszkodás és szorongás és pszichiáter és átkozott tabletta, és most már felhívhatod azt a producert, aki a múlt-

kor üzenetet hagyott a rögzítőn, és megmondhatod neki, hogy van egy kész forgatókönyved, amiből csodás filmet lehet csinálni, és szakíts már félbe, mert túl sokat beszélek, pedig azt szeretném, ha elmesélnéd a sztorit.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nincs semmiféle kész forgatókönyvem, már mondtam neked.

FELESÉG Látod, milyen fárasztó vagy, de tényleg.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Egyébként meg nem hiszem, hogy tetszene.

FELESÉG Biztos, hogy el leszek ragadtatva tőle.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nem vígjáték.

FELESÉG Annál jobb. Van már épp elég silány vígjáték, ami csak becsapja az embereket. Annál jobb. Az utóbbi időben kezdtek beskatulyázni téged, és ez nem jó, már ezerszer megbeszéltük.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Lehet, hogy lesz olyan, akinek a történet reakciónak fog tűnni.

FELESÉG Miket beszélsz!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ De alapján véve nem reakciós történet.

FELESÉG Ah! Annál jobb. Valójában nem tudom, mit jelent, hogy „reakciós történet”, nem hiszem, hogy lennének „reakciós” történetek, vannak reakciós emberek, reakciós pártok, reakciós irányzatok és ideológiák, de történetek, hát, nem tudom.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Inkább moralizálnak mondanám.

FELESÉG Oh, értem. Nos, vannak nagyon szép moralizáló történetek. Tudnék neked mesélni egy csomót, naponta élem át őket, hisz tudod. Ha jól belegondolok, nem is tudom, hogyhogy nem inspirálnak téged egy jó forgatókönyv megírására azok az esetek, amikkel a Központban foglalkozunk, teljesen valódiak, nem olcsó melodramák, mint amik a tévében mennek vagy mint azok a filmek, amiket inkább meg sem említenék, igazából csak el kell olvasni az újságot, rémisztő, hogy mást ne mondjak, találtak egy...

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Akarod, hogy elmeséljem, vagy nem?

FELESÉG Tudod, hogy akarom.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Rendben.

Szünet

FELESÉG Mi van?

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Egy tizenhét éves fiúról szól a történet, aki megy egy... Szóval, szombat este van. Nem. Éjszaka. Képzeld el: szombat éjszaka három óra van. Bárokkal és éjszakai lokálokkal teli utca. Egy fiú szórakozni megy a barátaival. Pár kollégájával. Félig részeg. Aznap délután szakított a barátnőjével. Azért ment diszkóba, hogy kitombolja magát. Hogy felszedjen valakit. Alapvetően azért, hogy felszedjen valakit. Igazából az élete mindössze abból áll, hogy pizzafutárként dolgozik a városban, és a hétvégeken pedig többé-kevésbé helyes, de inkább buta lányokat próbál megkefélni. Kapcsolata a családjával...

FELEGÉG Van barátnője, és közben lányokat szed fel?

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Nem. Izé. De. Nem tudom. Megengeded, hogy folytassam?

FELESÉG Igen, igen, persze.

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Kapcsolata a családjával... igen... mondanom sem kell, rettenetes. A srác nem keres annyit, hogy elköltözhessen otthonról, meg hát az nincs ellenére, hogy az anyja megcsinál neki minden...

FELESÉG Mindegy, mindenesetre meg sem tehetné.

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Mit?

FELESÉG Hogy elköltözik otthonról. Még akkor sem, ha eleget keresne. Ha tizenhét éves, nem nagykorú. Folytasd, folytasd!

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Igen. Akkor ezért. Nos. Képzeld el: kijönnek a diszkóból. A barátai haza akarnak menni. Ő nem. Igazából fel akart szedni egy lányt, és nem szedett fel senkit. Tovább akar bulizni. Azt javasolja a barátainak, hogy menjenek el egy másik zenés helyre. Motorra szállnak. Azt mondja: „kövessetek”. Beindítja a motort, és elszáguld. Átmegy egy piros lámpán, hogy megátssza a vakmerőt a társai előtt. A keresztutcából teljes sebességgel kihajt egy autó. A baleset elkerülhetetlen.

A fiún nincs bukósisak. A halál elkerülhetetlen. De épp az ütközés előtti utolsó tized másodpercben minden megáll. Minden megdermed. Valaki, nem az angyalok, sem az ég, sem Isten, sem semmiféle gondviselés, egyszerűen csak *valaki* megállítja ezt az örökkévaló pillanatot, ami a fiút a borzalmas halál felé taszítaná. Miután minden megállt, egy hang a semmiből arra kéri a srácot, hogy szálljon le a motorról, és pihenjen le néhány pillanatra az aszfalton. Semmi sem mozdul. A motor a levegőben áll. Az autó vezetője kővé vált, nyitva a szája, mert pontosan ebben a pillanatban jött rá, hogy mi fog történni pár ezred másodperc múlva, és már üvölt. A fiú döbbenten és hitetlenkedve szemléli a járdáról a jelenetet. Olyan, mint egy fénykép. Látja a barátait néhány méterre, a lámpa mögött. A fiú, a többi emberrel, az utcával, a világgal ellentétben, szabadon mozog. Felnéz az égre. Gyanítani kezdi, hogy a hang, amely leparancsolta a motorról...

FELESÉG Leparancsolta?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Amely kérte, hogy szálljon le a motorról, biztosan az az Isten, akiről annyit beszélnek a szülei. De a hang azt mondja neki: „Nem. Nem az Isten vagyok. Sajnálom. Én, ha fogalmazhatok így, a jövőd vagyok. Nem kell felfelé nézned. Nem vagyok sehol. Csak itt, veled.” A fiú, talán félénken, talán naivan, talán közönyösen megkérdezi, mit kellene csinálnia ebben a helyzetben. A hang magabiztosan, semlegesén, mindentudón, arra kéri, hogy lazuljon el, és adja át magát egy hosszú utazásnak. A fiú megrémül, és néhány pillanatra azt gondolja, ez a halál. Hirtelen feláll, és el akar menekülni. „Ne!”, mondja a hang, „ne állj fel, tévedsz...”.

FELESÉG Frank Capra.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Elhallgatnál?

FELESÉG Jaj, hisz ez nem kritika, sokkal inkább dicséret.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Hát tartsd meg magadnak a végéig, amikor ki kérem a véleményedet.

FELESÉG Bocsáss meg!

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Félbeszakítottál.

FELESÉG „Ne. Ne állj fel! Tévedsz”, mondta a hang.

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Igen.

FELESÉG És aztán?

FORGATÓKÖNYVÍRŐ „Tévedsz. Ez nem a halál.” A fiú azt kérdezi:
„Akkor mi?”. És a hang azt válaszolja, hogy egy ítélet. A saját
ítélete.

FELESÉG A halál metaforája.

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Nem. Nem értesz semmit. Az előbb egy uta-
zásról beszéltem.

FELESÉG Te?

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Nem. A hang. Arról beszélt neki, hogy hosszú
utazást fog tenni. Igen. A fiúnak el kell utaznia saját feltétele-
zett jövőjébe.

FELESÉG Semmit sem értek.

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Oh, a fiúnak azt kell tennie, hogy... Szóval,
most, hogy jobban belegondolok, felül kell vizsgálnom, amit
az ítéletről mondtam. Egy ítélet nem egészen olyan, mint
amiről itt van szó. Megmagyarázom. Igen. Nos, az... Az uta-
zás, amin a fiúnak részt kell vennie, hogy is fogalmazzak,
rövid idő alatt, előrehaladó ugrásokkal véghez vitt, töredékes
formájú látogatások sorozata jövője, feltételezett jövője nem
túlságosan kiemelkedő pillanataiba, feltételezve, hogy a halá-
los baleset nem történt meg.

FELESÉG Dickens, *Téli rege*.

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Nekem aztán tök mindegy... De mivel, akár-
hogy is nézzük, ez a jövő csupán kitalált jövő, azt javaslom a
fiúnak, hogy...

FELESÉG Ki?

FORGATÓKÖNYVÍRŐ Mi ki?

FELESÉG Ki javasol?

FORGATÓKÖNYVÍRŐ A hang.

FELESÉG Aha!

FORGATÓKÖNYVÍRŐ A hang azt mondja a fiúnak, hogy mielőtt

utazni kezdene saját jövőjének terében és idejében... Szóval azt mondja neki, hogy az utazás előtt *tervezze* meg a jövőbeni élet standard modelljét. A hang azt kérdezi: „Ha túlélné ezt a balesetet, milyen munkát szeretnél magadnak?”. A fiú habozik, és minden bizonnyal végül azt mondja: „Egy nagyvállalat menedzsere akarok lenni.” Megkérdezi, hogy helyesbíthet-e, és azt mondja: „Nem, nagyon híres filmszínész akarok lenni.” Megint helyesbít, és azt mondja: „Nem, tévedtem; multimilliomos akarok lenni, akinek egy csomó ember dolgozik, hogy semmit se kelljen csinálnia.” Aztán azt kérdezik tőle... a *hang* azt kérdezi tőle, kivel szeretne élni, és hogy akar-e magának párt, és pontosan kit, és erre azt válaszolja, hogy egy fiatal, rendkívül vonzó, szőke, szenvedélyes, tökéletes alakú és rettentő forróvérű nőt akar. Azonnal helyesbít, és azt mondja, nem egyetlen nőt akar, hanem két-három hette mindig másikat, és azt kéri, hogy kíméljék meg attól a kényelmetlenségtől, hogy saját magának kelljen kirúgni őket: amikor látják, hogy rájuk unt, kezdeményezzenek ők, és hagyják ott, és automatikusan váltsa fel őket valaki más, mondjuk egy-két nap pihenő után. Aztán arra kéri, akarom mondani, a hang arra kéri, hogy írja le ideális lakhelyét vagy lakhelyeit, amire a fiú azt válaszolja: luxuslakás a városban, hatalmas, meglehetősen rusztikus rezidencia magasan a hegyek közt és egy villa egy paradicsomi trópusi szigeten. Szeretnél gyereket? Igen, egyet. Fiút, mondja. De csak majd idővel. Mikor negyven körül járok. Egyéb igény? Nem, nincs, egyelőre nincs. Ekkor kezdődik az utazás. Valójában ekkor kezdődik a film.

FELESÉG Épp ideje volt.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Mi? Nem tűnt fel, hogy mindez pusztán hat hét perc alatt játszódik le?

FELESÉG Ah, bocsáss meg, bocsáss meg!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Ezzel az utazással kezdődik hát a *film*. Rendben? Szóval. Egy utazás. A vágyott jövőbe. Ami egy ítéletben hág majd tetőpontjára. Nem. Megmagyarázom. Amikor vissza-

tér az utazásból, megszületik... *megfogalmazódik* a kérdés, a nagy kérdés. Igen. Nem ítélet. Inkább *döntés*. Mert ez az epizódokból álló út abba az életbe, amit a fiú saját maga tervezett meg, felfedi számára naivitását, roppant éretlenségét. Jeleneteket kezd átélni, egyiket a másik után: fáradhatatlanul szeretkezik, mindig más, egyre szebb, ugyanakkor egyre ostobább és elviselhetetlenebb nőkkal; mindenféle luxus a rendelkezésére áll, meg emberek, akik állandóan hívogatják és követik mindenfelé; meg emberek, akik vigyáznak rá; meg emberek, akik a talpát nyalják. De minden átélt jelenet teljesen hidegen hagyja. Az élet, amit felépített, sok időt hagy az elmélkedésre. Megmagyarázom. Ideje nagyobb részében nem csinál semmit. És mivel nem csinál semmit, gondolkodik. És azt gondolja: oh, micsoda istencsapása, mindenem megvan, és úgy tűnik, nincs semmim, magányos vagyok és unatkozom. Így jönnek sorban a jelenetek (mulatságosaknak is kell lenniük köztük)...

FELESEG Igen.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ ...egészen az utolsóig. Úgy értem, az utazás, és nem a film utolsó jelenetéig. Egy ágyat látunk. A fiú kilencvenhárom éves. Teljesen átlagos nap. És a fiú, *az öregember*, meghal. Halála békés, nyugodt és unalmas: egyszerűen csak elalszik, és többé nem ébred fel. Tizenhétől kilencvenhárom éves koráig: hatvanhat év látszólagos jólét. Hatvanhat év szomorú közöny. És miután látta magát meghalni ilyen körülmények között, visszatérünk a küszöbön álló baleset színhegyére. Ekkor a hang megfogalmazza számára a kérdést, a nagy kérdést, amiről döntenie kell. A baleset halálos. A motor frontálisan neki fog ütközni az autó orrának, ő lerepül róla, feje az aszfaltnak csapódik, koponyája kettéreped, és a halál azonnali, kegyetlen, tragikus, lázadó, és borzasztóan költői lesz, igen, mert egy tizenhét éves, egyszerű, hétköznapi fiú halála manapság költői és lázadó. De a hang megy tovább. Elmondja neki, hogy lehetősége van elkerülni ezt a véget, lehetséges, hogy az autó vezetője az utolsó pillanatban egy váratlan és

hirtelen mozdulattal elrántsa a kormányt, és elkerülje a bal esetet. Így ő teljesen sértetlenül megúszná a dolgot, de... , de... ez azzal jár, hogy élete hátralévő részét kötelezően, *szükségszerűen* ugyanúgy kell leélnie, ahogy azt az imént elképzelte, ahogy azt az imént eltervezte. A megmenekülés azzal jár, hogy *tényleg, igazán* azt az életet fogja élni, amit az imént eltervezett: luxus, bujaság, hosszú élet, gazdagság, dúskálás a javakban és... üresség. Rettentő üresség. Tessék, válassz: lázadó, költői halál itt és most (barátai úgy fognak emlékezni rá, mint egy hősrre, mint egy vakmerő, lendületes, vidám srácra, aki tudott élni), vagy nyugodt, unalmas, közönyös halál hatvanhat év nyugalom, unalom és közöny után. És ekkor a fiú idegesen, eltorzult arccal azt kiáltja: „Nem akarok válasz-tani!”. De a hang, kérlelhetetlenül és higgadtan, egyetlen percet, egyetlen pillanatot ad neki. Ezért lenne a film címe „*Egy pillanattal a halál előtt*”. Ezalatt a pillanat alatt a fiú végérvényesen mérlegre teszi a múltját – látná családját, gyűlölt és unalmas családját, s rájönne, hogy nem gyűlölte, és még csak unalmas sem volt –, a jövőjét – amit már ismer, az elkerülhetetlen jövőt, a hosszú életet, a nyugodt halált, a nyugodt életet, ami olyan, mint valami hosszú halál – és rendkívüli jelenét – a küzdelmet, a dilemmát, lenni vagy nem lenni, miért is ne, egyszóval a végzetes *ítéletet*. És akkor a fiú választ...

FELESÉG Mit?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Figyelj!

FELESÉG Mi van?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Egy ideje...

FELESÉG Mi van?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ ...fáj a karom.

FELESÉG Melyik karod?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Ez.

FELESÉG Hogy fáj?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nem tudom, fáj. Figyelj... én... lehet, hogy...
innom... kellene... egy... a karom!

FELESÉG Mi bajod?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Azt hiszem... jaj... alig... kapok leve...

FELESÉG Kérsz valamit?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Vi... vizet, nem tudom... ez... fi... figyelj...

FELESÉG Mi van? Mi van!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Nem tudok... a... a... figyelj... a... mellkasom...
minden... fekete!...

FELESÉG Hívom az orvost.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Ne... ne... menj... el... jaj... gyere... gyere...
jaj...

FELESÉG Telefonálok.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Figyelj... fi... gyelj...

FELESÉG Lélegezz, lélegezz, kérlek, lélegezz!

A Forgatókönyvíró megpróbál felállni. Jobb kezével erősen szorítja bal karját szíve magasságában. Nem kap levegőt. A Feleség próbál segíteni, de amikor meglátja arckifejezését, rémülten megdermed. A férfi elesik, szívrohama van.

Meghal

Második jelenet

Kis, belvárosi lakás szobája. Tükör, komód, asztalka, telefon és egyéb bútorok. Hátról ajtó, amely kivezet a lakásból. A Heroína és a Húg

A HÚG HANGJA Azt mondtam, nyisd ki, vagy hívom a rendőrséget!

Szünet

A HÚG HANGJA Hallasz?

Szünet

A HÚG HANGJA Tudom, hogy itt vagy, és cseppet sem érdekel, esküszöm, most azonnal megyek a rendőrségre, és feljelentelek, nagyon jól tudod, hogy a dolgok megváltoztak, szerencsére, szerencsére megváltoztak, már nem lacafacáznak, börtönbe csukhatnak, ha csak egy kicsit is találunk nálad. Hallasz?

Szünet

A HÚG HANGJA Hallottad?

Szünet

A HÚG HANGJA Azt mondtam, cseppet sem érdekel!

Szünet

A HÚG HANGJA Cseppet sem, hallottad? Az sem, hogy testvérek vagyunk, semmi!! Nyisd ki!!

A Heroinista, aki fülét kezével befogva fekiúdt az egyik sarokban a földön, hirtelen az ajtó felé indul, és kinyitja. A Húg belép, félrelöki a Heroinistát, és bevágja az ajtót. Egymáshoz sem szólva verekedni kezdenek. Rugdossák, ököllel ütlegelik egymást, pofozkodnak, lökdösődnek. A Heroinista próbálja kitaszigálni a Hugát, aki szeretné megfékezni őt. Végül szétválnak

HÚG Nem szándékozom elmenni, tudod? Nem szándékozom elmenni, míg végig nem hallgatsz.

HEROINISTA Menj innen, te hülye, ez fáj, te kurva, kurva, kurva!!

A Húg pofozza, megragadja a karját, és a szoba egyik sarkába vezeti

HÚG Nem tudunk tovább várni. Hazudtál nekünk, és megloptál minket. Mindent elcseszel, hallod?, mindent, és nem csak a mi kapcsolatunkról beszélek, annak, végül is, nincs jelentősége... Jóllehet, ha apa... élne... már megölt volna a saját kezével.

HEROINISTA Te testvér vagy? Ilyen egy testvér?

HÚG Hallgass.

HEROINISTA Nem vagy az.

HÚG Hallgass!

A Húg megint felpofozza. A férfi ránéz. Izzad

HÚG Jól figyelj rám!

HEROINISTA Menj innen!

HÚG Nem. Kinyitottad nekem az ajtót. Úgyhogy tudom, egy kicsit még érdekellek. Megfenyegettelek, és ez most komoly. Megbeszéltük, és úgy döntöttünk, kifizetünk neked egy kezelést az egyik jelentős központban.

HEROINISTA A te ötleted volt vagy a másik kurváé?

HÚG Ha még egyszer kiejted ezt a szót, esküszöm neked, hogy a helyett, hogy rád költeném a pénzt, hogy pénzt költenék rád, hogy megmentsünk, te hülye, hogy megmentsünk, itt helyben azonnal eltöröm a lábadat, hogy ne tudj elszökni, és egyenesen a rendőrségre megyek, és feljelentelek. Hogyan lehetséges? De hát tudod te, mit jelent az, hogy kurva? Tudod, mit jelent? A kurvák nem költik a pénzüket másokra, hanem *bezebelik* tőlük gyönyörük fejében. Én vagyok a kurva, akinek fel kell áldoznia magát, hogy segítsen rajtad? A nővéred is kurva, aki anyád volt, aki anyánk volt? Ő is kurva? Hogy tudsz, hogy tudsz így sértegetni minket, engem, és főképp őt, aki teljesen össze van törve attól, ami történt vele, amin keresztülment, ettől a csapástól, és akihez nincs egyetlen vigasztaló szavad, egyetlen vigasztaló gesztusod, neked, akitől leginkább igényelné, hát ezért tanultál annyi filozófiát, te, hülye? Azt nem tanultad, mi a vigasz, valakinek az elvesztése, az el-

hagyatottság, nem tudod, hogy össze van törve belülről, és mindennek tetejébe még azt is el kell viselnünk, hogy látjuk, mint pusztítod magad? Ezt tanultad az egyetemen, ezt, hogy hogyan tedd tönkre magad, te, hülye?!

HEROINISTA Menjetek! Menjetek a rendőrségre! Tiszta vagyok.

Itt nincs semmi. Már jó ideje tiszta vagyok.

HÚG Ne röhögtesd! Láttad magad a tükörben? Láttad magad a tükörben? Gyere, gyere, és nézd meg magad jól!

HEROINISTA Nem.

HÚG Azt mondtam, gyere! Nézd meg magad, ha mered! Nézd meg magad! Azt mondtam, nézd meg magad.

A Húg a hajánál fogva vonszolja a Heroinistát, és arra kényszeríti, hogy egy tükör előtt felemelje a fejét

HEROINISTA Ez fáj.

HÚG Mondd meg nekem, mit látsz!

HEROINISTA Semmit.

HÚG Mit látsz?!

HEROINISTA Engem. Téged. Semmit.

HÚG Nézd meg az arcodat! Ez a te arcod? Ilyen volt az arcod három évvel ezelőtt, ha egyáltalán emlékszel? Nem. Ez nem te vagy.

HEROINISTA Én vagyok. Tökéletesen tisztában vagyok vele, hogy én vagyok.

HÚG Egy darab szar vagy, a nullánál is kevesebb, ez egy hullának az arca.

HEROINISTA Nem. Az én arcom. Ti ketten vagytok múmiák. Ha, ha!

A Húg vadul megrántja a haját, amitől a férfi elesik

HÚG Jól figyelj! Nem fogom megismételni. Hajlandóak vagyunk fizetni a kezelésedet az ország legjobb detoxikáló központjában. Csak tíz kilométerre van a várostól. Egészséges és barátságos helyen. Mi erőszakkal odavinnénk, de ezt nem fogad-

ják el. Sajnos, ahhoz, hogy be lehessen kerülni, szükséges, hogy a beteg meg *akarjon* gyógyulni.

HEROINISTA Beteg? Milyen beteg?

HÚG Figyelj! Ne hidd, hogy kedvemre való melodramatikusra venni a figurát, tudod, hogy nem szeretem a drámákat: nem akarunk több halálesetet a családban, főleg, ha el is lehet kerülni. Épp eléggé belerokkantunk a dolgokba, és nincs pénzünk, hogy annyi pszichiátert fizessünk.

HEROINISTA Akkor ne járjatok hozzájuk!

HÚG Csak segíteni akarunk rajtad. El kell fogadnod. Bele kell egyezned. Megteszed?

HEROINISTA Nem vagy szomjas?

HÚG Megteszed?

HEROINISTA Kérsz egy whiskyt, szeszkazán?

Szünet

HEROINISTA Hát, én igen.

HÚG Mi igen?

HEROINISTA Hogy én kérek egyet. Lássuk csak. Hol az üveg? Te látod, testvérkém? Ha látod, szóljál. Csak egy kortyot akarok inni. Tudod, hogy a whisky jobban gyógyít, mint bármelyik pszichiáter? Mondd meg ezt a nővérkédnek, aki anyád volt – és az enyém is, már emlééééékszem –, szóval, mondd meg neki, hogy ne költson annyit fehér köpenyes urakra, akik csak végighallgatják az ember összes baját, és azzal kész, és azt is, hogy egy üveg finom whiskytől elfelejti az egész szart, csak az emlékeket kell sorra vennie: egy korty amiért anya oly fiatalon halt meg; még egy korty amiért ő lett az anyánk; még egy korty amiért hozzámert egy hülyéhez; még egy korty amiért aztán ez a hülye teherbe ejtette, és három nap múlva elment egy másik nővel; még egy korty amiért bánatára az öcsikéje jog helyett filozófiát tanult, és egy botrányos alak lett, egy... satöbbi; még egy korty amiért elpatkolt a gyereke, és

biztosíthatlak, hogy ennyi korty után el fog felejteni mindent, felrúgja a dokit, téged elküld a picsába, engem meg felhív, és elmegyünk mulatni, világos, hogy azt is mondanám neki, hogy próbálja ki a legjobbat... de hallgatok, alapjában véve bizonyára szeretem egy kicsit, mert nem tudom, hogy ajánljam-e azt neki... Jaj, nézd, üres az üveg. Jaj! Nincs whiskym. Nincs pénzem. Adj egy kicsit! Elfogyott a whiskym, és most, hogy jól viselkedem... Jaj. Adj pénzt, és menj el! Jól vagyok, esküszöm, testvérkém. Van nálad? Menj el, kérlek, testvérkém, egy kicsit ideges vagyok.

HÚG Nem. Nem, amíg nem mondd, hogy igen.

HEROINISTA Mi nem? Mi igen? Nem, amíg igen, he? Mi van? Ne zavarodj össze, testvérkém.

HÚG Ne mondd többet, hogy testvérkém!!

HEROINISTA Mi igen, he?

A Húg megint felpofozza a Heroinistát, most nagyobb erővel. A férfi elesik

HÚG Már nem tudod, mit beszélsz, és azt sem, hogy mit csinálsz.

HEROINISTA Tudod, mit tanultam meg a filozófiából? Hogy az ember magának alkot szabályokat, és az én szabályom most az, hogy egy darabig tűröm a verést, és hogy szart hajigáljanak rám, de aztán eljön a pillanat, amikor, ha ütnek, visszaütök, tudod? Ez az én szabályom *most*. Vagyis, húzzál innen. Húzzál innen, míg érzékeny, szeretett testvérkéd, aki passzív filozófusnak készült, akcióba nem lép, és fel nem kap egy kést, vagy szét nem töri ezt az üveget, és bele nem vágja a nyakadba vagy a hasadba, hallottad, amit mondtam?!!!

HÚG Szánalmas vagy.

HEROINISTA Vertél.

HÚG Várom a hívásodat.

HEROINISTA Mért hívnálak?

HÚG Hogy igent mondjál. Legkésőbb holnap. Ha nem, rendőrség.

A Húg távozik. A Heroinista köp egyet az ajtó felé. Szinte düh-rohamban, fel-alá járkál a szobában, és közben az ott lévő tárgyakat rugdossa

HEROINISTA Ezek a kurvák! Bántani akarnak! Vén kurvák! Múmiák! Halottak!!! Miért akarnak bántani?! Bántani!! Bántani!!

Odamegy egy komódhoz. Kinyitja. Feltúrja az egyik fiókot, és tartalmát a földre hajigálja. Dühösen emel fel egy amolyan duplafenék-féleséget, és először egy, majd kettő, három, négy heroinos meg egy kokainos tasakot vesz ki belőle. Kinyitja a kokainos tasakot, két csíkban a komód tetejére szórja a port, és felszippanjtja. Egy másik fiókból a heroinadag elkészítéséhez szükséges eszközöket veszi elő (fecskendő, kanál, öngyújtó, gumiszalag stb). Egyre izgatottabb, megragad egy üveget, ami-ben valamilyen alkohol van, és megpróbálja kinyitni. Mivel nem jár sikerrel, az ablakpárkányon letöri az üveg nyakát. Véletlenül megvágja a kezét, de nem veszi észre. Szájához emeli az üveget, és alaposan meghúzza. Megvágja az ajkát. Mosolyog. Kezével letöri az ajkát. A vér láttán nevetni kezd. Megtölti folyadékkal a kanalat. Az egyik heroinos tasak tartalmát feloldja benne az öngyújtó lángja felett. Mosolya szorongást sejtet, de szép lassan, szinte úgy, mintha szent rituálé lenne, egyre inkább a dózis elkészítésére összpontosít. Óvatosan leteszi, és állni hagyja a teli kanalat. Megfogja a gumiszalagot, és bal felkarjára köti. Fogá-val meghúzza. A fecskendőért megy. Hirtelen felnevet. Leteszi a fecskendőt és a gumiszalagot, megfogja a kanalat, és beleszórja még két heroinos tasak tartalmát. Az öngyújtóval melegíteni kezdi a kanalat. Óvatosan leteszi, fogja a fecskendőt, és felszívja a folyadékot. Visszateszi a gumiszalagot a karjára, és fogával meghúzza az egyik végét. Hosszasan vénát keres, aztán befecs-kendezi a folyadékot

Elernyed

Bizonytalanul tesz néhány lépést. Nehezen lélegzik. Le akar ülni. Habozik. Egy ideig érthetetlen szavakat mormol. Összerándul. Nehezen lélegzik. Tenni akar néhány lépést. Megpróbálja. Térdre rogy.

Megpróbál felállni. Egyre nehezebben és egyre felületesebben lélegzik. Lecsukódik a szeme. A teste nem engedelmeskedik neki. Újabb görcse van. Nagy nehezen feláll. Megint elesik. Próbálja a földön vonszolni magát. Felemeli a fejét, közben próbálja kinyitni a szemét. Megpróbálja felemelni a kezét, ami, úgy tűnik, a telefon irányába nyúl. Elveszti az eszméletét.

Meghal

Harmadik jelenet

Belvárosi lakás étkezője. Egy ablak, amely az utcára, és egy másik, amely a világítóudvarra néz. Anya és Lánya. Vacsoraidő

LÁNY Mi ez?

ANYA Csirke.

LÁNY Ah.

ANYA Mit jelentsen ez az „ah”?

LÁNY Semmit.

ANYA Egyél!

LÁNY Nem vagyok éhes.

ANYA Este kilenc van, vacsoraidő, egyél!

LÁNY Nem vagyok éhes.

ANYA Kislányom, ne idegesíts fel. Ülj rendesen, légy szíves. Hallottad? Azt mondtam, ülj rendesen. Így ül egy rendes ember az asztalnál? Nem, nem így ül, na, ezerszer mondtam már neked, kislányom, gyerünk, le a könyökkel, be a fenék, érjen a szék támlájához, nem!, nem így!, hát nem érted, mit mondok, azt

mondtam, *érjen* a székek támlájához, a karok párhuzamosan, *párhuzamosan*, mi ez, húzd ki azt, húzd ki azt a lábad, ki, ki, a lábak, ugyanúgy, mint a karok, szintén párhuzamosan, ki látott már olyat, hogy keresztbe tesszük a lábunkat az asztal alatt, ízléstelenség keresztbe tenni a lábakat az asztal alatt, ezerszer mondtam már neked, akkora faragatlanság, kislányom, akkora faragatlanság; gyerünk, gyerünk, a hátad egyenes, azt mondtam, egyenes, kislányom, ez nem egyenes, jaj, kislányom, ferde a gerinced, úgy nézel ki, mintha púpos lennél, nem, nem így, a válladat lefelé, lefelé, jaj, Istenem, hát már semmi effélét nem tanítanak nektek az iskolában?

200

LÁNY Semmit.

ANYA Istenem.

LÁNY Mondhatok valamit?

ANYA Mit?

LÁNY Kényelmetlenül ülök.

ANYA Hát, bírd ki. Hozzá kell szoknod. Ha egyszer hozzászoksz, sokkal kényelmesebbnek fogod találni, mint azelőtt. Tényleg nem tanítják meg nektek az iskolában, hogy egy rendes embernek hogyan kell viselkednie az asztalnál?

LÁNY Tényleg. Mást tanítanak nekünk.

ANYA Tessék, ez a baj. Hogy abból, amit most tanítanak, semmi nem jó semmire. Ne is beszéljünk erről többet, holnap átíratlak egy másik iskolába.

LÁNY De, anya...

ANYA Elhallgatnál, és ennél? Ez meg a másik, hát persze, a kérdések, az állandó kérdezősködés, a fecsegés, úgy tűnik, direkt csinálod, kislányom, csak eléd teszem a tányért, és máris rád jön a locsoghatnék, amikor az ehetnéknek kéne rád jönnie, az asztalnál nem locsogunk, kislányom, nem locsogunk, jaj, kislányom, igen, ez egy katasztrófa, hogy túl későn születnél ahhoz, hogy ismerd a nagyszüleidet, kislányom, főképp a nagyapádat, a nagyanyád, nézd, hogy is mondjam, hagyta, hogy a nagyapád irányítsa. Ő valóban példás ember volt, és

az életre tanított minket, nem pedig kérdezősködni, hanem az életre, azaz, hogy tudjuk, hogyan kell viselkedni, és hogyan nézzünk szembe elegánsan és kifinomultan az élet apró dolgaival, mert ezek töltik el az embert elégedettséggel, és végül is ezek a fontosak, ezek határoznak meg minket, és nem azok a marhaságok, amiket manapság az iskolában mondanak neked, azok csak arra jók, hogy ragyogó üzletemberek meg üzletasszonyok meg menedzserek legyenek, akikből hiányzik a könyörület, a jólneveltség, de még az emberség legkisebb szikrája is, igen, ezt tanította a nagyapád: hogy úgy tudjunk ülni az asztalnál, ahogy kell, és hogy tudjunk köszönni, és a megfelelő pillanatban a megfelelő szót tudjuk mondani. Oh, régen így tanultuk az élet dolgait, közvetlenül a vérrel, és látom, hogy volt eredménye, és amikor azt mondom, hogy a vérrel, persze, nem a szó szoros értelmében vett vérre gondolok, hanem az örökölt vérre. Kislányom, érted, miről beszéllek? Az örökségről; otthon, amikor kicsik voltunk, ezt örököltük: szigorú, kemény és érzékeny nevelést, nem úgy, mint most, hogy ezerszer kell elmondanom neked a dolgokat, hogy megcsináld őket, és hallgass ide, kislányom, én úgy hiszem, hogy ezerszer elismételni valamit, az elég sok, nem, kislányom? Már vagy három éve hajtogatom ugyanazt. Nem túlzás ez szerinted? Hm? Még mindig nem eszel?

LÁNY Nem.

ANYA Miért?

LÁNY Mert hallgatlak.

ANYA Lehet egyszerre hallgatni és enni, senki sem mondta az ellenkezőjét.

LÁNY Az asztalnál nem beszélgetünk.

ANYA Akkor nem beszélgetünk, ha *eszünk*.

LÁNY Ja, de hát te nem eszel?

ANYA Én? Nem, kislányom, nem, diétázom, pontosan tudod, majd megeszek egy almát, amikor a desszerthez érsz.

LÁNY Én is diétázni akarok.

ANYA Kislányom, ne szórakozz velem, öreg vagyok már ehhez, és nincs kedvem viccelődni, nagyon nehéz napom volt a munkahelyen, és nem állok jól magamért meg azért amit csinálok, ha begorombulok, kislányom, veszedelmes lehetek. De, anyom, nem látod, milyen jól néz ki a csirke?

LÁNY De.

ANYA Másfél, kislányom, másfél órán keresztül csináltam a mártást; neked csináltam a mártást, mert tudom, hogy mindent mártással szeretsz; nem volt hozzá kedvem, mégis csináltam neked mártást, és meg sem köszönöd? Tudod, régen a csirke szinte luxusételnek számított, sültve készítették el egy kis fokhagymával, és semmi mással, kislányom, semmi mással, és vasárnapi étel volt; emlékszem, nagyapád mindig azt mondta, hogy a csirkét igenis megfoghathatjuk kézzel, de azért módjával, csak a combot, és nem szopogathatjuk a csontokat; nézd, a combot a jobb kéz mutató- és hüvelykujjával fogjuk meg, a szánkhoz emeljük, és a bal kéz mutatóujjával megtámasztjuk a másik végét.

LÁNY De ez nem comb.

ANYA Jaj, kislányom, tudom, mellehúsa, darabokra vágtam, hogy könnyebb dolgod legyen, ráadásul tudom, hogy a mellet jobban szereted, mint a combot.

LÁNY Ez mell?

ANYA Igen, kislányom, hát nem látod?

LÁNY Nem nagyon, valószínűleg elsüllyedt ebben a libafos-színű micsodában, amit mártás gyanánt csináltál.

ANYA Mit mondtál?

LÁNY Semmit.

ANYA Amikor nálunk valaki illetlenséget mondott, főképp az asztalnál, tudod, mit csinált vele a nagyapád?

LÁNY Nem. Mit?

ANYA Megfogta, kivitte a konyhába, és odacsapott a szalvétával, vagy lekent egyet visszakézéből.

LÁNY Milyen kifinomult!

ANYA Gúnyolódsz, kislányom?

LÁNY Nem.

ANYA A halottakon gúnyolódsz? A saját családon?

LÁNY Nem. Kérdezhetek valamit?

ANYA Nem. Igen. Nem tudom.

LÁNY A bácsikámék is ennyire szerették a nagypapát?

ANYA Jaj, egyél már, kislányom, egyél már végre!

LÁNY Hm?

ANYA Mi?

LÁNY A nénikém és a bácsikám.

ANYA Mi van velük?

LÁNY Hogy ők is egész nap róla beszélnek-e annyi éve már.

ANYA Jaj, kislányom, mindenki beszél mindennap a szüleiről haláluk után, de most már elhallgass! Oh, mindjárt negyed tíz, negyed tízre a rendes emberek befejezik a vacsorát, miért nézel így rám?

LÁNY Szóval, ha meghalsz, egyfolytában rólad fogok beszélni?

ANYA Jaj, nem tudom, kislányom, igen, hát persze, hah, most meg miért gondolkozol ezeken a dolgokon?

LÁNY Nem tudom. Anya!

ANYA Tessék?

LÁNY Ha átíratasz másik iskolába, nem fogok beszélni rólad.

ANYA Ez meg hogy jön most ide? Nem íratlak másik iskolába. Igen, ha egyszer annyira szereted, nincs mit tenni. De el tudom képzelni, miért, mert az nem normális, hogy egy gyerek szeresse az iskolát, igen, azért szereted annyira, mert valaki rossz hatással van rád, és a rossz hatásnál nincs rosszabb a világon, kislányom, amíg kicsi vagy, nem is veszed észre, és hagyod, hogy olyanok irányítsanak, akik nagy hatással vannak rád (a csirke, kislányom), és aztán, bár nem akarod, és jó ember vagy, mások hibájából lezüllesz, elfordulnak tőled, felelőtlen alak, rossz ember leszel, és elkövetsz valami ostobaságot, és mire rájön az ember, mindig, mindig túl késő... jaj, ne akard, hogy erről beszéljek, miért akarod, hogy ezekről a dolgokról

beszéljek? Látod, reszketni kezdek, ha csak arra gondolok, hogy az történhet veled...

LÁNY Mi? Ami a bácsikámmal történt?

ANYA A bácsikáddal? Miről beszélsz, kislányom, miről beszélsz? Ki beszélt neked a bácsikádról? Mire célzol? Jaj, ki beszélt neked a bácsikádról?

LÁNY A nénikém.

ANYA Megölöm.

LÁNY Mi?

ANYA Ennél végre?! Még hogy ne írássalak másik iskolába? Holnap azzal kezdem, ha nem eszel, és vedd le a könyöködet az asztalról! Hadd lám, nyisd ki a szád!

LÁNY Miért?

ANYA Kinyitnád egy pillanatra?

LÁNY Miért?

ANYA Azt mondtam, nyisd ki.

LÁNY Ha nem mondod meg, miért, nem.

ANYA Nyisd ki a szád!

LÁNY Nem. Erőszakkal bele akarsz tenni egy darab csirkét, és én nem akarom, nem vagyok éhes, majd megeszem, ha éhes leszek.

ANYA Mi van a szádban? Kislányom, mi van a szádban? Nyisd ki, és mutasd meg, mert nem akarlak megütni, mert engem is alig-alig ütött meg apa, és én sem teszek másképpen, eddig sohasem...

LÁNY Milyen apa?

ANYA Hogyhogy milyen apa? Az enyém, kislányom, a nagyapád, miért kérded?

LÁNY Semmi, csak amikor róla beszélsz, mindig nagyapának hívod...

ANYA És akkor mi van? Talán nem volt az apám?

LÁNY Honnan tudjam? Feltételezem, hogy igen.

ANYA Oh, elég volt.

LÁNY Csak furcsának tűnt, semmi több.

ANYA Elég...

LÁNY Miért akarod, hogy kinyissam a számat?

ANYA Mert tudom, hogy az az utálatos gumi van benne, amit rágcálnak, és ami elveszi az étvágyat.

LÁNY Rágó? Nincs benne, nézd! És mondhatok valamit?

ANYA Nem tudom. Nem.

LÁNY Szóval, hogy a rágó nem veszi el az étvágyat, mert tegnap végig rágóztam, és farkaséhes voltam.

ANYA És ma mi bajod van?

LÁNY Semmi. Diétázni akarok. Az egyik barátnőm azt mondta, hogy a kövérség örökletes.

Az Anya fel akarja pofozni a Lányt

LÁNY Nem miattad mondtam, a nénikém miatt...

ANYA Oh, elég, elég, elég. Mivé lett a világ? Istenem, mívé lett a világ? A csirkét!

LÁNY Nem.

ANYA De.

LÁNY Nem.

ANYA Amíg ilyen fiatal az ember, nem diétázik!!!

LÁNY Miért?

ANYA Mert a tested még nem fejlődött ki, mert még nem vagy nő, mert gyerek vagy és nem felnőtt, mert mert mert még meg kell változnia a te a te a te anyagcserédnek, azonkívül egyáltalán nem vagy kövér, kislányom, egyáltalán, hisz úgy nézel ki, mint egy csontváz, és én pedig nem vagyok kövér, szerinted kövér vagyok, kislányom, rajta, légy őszinte, kövérnek találsz? Nem, ugye? Hát nem látod, milyen derekam van?!

LÁNY És miért diétázol, ha szerinted annyira jól nézel ki?

ANYA Az egészségem miatt, kislányom, az egészségem miatt, mert nem akarom, hogy a koleszterin élve emésszen el, mint anyát, *a nagyanyádat*, és az orvos azt mondta, hogy vigyá...

LÁNY Látod, hogy örökletes?

ANYA Jaj, kislányom, azt akarod, hogy sírjak?

LÁNY Nem.

ANYA Nem?

LÁNY Szerintem nem.

ANYA Hát szerintem meg igen.

LÁNY Kérdezhetek valamit?

Szünet

LÁNY Mi az a koleszterin?

ANYA Jaj, kislányom, hagyjál már! Mit érdekel az téged? A lányoknak nincs koleszterinjük, a lányoknak mindent meg kell enniük, hogy nők legyenek, az olyan lányoknak, mint te, táplálkozniuk kell, vitaminokat enni, ásványi anyagokat, zsírokat, mindent; nézd, kislányom, nézd ezt a csirkét, nézd, milyen szép, mérget vennék rá, hogy egyik kis barátnődnek sincs ilyen anyja, aki ennyit törődik a főzéssel, mint én, aki mártást csinálok meg minden francot, és két órán keresztül a konyhában vagyok, hogy elégedett légy és vidám, ügyelek az egészségedre; nem, nincs a világon senki, aki úgy vigyázna rád, ahogy én vigyázok, és látod, hogy válaszolgatsz nekem, mint egy igazi nevetlen lány, egy faragatlan alak, aki sértegetni mer engem, aki rajtam gúnyolódik meg mindenkin, aki a halottakon gúnyolódik. Jaj, Istenem, kit szültem? Lehet, hogy egy szörnyeteget szültem? Miért? Miért szültem szörnyeteget?

LÁNY Anya!

ANYA Tessék?

LÁNY Ha eszem, elhallgatsz?

ANYA Igen.

LÁNY ESKÜDJ MEG!

ANYA Jaj, kislányom, mi bajod van?

LÁNY Esküdj meg!!

ANYA Mi ez az esküdözés? Nem. Ebben a házban sohasem esküdöttünk! Esküdözni közönséges dolog, esküdözni...

LÁNY Hallgass hallgass hallgass hallgass!!!! Esküdj meg, hogyha eszek, akkor végre elhallgatsz, a kurva életbe!!!

ANYA Hát nem szégyelled?...

LÁNY Anya!

ANYA Meg... ígérem.

Szünet. A Lány hirtelen belenyúl mindkét kezével a tányérba, megragad négy-öt csirkedarabot, és a szájába teszi. Az Anya utálkozó mozdulatot tesz, aztán feláll az asztaltól. A Lány dühödten rág. Hallani, ahogy a csontok ropognak a szájában

ANYA Kislányom, kislányom, kérlek...

LÁNY *(teli szájjal)* Szörnyeteg vagyok, anya?

ANYA Jaj, nem, kislányom, nem...

LÁNY *(teli szájjal)* Kiakadok tőled, anya...

ANYA Jaj, Istenem. Ne csináld már, kislányom, béküljünk ki. Gyerünk, menj a vécébe, és köpd ki.

LÁNY *(teli szájjal)* Nem, nem, most már megeszem, most már megeszem.

Az Anya nevet. A Lány akaratlanul lenyel néhány csirkecsontocskát, és fulladozni kezd. Az Anya nézi, és még jobban nevet. A Lány próbál köhögni, de nem tud

ANYA Jó színész vagy, kislányom.

A Lány nyög egy hangosat. Hangja éles horkantásra emlékeztet. Nagyon nehezen kap levegőt, és vadul rázza a fejét. Az Anya hitetlenkedve nézi, azt gondolja, hogy tréfál. A Lány az Anya felé nyújtja a kezét, mintha segítséget kérne. Az Anya abba-hagyja a nevetést

ANYA Hagyd abba, kislányom, már nem vicces.

A Lány egyre jobban rázkódik. Időnként, a fulladás miatt, erőteljeseket lélegzik, így próbál köhögni. Hirtelen két ujjával a szájába nyúl, és megpróbálja kiszedni a csontokat, amiktől fulladozik

ANYA De, kislányom, mit csinálsz, mit akarsz, hányni, most, itt?
Jaj, de undorító! Abbahagynád?

A Lány próbál kiabálni, nyögni. Karjával hadonászik, mozdulatai egyre hevesebbek, mindent ledobál az asztalról, és ráfekszik. Az Anya rájön, hogy tényleg fulladozik, odamegy az asztalon fekvő Lányhoz, akinek a légzése kezd kihagyni

208

ANYA Kislányom kislányom kislányom kislányom!! Tényleg fulladozol? Hagyd abba, nyisd ki a szád! Jaj, Istenem! Most mit csináljak? Mit kell ilyenkor csinálni?

Az Anya megmerevedik, határozatlanul áll, és egyfolytában a Lányt nézi. Nem tudja, mitévő legyen. Megpróbál benyúlni a szájába, de aztán letesz róla. Megpróbálja elkapni a karját, de nem jár sikerrel. Sír. Egyre idegesebb lesz. A Lány hirtelen elsápad, és egyre erőtlenebb

ANYA Kislányom kislányom kislányom kislányom!! Mit csináljak? Akarod, hogy mentőt hívjak? Jaj, nem tudom. És ha köhögnél, kislányom? Gyerünk, kislányom, köhögj, köhögj! Jaj, nagyon fehér vagy. De mit kell csinálnom? Akarod, hogy kiabáljak a szomszédnak? Jaj, nem tudom. Kislányom, válaszolj!

Az Anya ellép az asztaltól, és az ablak felé megy. A Lány elveszti az eszméletét, és leesik a földre. Rángatódzik. Az Anya kinyitja az ablakot, és kiabál

ANYA Segítség! Van ott fent valaki? Hall engem? A kislányom... a

kislányom megfull... kérem... Nincs ott senki? Segítség!! Jaj, minden sötét!

Az Anya az asztalhoz megy. Látja a Lány testét a földön

ANYA Kislányom, nincs itthon, a szomszéd nincs itthon. Kislányom, válaszolj!

Az Anya megpróbálja felemelni a Lányt, de nem bírja el

ANYA Nem tudom, nem tudom, nincs erőm. Kislányom, kislányom! Nincs... én... a szomszéd... akarod, hogy... ? Lélegezz... Jaj, kislányom, hisz tiszta kék vagy...

A Lánynak teljesen leáll a légzése. Hirtelen összehúzódik a mellkasa, és meghajlik a teste. Az Anya rémülten és tehetetlenül nézi. A Lány egész teste megfeszül, majd hirtelen elernyed.

Meghal

Negyedik jelenet

Kórházi szoba. Televíziókészülék, asztalkák, két ágy. Az egyik üres. A másikon a Beteg fekszik. Az egyik karja és az egyik lába be van gipszelve. Gyakorlatilag mozgásképtelen. Lábát láncok és csigák rögzítik a levegőben. Ép keze mellett az ágy fejéhez csatlakoztatott készülék piros gombbal, ami a nővérek hívására szolgál.

Belép az Ápolónő. Kezében kis tálca gyógyszerekkel

ÁPOLÓNŐ Jó estét!
BETEG Csókolom!

ÁPOLÓNŐ Ezt a kettőt.

BETEG Hogyhogy?

ÁPOLÓNŐ Ma éjszaka csak kettőt kell bevennie.

BETEG És injekciót sem kapok már?

ÁPOLÓNŐ Nem. Nagyon fáj?

BETEG Hát...

ÁPOLÓNŐ Mindenesetre ezek a gyógyszerek nyugtatók is.

BETEG Á!

ÁPOLÓNŐ Vegye be!

BETEG Megvakarná a hátamat?

ÁPOLÓNŐ Tessék?

BETEG Viszket.

ÁPOLÓNŐ Viccel, vagy mi?

BETEG Mondom, hogy viszket.

Az Ápolónő közelebb lép hozzá, és közben véletlenül leveri a készülőket. Egyikük sem veszi észre

ÁPOLÓNŐ Azt hiszem, maga csak szórakozni akar.

BETEG Én csak azt szeretném, ha tennének valakit ebbe az ágyba.

Elszórakoztatna. Beszélgetnénk.

ÁPOLÓNŐ Nincsenek látogatói?

BETEG Nincsenek.

ÁPOLÓNŐ Hol viszket?

BETEG Középen.

ÁPOLÓNŐ Itt?

BETEG Nem. Igen. Nem. Nem. Feljebb. Jobbra. Juj! Balra. Lejjebb.

Még egy kicsit lejjebb. Ott. Jobbra. Balra. Balra. Lejjebb, még egy picit. Ah!

ÁPOLÓNŐ No?

BETEG Ott ott ott ott.

ÁPOLÓNŐ Hallja!

BETEG Mi van? Ah! Még. Még.

ÁPOLÓNŐ Nem lesz még elég?

BETEG Nincs öt perce?

ÁPOLÓNŐ Nincs.

BETEG Miért nem tesznek mellém valakit a szobába? Megspórolná magának ezt a kellemetlenséget.

ÁPOLÓNŐ Persze, feltéve, hogy ő fel tud kelni.

BETEG Igen, persze.

ÁPOLÓNŐ Maga nagyon furcsa. Az emberek általában jobban szeretnek egyedül lenni. És láss csodát, maga társaságot akar.

BETEG Ne gondolja! Mielőtt összetörtem magam, szerettem egyedül lenni. Zavarnak az emberek. Úgy értem, zavartak. A szomszédok. A munkatársak. A tömeg az utcán, a metrón, a boltokban. Három éve operáltak a mellhártyámmal, betettek egy szobába másik két beteg mellé, és mélységesen gyűlöltem őket, oh, igen; és most, látja, nagyon szeretném, ha lenne itt valaki. Figyeljen, már megy? Hát nem is fogja megmérni a lázamat?

ÁPOLÓNŐ Nem.

BETEG Azt hiszem, lázas vagyok.

ÁPOLÓNŐ Ha lázas lenne, nem beszélne annyit.

BETEG Miért nem?

ÁPOLÓNŐ A gyógyszerek!

BETEG Maga a főnök.

A Beteg beveszi a gyógyszereket

BETEG A gipsz alatt is nagyon viszket, és be van dagadva a lábam, fáj.

ÁPOLÓNŐ Ez normális.

BETEG Tényleg? Idehallgasson, ha megmérné a lázamat, nyugodtabb lennék.

ÁPOLÓNŐ Maga egy kicsit...

BETEG Na?

ÁPOLÓNŐ Fárasztó.

Az Ápolónő kitapintja a pulzusát, és az óráját figyeli

BETEG Téved. Nézze, egész nap egyedül voltam, és volt időm gondolkodni... a dolgokon. Azt hiszem, az, hogy leestem a lépcsőn, olyan volt, mint valami felismerés... nem... úgy értem, szükségszerűség... jaj, látja, hogy lázas vagyok? Már a szavakat sem találom... Maga sohasem gondolt arra, hogy néha azért történik velünk valami, mert meg kell, hogy történjen és meg kell változnunk? Vagyis, hogy meg kell hogy változtatnunk... igen, az életünket. Nem? Én azelőtt sohasem gondoltam erre. De a múltkor, puff!, miközben zuhantam a lépcsőn lefelé, tudja, mire gondoltam? Volt időm elképzelni, hogy mire a lépcsőfordulóba érek, halott leszek. Tudja, hogy miközben gurultam le a lépcsőn, hallottam, hogy az emberek nevetnek, hogy a diákok bepisálnak a röhögéstől? Úgy éreztem, a karom és a lábam messze van tőlem, mintha el akarnának hagyni, és hallottam, hogy a gyerekek mind nevetnek, utat nyitnak nekem, és nevetnek, ahogy látják, hogy esek, hogy zuhanok oda... oda, amiről én azt gondoltam, hogy a... no. A diákok mindig kinevetik a tanárokat, tudta?

ÁPOLÓNŐ Nem.

BETEG Az ápolónők is biztos mindig kinevetik a betegeiket.

ÁPOLÓNŐ Nem. Befogná a száját fél percre? Háromszor rontottam el a számolást.

BETEG Ez azt jelenti, hogy figyel rám.

ÁPOLÓNŐ Elhallgatna?

BETEG Nem gondolja, hogy egyszerűbb lenne, ha megmérné a lázamat?

ÁPOLÓNŐ Hallgasson már el!

BETEG Maga nem olyan ápolónő, mint a filmekben.

ÁPOLÓNŐ Milyen filmekben?

BETEG Nem tudom. Minden filmben szerepel egy ápolónő. Akiről mondhatnánk, hogy az. Szóval egy helyes lány, aki akarva-akaratlan előidézi... előidézi a... hisz érti.

ÁPOLÓNŐ Nem.

BETEG Nem érti?

ÁPOLÓNŐ Nem lázas.

BETEG Téved.

ÁPOLÓNŐ Jó éjszakát!

BETEG Egy pillanat!

ÁPOLÓNŐ Lehet, hogy én nem olyan ápolónő vagyok, mint a filmekben, maga viszont pont olyan, mint a filmbeli betegek.

BETEG Á, igen? Örülök... És... és mit akar ezzel mondani?

ÁPOLÓNŐ Jó éjszakát!

BETEG Beadna egy injekciót?

ÁPOLÓNŐ Nem.

BETEG Kérem, nem érzem jól magam.

ÁPOLÓNŐ A gyógyszerektől majd lenyugszik. Várjon egy percet, és hatni fognak.

BETEG És ha nem?

ÁPOLÓNŐ Csengessen!

BETEG Nem látja, hogy izzadok?

ÁPOLÓNŐ A láztól nem lehet.

BETEG Nem olyan beteg vagyok, mint a filmekben.

ÁPOLÓNŐ Nem tudom.

BETEG Fél tőlem?

ÁPOLÓNŐ Akar valamit tőlem?

BETEG Nem. Maga nagyon csúnya. Miért akarnék bármit is magától?

ÁPOLÓNŐ Ha most nem a munkámat végezném...

BETEG Akkor?

ÁPOLÓNŐ Jó éjszakát!

BETEG Már háromszor mondta, és még mindig nem megy.

ÁPOLÓNŐ Lehet, hogy csúnya vagyok, de nem neveletlen. Nem szeretem beszéd közben faképnél hagyni az embereket.

BETEG Azt gondolja, bolond vagyok. Nem. Azelőtt nem ilyen voltam. Inkább olyan, mint maga. Úgy értem, ellenszenves, komoly, tartózkodó. Aztán jött az a lépcső. A zuhanás. A nevetés. Megváltoztam. Ne, kérem, ne menjen! Bocsásson meg! Még ne. Úgy érzi, megsértettem? Nem. Csak leírtam, milyen.

Ne menjen. Azt gondolja, szemtelen alak vagyok? Szeretném, ha el lenne törve az egyik karja meg az egyik lába, és tizenkét vas vagy acél vagy ezüst vagy milyen szög lenne itt, a combcsontjában. Nem vagyok szemtelen. A zuhanás. Lefelé. Lefelé. És ez az üres ágy. Tegnap egész nap, ma egész nap. Üres. Ne menjen! Igen, maga csúnya, de nincs miért megharagudnia. Tudja, azelőtt nem mertem volna azt mondani magának, amit mondtam. Azelőtt nem mertem a nevükön nevezni a dolgokat. Most már tudom, hogy félenkség volt. Vagy gyávaság. De már egyik sincs bennem. Ne menjen, kérem! Bizonyos értelemben szükségem van magára.

214

ÁPOLÓNŐ Csengessen!

BETEG Mi?

ÁPOLÓNŐ Ha szüksége van valamire, csengessen!

BETEG Pár percen belül azt fogom tenni.

ÁPOLÓNŐ Nem biztos, hogy én fogok jönni.

BETEG Akkor megint csengetek.

ÁPOLÓNŐ Jó éjszakát!

BETEG Nem hallotta?

ÁPOLÓNŐ Tessék?

BETEG Semmi.

ÁPOLÓNŐ Fél a kórháztól?

BETEG Nem. A láztól félek.

ÁPOLÓNŐ Nincs láza.

Az Ápolónő kimegy. A Beteg a mellette lévő üres ágyra néz. Tekintete elkalandozik. Kézbe veszi a televízió távirányítóját, és bekapcsolja a készüléket. Kapcsolgat. Különböző műsorok, reklámok. Nevető, tapsoló embereket hallani. A Beteg megnyom egy gombot a távkapcsolón, és leveszi a hangot. Ásít. Újból felhangosítja a tévét. Ránéz a mellette lévő ágyra, és lemondó képet vág. Hirtelen az az érzése támad, hogy nem kap levegőt. Megrémül, és leejti a távirányítót. Egy televízió-műsor hangja hallatszik végig a jelenet folyamán. A Beteg légzése szaporává

és mélylé válik. Nagyon rekedt hangon köhög. Hány. Rémülten keresi az Ápolónő hívására szolgáló készüléket, de nem találja. Látja, hogy a földön van. Kétségbeesetten próbál megszabadulni a lábát a levegőben rögzítő láncoktól. Nem kap levegőt. Ép karjával a hívókészülék felé nyúl. Nem éri el a gombot. Kiabálni akar, de fullad. A tévé hangja elnyomja kiáltásait. Megint hány. Ép karjával a hátához nyúl. Teste kezd megmerevedni. Megpróbál leszállni az ágyról. Kegyetlen fájdalmat érez a hátában. Tüdejében vérrög van. Kinyitja a száját, hogy kiáltson, de nem jön ki hang a torkán. Teste összerándul. Nem lélegzik.

Meghal

215

Ötödik jelenet

Egy öreg lakás étkezőül és nappaliul egyaránt szolgáló helyisége. Asztalka, tálalószekrény, bútorok, telefon. Az Asszony felemeli a kagylót és tárcsáz

ASSZONY Bocsáss meg, de nem tudtam, kinek telefonáljak. Nem. Nem tudom, elmondjam-e neked. Azt fogod gondolni, hogy megbolondultam, már most is azt gondolod, ugye? Igen. Dehogynem. Dehogynem, megbolondultam. Azért hívlak, mert ma hajnalban megjelent nekem az anyád. Igen, igen. Ne tedd le, kérlek. Igen. Látod, tudtam én, hogy nem kellene elmondanom neked. Mi? Látod, hogy te is azt mondog, hogy megbolondultam? Mi? Nem, egyáltalán nem álmodtam. Mondom, hogy nem! Felkeltem, mert zajt hallottam, és megláttam ott, a konyhaajtóban. Az arca ráncos volt és penészszerű, és tele volt hólyagokkal meg szemölcsökkel. Olyan volt az arca, mint amikor meghalt. De fiatalabbnak látszott. Mindegy, még emlékszem rá. És akkor mi van? Igen, penészszerű. Rád hasonlított.

A vonal másik végén leteszik a kagylót. Az Asszony sírni kezd. Hirtelen megnyugszik. Odamegy az egyik szekrényhez, kinyitja, és két orvosságos üvegcsét vesz ki belőle

ASSZONY Egy kéket és két pirosat.

Kinyitja az üvegcséket. Az egyikből három kék, a másikkól öt piros tablettát vesz ki

ASSZONY Egy pici kéket...

216

Beteszi a szájába a három kék tablettát

ASSZONY És három pici pirosat...

Beteszi a szájába az öt piros tablettát. Gyógyszerekkel teli szájjal

ASSZONY És egy kortyintás szénsavmentes ásványvíz, abszolút szénsavmentes, szuper szénsavmentes, mert az orvos eltiltott a szénsavtól.

Félig teli brandys üveget vesz ki a szekrényből, kinyitja, és nagyot kortyol belőle. Lenyeli a tablettákat. Ruhája ujjával megtörli a száját. Felveszi a telefonkagylót és tárcsáz. Amikor a vonal másik végén, négy-öt csengetés után, felveszik a telefont, az Asszony hirtelen sírni kezd

ASSZONY Még egyszer ne csináld ezt velem, nehogy letegy nekem a telefont, még egyszer... hát nem érted, hogy nem vicceltem? Kérlek, ne tedd le! Igen. Nem. Nem, nem látomás. Ő volt, ő, tényleg. Fehér ruhában. Vagy szürkében. Teljesen rongyos volt a ruhája. Először féltem tőle... de aztán... rám mosolygott. Mosolygott rám. Én meg azt mondtam neki: „Te vagy az, nénikém?”. Mire ő: „Igen.” Azt gondoltam, hogyha beszélni

fog, síron túli hangja lesz, mint egy halottnak, de nem, így mondta, normális hangon, „igen”, ennyit mondott, semmi mást, és csak állt ott mozdulatlanul, és rám szegezte a tekintetét, én meg, úgy rémlik, nem reagáltam, aztán meg mintha azt kérdeztem volna tőle: „Mit csinálsz itt?” Letetted? Jaj, mivel nem mondasz semmit... Igen, persze hogy válaszolt, azt mondta: „Nem tudom”, normális volt a hangja, mint a tiéd... ne légy dühös... az *enyémhez* is hasonlított a hangja, igen, az *enyémhez!*; olyan volt, mint az én hangom, és akkor tényleg megrémültem... mert újból az arcára néztem, és úgy tűnt, az is hasonlít az enyémhez, igen, és ebben a pillanatban eszembe jutott, hogy amikor kicsi voltam, mindig azt mondták, hogy jobban hasonlítok rá, mint anyára, igen, még te is azt mondtad. Ah. Nem mondtad? De. De igen. És amikor azt mondta: „nem tudom”, azon a hangon, ami jobban hasonlított az enyémre, mint az övére vagy a tiédre, hátra akartam lépni, hogy kimenjek a lakásból, és akkor, oh!, ahogy megfordultam, oh, Isten segíts meg!, megláttam apát a bejárati ajtóban. NE TEDD LE!, ne, kérlek. Neki is olyan volt az arca, mint a halottnak, nem volt szeme, csak két fekete lyuk a helyén, nem volt szeme!!!, és azt kiáltottam „apaaaa!”, felém nyújtotta a kezét, és meg akart érinteni, és én úgy láttam, a keze helyén egy kígyó van, és... Mi? Na és. Igen. Igen, persze. Nem tudom. Tizenkettő? Ah. És akkor mi van? Mi? Hát nem látod, milyen rosszul vagyok?!! Nem. Senki. Csak te maradtál nekem. Igen. Mióta elment a kisfiam. És mi van akkor, ha nem kisfiú, én mindig úgy hívom, és mindig is úgy fogom hívni: „kisfiam”. Nem, nem kettő, három. Szerinted nem sok három hónap? HÁROM HÓNAP! Nem, még nem láttam. Ne. Ne tedd le! Nem fogok megint kiabálni. A kisfiam már nem... Mi? Hogy te találkoztál vele? Nálatok vacsorázott? Mi? Mikor? Ah. Ah. Jaj. Ah. Hogy meglátogat engem? Ma? Az a kelekótya! Hát nem. Igen, tudtam én, hogy téged jobban szeret, mint engem. De igen. De igen. Mondom, hogy igen!! Én? ELHAGYOOOOOOTT!

A saját fiam. Mindenki, ti, hozzám nem jön el, hozzám csak kísértetek jönnek, senkim sincs, és te meg leteszed nekem a telefont, mit érdekel az engem, hogy éjjel tizenkettő van, és holnap mit tudom én, hova a francba kell menned! Hallgass meg! Mi? Igen, bevettem. Hogyhogy mivel? Vízze, unokanővérékém, miért vagy ilyen gyanakvó? Miért vagy ilyen szemtelen, ilyen rusnya banya? Ronda vagy, rondább, mint anyád hullája... Jaj, ne, ne, ne tedd le... Azt akartam mondani... Tudod, mire gondoltam, amikor halott apámat és nénikémet láttam itthon ma reggel? Hogy amíg éltek... jól kijöttek egymással.

218

A vonal másik végén leteszik a telefont

ASSZONY Letetted?

Az Asszony a kagylót továbbra is a kezében tartva megfogja a brandys üveget, és nagyot kortyol belőle. Tárcsáz. Izgatottságában több mint tizenöt számot üt be

ASSZONY Apa és a nénikém dugtak, miközben anya velem játszott, igen!!!! Mi? Á, igen, hogyhogy ki vagyok én? És te? Te ki vagy? Szórakozol velem, vagy mi, tökfej? Most úgy teszel, mintha semmiről sem tudnál? Hát így... Mi? Tökfej, én? Hát így bánsz egy beteg emberrel, akit elhagyt... He? He? Oh, te, hülye.

Leteszi a telefont. Kézbe veszi az orvoságos üvegcséket. Bevesz három piros és három kék tablettát. Iszik egy korty brandyt. Elővesz egy noteszt, és kikeres belőle egy telefonszámot

ASSZONY Tudom, hogy nem tévesztettem el... De ha esetleg mégis...

Nagyon lassan, számról számra ellenőrizve tárcsázza a számot

ASSZONY Az előbb eltévesztettem... Jön értem? Ki? Ne, ne, félek

tőle, mondom, hogy ne!., félek a férjedtől, egy vadállat... Jaj, miért vagy ilyen gonosz velem, unokanővérekém? Mi? Nem! Jaj! Jaj! Jaj! Ne. Ne, ezt ne, kérlek. Nem mondhatsz nekem ilyeneket. Ne. Jaj! Bántasz. Jaj! Hogy mondhatsz nekem ilyeneket? Jaj! Hogy merészelsz? Mit csinálhatnék? Jaj!! Anyagias? Én? Mit jelentsen az, hogy *zsarolás*? Nem értem, mit jelent ez a szó, nem értem! Jaj! Már hónapok óta nincs itthon a gyerek. Mi? A nyugdíjam? Jaj! Persze, hogy nem. Jaj! Miért most beszélsz nekem erről, amikor ennyire rosszul vagyok? Majd megbeszéljük máskor. Igen. Jaj, éjjel tizenkettő van, most nem... Mi? Én nem azért hívtalak, hogy erről beszélgesünk. Jaj! Ezt nem vártam tőled. Beteg vagyok, a betegségem miatt van szükségem rá... Ürügy? Jaj, nem jövök ki, esküszöm, unokanővérekém, nem elég, azelőtt segített a gyerek... Jaj, megölsz! Elszórom? Én soha... Adjam vissza?! Nem tudom... Gyógyszerekre. Meg, hogy egyek valami keveset, hogy éljek... NEM VAGYOK SZESZKAZÁN!! Gonosz vagy, rusnya banya, te gazdag vagy, a férjed milliomos, nem, nem, te nem származhatsz ugyanabból a vérből, mint én NE TEDD LE mi mi, megloplak, én? Hát akkor hadd mondjak neked valamit, te, rusnya banya, tudod, hogy igazából miért hívtalak fel? Nem, nem azért, amit az előbb mondtál, rusnya banya. Nem. Hanem hogy elmondjam neked, amit anyád hullája mondott nekem ma reggel: hogy te nem az ő lánya vagy!! Hogy én vagyok a lánya!!

A vonal másik végén leteszik a telefont. Az Asszony megint iszik, és nehézkesen újból tárcsáz

ASSZONY Bocsáss meg, unokanővérekém! Nem. Nem. Igen. Nem kell. Nem. Bocsáss meg, könyörgöm. Igen. Nem. Semmi. Igen. Igen, biztos, hallucináció. Nem. Mindet, igen, mindet. Igen. Belátom. Nem ittam, esküszöm. Igen. Utoljára, esküszöm. A gyógyszereimre. Ötvenezer.

A vonal másik végén leteszik a telefont. Bevesz még két-három tablettát. Felemeli a kagylót. Nem tárcsáz, de beszélni kezd

ASSZONY Ott van apa? És anya? Miért tartasz a kezedben kígyót?
 Félek a kígyóktól. Miért vagyok én egy bolond vénasszony,
 anya? Miért vagyok gyík? Van ott valaki?

Leteszi a kagylót. Nevet. Ebben a pillanatban megszólal a telefon

ASSZONY Anya? Unokanővérekém? He? He? Oh. Hogy? Rendőrség?
 Engem? Mi? Ki adta meg magának a számomat, az a hazudós
 unokanő...? Nem hiszem el. Mondja meg neki, hogy menjen
 a... He? Nem értem, kicsit bolond vagyok, úgy értem, süket.
 Komoly? Igen, az mi? Mi az, hogy komoly? Idehallgasson,
 fiam... Hogy kit ad nekem? Ez valami vicc? Ne, hé!, ne hagy-
 jon... idehallgasson, idehallgasson! Van ott valaki? Megint?
 He? Maga meg most kicsoda? Felettese? Kinek a felettese?
 Á. Örvendek. Nincs egy kicsit késő, hogy is hívják felettes úr?
 Súlyos? Nézze, nem tudom, mit akar mondani, de én nem
 vagyok semmiféle gonosztevő, nem tudom, mit mondtak ön-
 nek, mindenesetre én egy tisztességes asszony vagyok, sze-
 gény, de tisztességes, talán egy kicsit gyíkszerű, semmi más...
 Mi? MIT AKAR MONDANI? Nem. Nem kéne sértegetnie. Elné-
 zést! Miről? Készüljek fel? Igen, egyedül. Nagyon egyedül,
 felettes úr, annyira egyedül, hogy akár azt is mondhatnám,
 hogy mindenki elhagyott, és azonkívül súlyos beteg is vagyok...
 Most? Mit akarnak itt csinálni ilyenkor? Társalogni velem,
 vagy mi? De mit mondani? Igen. Igen. Ki adta meg a számot?
 Tárcs. Igen, ő az. Igen, a fiam. Igen. Mondja, most! De igen.
 Mi? Mi? Miben? Mikor? Baleset. Mi? Mi? Mondja neki, hogy
 jöjjön! Hogy jöjjön a telefonhoz! Hol van? Mit érdekel az
 engem, mondja meg neki, hogy jöjjön! Hol? Jöjjön, akarok
 neki... mondani akarok neki... beszélni akarok vele... mon-
 dani akarok neki... akarok neki... NEM VAGYOK IZGATOTT,

rendőr úr, NEM VAGYOK IZGATOTT!! Öreg vagyok, bolond, ostoba, süket, szegény, de IZGATOTT NEM. Megrémülnének, ha eljönnének. Hol van a kisfiam? Nem értem. Semmit sem értek. Igen, ülök. Mit mondott? Ismétlje meg! Nem.

Szünet

ASSZONY Csak álmodom ezt az egészet? Megbolondultam?

Szünet. Kezében a telefonkagylóval mozdulatlanságba dermed. Arckifejezése hideg és semleges

ASSZONY Igen. Jó. Jó. Nem kell. Család? Igen. Néhányan. Kevesen. Nagyon kevesen. Szinte senki. Melyik kórház? Ah, nem? Nem kellett? Egyenesen a... ? Aha. Azonnal. Igen. Nem. Nem kell. Igen, egy unokatestvérem. Rögtön itt lesz, nagyon szeret, ő meg tud vigasztalni. Köszönöm. Ne fáradjanak! Nem. Nem akarok elmenni. Talán holnap. Nem szeretem a hullaházat. Nem. Jó. Jó. Feltehetek egy kérdést, felettes rendőr úr? Maga hisz a kísértetekben?

Az Asszony leteszi a kagylót. Megfogja az üveget. Kinyitja, és alaposan meghúzza. Mozdulatai lassúak és nehézkesek. Szeme félig csukva. Kinyitja az orvosságos üvegcséket, tartalmukat az asztalra önti. Egyesével, gépiesen beveszi az összes tablettát. Kis ideig semmibe vesző tekintettel elréved. Felemeli a kagylót, nem tárcsáz. Tompa hangon, szinte suttogva mondja

ASSZONY Pénz. Pénz. Egyáltalán nem nekem nekem tökmindegy nekem nem kell hamarosan megadom neked nem nekem lesz a kisfiamnak aki annyira szeret téged egy koporsóra való kell neki legalább egy koporsóra a legolcsóbbra nem nekem kell unokanővérekem apa anya nénikém fáradt vagyok a gyík álmos szükségem lenne...

Becsukódik a szeme. Leejti a földre a telefonkagylót. Hasára teszi a kezét. Hányingere van. Habszerű anyag jön a szájából. Teste ernyed. Próbál mozogni. Nem tudja tartani a fejét. A padlóra esik. A földön vonaglik, keze a hasán. Légzése egyre lassúbb.

Meghal

Hatodik jelenet

222

Járőröző rendőrautó. Éjszaka van. A Rendőr és a volánnál a Rendőrnő, aki az autót vezeti. Az adó-vevő készülékből sípolás, zörejek és a Központból származó hangok hallhatók

RENDŐRNŐ Megtisztítanád a szemüvegemet?

A Rendőr óvatosan megfogja a szemüveget, és megtisztítja egy zsebkendővel

RENDŐRNŐ Mindig ásítazol. Napközben nem alszol?
RENDŐR De.

A Rendőr visszaadja a szemüveget. A nő felveszi

RENDŐRNŐ Úgy tűnik, unatkozol.

RENDŐR Nem.

RENDŐRNŐ Szomorú vagy.

RENDŐR Még kevésbé.

RENDŐRNŐ Zavar, ha beszélek?

RENDŐR Nem. Ellenkezőleg. Álmos vagy?

RENDŐRNŐ Mi?

RENDŐR Hogy... álmos... vagy-e.

RENDŐRNŐ Olyan képet vágok, mint aki álmos?

RENDŐR Nem. Nem tudom. Általában, ha valaki, aki vezet, beszélgetni akar, vagy azt akarja, hogy beszéljenek hozzá...

RENDŐRNŐ Az általában azt jelenti, hogy a sofőr álmos?

RENDŐR Igen.

RENDŐRNŐ Hát, én nem vagyok az.

RENDŐR Rendben, rendben.

Szünet

RENDŐR Nem megyünk túl lassan?

RENDŐRNŐ Nem. Sietsz? Te gyorsabban mennél?

RENDŐR Nem tudom.

RENDŐRNŐ Elvileg amolyan őrjáratféleséget tartunk, nem?

RENDŐR De.

RENDŐRNŐ És akkor? Mit akarsz? Száz hússzal menjek?

RENDŐR Ne.

RENDŐRNŐ Harminccal megyek. Ha az ember rendesen akar járőrözni, nem mehet többel, mint harminc. Ezt nem tanultad?

RENDŐR Nem. Nem tudom. Már nem emlékszem.

RENDŐRNŐ Ismételd át! Képezd magad tovább! Jól jön.

RENDŐR Talán igen.

RENDŐRNŐ Biztos, hogy igen. Az mi?

RENDŐR Mi?

RENDŐRNŐ Az az... árnyék.

RENDŐR Hol?

RENDŐRNŐ Ott.

RENDŐR Nem látok semmit.

RENDŐRNŐ Egy gyanús alak.

RENDŐR Hol?

RENDŐRNŐ Dealer feje van?

RENDŐR Mi?

RENDŐRNŐ Úgy néz ki, mint egy dealer?

RENDŐR Ki?

RENDŐRNŐ Az.

RENDŐR Az? Az egy postaláda. Nem jól tisztítottam meg a szemüvegedet?

RENDŐRNŐ Nagyon vicces. Arra gondolok, ott lejjebb, abban a kapualjban.

RENDŐR Melyikben?

RENDŐRNŐ Az utcasarkon.

RENDŐR Mit akarsz, honnan tudjam? Te a kinézetük, a fejük alapján kiszúrod a dealereket?

RENDŐRNŐ Igen.

RENDŐR Hogyan?

RENDŐRNŐ A tekintetük alapján.

RENDŐR Hát innen egyáltalán nem látom, milyen a tekintete. Ha akarod, megállunk, kiszállunk az autóból, megmondjuk neki, hogy nézzen ránk, és attól függően, hogy hogyan csinálja, vagy elkérjük a papírjait vagy nem.

RENDŐRNŐ Nem kell. Nem dealer.

RENDŐR Honnan tudod?

RENDŐRNŐ A ruhájából.

RENDŐR Á. Az öltözködésük is különleges?

RENDŐRNŐ Hát persze.

RENDŐR Á. Azt hittem, hogy észrevétlenek akarnak maradni.

RENDŐRNŐ Egy dealer nem maradhat észrevétlen. Nem áll érdekében. Színtiszta logika.

RENDŐR Á.

Szünet. A Rendőrnő kézbe veszi az adó-vevőt

RENDŐRNŐ 116-os járőr a Központnak.

RENDŐR Akár a filmekben...

RENDŐRNŐ Ismétlem: 116-os járőr a Központnak.

HANG Itt a Központ, mondja, 116-os.

RENDŐRNŐ Semmi újdonság?

HANG Hogyhogy semmi újdonság?

RENDŐRNŐ Úgy értem... semmi? Semmi riasztás? Semmi... megbízatás?

HANG Megbízatás? De miről beszél?

RENDŐR Hagyd!

RENDŐRNŐ Folytassuk az őráratot?

HANG Az őráratot? Most így hívjátok? Történt valami?

RENDŐRNŐ Nem. A felső városrészben vagyunk... Csak meg akaruk kérdezni, hogy...

HANG Nyugalom, 116-os, nyugalom, ha van valami, azonnal szólunk, *ahogy mindig*, rendben?

RENDŐRNŐ Igen, igen. Köszönjük.

A Rendőrnő leteszi az adó-vevőt. Szünet

RENDŐR Ezt nem kell csinálni.

RENDŐRNŐ Mit?

RENDŐR Zaklatni a Központot.

RENDŐRNŐ Én nem zaklattam senkit. Csak végzem a dolgomat rendesen... Figyelj, te szereted ezt a munkát?

RENDŐR Nem tudom. Igen. Persze. Miért?

RENDŐRNŐ Mert nem látszik.

Szünet

RENDŐR Akarod, hogy megálljunk?

RENDŐRNŐ Nem. Miért?

RENDŐR Úgy látom, ideges vagy.

RENDŐRNŐ Nem vagyok az.

RENDŐR Egy kicsit azért igen. Megállhatunk, és ihatunk egy...
Nincs abban semmi.

RENDŐRNŐ Minden kihalt. Nézd! Minden kihalt.

RENDŐR Tessék?

RENDŐRNŐ Mindenki szereti a városnak ezt a részét. Olyan nyu-

godt. Mert nem történik semmi. Én nem szeretem. Egyáltalán nem vagyok ideges. Dühös vagyok. Mi itt... Mindenki...

RENDŐR Mi?

RENDŐRNŐ Nézd! Mintha minden... igen, halott lenne.

RENDŐR Ez meg hogy jön ide? Jobb, ha megállunk.

RENDŐRNŐ Mindig ilyen dolgokra gondolok, amikor vezetek. Amikor egyedül vagyok az autóban. Ha hallgatunk, az olyan, mint ha teljesen egyedül lennék az autóban. Ugye azt mondtad, hogy nem zavar, ha beszélek? Amikor éjszaka egyedül ülök az autóban, különös dolgokra gondolok, olyanokra, amikre egyébként soha. Hogy csak én meg a kocsí létezünk, és minden más... olyan, mintha film lenne: minden csak régebben létezett, nem most; ezért mindaz, amit ezen a képernyőn keresztül látok, nem létezik, de valaha igenis létezett. Semmi sem létezik vagy minden megszűnt létezni, egyre megy. Nem tudom, értesz-e. Olyan rosszul fejezem ki magam. Nem hiszem, hogy meg tudsz érteni.

RENDŐR Azt hiszem, tényleg nem. Akarod, hogy átvegyem a vezetést?

RENDŐRNŐ Látod, hogy semmit sem értesz? Az mi?

RENDŐR Már megint? Mi?

RENDŐRNŐ Az ott.

RENDŐR Semmi. Egy férfi. Semmi. Egy bolond, egy részeg.

RENDŐRNŐ Álljunk meg!

RENDŐR Nem kell. Hagyd ezt a szerencsétlent!

RENDŐRNŐ Hanyagság. Tudod, mit jelent ez?

RENDŐR Hány éves vagy te?

RENDŐRNŐ Inkább nem válaszolnék erre a kérdésre. Persze, nem kacérságból. Még megbántanálak.

RENDŐR Tényleg?

Szünet

RENDŐR Miért nem álltál meg?

RENDŐRNŐ Nem szeretek vitatkozni. Van még három óránk.

RENDŐR Három?
RENDŐRNŐ Igen.
RENDŐR A mindenit.

Szünet

RENDŐRNŐ Hát igen.
RENDŐR Hm?
RENDŐRNŐ Semmi.

Szünet

RENDŐRNŐ Nem értjük meg egymást.
RENDŐR Ne hidd!

Szünet

RENDŐR Tovább beszélhetsz, ha akarsz.
RENDŐRNŐ Kár a gőzéért. Beszélgetni szándékoztam, nem hangosan beszélni magamban.
RENDŐR Köszönöm.

Szünet

RENDŐR Ha azt gondolod, hogy utállak, tévedsz. Szerintem belevaló nő vagy. Hallod?
RENDŐRNŐ Mivel ez a vezetés annyira gépies, mindig elkalandoznak a gondolataim, és eszembe jutnak ezek a különös dolgok. Mindig az volt a benyomásom, hogy mindenki így van vele. Az éjszaka miatt is van. A fény hiánya miatt. Emiatt a fény miatt, ami nem is fény. A sötétséget összekapcsolom a halállal, nem tehetek róla. Igazából ez egy nagyon szimpla gondolatársítás. A mozdulatlan dolgok. Az árnyak. Nem szeretem a várost éjszaka. A nyugalmat. Félek tőle. És az éjszakai

műszakot csinálom, mert így akarom. Szerinted nem furcsa, hogy egy rendőr azt mondja, fél valamitől?

RENDŐR Nem.

RENDŐRNŐ Igazából csak a sötétségtől félek. Sem a veszélytől, sem a kockázattól, sem a kalandtól, ha nappal van. Csak a sötétségtől. A mozdulatlanságtól. Te nem így vagy vele?

RENDŐR Nem.

RENDŐRNŐ Te semmitől sem félsz?

HANG Figyelem, 116-os és 143-as járőrök, sürgős, sürgős, 116-os, 143-as, sürgős értesítés.

RENDŐRNŐ Itt a 116-os.

MÁSIK HANG Itt a 143-as járőr.

HANG Bejelentést kaptunk, miszerint gyanús mozgást és zajokat észleltek az északi zónában, Gran Avinguda 735. Sürgős. Az elmondott jelek alapján gyilkosságról lehet szó, a hívást a 733-as számból kaptuk, ugyanarról a sugárútról, úgy gondolják, lövésszerű hangot hallottak, és látták, hogy egy alak kilép a házból. Sürgős értesítés, az egész zónát átfésülni, járművek és gyalogosok feltételezhetően gyanús mozgását ellenőrizni; ha az információ megbízható, a gyilkos alig néhány másodperce hagyta el a házat.

RENDŐRNŐ Ez a miénk. *(Az adó-vevőbe)* Itt a 116-os, vettük az üzenetet, nagyon közel vagyunk a színhelyhez, már arra tartunk. *(A Rendőrnek)* A szirénát!

A Rendőrnő hirtelen gyorsít. A Rendőr bekapcsolja az autó szirénáját. Beindítja a kék villogó fényt. Semmit sem hallani

RENDŐRNŐ Mondom, a szirénát!

RENDŐR Most kapcsoltam be.

RENDŐRNŐ Semmit sem hallok.

RENDŐR Pedig be van kapcsolva.

RENDŐRNŐ Nem hallani a szirénázást?

RENDŐR Nem. Biztos elromlott a szerkentyű.

RENDŐRNŐ Miket beszélsz, hapsikám, miket beszélsz? A szirénák nem romlanak el, *nem romolhatnak el*, nem romlanak el *soha*.

RENDŐR Hát ez mégis. Épp most.

RENDŐRNŐ Add ide! Nemcsak apatikus vagy, hanem kétbalkezes is!

A Rendőrnő megpróbálja bekapcsolni a szirénát. Ütögeti a szerkezetet. A Rendőr ideges lesz. A Rendőrnő tovább ütögeti a szerkezet gombjait. Egy kézzel vezet, és egyre gyorsabban hajt

RENDŐR Fékezz! Mit csinálsz? Fékezz!

RENDŐRNŐ Mi?

RENDŐR Nem működik a sziréna, fékezz!

RENDŐRNŐ Mindegy. A villogó működik.

RENDŐR Dehát mit csinálsz?

RENDŐR Nem hallottad az értesítést?

RENDŐR De, és akkor mi van?

RENDŐRNŐ Figyelj, hogy látsz-e valami furcsát, már közel vagyunk.

RENDŐR Mit láthatnék szerinted ilyen sebességnél, ráadásul még hiányzik majdnem egy kilométer!

RENDŐRNŐ Mi!?

Gyorsít

RENDŐR Azt akarod, hogy nekimenjünk valakinek? Fékezz, kérlek! Ne menj át a pirosokon!

RENDŐRNŐ Nem látok egy piros lámpát sem.

RENDŐR Ha jön egy, ne menj át rajta!

RENDŐRNŐ Dehogynem, időben oda kell érnünk, oda kell érnünk, nem hallottad? El kell kapnunk azt a szarházit. Mit akarsz, te nyuszi, hogy a másik járőr előbb érjen oda, mint mi?

RENDŐR Milyen szarházit? Mit beszélsz? Semmi biztosat nem mondtak!

RENDŐRNŐ Dehogynem.

RENDŐR Te meg vagy örülve. Azt akarod, hogy eljárást indítsanak ellenünk?

RENDŐRNŐ Eljárást? Mi van? Szeretnéd, ha a feletteseiddel elbeszélgetnék a hanyagságról?

RENDŐR Te beteg vagy.

RENDŐRNŐ Odaérünk, mindjárt ott leszünk, ne izgulj, senki sem fog tudni semmit a szirénáról, holnap egyből megcsináltatjuk, és mintha mi sem történt volna. Odaérünk, és míg te bemész a házba, én átvizsgálom az utcákat, és megtalálom azt a szarházit, és bevágom az autóba, és jól képen vágom, és saját kezűleg viszem be a kapitányságra, és újra minden nyugodt lesz, én rendőr vagyok!!!

RENDŐR Én is, de én nem szeretem ennyire a filmeket! A lámpa!!!

RENDŐRNŐ Bízz bennem...

RENDŐR Vigyázz!!!

RENDŐRNŐ Elhallgatnál? Mindjárt odaérünk.

RENDŐR Fékezz, fékezz, száz hússzal mész!!

RENDŐRNŐ Mindjárt odaérünk!!

RENDŐR A lámpa!!

RENDŐRNŐ Félsz? Félsz? Szóval te meg ettől félsz?!!

Csattanás. A járőrautó áthajtott egy piros lámpán, és elgázolt egy fiatal motorost, aki épp keresztülhajtott az úton. A motoros felrepül a levegőbe. A motor a földön csúszik és szikrákat szór. A Rendőrnő elrántja a kormányt, és hirtelen fékez. A kerekek csikorognak, az autó megpördül és megáll. A szélvédők betörve. A Rendőr azonnal kiszáll a kocsiból, és a földön elterülve fekvő motoroshoz lép. Aztán az autóhoz megy, és kinyitja az ajtót a Rendőrnőnek, aki izgatottan, fejét fogva kiszáll

RENDŐR Látod, mit csináltál, te hülye? Gyere, gyere, gyere, nézd meg, mit csináltál! Mentőt, gyerünk, hívj mentőt!

A motoros fiatalember megpróbál felállni

RENDŐRNŐ Ne kiabálj velem! Fáj a fejem! Hagyjál békén! Mi történt, mi történt?

RENDŐR Odanézz, nem látod, mit csináltál, te hülye?

RENDŐRNŐ Hol?

RENDŐR Ott!

RENDŐRNŐ Megyek megnézem.

RENDŐR Előbb telefonálj!

RENDŐRNŐ Hadd menjek oda! Ki az? Segítek neki.

RENDŐR Nem! Nem nyúlhatunk hozzá.

RENDŐRNŐ Hogyan nem? Hisz mozog.

RENDŐR Ne nyúlj hozzá!

RENDŐRNŐ Hisz semmi baja sincs, mozog, nem történt semmi! Én viszont tényleg megsérültem! Nekiستم a kormánynak!

RENDŐR Száz hússzal mentünk! Hogy képzeled, hogy nincs semmi baja? Biztos belső sérülései vannak!

RENDŐRNŐ Ne legyél undok!

A Motorosnak sikerül feltérdelnie. A Rendőrnő oda akar menni hozzá, de a Rendőr visszatartja

RENDŐR (a Motorosnak) Ne mozogjon, kérem, ne mozogjon!
Te meg hívd a mentőket!

RENDŐRNŐ Hívd te, én mellette maradok.

MOTOROS A fülem... a fülem... nem hallok semmit... fáj... nem hallok semmit... fáj...

RENDŐR Azt mondtam, telefonálj, te idióta!

RENDŐRNŐ Hallgass, beszél!

RENDŐR Hagyd! Gyere!

RENDŐRNŐ Eressz el, ez fáj.

RENDŐR Azt mondtam, gyere. Hagyd ott, nem szabad hozzányúlni, veszélyes lehet.

RENDŐRNŐ Akkor mit akarsz, mit csináljak?

RENDŐR Telefonálj!

A Rendőr karjánál fogva a járőr kocsihoz vonszolja a Rendőrnőt. Egyik kezével benyúl a vezető felőli ablakon, megfogja az adóvevő készüléket, és a Rendőrnő felé nyújtja, de az nem veszi a kezébe. Miközben vitatkoznak, a Motoros azon erőlködik, hogy lehúzza fejéről a bukósisakot

RENDŐRNŐ Ez fáj.

RENDŐR Telefonálj! Fogd, beszélj, vállald a felelősséget! Mi van? Szégyelled?

RENDŐRNŐ Nem.

MOTOROS Van itt valaki... aki... tudna... segíteni... levenni... van valami... a fülemben van... le kell vennem... ezt a szart... de nem érzem... a lábamat... valaki...?

RENDŐRNŐ Beszél.

RENDŐR És akkor mi van?

RENDŐRNŐ Idefigyeljen!

RENDŐR Hagyd! Kérem, ne mozogjon! Azonnal segítünk magán! Ne álljon fel!

RENDŐRNŐ Miért ne? Dehogynem.

RENDŐR Elhallgatnál? Mit akarsz? Megölni?

RENDŐRNŐ Segíteni akarok neki. Nem látod, hogy nincs semmi baja?

MOTOROS Le kell vennem... ezt... itt szúr... nagyon szúr... szeretném, ha... ah.

A Motorosnak sikerül felállnia. Egy lépést sem tud tenni. Alig képes állva maradni. A Rendőrnő oda akar menni hozzá. A Rendőr nem engedi

RENDŐR Mondom, hogy hagyd!

RENDŐRNŐ Ne légy kegyetlen!

RENDŐR Kegyetlen, én? A kurva anyád! Kiakasztasz!

A Rendőr nő pofon vágja. A Motorosnak sikerül levennie a bukósisakot, a rendőrök nem veszik észre. Orrából folyik a vér. A haja össze van tapadva

RENDŐR Mit csinálsz?

RENDŐRNŐ Nehogy megint beleszólj!

MOTOROS Ah... figyeljenek... egy kis vizet... szomjas vagyok... maguk rendőrök?... azt hiszem, hogy... fogják... a tárcám... a nevem...

RENDŐR Nem! Hogy vette le a bukósisakot? Mentőt!

RENDŐRNŐ Hívd te! Jöjjön ide!

RENDŐR *(az adó-vevőbe)* Központ? Itt a 116-os. Központ? Figyelem, sürgős, itt a 116-os!

MOTOROS ... Nem tudom... azt hiszem... itt nagyon szűr... nem hallok semmit... mi? ... itt... a szájam... száraz...

RENDŐRNŐ Siess!

RENDŐR Központ? Figyelem, Központ?! Egy mentőre van szükségünk!!

MOTOROS ... fogja... a tárcá... benne van... benne van...

A Motoros térdre esik

RENDŐR Nem működik a készülék!! De miért hagytuk, hogy levegye a bukósisakot? Tudod, mi lehet ebből, te hülye?

RENDŐRNŐ Meghal?

RENDŐR Menj, keress egy telefont, kiabálj, rohanj, kelts fel valakit, te hülye!! Jaj, meg kell majd tennem, meg kell majd tennem, nem látod, te hülye?

RENDŐRNŐ Mit?

RENDŐR Az igazat, el kell majd mondanom az igazat, tudod, mi lehet ebből?

RENDŐRNŐ Nem.

RENDŐR El sem tudod képzelni?

RENDŐRNŐ Nem.

RENDŐR Nézd!

RENDŐRNŐ Mit csinál?

RENDŐR Már halott.

A Motoros, mint akit villám sújtott, eldől. A rendőrök elképedve nézik.

Meghal

Hetedik jelenet

234

Egy ház nappalija. Félhomály. Belép az Áldozat, és felkapcsolja a lámpákat. A Gyilkos egy fotelben ül, kezében egy üveg

ÁLDOZAT Ah! Kicsoda... kicsoda maga?

GYILKOS Késett.

ÁLDOZAT Tessék?

GYILKOS Két órája várom.

ÁLDOZAT Megtudhatnám... megtudhatnám, hogy jutott be? Kicsoda maga? Azonnal hagyja el a házat!

GYILKOS Nem.

ÁLDOZAT Hívom a rendőrséget.

GYILKOS Hallgasson!

A Gyilkos pisztolyt vesz elő

ÁLDOZAT Mi... mi... mi az?

GYILKOS Nem látja, maga hülye? Egy pisztoly.

ÁLDOZAT Meg akar ölni?

GYILKOS Hogy meg akarom-e ölni? Én? Nem tudom. Azt hiszem, nem különösebben. De nekem kell megtennem, igen. Egy szóval...

ÁLDOZAT Ne viccelődjön!

GYILKOS Nem viccelődöm. Ne mozduljon!

ÁLDOZAT Kicsoda maga?

GYILKOS Az nem fontos. Nem vagyok senki. Fizetnek nekem, hogy elvégezzek egy munkát.

ÁLDOZAT Ki?

GYILKOS Azt maga nagyon jól tudja. Ne kérdezősködjön!

ÁLDOZAT Nem fog lőni.

GYILKOS Dehogynem.

ÁLDOZAT Meg fogják hallani. Meg fogják találni.

GYILKOS Nem látta a hangtompítót? Tökéletes. A legutolsó modell. Szuperhangtompító. Elmúlt éjfél. Egy ilyen békés utca... Senki sem fog hallani semmit. Sima ügy, nem gondolja? De üljön le! Üljön le!

Csend

GYILKOS Ne legyen ideges! Egyáltalán nem fog fájni. Észre sem fogja venni. Sohasem hibázok. Mindössze egyetlen másodperc. Békés halál, ha összehasonlítjuk másokéval. Bocsásson meg! Általában nem beszélgetek azokkal az emberekkel, akiket meg kell... Inkább nem beszélgetek. Nem mondok semmit. Nem adok nekik időt. Egy gondolatnyit sem. De az a helyzet, hogy két órája várok magára. Ideges voltam. Azt gondoltam, eltévesztettem a házszámot. De láttam egy fotót magáról a szobájában. Egy gyönyörű családi fotót. Körbejártam az egész házat. Végül leoltottam a lámpákat, leültem ide, és egyre idegesebb lettem. Két órája idegeskedem. Azt mondtam, üljön le. És ne tekintessen körbe, hátha talál valami tárgyat, amit hozzá-
m vághat, és elmenekülhet vagy elveheti tőlem a pisztolyt! A legkisebb mozdulat, és kilyukasztom a szívét. Végül is mindenképpen ezt fogom tenni. Nem tudom, miért mondom el mindezt. Egyáltalán nem vagyok szadista. Általában. Sőt, soha. De ezért a két óráért be kell hogy hajtsam a számlát. Nem tetszik a képe. Ne nézzen így rám. Miért néz így?

Csend

GYILKOS Persze, hogy megölöm.

Csend

GYILKOS Jaj, de le vagyok lassulva!

Csend

ÁLDOZAT Ne tegye!

GYILKOS Tessék?

ÁLDOZAT Ne tegye!

GYILKOS Nem hallom.

ÁLDOZAT Ne tegye, az Istenért!

Csend

GYILKOS Mit mondott?

ÁLDOZAT Ne tegye!

GYILKOS Nem, nem, nem egészen pontosan ezt mondta, azt hiszem, hallottam még valamit, azt mondta: „ne tegye, az... az...”, a *miért?*

ÁLDOZAT Az... Istenért.

GYILKOS Kiért?

Csend. Az Áldozat sír

GYILKOS Isten? Azt mondta, *Isten?*

ÁLDOZAT Isten nem fogja hagyni, hogy megtegye.

GYILKOS Ah, nem?

ÁLDOZAT Nem.

GYILKOS Majd meglátjuk.

ÁLDOZAT És ha megteszi, *Ő* meg fogja büntetni magát.

GYILKOS Hogyan?

ÁLDOZAT Megbünteti.

GYILKOS Ne röhögtessen!

Szünet

GYILKOS Ne mozduljon!

Csend

GYILKOS Ittam egy kicsit.

Csend

GYILKOS Meg fog büntetni... Nem fogja hagyni, hogy megtegyem...

Brrr... Nézze, nekem *meg kell ölnöm* magát, tudja? Fizetnek, hogy megtegyem. Maga tudja, hogy ki. És jól ismeri az efféle üzleteket... ha nem ölöm meg, nem kapok pénzt, és ennél rosszabbul is járhatok. De ma éjszaka ittam egy kicsit, és... egyezséget ajánlok magának.

ÁLDOZAT Fizetek magának...

GYILKOS Hallgasson! Lássuk csak... azt mondta, hogy ne öljem meg... ne öljem meg az... Istenért. Az... Istenért, ugye? Nos, a következő a... megállapodás: maga szólítja az Istent, és megmondja neki, hogy jöjjön, és mentse meg. Rendben? Mert maga hisz benne, nemdebár?

ÁLDOZAT Igen. Maga is.

GYILKOS Én? Nem tudom. Nézze, ha megjelenik itt nekem öt percen belül, és megakadályozza, hogy megöljem magát, hinni fogok benne. Természetesen. Na, gyerünk!

ÁLDOZAT Mi van?

GYILKOS Öt perc.

ÁLDOZAT Mi?

GYILKOS Adok magának öt percet, elég lesz?

ÁLDOZAT Mire?

GYILKOS Nem értette meg? Szólintani az Istent. És megmondani neki, hogy nyilvánuljon meg. Hogy jöjjön. Hogy jelenjen meg. Hogy mentse meg magát. Hogy ítéljen engem kárhozatra. Hogy ne hagyja, hogy megöljem. Így hinni fogok benne. Öt perc. Lássuk, ki győz! Lássuk, ki! Maga, vagy én? Ha létezik, el fog jönni. Maga fog győzni. És én nem ölöm meg. Ha nem létezik, nem fog eljönni. Én fogok győzni. És megölöm magát. Öt perc.

ÁLDOZAT Nem.

GYILKOS Mit, nem?

ÁLDOZAT Kérem... kérem...

GYILKOS Egy, kettő, három. Gyerünk! Mostantól.

Szünet

GYILKOS Rajta, szólítsa!

Szünet

GYILKOS Nem szólítja?

Szünet

GYILKOS Miért nem mond semmit? Időt vesz.

Szünet

GYILKOS Azt mondtam, szólítsa!!

ÁLDOZAT Isteeeeen! Oh, Istenem, Isteneeeeeem!!

GYILKOS Végre. Négy perc.

Szünet

GYILKOS Nos. Egyelőre semmi. Talán nem hallotta. Szólítsa újra!

ÁLDOZAT Ohhhh!

GYILKOS Most Istent szólította, vagy csak egyszerűen kiáltott?

ÁLDOZAT Kérem!

GYILKOS Három perc ötven másodperc.

ÁLDOZAT Idehallgasson... idehallgasson... tudok... tudnék...

GYILKOS Ne vesztesse az idejét arra, hogy hozzám beszél. Összpontosítson! Összpontosítsa minden erejét arra, hogy segítségül hívja az Istent, legyen szíves! Semmi szükség rá, hogy hozzám beszéljen. Maga semmit sem fog elérni nálam, csak ő tarthat vissza... Három perc harminc másodperc.

ÁLDOZAT Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved...

GYILKOS Ez már sokkal jobb. Imádkozás, igenis, így kell kezdeni. Természetesen kiskoromban több ezer imát is elmondtam, de semmi, egyetlenegyszer sem sikerült meglátnom őt. De nem akarom megzavarni. Folytassa, folytassa! Három perc tíz másodperc.

ÁLDOZAT Jöjjön el... a te... a te országod... legyen meg... a... Mi képp... a... mennyben... azonképpen itt a földön is... Oh... Mindennapi... Bocsásd... meg... a... mi... oh.

Csend

GYILKOS Micsoda búz! Beszart?

Az Áldozat sír

GYILKOS Ez undorító, beszart! Két perc negyven másodperc. Még nincs itt! Egyelőre. De maradt még ideje. És most mi lesz, ha megjelenik, és így találja... szarosan... mit fog gondolni magáról?

ÁLDOZAT Neeeeem!!!

GYILKOS Így szólítja az Istenét? Inkább tűnik egy impotens kiáltásának, mint segélykérésnek. Két perc harminc másodperc: fél-
idő. De már el is hallgattam, el is hallgattam.

Szünet

ÁLDOZAT Figyeljen... nekem... nekem... csa... csa... családom van.
GYILKOS Két perc tíz másodperc.

ÁLDOZAT Hall engem? Figyeljen!

GYILKOS Ne nekem, ne nekem, Istennek, neki, neki, neki mondja!

ÁLDOZAT Meg kell hallgatnia! Családom van! Nekem van egy családom!!

GYILKOS Két perc. Mindössze két perc.

ÁLDOZAT Gondoljon arra, hogy családom van, gondoljon néhány pillantra a családomra, a fiaimra, a lányaimra, a feleségemre, a kutyámra, az ágyamra, a házamra, a szomszédaimra; szeretnek engem, nap mint nap találkoznak velem, nem halhatok meg, nem teheti, hogy megöl, aztán nyugodtan hazatér, és lefekszik aludni, mintha mi sem történt volna, lehetetlen, képzelje el, amikor a fiaim és a lányaim meglátnak, és megtudják, hogy egy gyilkos, egy kegyetlen, visszataszító alak kezétől múltam ki, aki bántja az embereket, aki pár lyukas garasért megöl egy ártatlant, képzelje el a kislányom arcát, ahogy mindenki mutogat rá az utcán, és közben azt hallja: nézzétek, nézzétek, annak a lánya, akit tegnap megöltek itt a negyedben, az apja becsületes és jóságos volt, kedves és jóságos ember, itt a negyedben kínozták meg; őt, őket, a gyerekeimet, őket is megöli; ha engem megöl, a gyerekeimet is élve megöli, tönkreteszi az életüket; képzelheti, hogy a gyerekeimen kívül nincsen számomra semmi ezen a világon, nagyon kicsik, előttük még az egész élet, és tudja meg, hogy a feleségemet is szeretem, elbűvölő, gyengéd, nőies asszony, aki jól ismer engem, bár nem tud azokról az apró problémákról, amik köztem és azok között vannak, akik fizetnek magának,

hogy megöljön, olyan férjjel osztja meg ágyát, akit érző szívűnek, engedelmesnek, kedvesnek tart; nézze a fiaim arcát, szeretett lányaimét, akik imádnak, akik rajonganak értem, nézze a bánatot és a dühöt és a fájdalmat az arcukon, amikor holnap megtudják az igazságot, és halálukig magukkal kell cipelniük ezt a gyilkosságot, és le kell nyelniük szomorúságukat, és el kell költözniük a házukból, a negyedből, a városból, az országból, hogy felejtsenek, hogy elfelejtsenek, hogy senki és semmi ne emlékeztesse őket rám, jól nézze meg az arcukat a temetésemen, a templomban, amikor a koporsómat az oltár elé teszik, és ők megfogják egymás kezét, és visszartartják könnyeiket és az undort és a hányingert, mert tudják, micsoda szörnyűséget követett el valaki saját apjukkal, saját férjükkal szemben: megölte, megölte őt pár lyukas garasért, látja őket?, látja ezeket az arcokat, és rajtuk azt a megvetést és mélységes gyűlöletet, melyet hőn szeretett családom érez a gyikos iránt? El fogják átkozni, még akkor is, ha nem is ismerik magát, siratni fognak, bánkódni fognak miattam, és be kell keretezniük a fényképeimet, és le kell törölniük a port azokról a tárgyakról, amelyekhez hozzáértem, és fel kell újítaniuk a játékokat, amelyeket szívem minden szeretetével ajándékoztam nekik évek hosszú során keresztül, és fel kell eleveníteniük jelenlétem minden lehetséges nyomát, és őrizniük kell az egykor őket hozzám fűző legforróbb emlékeket... mert mindig szeretni fognak, és mindig hiányozni fogok nekik. Jól figyeljen rám, nem tudok a szemébe nézni, ne öljön meg, maradt még időm?, figyeljen, talán talán talán talán nem is én vagyok, aki beszél, nem ölhet meg engem, mert hallotta ezeket a fájdalmas szavakat, nem tudok a szemébe nézni, de beszélni tudok, talán talán nem én vagyok, aki beszél, egy ember ilyen helyzetben nem tudna úgy beszélni, ahogy én beszélek, igen, nem vette észre?, nem gondolja, hogy talán Ő beszél belőlem?, nem vette észre, hogy most nem egy közönséges ember vagyok?, hogy Isten az én vagyok

vagy én vagyok az Isten, aki mindannyiunkban bennünk él, és most éppen bennem, és időben jött, hogy figyelmeztesse?, hallott hát engem, hallotta hát *őt*, Isten beszél belőlem, nézen csak az órájára, tíz másodpercnél több nem maradhatott.

A Gyilkos beleereszt egy golyót a fejébe

GYILKOS Hazudós.

Az Áldozat hátrálni kezd, az arca vérzik, betör egy ablakot. A Gyilkost megijeszti a csörömpölés, feláll és elmenekül. Az Áldozat hevesen vonaglik.

Meghal

MÁSODIK RÉSZ

...és élet

Első jelenet

Ugyanaz a nappali szoba az Áldozat lakásában. A Gyilkos az Áldozatra szegezi pisztolyát

GYILKOS Két perc harminc másodperc: félidő. De már el is hallgattam, el is hallgattam.

243

Szünet. Az Áldozat verejtékezik. Rájön, hogy a Gyilkos komolyan fenyegetőzik. Néhány pillanatra látja magát holtan, a földön elterülve, golyóval a fejében. A Gyilkosra szegezi a tekintetét, és úgy válaszol. Nagy levegőt vesz

ÁLDOZAT Figyeljen... magának... magának van... családja?

GYILKOS Két perc tíz másodperc.

ÁLDOZAT Hall engem? Figyeljen!

GYILKOS Ne nekem, ne nekem, Istennek, neki, neki mondja!

ÁLDOZAT Meg kell hallgatnia. Van családja. Magának van családja!

GYILKOS Két perc. Mindössze két perc.

ÁLDOZAT Gondoljon, ha van családja, gondoljon néhány pillanatra a családjára, biztos nem tudják, ki maga, biztos, hogy a fiai, a lányai, a felesége, a kutyája, az ágya, a háza, a szomszédai nem tudják, ki maga. Nem teheti, hogy megöl, aztán nyugodtan hazatér, és lefekszik aludni, mintha mi sem történt volna. Lehetetlen. Képzelve el, hogy beszélek a fiaival és a lányjaival, és elmondom nekik, ki maga: egy gyilkos, egy kegyetlen, visszataszító alak, aki bántja az embereket, aki pár lyukas garasért ártatlanokat öl. Képzelve el a kislánya arcát, ahogy mindenki mutogat rá az utcán, és közben azt hallja: nézzétek,

nézzétek meg jól, ez a lánya annak a környékbeli gyilkosnak, annak a disznónak, annak a szarházinak, annak a szadista, kegyetlen gyilkosnak; őt, őket, a gyerekeit, őket is megöli; ha engem megöl, a gyerekeit is élve megöli, tönkreteszi az életüket. El tudom képzelni, hogy a gyerekein kívül nincs a maga számára semmi ezen a világon. Biztos kicsik, és előttük még az egész élet. Tudom, hogy a feleségét is szereti. Biztosra veszem, hogy elbűvölő, gyengéd, nőies asszony, aki nem ismeri a magában lakozó szörnyeteget, aki olyan férjjel osztja meg ágyát, akit érző szívűnek, engedelmesnek, kedvesnek hisz; el fogják kapni magát, el fogják kapni; nézze csak meg akkor a fiai arcát, szeretett lányaiét, akik imádják, akik rajonganak magáért, gyűlölet és düh és fájdalom ül ki az arcukra, amikor végül megtudják az igazságot, és halálukig magukkal kell cipelniük, és el kell rejteniük arcukat szégyenükben, és el kell költözniük a házukból, a negyedből, a városból, az országból, hogy felejtsenek, hogy elfelejtsék magát, hogy senki és semmi ne emlékeztesse őket magára; jól nézze meg az arcukat a tárgyalóteremben, amikor a vádlottak padján fog ülni azért, mert megölt engem, és előttem másokat is. Nézze, hogy a gyerekei hogyan fogják egymás kezét, hogy tartják vissza könnyeiket és az undort és a hányingert, amikor végighallgatják az összes szörnyűséget, amit elkövetett: a halálot, az összes halált, amit pár lyukas garasért hidegvérrel cipelt magával mostanáig. Látja őket? Látja szereteteinek elutasítást és mélységes gyűlöletet tükröző arcát, meg fogják tagadni, és széttépik a fényképeit, és kihajítják a tárgyakat, amikhez hozzáért, és összetörik a játékokat, amelyeket szíve minden szeretetével ajándékozott nekik évek hosszú során keresztül, és eltüntetik jelenléte minden nyomát, és elégetik az egykor őket magához fűző legforróbb emlékeket? ... Mert mostantól kezdve nemcsak gyűlölni fogják, de el is kell, hogy felejtsek magát. Jól figyeljen rám, nézzen a szemembe, nem fogok meghalni, lassan lejár az idő, figyeljen rám, nem veszi

észre? Nem látja, hogy nem én vagyok, aki beszél? Nem ölhet meg engem, mert nem fogja tudni eltüntetni ezeket a részvétet keltő szavakat. Nézzen a szemembe! Nem vette észre? Nem én vagyok, aki beszél, egy ember ilyen helyzetben nem úgy beszél, ahogy én beszélek. Nem látja, hogy Ő beszél belőlem? Nem vette észre, hogy már nem az vagyok, aki az előbb voltam? Tudja, ki vagyok most? Igen, tökéletesen tisztában van vele, az Isten vagyok, és időben jöttem, hogy figyelmeztessenem, hallott hát engem, nézzen az órájára, nem maradhatott több tíz másodpercnél.

Miközben az Áldozat beszélt, a Gyilkos, akire a mondtak nagyon nagy hatással voltak, afféle hipnotikus állapotba került. Keze, amellyel az Áldozatra célzott, szép lassan elernyed, és amikor utóbbi azt mondja: „az Isten vagyok”, a pisztoly leesik a földre. Az Áldozat gyorsan felveszi, és a Gyilkosra emeli. Az lehajtja a fejét, végigsimítja a homlokát, letörli az izzadságot, és beleharap az ajkába, mintha valami heves fájdalmat akarna elfojtani. Szájából vér folyik. Felemeli a fejét. Tekintete a semmibe vész. Az Áldozat feléje célozva a telefonhoz megy és tárcsáz

ÁLDOZAT Rendőrség?

Második jelenet

Ugyanaz a rendőrautó. Rendőr és Rendőrnő

RENDŐRNŐ Te semmitől sem félsz?

HANG Figyelem, 116-os és 143-as járőrök, értesítés.

RENDŐRNŐ Itt a 116-os.

MÁSIK HANG Itt a 143-as járőr.

HANG Lássuk csak, egy kicsit bonyolult... Arról van szó, hogy az imént kaptunk egy kissé furcsa telefonhívást egy férfitől, aki

azt állítja, hogy ártalmatlanná tett egy gyilkost a házában, lássuk csak... lássuk csak... igen, itt van, GranAVINGUDA 735, ezt mondta. Mindent egybevéve kissé különösen hangzik a dolog, azt mondja, hogy sikerült kijátszania a gyilkost, meg tudta szerezni a pisztolytát, és most ott áll a gyilkosra emelt fegyverrel. Nagyon ideges. Azt mondja, hogy azon nyomban menjünk, hogy a fickó nagyon veszélyes meg szadista meg nem tudom még mi. Mindenestre óvatosan közelítsétek meg a helyszínt, lehet, hogy a telefonálót kell letartóztatnotok, lehet, hogy részeg, vagy valaki valami rosszízű tréfát akar velünk űzni.

RENĐŐRNŐ Megint egy bolond jutott nekünk. Nem kaphatnánk egyszer egy *igazi* esetet? (*Az adó-vevőbe*) Itt a 116-os, vettük az üzenetet, nagyon közel vagyunk a színhelyhez, már arra tartunk.

HANG Nem kell bemennetek a házba. Menjete el előtte, és nézzetek szét. Biztos egy olyan fickó, aki egyedül van, és fel akarja hívni magára a figyelmet.

RENĐŐRNŐ Köszönjük.

MÁSIK HANG Odamenjünk mi is?

RENĐŐRNŐ Nem kell, 143-as, ha segítségre van szükségünk, értesítünk benneteket. (*A Rendőrnek*) A szirénát!

RENĐŐR Szerinted kell?

RENĐŐRNŐ Persze.

RENĐŐR Tessék, most meg felverjük az egész utcát... egy tréfames-ter miatt.

RENĐŐRNŐ Értesítést kaptunk. Ha értesítést kap az ember, bekapcsolja a szirénát.

RENĐŐR Ez van a kézikönyvben is?

RENĐŐRNŐ Igen.

RENĐŐR Holnap megmutatod nekem, melyik oldalon.

RENĐŐRNŐ Holnap kérvényezni fogom, hogy osszanak be mellém valaki mást. A szirénát!

A Rendőr bekapcsolja a szirénát

RENDŐRNŐ Mondom, a szirénát!

RENDŐR Most kapcsoltam be.

RENDŐRNŐ Semmit sem hallok.

RENDŐR Pedig be van kapcsolva.

RENDŐRNŐ Nem hallani a szirénázást.

RENDŐR Biztos elromlott a szerkentyű.

RENDŐRNŐ Miket beszélsz, hapsikám, miket beszélsz? A szirénák
nem romlanak el, *nem romolhatnak el*, nem romlanak el *soha*.

RENDŐR Hát ez mégis. Épp most.

RENDŐRNŐ Add ide! Nemcsak apatikus vagy, hanem kétbalkezes is!

A Rendőrnő megpróbálja bekapcsolni a szirénát. Ütögeti a szerkezetet. A Rendőr ideges lesz. A Rendőrnő kissé erőszakosan különböző készülékeket ütöget tovább

RENDŐRNŐ És most mi van?

RENDŐR Óvatosan kell vezetned.

RENDŐRNŐ A francba!

RENDŐR Ne gyorsíts!

RENDŐRNŐ A francba!

RENDŐR Türtőztesd magad!

RENDŐRNŐ Közel vagyunk?

RENDŐR Pár kilométerre.

RENDŐRNŐ Olyan messze?

A Rendőrnő gyorsít

RENDŐR Fékezz! Mit csinálsz? Fékezz!

RENDŐRNŐ A francba! Kár, hogy nem sürgősségi. A világon semmit sem szeretek annál jobban, mint átmenni a piroson, ha valakinak szüksége van ránk. Nem szégyelled magad, amikor hallod, hogy mindenki minket szid, amiért mindig fél órával később érünk oda, amikor szükség van ránk?

RENDŐR Ez az ügy biztos nem ilyen.

RENDŐRNŐ Nem érdekel. Szeretem, ha szükség van rám.

RENDŐR A véredben van.

RENDŐRNŐ Mi?

RENDŐR Semmi.

RENDŐRNŐ Már a Gran Avingudán vagyunk.

RENDŐR A szám... Szép lassan... 655. Egy kilométerre vagyunk,
körülbelül.

RENDŐRNŐ Mi van a véremben?

RENDŐR A türelmetlenség.

A Rendőrnő gyorsít

248

RENDŐR Hé! Azt akarod, hogy nekimenjünk valakinek? Fékezz, azt
mondták, hogy nem kell sietnünk. Vigyázz a piros lámpákkal!

RENDŐRNŐ Nem látok egy piros lámpát sem.

RENDŐR Mert nem is törődsz velük.

RENDŐRNŐ Ne izgulj!

RENDŐR Fékezz!

RENDŐRNŐ Dehát lassan megyek!

RENDŐR Fékezz!

RENDŐRNŐ Az előbb azt mondtad, hogy túl lassan megyünk, most
meg...

RENDŐR Hogy túl gyorsan megyünk, igen.

RENDŐRNŐ Elhallgatnál?

RENDŐR Vigyázz! Hatvannal mész.

RENDŐRNŐ Még nem értünk oda?

RENDŐR A lámpa!

RENDŐRNŐ Ne félj!

A Rendőrnő behajt egy pirosba, de aztán fékez, amikor meglátja, hogy egy motor kereszthe jön az úton. Ütközés. A Motoros leesik a földre. A Rendőr azonnal kiszáll a kocsiból, a földön elterülve fekvő motoroshoz lép, aki kezd felülni. A Rendőr kinyitja az ajtót a Rendőrnőnek

RENDŐR Rajta, szállj ki, gyere, nézd meg, mit csináltál!

RENDŐRNŐ Ne kiabálj velem!

RENDŐR Hívd a mentőket, gyerünk!

RENDŐRNŐ Megsérült?

MOTOROS A kurva anyád!

RENDŐRNŐ Ne vegye le a bukósisakot!!

MOTOROS Hogyhogy ne? Segítsenek már, a fenébe!! Itt szúr, fáj, a francba, a francba, a francba!

RENDŐR Nehogy levegye a bukósisakot!

RENDŐRNŐ Nem hallotta? Ne vegye le a bukósisakot!

RENDŐR Hallgass már el, és hívd a Központot, hogy kérjenek egy mentőt!

RENDŐRNŐ Mentőt? Hisz nincsen semmi baja!

A Motoros leveszi a bukósisakot, és a földön ülve figyel a rendőröket

MOTOROS Elment az eszük, vagy mi? Az istenit! Rádadásul rendőrök! Rendőrök! Nem szégyellik magukat, he? A picsába, összetörtek, tönkretették az estémet, a picsába! Az istenit, az istenit, állati ideges leszek mindjárt, dehát mit műveltek? A francba! És a motor, azzal mi lesz, he? Kifizetik nekem az újat, vagy mi? He? Maguk átmehetnek a piroson, mert egyenruhában vannak, mi bezzeg nem, mert elveszik a jogosítványunkat, he? Én talán megbüntethetem magukat, he? Nem, nem, én nem vehetem el a jogosítványukat, az istenit! A kurva anyjukat!!

RENDŐRNŐ Én nem hívok semmiféle mentőt, ez őrjöng itt nekünk, sérteget minket!

RENDŐR Elhallgatnál?

MOTOROS Ne, ne, hagyjanak csak így itt, a kurva anyjukat!

RENDŐR Ha tovább sérteget, bevisszük a kapitányságra.

MOTOROS Mikor minimum egy lábamat eltörted, te, hülye. Gyerünk, igen, vigyél be, beszélni akarok a kapitánnyal, hogy elmondjam,

hogy egy egyenruhás seggfej figyelmeztetés nélkül áthajtott a piroson, és eltörte mindkét lábamat.

RENDŐRNŐ Maga túloz.

RENDŐR Nyugodjon meg, rajta, álljon fel!

MOTOROS Hé, hozzám ne nyúljon! Hozzám ne... Jaj! A lábam, a lábam, a lábam! Az istenit! Az istenit, de fáj!

RENDŐRNŐ Mit csinálsz?

RENDŐR Segítek neki. Mindjárt elájul.

RENDŐRNŐ Figyelj...

RENDŐR Mi van?

RENDŐRNŐ És ha... ?

RENDŐR Ha, mi?

RENDŐRNŐ Mit fognak csinálni velem?

RENDŐR Megkínozni biztos nem fognak. A lábadat sem fogják eltörni. Igazából leszarom, hogy vajon mit csinálnak veled.

A Rendőrnő idegrohamot kap. Sír. A Motoros közel áll az ájuláshoz. A Rendőr megfogja

MOTOROS Ah... figyeljen... egy kis vizet... szomjas vagyok... fogja... a tárcám... a nevem... rosszul vagyok... a lábam...

RENDŐR Segíts, és ne hisztizz, a francba! Mentőt, rohanj!

RENDŐRNŐ Nem tudok, nem tudok!

MOTOROS ... fogja... a tárca... benne van... benne van... a telefon... hívják fel... az... az...

Hang hallatszik a járőrközi adó-vevő készülékéből

HANG Figyelem, 116-os, figyelem! Sürgősen menjetek az előbbi címre! A 143-as járőr már odaért, megtalálták azt a férfit, aki a feltételezett gyilkost fenyegetve telefonált. Gyorsan menjetek oda. A férfinál fegyver van, és idegrohamot kapott. Figyelem, 116-os! 116-os! Pozíciót kérek. 116-os! Hogyhogy nem értetek még oda? A francba! 116-os! 116-os!

A Rendőrnő megnyugszik, az autóhoz megy, és kézbe veszi az adóvevő készüléket. A Rendőr, karjai közt a Motoros ájult testével, nézi

RENDŐRNŐ Itt a 116-os. Nem tudtunk odaérni, mert egy motoros belehajtott a pirosba, és nekünkjött. Szükségünk lenne egy mentőre. Nem súlyos.

RENDŐR Ne reménykedj! El fogom mondani az igazat, te hülye.

A Rendőrnő ránéz

Harmadik jelenet

251

Egy öreg lakás ugyanazon, étkezőül és nappaliul egyaránt szolgáló helyisége. Az Asszony a telefontál

ASSZONY Ötvenezer.

A vonal másik végén leteszik a telefont. Bevesz még két-három tablettát. Felemeli a kagylót. Nem tárcsáz, de beszélni kezd

ASSZONY Ott van apa? És anya? Miért tartasz a kezekben kígyót? Félek a kígyóktól. Miért vagyok én egy bolond vénasszony, anya? Miért vagyok gyík? Van ott valaki?

Leteszi a kagylót. Nevet. Ebben a pillanatban megszólal a telefon

ASSZONY Anya? Unokanővérekém? He? He? Oh. Hogy? Rendőrség? Engem? Mi? Ki adta meg magának a számomat, az a hazudós unokanő...? Nem hiszem el. Három hónapja nem láttam. Mondja meg neki, hogy menjen a... He? Nem értem, kicsit bolond vagyok, úgy értem, süket. Hogy nem súlyos? Igen. Az mi? Mi az, hogy nem súlyos? Idehallgasson, fiam... Nincs egy kicsit késő, hogy is hívják rendőr úr? Semmiség? Ha sem-

miség, akkor meg miért hív? Nézze, nem tudom, mit akar mondani, de én nem vagyok semmiféle gonosztevő... á, siet? Mit akar mondani? Igen, a fiam, de nem értem, miért adta meg maguknak a telef... Mi? Baleset? Mikor? Mi? Mi? Hogy-hogy semmi?!! Ott van? Beszélni akarok vele. Nem érzem jól magam, rendőr úr, mondja meg neki, hogy jöjjön a telefonhoz! A kórházban? Mit beszél? Melyik kórház? Ah. Istenem! Hogy történt? Oh. Oh. Látja, mondtam én neki... Jaj, jaj, jaj, nem érzem jól magam, rendőr úr, azt hiszem... Igen, be kell mennem hozzá. Nem. Nem. Most. Most. Ez egy végzetes nap, rendőr úr, igen. Eljönnek értem? Ne, nem kell...

Az Asszony leteszi a telefont. Sápadt. Felemeli a kagylót. Suttog néhány szót. Hirtelen a szájába dugja az ujjait. Köhög. Öklendezik. Újból mélyen benyúl a szájába. Hangosan a földre hány. Köp. Köhög. A telefonhoz megy. Fogja a telefonkönyvet, és kikeres egy számot. Nehézkesen tárcsáz

ASSZONY Rendőrség? Egy öregasszony vagyok, akit az előbb hívtak... Nem tudom, hogy maga volt-e. Egy perce. Akkor mondja meg annak, aki hívott, hogy jöjjön a telefonhoz. Akkor kérdezze meg, hát maga nem rendőr? Nézze, ellenszenves úr, nagyon rosszul vagyok és a fiam valamelyik kórházban van és egyedül vagyok és bolond vagyok és koszos és ráadásul le is hánytam magam és nem tudom mit tegyek és mindenki elhagyott és kísértetek vannak nálam és megölném magam ha nem tudnám hogy a fiamat elütötték és kórházban van és be kell mennem hozzá a kórházba és senki sem törődik velem és az egyik nagyon kedves kollégája aki természetesen nem maga volt azt mondta nekem hogy el tudna jönni ide és be tudna vinni a kórházba és ha így megy tovább engem is be kell majd vinni és ha nem jönnek el értem nem tudom mit fogok csinálni rendőr úr, még taxira sincs pénzem...

Negyedik jelenet

Ugyanaz a kórházi szoba. Az egyik ágyon a Beteg fekszik. A másikon a Motoros, akinek egyik lába be van gipszelve. Nyakán merevítő. Egy fotelben, a Motoros ágya mellett, az Asszony ül. Fejét a támlára hajtva mélyen alszik. Belép az Ápolónő

ÁPOLÓNŐ Jó estét!

BETEG Csókolom!

MOTOROS Csókolom!

ÁPOLÓNŐ *(a Motorosnak)* Egy szuri.

BETEG Micsoda szerencse!

MOTOROS Mi?

BETEG Semmi.

Az Ápolónő bead egy injekciót a Motorosnak

BETEG Hát én már nem kapok injekciót?

ÁPOLÓNŐ Nem. Magának csak ezt a két tablettát kell bevennie.

MOTOROS Jaj!

ÁPOLÓNŐ Semmiség, ez nyugtató, azonnal hatni fog, ne izguljon!

Kihúzza az injekciós tűt

BETEG Nekem is kell.

ÁPOLÓNŐ Az orvos azt mondta, hogy nem. Mindenesetre a gyógyszeres nyugtatók is.

BETEG Á!

ÁPOLÓNŐ *(a Motorosnak)* A nagymamája?

MOTOROS Az anyám.

ÁPOLÓNŐ Ah. Szegény. Elaludt.

MOTOROS El kellene mennie.

ÁPOLÓNŐ Akarja, hogy felkeltsem?

MOTOROS Nem. Maradni akarna. Azt gondolja, hogy öt éves vagyok.

BETEG Jól fog majd jönni magának. Legalább a hátát meg tudja vakarni.

MOTOROS Nekem sohasem vakarta meg a hátamat az anyám.

BETEG Ah, soha?

ÁPOLÓNŐ *(a Betegnek)* A gyógyszerek!

BETEG Viszket a hátam.

ÁPOLÓNŐ Jókedvében van ma.

BETEG Úgy látja?

ÁPOLÓNŐ Igen.

MOTOROS Nekem a lábam viszket.

BETEG Az semmi. Még öt nap, és már nem fog viszketni. Égni fog.

MOTOROS Köszönöm a biztatást.

BETEG Szívesen.

ÁPOLÓNŐ Nos?

BETEG Mi nos?

ÁPOLÓNŐ Nem maradhatok itt egész éjszakára.

BETEG Persze. Mit akar mondani?

ÁPOLÓNŐ A gyógyszerek!

BETEG Nem lesz elég. Azt hiszem, lázas vagyok. És egy kicsit ideges is.

ÁPOLÓNŐ Miért?

BETEG Maga mit gondol?

ÁPOLÓNŐ Nem tudom.

BETEG Ez a zűrzavar.

ÁPOLÓNŐ Zűrzavar?

BETEG Annyi ideig voltam egyedül, hogy... hogy... beleszédültem.

ÁPOLÓNŐ Ne legyen ellenszenves! Mindenki szereti a társaságot.

MOTOROS Rólam beszélnek?

ÁPOLÓNŐ Nem.

BETEG De. Nagyjából.

ÁPOLÓNŐ Gyerünk, a gyógyszerek!

BETEG Lázás vagyok, szükségem van egy injekcióra. És vizket a hátam.

ÁPOLÓNŐ Ha lázas lenne, nem beszélne annyit.

Az Asszony horkol

BETEG Mit szól hozzá?

ÁPOLÓNŐ Elhallgatna?

MOTOROS Anya!

ASSZONY Hm?

Az Asszony félig kinyitja a szemét, ránéz a Motorosra, mosolyog, és visszaalszik

255

MOTOROS Elnézést!

ÁPOLÓNŐ Vegye be!

Az Ápolónő közelebb lép a Beteg ágyához, és közben véletlenül leveri azt a készüléket, ami sürgős estekben a nővérek hívására szolgál. Senki sem veszi észre, hogy leesett. A Beteg beveszi a gyógyszerket

BETEG Adjon egy lázmérőt!

ÁPOLÓNŐ Maga egy kicsit...

BETEG Na?

ÁPOLÓNŐ Fárasztó.

A Motoros nevet. Az Ápolónő kitapintja a Beteg pulzusát, és az óráját figyeli

BETEG Rajtam nevet?

MOTOROS Nem.

BETEG Bocsásson meg, ha zavarom. Kicsit ideges vagyok. Itt, ha az ember nem panaszkodik, senki sem figyel rá.

MOTOROS Persze. Hogy történt?

BETEG Nevetséges módon legurultam egy cseppet sem meredek lépcsőn. És maga?

MOTOROS Baleset. Elütött egy rendőrájór. Ők voltak a hibásak.

BETEG Hát ez aztán jó! De legalább nem kellett szégyenkeznie.

MOTOROS Mire céloz?

BETEG Semmire. A felháborodás nyilvánvalóan egészségesebb, mint a szégyen.

MOTOROS Á. Persze.

Kopognak. Az Ápolónő elengedi a Beteg pulzusát, és odamegy az ajtóhoz. Belép a Rendőrnő. Civilben van

RENDŐRNŐ Jó estét!

ÁPOLÓNŐ Jó estét!

RENDŐRNŐ Bejöhetek?

ÁPOLÓNŐ Igen.

MOTOROS Nocsak, emlegetett számár...

Szünet. Kínos helyzet. Az Ápolónő a Motorosra néz. Odamegy a Beteghez, és újból kitapintja a pulzusát

MOTOROS Nos? Azért jött, hogy bocsánatot kérjen?

RENDŐRNŐ Hogy sikerült a műtét?

MOTOROS Hát... jól. Jobb lett volna, ha nincs operáció. És ha nincs... baleset, természetesen.

RENDŐRNŐ Persze.

MOTOROS No?

RENDŐRNŐ Jól van?

MOTOROS Igen.

RENDŐRNŐ Örülök.

MOTOROS No, virágot nem hozott?

RENDŐRNŐ Nem.

MOTOROS Bonbont?

RENDŐRNŐ Azt sem.

MOTOROS Akkor hogy akar megvesztegetni, hogy ne jelentsem fel?

RENDŐRNŐ Nem azért jöttem, hogy megvesztegessem.

MOTOROS Persze.

RENDŐRNŐ Tényleg.

MOTOROS Igen, igen. Anya! Nézd, anya, ébredj, ez a csaj csapott el, és törte el a nyakamat meg a lábamat.

A Beteg nevet. Az Ápolónő a Rendőrnőre néz. Az Asszony kinyitja a szemét, rámosolyog a Rendőrnőre, és visszaalszik

ÁPOLÓNŐ *(halkan a Betegnek)* Ne nevéssen, mert elrontom a számolást!

BETEG Mit szól ehhez?

ÁPOLÓNŐ Csitt!

Szünet. Feszültség

RENDŐRNŐ Én... erre jártam. És arra gondoltam... Csak meg akartam látogatni. Hogy megtudjam, hogy sikerült a műtét. Semmi több.

Szünet

MOTOROS Már megkérdezte az előbb.

RENDŐRNŐ És teljesen jól van?

MOTOROS Számít magának, ha azt mondanám, hogy igen?

RENDŐRNŐ Igen.

MOTOROS Főképp a jogi következmények miatt, ugye?

RENDŐRNŐ Nem... Nem azért...

MOTOROS Hát igen, jól vagyok. És maga?

RENDŐRNŐ Igen. Jól vagyok. Igen. Jól. Mennem kell.

MOTOROS Máris? Siet?

RENDŐRNŐ Igen.

MOTOROS Rendben... még... még látjuk egymást.

RENDŐRNŐ Igen. Itt a névjegykártyám. Ez a telefonszámom. Hívjon, amikor tud. Amikor kijön innen. Tartozom magának...

Igen. Lehet, hogy holnap is eljövök.

MOTOROS Ne feledkezzen meg a bonbonról!

RENDŐRNŐ Rendben. Viszlát! Elnézést! Jó éjszakát!

A Rendőrnő kimegy

MOTOROS Hülye egy csaj!

BETEG Ez a nő rendőr?

MOTOROS Igen.

BETEG Egyáltalán nem úgy néz ki.

MOTOROS Nem?

ÁPOLÓNŐ Nincs láza.

BETEG Honnan tudja, mikor az ő társalgásukat hallgatta?

ÁPOLÓNŐ Háromszor rontottam el a számolást, de a maga hibájából, mert mozgatta a karját.

BETEG Nem gondolja, hogy egyszerűbb lett volna, ha beteszi a lázmérőt?

ÁPOLÓNŐ Na, jó éjszakát! Pihenjenek!

MOTOROS Jó éjszakát!

ÁPOLÓNŐ Az... anyja...

MOTOROS Ne. Ne keltse fel! Itt marad. Ha azt mondom neki, hogy menjen el, megint olyan botrányt csap, mint tegnap.

ÁPOLÓNŐ Ha szükségük van valamire, nyomják meg a gombot.

BETEG Várjon!

Szünet

ÁPOLÓNŐ Igen?

BETEG Azt hiszem, mondanom kellett volna valamit magának, de nem emlékszem... Ja, igen, semmi, ostobaság... Nem találkoztunk mi azelőtt? Úgy értem, azelőtt, hogy bekerültem volna ide, a kórházba?

ÁPOLÓNŐ Nem. Viszlát!

BETEG Jaj! Maga miért ilyen... durva?

MOTOROS Kicsit túllő a célon!

ÁPOLÓNŐ Hívjon fel valamelyik nap, ha kikerült a kórházból, és majd elmesélem magának, miért.

Az Ápolónő kimegy

BETEG Azt akartam mondani: „csúnya”, és az csúszott ki a számon, hogy „durva”!

A Motoros nevet

MOTOROS Észrevette, hogy minden nő randizni hív minket akkorra, amikor kikerülünk innen?

BETEG Csak hajtogatja, hogy nincs lázam, közben meg van, és be van dagadva a lábfejem, és fáj a lábam, és éget a gipsz, és rosszabbul vagyok, mint valaha, és nehezen kapok levegőt, és... és viszket a hátam.

MOTOROS Nem szereti a kórházat.

BETEG Maga igen?

MOTOROS Igen. Mindent megcsinálnak az embernek. Szeretem, hogy mindent megcsinálnak. Ha nem lennének a szögek...

BETEG Érzi őket?

MOTOROS Nem nagyon.

BETEG Várja csak ki a holnapot, amikor megvonják magától a szurikat.

MOTOROS Hú!

Szünet

MOTOROS Idehallgasson, ha akarja, szólok neki, hogy tegyenek másik szobába.

BETEG Miért?

MOTOROS Nem azt mondta az előbb... ?

BETEG Mit?

MOTOROS Semmit.

Szünet

MOTOROS Jó éjszakát!

Szünet

MOTOROS Bekapcsolhatja a tévét. Nem zavar.

Szünet

MOTOROS Na, jó éjszakát!

A Beteg bekapcsolja a televíziót a távirányítóval. Az Asszony felriad, kinyitja a szemét, ránéz a fiára, akinek már csukva van a szeme, elmosolyodik, ránéz a Betegre

BETEG Zavarja?

Az Asszony megrázza a fejét, elmosolyodik, és megint elalszik a fotelben. A Beteg kapcsolgat. Különböző műsorok. Megnyom egy gombot a távkapcsolón, és leveszi a hangot. Ásít. Újból felhangosítja a tévét. Ránéz a Motorosra, és mosolyog. Egyszer csak szórakozottan elmereng, mintha valami furcsa dolgot képzelné el. Megborzong. Ellazul. Nézi a tévét. Hirtelen az az érzése támad, hogy fullad. Megrémül, és leejti a távirányítót. Egy televízióműsor hangja hallatszik. A Motoros kinyitja a szemét, és az Asszonyra néz, aki alszik. A Beteg köhög és hány. A Motoros ránéz, és keresi az Ápolónő hívására szolgáló készüléket. Nem találja

MOTOROS Mi baja? Mi van magával? Jól... ? A francba!

A Beteg alig kap levegőt. A Motoros tekintete a készülék után kutat. Látja, hogy a földön van

MOTOROS Hát az meg mit keres a földön? Anya! Az istenit! Idehallgasson, mi van magával?

A Beteg nem válaszol. A Motorosra néz. Nem kap levegőt. Teste összerándul. A Motoros megrémül, megszabadul a láncoktól, amelyek az ágyhoz rögzítik, az ágyon vonszolja magát, megpróbálja elérni a készüléket, de nem jár sikerrel. Anyjára néz, fel akarja ébresztetni, de aztán meggondolja magát. A Betegre néz. Legördül az ágyról. A fájdalomtól felkiált. A földön vonszolja magát. Az Asszony felébred, az üres ágyra néz. A Motoros a földön hever a készülék mellett, amit nem ér el

MOTOROS Anya, itt vagyok! A gombot, a gombot, nyomd meg a gombot!

Az Asszony négykézlábra ereszkedik, odamegy a Motoroshoz, aki mutatja neki, hol van a készülék. Az Asszony semmit sem ért, de végül nevetve megnyomja a gombot

MOTOROS Oké!

Ötödik jelenet

Ugyanannak a belvárosi lakásnak az étkezője. Anya és Lánya. A Lány fulladozik. Próbál kiabálni, nyögni. Mindent ledobál az asztalról a földre. Az Anya bizonytalan, nem tudja, mitévő legyen. A Lány sápadt és erőtlen. Az Anya az ablakhoz megy. A Lány leesik a földre. Rángatódzik. Az Anya kinyitja az ablakot, és kiabál

ANYA Segítség! Van ott fent valaki? Hall engem? ... A kislányom...
a kislányom megfull... Kérem!! Nincs ott senki? Segítség!!

A BETEG HANGJA Mi történt?

ANYA Jöjjön le, kérem, jöjjön le, segítsen, könyörgöm!! A kislányom! ... A kislányom! ... Kérem!

A BETEG HANGJA Azonnal ott vagyok!

Az Anya az ajtóhoz megy, és kinyitja. A Lány még a földön fekszik, rángatódzik. Már-már elveszteni látszik az eszméletét. Belép a Beteg pizsamában. Az egyik lába be van kötve

BETEG Mi történt?

ANYA A kislányom... A kislányom...

BETEG De mi baja van? Akarja, hogy mentőt hívjak?

ANYA Nem. Azt hiszem... csak... jaj! ... Fulladozni kezdett az ételtől!

BETEG De, asszonyom, maga semmit sem csinált vele?

ANYA Én? És mit csinálhattam volna vele én szerencsétlen? Mit kell csinálni vele?

BETEG Nézze, asszonyom, nézze, mit kellene csinálnia!

A Beteg megfogja a Lányt, és kinyújtóztatja a padlón. Öklével nagyot üt a mellcsontja alá. A Lány megrándul, de semmi sem jön ki a száján. A Beteg hasra fordítja a Lányt, és kétszer-háromszor a hátára üt. A Lány köhög. Ráüt egy nagyobbbat. Nem reagál. Kezébe veszi az arcát, kinyitja a száját, és ujjaival belenyúl. Nem sikerül kiven-

nie semmit sem belőle. Végül, térden állva, hátulról megfogja a Lányt, hóna alá nyúl, és hirtelen rántásokkal erősen magához szorítja. A Lány kiköpi a csirkedarabkákat. Alig érezhetően lélegezni kezd. Lélegzetvételei gyorsak és rövidek. Kezdi visszanyerni az eszméletét. Az Anya, kicsit távolabb, elképedve nézi őket. A Beteg ki-merülten az Anya segítségét kéri, hogy fel tudjon állni. Fáj a lába

BETEG Segítsen!

ANYA Köszönöm.

BETEG Néha, hogy segítsünk a másikon, szarba kell nyúlni, asszonyom.

ANYA Igen... igen...

A Lány köhög

ANYA Kislányom, kislányom... jól vagy?

BETEG Hagyja, hadd pihenjen, ne nyúljon hozzá!

A Lány visszanyeri az eszméletét. Anyát és a Beteget nézi. Mellkasára teszi a kezét

LÁNY F ... áj.

ANYA Köszönd meg neki, kislányom!

BETEG Hagyja, hagyja! Megyek.

ANYA Nem kell mentőt hívnunk, ugye?

BETEG Azt hiszem, nem.

ANYA Annál jobb! Nem tudom, hogy tudnánk meghálálni magának mindezt, fiatalember.

BETEG Szóra sem érdemes, asszonyom. És köszönöm, hogy fiatalembernek szólított.

ANYA Nem akar egy kicsit nálunk maradni? Vacsorára?

BETEG Nem, nem. Sok dolgom van. Egész éjjel dolgoznom kell.

ANYA Á, igen?

BETEG Dolgozatokat javítok.

ANYA Á, persze. Fáj... fáj a lába? Le akar... ülni egy kicsit?

BETEG Nem, nem, nem volt nagy fáradtság.

ANYA Jó pár napig nem láttuk itt. Azt gondoltam, elköltözött.
Szerencse, hogy itt találtam.

BETEG Nem. Nem szerencse. Nem hiszek az efféle dolgokban.
Ostobaságok.

A Lány a Betegre néz. Rámosolyog. Aztán elkalandozik a tekintete, és jó darabig így, mélyen gondolataiba merülve marad

ANYA Á, igen? Tényleg nem akar maradni? Sajnálom, hogy így kell elmennie... fáradtan... a lányom... hibájából.

BETEG Nem érdekes. Még nem épültem fel teljesen. De már kien-
gedtek.

ANYA Kiengedték?

BETEG Kórházban voltam.

ANYA Ne mondja! És mit keresett ott?

BETEG Na mégis, vajon mit? Befeküdtem három napra, és egy
hónapig ott voltam.

ANYA Nahát! Miért?

BETEG Az utolsó pillanatban komplikációk léptek fel. Combcson-
törésem volt, és azért maradtam bent, mert – nem tudom,
hogy – szövődményként vérrög képződött a tüdőmben.

ANYA Oh. Szegény! Miattunk meg erőlködni kellett! Oh!

BETEG Nem érdekes. Nos, megyek.

ANYA Sajnálom...

BETEG Apropó, a lány...

ANYA Igen?

BETEG Nagyon vigyázzon rá!

ANYA Persze, persze. Viszontlátásra, fiatalember!

BETEG Nem annyira fiatal, asszonyom.

*A Beteg távozik. Az Anya átkarolja a Lányt, és leülteti a székre.
Mereven a szemébe néz*

ANYA Kislányom.

LÁNY Tessék!

Az Anya leken neki egy hatalmas pofont

ANYA Soha többé, hallottad?!! Soha többé!! Micsoda szégyen!! Istenem!! Látod, mit csináltál?! Úgy viselkedtél, mint egy... mint egy... mint egy idióta, kislányom, mint egy idióta! Tudod, hogy rám ijesztettél? Ne csinálj még egyszer ilyet, ha nem akarsz, hogy szörnyethaljak, hallod, kislányom?

LÁNY Ez fájt, anya! Nagyon fáj itt, a fejem. Miért ütöttél meg? És ha... és ha meghaltam volna, anya?

ANYA Jaj, hallgass már el, kislányom, hallgass már el, ne beszélj bolondságokat! Hogy mondhatasz ilyet, hogy meghalsz? Ne légy gyerekes! ... Senki sem hal bele efféle dolgokba manapság, kislányom, néha olyan butuska vagy, kicsim. No, jobban vagy már?

LÁNY Nem.

Megszólal a telefon

ANYA Gyerünk, kislányom, mars aludni, pihenned kell. Majd én leszedem ezeket.

Az Anya homlokon csókolja a Lányt, odamegy a telefonhoz, és felveszi

ANYA Halló! Á, szia! Jaj, jaj, nem tudod elképzelni, mit éltem át az előbb a gyerek miatt...

Hatodik jelenet

Ugyanannak a kis belvárosi lakásnak a szobája. A lakás bejárati ajtaja mögött, a lépcsőfordulóban, kézenfogva áll a Húg és a Lány. A lakás egyik sarkában fülét kezével befogva fekszik a földön a Heroinista. A Húg az ajtót püföli

HÚG Azt mondtam nyisd ki, vagy hívom a rendőrséget!

LÁNY És ha nincs itthon?

HÚG *(a Lánynak)* Itt van. Ég a lámpa. *(Kiabálva)* Hallasz? *(A Lánynak)* Ha kinyitja, ne ijedj meg, kicsim, biztosan... nagyon rosszul néz ki, de te ne ijedj meg! *(Kiabálva)* Tudom, hogy itt vagy, és cseppet sem érdekel, esküszöm, most azonnal megyek a rendőrségre, és feljelentelek, nagyon jól tudod, hogy a dolgok megváltoztak, szerencsére megváltoztak, már nem lacafacáznak, börtönbe csukhatnak, ha csak egy kicsit is találnak nálad. Hallasz?

LÁNY De, nénikém, tényleg azt akarod, hogy börtönbe csukják a bácsikámat?

HÚG Nem, kicsim, nem, csak azért mondom, hogy ráijesszek. *(Kiabálva)* Hallottad? *(A Lánynak)* Jól figyelj rám: amikor bemegyünk, én megpróbálom elterelni a figyelmét. Te meg azt teszed, amiben megállapodtunk, rendben?

LÁNY Igen, nénikém.

HÚG *(kiabálva)* Azt mondtam, cseppet sem érdekel!

LÁNY És ha nem hagyja, hogy bármit is csináljak? És ha... megüt?

HÚG Nyugi, meglátod, semmi gond sem lesz, én majd elterelem a figyelmét. *(Kiabálva)* Cseppet sem, hallottad? Az sem, hogy testvérek vagyunk, semmi!! Nyisd ki!!

A Heroinista kinyitja az ajtót. A Húg belöki a Lányt a lakásba, belép, megragadja a Heroinista vállát, és megrázza. Dulakodnak. A Lány megjegy, és az egyik sarokba megy

HÚG Nem fogunk elmenni, amíg végig nem hallgatsz!

HEROINISTA Ki innen, te, hülye! Kurv...! Fáj! A gyerek meg mit keres itt?

HÚG Neki is joga van tudni az igazat. Szégyelled?

HEROINISTA Nem. Szia!

LÁNY Szia, bácsikám!

A Húg határozottan megfogja a Heroinista karját, és abba a sarokba vezeti, amelyik a szoba ellenkező végében van, mint amelyikben a Lány álldigál. Cinkosan int a Lánynak, hogy a Heroinista ne vegye észre. Ettől a pillanattól kezdve a Húg azért vitatkozik a Heroinistával, hogy a Lány fel tudja túrni a szoba valamennyi fiókját és bútorát anélkül, hogy a férfi észrevenné. A Lány lopva egy szekrényben kezd kutakodni. A Húg a Lánynak háttal tartja a Heroinistát

HÚG Nem tudunk tovább várni... Hazudtál nekünk és megloptál minket. Mindent elcseszél, hallod? Mindent. És nem csak a mi kapcsolatunkról beszélek. Annak, végül is, nincs jelentősége...

HEROINISTA Menjetek el!

A Húg a Lányra néz. Az mutogatással jelzi neki, hogy nem talált semmit

HÚG Nem. Kinyitottad nekünk az ajtót. Úgyhogy tudom, egy kicsit még érdeklünk. Megfenyegettelek, és ez most komoly. Megbeszéltük, és úgy döntöttünk, kifizetünk neked egy kezelést az egyik jelentős központban.

HEROINISTA A te ötleted volt, vagy a másik... a másik testvérkémé?!

HÚG Mit szólsz hozzá?

HEROINISTA Hogy nyugodtan indulhatsz máris a rendőrségre! Tiszta vagyok. Itt nincs semmi. Már jó ideje tiszta vagyok.

A Lány a szemével kérdezi a Húgtól, hogy a Heroinista igazat beszél-e. A Húg a fejével int, hogy nem, és hogy folytassa

HÚG Ne röhögtesse! Láttad magad a tükörben? Gyere, gyere, gyere,
és nézd meg magad!

HEROINISTA Nem.

HÚG Azt mondtam, gyere!

*A Húg a hajánál fogva a szoba egy másik pontjára, egy tükör elé
vonszolja a Heroinistát, hogy a Lány a szoba másik részében foly-
tathassa a kutakodást. A Húg néhány könyvre mutat, hogy a Lány
nyissa ki őket, és nézzen be a lapjaik közé. A Lány így tesz*

268

HEROINISTA Ez fáj.

HÚG Mondd meg nekem, mit látsz!

LÁNY Semmit.

HEROINISTA He?

HÚG Hm? Mit... mit... mit látsz a tükörben?

HEROINISTA Engem. Téged. Semmit.

HÚG Nézd meg az arcodat! Ez a te arcod? Nem. Ez nem te vagy.

HEROINISTA Én vagyok. Tökéletesen tisztában vagyok vele, hogy
én vagyok.

HÚG Erre volt jó az a sok filozófia?

HEROINISTA Mi? Ez meg hogy jön most ide?

HÚG Hogy egy darab szarrá válj? Aki a nullánál is kevesebb?
Ez egy... nyomorult alaknak az arca.

HEROINISTA Nem. Ez az én arcom. És nem tudom, mi köze van eh-
hez az egészhez a filozófiának. Bolond vagy. A másik is. Mind
a ketten. Bolondok. Maradiak. Remélem, a kislány az apjára
ütött. Nem ismerem ugyan, de nálatok rosszabb nem lehet.

*A Lány abbahagyja a kutatást, és a többiekre néz. Közel áll a sírás-
hoz. A Húg pofon vágja a Heroinistát, és a gyerekekre néz. Szemével
jelzi neki, hogy kutasson át egy komódot. A Lány így tesz, és mia-*

latt a következő beszélgetés zajlik, véletlenül ráakad a duplafenekű fiókra, meglátja a kokainos és heroinos tasakokat, lopva összeszedi és a zsebébe rejti őket. A Húg szemmel tartja a Lányt

HÚG Jól figyelj! Nem fogom megismételni. Ki akarjuk fizetni a kezelésedet az ország legjobb detoxikáló központjában. Ne hidd, hogy kedvemre való... melodramatikusra venni a figurát, tudod, hogy nem szeretem... a drámákat. Csak azért jöttünk, hogy segítsünk rajtad, jól tudod, hogy mi... mi mindannyian... szeretünk téged, és... a legjobbat akarjuk neked. Annymira bízunk benned...

HEROINISTA Elég a szentbeszédből! Nem vagy szomjas?

HÚG Mi?

HEROINISTA Nem vagy szomjas?

HÚG Nem.

HEROINISTA Kérsz egy whiskyt, szeszkazán?

A Heroinista megfordul. A Lányra néz, aki gyorsan kiveszi az utolsó tasakot is, és becsukja a fiókot. A Húg és a Lány feszültek

HEROINISTA Hát, én igen. Gyere ide, szépségem!

LÁNY Nem.

HEROINISTA Te is félsz tőlem?

LÁNY Nem.

A Heroinista a Lány felé megy. A Húg ideges lesz, azt gondolja, a férfi láthatott valamit. A Heroinista megfogja a Lányt, és magához szorítja

HEROINISTA Bármit is mondjon az anyád és a nénikéd, ne gondold rólam, hogy szörnyeteg vagyok.

LÁNY Én nem gondolok ilyet.

HEROINISTA Jól teszed. Ráadásul, szörnyek nincsenek.

HÚG Nos?

HEROINISTA Hm?

HÚG Igen vagy nem?

HEROINISTA Mi igen? Mi nem?

A Húg odamegy a Heroinistához, és elhúzza tőle a Lányt

HÚG Már nem tudod, mit beszélsz, és azt sem, hogy mit csinálsz.

A Lány jelez a Húgnak, hogy tudomására juttassa, a zsebében vannak a tasakok

270

HEROINISTA De még mennyire, hogy tudom. De még mennyire.

Ha valamit megtanultam, akkor azt, hogy tudjam, mit beszélek, és tudjam, mit csinálok. És most azt mondom neked, hogy húzzál innen azonnal. Ami pedig azt illeti, hogy mit tehettek... Bemoshatok neked egyet, és összetörhetem a képedet.

LÁNY Ne!

HÚG Elszomorítasz.

HEROINISTA Ah. Elszomorítalak?

HÚG Gyerünk, kicsim. Várom a hívásodat.

HEROINISTA Miért hívnálak?

HÚG Hogy azt mondd, igen. Legkésőbb holnap. Ma éjszaka. Jól gondold meg. Ha nem, a rendőrség.

LÁNY Szia!

HEROINISTA Szia, szépségem! És ne feledd, mit mondtam neked!

A Húg kézen fogja a Lányt, kinyitja az ajtót, és kimennek. A lépcsőfordulóban a Lány kiveszi zsebéből a tasakokat, és odaadja a Húgnak, aki ad neki egy puszit. Leszaladnak a lépcsőn. A Heroinista köp egyet a becsukódó ajtóra. Szinte dührohamban, fel-alá járkal a szobában, és közben az ott lévő tárgyakat rugdossa

HEROINISTA Ezek a... kurvák! Kurvák! Bántani akarnak! Kurvák! Bolondok! Maradiak! Miért akarnak bántani?! Bántani!! Bántani!!

Odamegy a komódhoz, és kinyitja. Feltúrja a fiókot, és tartalmát a földre hajigálja. Meglátja, hogy a duplafeneket felemelték. Nem talál semmit. Kétségbeesik. Újból keresgélni kezd. Megmerevedik. Rájön, hogy mit tettek vele. Örjöngeni kezd. A bejárati ajtóhoz megy és kinyitja. Kimegy a lépcsőfordulóba

HEROINISTA Hol vagytok?? Gyertek vissza!! Gyertek ide vissza!!!

Üldözőbe akarja venni őket, de aztán eláll a szándékától. Belép a lakásba. Bevágja az ajtót

HEROINISTA A francba! Hogy lehettem ilyen hülye? A francba!!

271

Odamegy az egyik szekrényhez, fog egy üveget és iszik belőle. Kiissza. Fog egy másikat. Ideges. Nem tudja kinyitni. Egy polcon letöri az üveg nyakát. Megvágja a kezét. Iszik. Megvágja az ajkát. Meglátja a vért, és még idegesebb lesz. Kezd kétségbeesni. Elvonási tünetek. Egyre idegesebb. Az egész teste fáj. Tárgyakat dobál, kiabál. El akar menni

HEROINISTA Egy fillérem sincs, testvérkéim!!!

Kinyitja az ajtót, aztán bevágja. Feltúrja a kacsatjait. Verejtékezik. Véres kezére néz. Köhög. Térdre esik, és a földre hány. Cigaretttára akar gyűjtani. Meggondolja magát. A törött üveget bele akarja szúrni a karjába. Aztán a földre dobva összetöri. Hasára teszi a kezét, és kétrét görnyed a fájdalomtól. Bevizel és maga alá piszkít. Feláll, majd újból elesik. Kiabál. A telefon felé vonszolja magát. Zihál. Nagy nehézségek árán tárcsáz egy számot

HEROINISTA Kurva! A lányod... Itt voltak! Mit akartok csinálni velem? Szükségem van... Mi? ... Nem! Fáj! Fáj! Tudod, mit jelent az, hogy fáj?

Sír

HEROINISTA Nem tudom. Semmit sem tudok. Igen. Igen. Igen.
Ahogy akard. Igen. Gyertek! De máris. Most! Igen. Hívjátok,
csinálj, amit akarsz! De máris! Igen. Jöjjenek csak, jöjjenek
csak! Most! Most! Most!!! A francba!

Leteszi a telefont. Térdre esik

Hetedik jelenet

272

Ugyanaz a szobabelső. A Forгатókönyvíró és a Feleség

FORGATÓKÖNYVÍRÓ ... És akkor a fiú választ...

FELESÉG Ne.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Mit ne?

FELESÉG Ne!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ De mit ne?

FELESÉG Ne mondd el!

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Ki akard találni?

FELESÉG Nem. Nem akarom tudni.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Miért?

FELESÉG Sajnálom, hogy ezt kell mondanom.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Mit?

FELESÉG Szar.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Mi?

FELESÉG A forгатókönyved.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Mit... mit beszélsz?

FELESÉG Elnézést, hogy ilyen durva vagyok. Sajnálom. Szar.

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Miért?

FELESÉG Hogy vagy képes... hogy vagy képes így játszadozni élet-
tel és halállal?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Mire célzol? Én nem játszadozom semmivel.

FELESÉG Dehogynem. Sajnálom, tényleg. Kiábrándítottál. Nem lehet. Nem veheted ilyen könnyedén ezeket a dolgokat, tényleg, ezt én mondom neked, és sajnos tudom, hogy miről beszélek. Egy teljes évig voltál depressziós, egy évig voltál rossz passzban, egy évig szorongtál, csak vegetáltál, és most már látom, hogy nagyon rosszat tett neked; azt gondoltam, hogy amikor újra belevágsz, valami méltó dolgot csinálsz majd, szépet, *érettet*, okosat, érzékenyt. A történet végéig vártam, s arra gondoltam, nem, majd feljavul, majd feljavul, de semmi, egyre rosszabb, szerintem középszerű, hazug, hamis, és ami a legrosszabb, öntelt és üres. Nem játszadozhatsz így az emberekkel, tényleg, gondold alaposan végig. Azért mondom el neked mindezt, mert tudod, hogy még szeretlek, és tudom, hogy nagyon jó dolgokra vagy képes, olyanokra, amiket még soha senki nem csinált. De ez alkalommal... Hogy kezelhetsz egy olyan komoly témát, mint a halál, ennyire... felszínesen, ennyire frivolan? Tényleg, minél jobban végiggondolom, annál rosszabbnak találom, nem lehet... Gyere el egy nap a munkahelyemre, és majd meglátod, milyen a *valódi* halál és szenvedés! Bocsáss meg, ha túl kemény vagyok veled, de ma egy kicsit érzékenyebb vagyok a szokásosnál; behoztak egy huszonöt év körüli fiatalembert, össze volt törve, ez a gyerek évfolyamelső volt az egyetemen, nem tudom, milyen szakon, bölcsészetet tanult vagy filológiát vagy valami ilyesmit, és teljesen szét volt esve, majdnem ellökte magától az életet, és nekünk mit kellene tennünk, szerinted mit kellene tennünk? Beszéljünk hozzá hangszórókon keresztül ostoba, síron túli hangon, és hagyjuk, hadd válasszon, mintha mi sem történt volna, mintha csak játék lenne az egész vagy valamiféle lottó, hogy tovább él-e vagy túladagoljuk a heroint vagy a metadont vagy bármit, és átküldjük a másvilágra, hogy... hogy... hőssé váljon?!! Kérlek, egy kicsivel több érzékenységet, ő is EGY EMBER! Ne nézz így rám, veszekszem veled, de a te javadért, mert ha végiggondolod, önkritikát fogsz gyakorolni, és most

azonnal széttéped, amit írtál, és kivered a fejedből ezt a buta ötletet, és csinálsz valami mást, valami *jót*. Gyere el holnap a Központba, beszélj vele, érdeklődj a *valóságos* emberek és az ő *valóságos* problémáik iránt, s készíts egy bátor filmet róluk, vágyaikról, csalódásaikról, küzdelmeikről, nélkülözéseikről, konfliktusaikról; hagyd ezt a frivolitást, az utazgatást térben és időben, a felszínes és éretlen ítélkezést az emberekről és a fiatalokról és a világról és a társadalomról, és merítkezz meg igazából a dolgokban meg az életben, és írj egy kurva jó forgatókönyvet! Nem tudom. Talán... Mit tudom én... Ki tudja, talán ez a fiú, akit ma hoztak be, nem is olyan rossz ember, mint amilyennek látszik, és megmentett valakit attól... hogy megfulladjon, például, a húgát vagy az egyik unakatestvérét, például; és ki tudja, hogy amikor úgy alakult, ez a testvér nem segített-e valamelyik szomszédjának, aki leesett a lépcsőn és majd' a nyakát szegte, de hála neki, végül csak az egyik lábát törte el; és ki tudja, hogy ez a szomszéd egy nap nem mentette-e meg egy fiatal motoros életét azzal, hogy autójával beállt egy másik elé, ami elgázolta, és fejfel az aszfaltnak vágta volna a fiút, például; és lehet, hogy ez a srác néhány nappal a baleset előtt, amit, hála annak, hogy ez az ember közbelépett, túlélte, megmentette a saját anyját azzal, hogy elvitte egy jó orvoshoz, akit saját zsebből fizetett, és a doktor kirángatta az asszonyt a depresszióból, és így a fiú megúszott egy nagyon-nagyon szomorú dolgot; és ki tudja, hogy ez az asszony egy éjszaka azzal, hogy betegsége ellenére hangosan és bátran kiabálni kezdett az erkélyéről, nem akadályozta-e meg, hogy egy csavargó vagy egy gyilkos beledöfjön vagy golyót eressen egy járókelőbe, hogy elvegye a pénzét... Ki tudja? Az emberek... tudod... segítenek egymásnak, hogy életben maradjanak... és ezt kétségbe vonni vagy ezzel játszani... nyomorúságos dolog. Aljas. Hitvány. Az emberek életben maradnak, az embereknek *mindig* életben kell maradniuk. Íme, itt egy jó forgatókönyv egy filmhez. Az lehetne a címe, hogy *Élet*.

Vagy nem, jobbat tudok: *Halál*, amit senki sem akar, amit senki sem vet fel magának. Mit szólsz hozzá, hm?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Figyelj, egy ideje... Nem azért mondon, mert leszidtal, de... szükségem lenne...

FELESÉG Mire?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ ... egy pohár vízre... Fáj...

FELESÉG Hol?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ ... a karom... a mellkasom.

FELESÉG Mi bajod?

FORGATÓKÖNYVÍRÓ Minden... fekete.

A Forgatókönyvíró erősen a melléhez szorítja a bal karját. Nem kap levegőt. A földre zuhan

A Feleség rémülten? ... meglepetten? ... kifejezéstelenül? nézi ...

Az 1997-ben indult *Katalán Könyvtár* ötödikként megjelenő darabja egy kétrészes, a modern katalán színházat bemutató antológia második része. A kötet szerzői közül a magyar olvasó hárommal már találkozhatott: Salvador Espriu (1913–1985), Joan Brossa (1919–1998), valamint a verset Pere Quart néven publikáló Joan Oliver (1899–1986) költőként szerepelnek a *Katalán Könyvtár* Déri Balázs által összeállított és fordított első kötetében (*Ész és mámor*, 1997), Espriunak pedig egy novellája is olvasható, Tomcsányi Zsuzsanna fordításában, a sorozat második kötetében (*A gondviselés szeszélye*, 1998).

A XIX. század derekától új erőre kapó katalán irodalom a századfordulón már világirodalmi rangú színpadi alkotókkal büszkélkedett. Velük, mégpedig a szecessziós Santiago Rusiñollal (1861–1931), valamint a realista, erőtől duzzadó Àngel Guimerà-val (1845–1924) indul az előkészületben lévő, kronológiailag első kötet, amelyben helyet kap még a polgári képmutatást marón gúnyoló Carles Soldevila (1892–1967), valamint a modern katalán színház kétségkívül legsikeresebb szerzője, a sorozatunkban költőként szintén bemutatott Josep M. de Sagarra (1894–1961), aki a ma turistaparadicsomként ismert Costa Brava egy halászfalujáról fest nosztalgikus képet.

Jelen kötetünket, amelyet Déri Balázs és Faluba Kálmán állított össze a katalán írószövetség szervezőtitkára, Montserrat Bayà segítségével, a polgárpukkasztó J. Oliver nyitja egy, a Spanyol Polgárháború előtti darabbal, míg az őt követő S. Espriu épp e polgárháború gyötrő élményét szublimálja Szophoklészre továbbgondoló *Antigoné*jában. A Katalóniában hagyományosan erős formabontó tendenciákat J. Brossa egy

abszurd drámája képviseli. A kötet ma élő szerzői közül a Sagarrához hasonlíthatóan sikeres Josep M. Benet (1940) és a valenciai Rodolf Sirera (1948) élet és színház szétválaszthatatlan egységét ábrázolják két, látszólag egészen különböző darabban, míg antológiánk legfiatalabb szerzője, Sergi Belbel (1963) egyazon eseménysorozatot mutat be két, egy pesszista és egy optimista változatban, miközben ő is, Benethez és Sirera-hoz hasonlóan, a színház végső értelmét keresi.

A kötet hat darabja közül kettőt a kiváló színházi szakember és költő-műfordító, az erdélyi Jánosházy György fordított, aki 1972-ben *Körtánc fantomokkal* címmel egy kortárs katalán költői antológiát is megjelentetett Bukarestben. (A második, bővített kiadás *Vágtató lovak* címen jelent meg 1998-ban.) A másik három fordító, Tomcsányi Zsuzsanna, Déri Balázs és Kertész Lóránt, az ELTE Spanyol Tanszékéről immár harminc éve folyamatosan kikerülő katalánosok különböző korosztályait képviseli.

TARTALOM

Joan Oliver:	
Az új szobalány	5
Salvador Espriu:	
Antigoné	31
Joan Brossa:	
A Canigó csúcsán már nincsenek sasok	65
Rodolf Sirera:	
Színház és méreg	85
Josep M. Benet i Jornet:	
Színésznők	113
Sergi Belbel:	
Halál	181
Utószó	276

A KATALÁN KÖNYVTÁR 5. kötete

Az ÍBISZ KÖNYVKIADÓ Bt. kiadása • 1173 Budapest,
Búbosbanka u. 5/b • tel/fax: (1) 256-57-91 • e-mail:
bubosb@posta.net • felelős kiadó Rosta Katalin

Nyomdai előkészítés Amacron Bt. • műszaki szerkesztő
Péter Gábor • a borítót Ujvári Sándor tervezte
Nyomta és kötötte a Gyomaendrődi Kner Nyomda Rt.
• felelős vezető Papp Lajos vezérigazgató
Készült Budapesten és Gyomaendrődön 2001-ben
Megjelent 17,5 (A/5) ív terjedelemben

ISBN 963 9294 09 8

ISSN 1417 1880